

Kahramanmaraş
Belediyesi

Hazırlayan

Serdar YAKAR

Editör

Cevdet KABAKCI

Yayın Koordinatörü

M.Fatih ERTAŞ

ISBN

978-605-4996-15-5

Kapak / Sayfa Tasarım

Halil AYDIN

Gravür

M. Hacı SEMERCİ

Görsel Yönetmen

Uzm. Eshabil YILDIZ

Mali İşler

Celal BOZDAĞ

Kadir ÇAKMAK

Baskı

Öncü Basımevi

Kazım Karabekir Caddesi

Ali Kabakçı İşhanı No 85/2

İskitler / ANKARA

Tel: (0216) 384 31 20

İletişim Adresi

Kahramanmaraş Belediyesi

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Tel.: (0344) 228 46 00

kultursosyal@kahramanmaras.bel.tr

www.kahramanmaras.bel.tr

Birinci Basım:

Şubat 2014

Bu eser Kahramanmaraş Belediyesi'nin bir kültür armağanıdır.

Ömer KAYA

KARACA OĞLAN

17. YÜZYIL GÜNEY VİLAYETLERİ HALK HAYAT
GÖRÜŞ VE FELSEFESİNİN KARACA OĞLAN'DA SENTEZİ

Kahramanmaraş
2014

Ömer KAYA

Ömer Kaya, 1943 yılında Elbistan'da doğdu; yedi çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. İlk ve ortaokulu Elbistan'da, liseyi Kahramanmaraş'ta okudu. Ankara İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten (1964- 1968) sonra evlendi. Bu arada öğretmenlik mesleğine atandı. İlk görev yeri Denizli Çivril Lisesi (1969)'dir. Buradan sonra, sırasıyla Kızılhisar Ortaokulu, Acıpayam Lisesi ve ardından Elbistan (1972) ve Kahramanmaraş (1979)'ta değişik seviyedeki okullarda görev yaptı. En son Kahramanmaraş İlköğretim Okulu'ndan emekliye ayrıldı (1996).

Biri erkek, ikisi kız olmak üzere üç çocuk babası olup 22 Eylül 2009'da vefat etti.

Yazarın Basılmış Eserleri:

- 1- Acıpayam'ın Tatlı Verimi (I.Kitap 1971)
- 2- Bilgehan (1972)
- 3- Elbistan Bilmeceleri (1976)
- 4- Bahçeci Hoca (1999)
- 5- Yüz Yaşın Sırrı (2002)
- 6- Mahallî Kelimeler Sözlüğü (Hacı Abdullah Kozan'la Müşterek; 2003)
- 7- Kahramanmaraş'ta Ceridoğulları (Serdar Yakar'la Müşterek; 2003)
- 8- Osman Sadi Kazancı Camii ve Damlalar (2005)
- 9- Hüsne Hatun (2006)
- 10- Damlalar (2008)
- 11- Elbistan Maraş Hanları ve Yol Güzargâhları (2010)

Yazarın Basılacak Eserleri:

- 1- Rüya'nın Dinî ve İlmî Yönden İncelenişi (Lisans Tezi)
- 2- Karaca Oğlan
- 3- Acıpayam'ın Tatlı Verimi (II. Kitap)
- 4- Güblüceli Delibekirli Soyu
- 5- Güblüceli Delibekirli Soyu Şairleri ve Şiirleri
- 6- Elbistanlı Şairler Antolojisi
- 7- Elbistan'da Meslekler
- 8- Tarihte Elbistan (Müşterek; Cilt: 1-2)
- 9- Bir Garib Sadâ (Şiirler)
- 10- Korkuyorum (Piyas)
- 11- Yöremizin Ulu Ağaçları (Cilt: 1-15- Fihrist)
- 12- Şeyh Hacı Mustafa Efendi (Elbistanlı)
- 13- Kırklar Köyü ve Kaç Kaç
- 14- Yol Yazıları (Cilt: 1-2-3)
- 15- 1986-1987 Atatürk İlkokulu Yıllığı
- 16- Ekizler Obası ve Millî Mücadele'de Kavak Baskını
- 17- Karayurt
- 18- Memleket Yazıları/ Göre Göre (Cilt: 1-2)
- 19- İslâm Ehalinin Dûcâr Oldukları Mezâlîm Hakkında Vesâika Müstenid Ma'lûmât (Çeviri)
- 20- İslâm Ehalinin Dûcâr Oldukları Mezâlîm Hakkında Vesâika Müstenid Ma'lûmât- Müslüman Halkın Uğradıkları Zulüm Hakkında Belgelere Dayanan Bilgiler (Sadeleştirme) (Müşterek)

İçindekiler

TAKDİM.....	11
KARACA OĞLAN VE ÖMER KAYA	13
KARACA OĞLAN'IN HAYATI.....	18
Yaşadığı Tarih ve Yerle İlgili Görüşler:	18
1- Yaşadığı Tarih:.....	18
2- Yaşadığı Yer:.....	25
3- Doğduğu yer:	26
4- Öldüğü Yer:.....	28
5. Sonuç:.....	29
KÖY VE OYMAK ŞÂİRLERİ VE KARACA OĞLAN.....	31
KARACA OĞLAN'DA YER VE KİŞİ ADLARI.....	32
1. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN ŞEHİR-İL-KÖY AD- LARI	33
A. Bizzat Görülenler:	33
B. Sadece Adı Geçenler:	40
2. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN İL (BÖLGE-OVA-YAZI) ADLARI	41
3. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN DAĞ ADLARI	45
4. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN YAYLA ADLARI.....	49
5. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN BEL ADLARI	50
6. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN GEÇİT, GEDİK, DERE ADLARI	51
7. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN YOL ADLARI.....	51
8. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KÖPRÜ ADLARI.....	52
9. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KALE ADLARI ...	52
10. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KAYNAK-KUYU ADLARI	52

11. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN ÇEŞME-PINAR-OLUK ADLARI.....	53
12. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN NEHİR-IRMAK-ÇAY-DERE ADLARI.....	54
13. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN GÖL ADLARI..	54
14. BİZZAT GÖRÜLEN BOY-OYMAK-SOY-AŞİRET ADLARI.....	55
15. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KİŞİLER.....	56
İLİNE AİT HUSUSLAR (ÖZELLİKLER)	60
SILA ÖZLEMİ.....	62
ATA ÖZLEMİ (ANA-BABA KIYMETİ).....	63
TASVİR.....	66
HİTABEDİLEN KADIN (GÜZEL-SEVGİLİ) ADLARI	77
HİTABEDİLEN KADIN (GÜZEL-SEVGİLİ) SIFATLARI	78
KENDİSİ VE BAŞKALARIYLA İLGİLİ ERKEK İSİM VE SIFATLARI.....	90
SEVİNÇ, ÜZÜNTÜ KAYNAĞI; ŞİKAYETTE BULUNDUĞU KİŞİ VE KONULAR.....	114
A. SEVİNÇ (MUTLULUK) KAYNAĞI.....	116
B. ÜZÜNTÜ (KEDER-SIKINTI) KAYNAĞI.....	118
HAKKINDA YAKINDIĞI VE ŞİKÂYETTE BULUNDUĞU KİŞİ VE KONULAR.....	129
BEDDUÂ	132
DUÂ	134
ÖVGÜ	135
TEZAT.....	140
FELEĞE KAHIR.....	141
MEVLÂ'SINDAN DİLEĞİ.....	142
DÜNYA GEÇİCİ (YALAN-İMTİHAN YERİ)DİR	149
YOKSULLUK	153
AZRÂİL (ÖLÜM-ECCEL)DEN İSTEĞİ.....	154
NEFİSLE MÜCADELESİ	155

BAZI DİNİ KONU VE KİŞİLER	157
A- Bazı Dini Konular:.....	157
1- Âkıbet Hakkında:	157
2-Allah'a Güven Hakkında:	158
3-Allah'ın Varlığı ve Birliği Hakkında:.....	158
4-Allah Sevgisi Hakkında:	158
5-Baas (Ölümünden Sonra Dirilme) Hakkında:	159
6-Cehennem Hakkında:.....	159
7-Dünyanın Hakikati Hakkında:	159
8-İman ve Kur'an İsteği Hakkında:.....	160
9-(Rahim Öncesinden Ölünceye Kadar) İnsan ve Devreleri Hakkında:.....	160
10- İslâmî Bilmeceler:	161
11-İslâmî Sorular:.....	162
12- Kader Hakkında:.....	163
13- Keramet Hakkında:.....	163
14- Kısmet Hakkında:	163
15- Kıyamet Hakkında (Küçük ve Büyük Kıyamet):.....	163
16-Kul Hakkı Hakkında:	164
17-Mahşer Hakkında:	164
18-Mizan Hakkında:.....	164
19-Namaz Hakkında:.....	164
20-Namaz Kıldığı Hakkında:.....	165
21-Sırat Köprüsü Hakkında:.....	165
22-Şükür Hakkında:.....	165
B-Bazı Seçkin (Dini) Kişiler:	165
1-Ali (Hz. Ali) Hakkında:.....	165
2-Eyyub (Hz. Eyyub) Hakkında:	166
3-İbrahim (A.S.) Hakkında:.....	166
4-İdris (A.S) Hakkında	166
5-İsa (A.S.) Hakkında:	166
6-Mehdî hakkında:.....	166
7-Muhammed (Hz. Muhammed (S.A.V.) Hakkında:.....	166
8-Musa (Hz.Musa) Hakkında:.....	166

MUHATABI OLAN BAZI İNSANLARA KARŞI İRTİCALEN SÖYLEDİĞİ ŞİİRLER	166
ADI GEÇEN GİYECEK VE ÖRTÜNECEK EŞYA ADLARI ...	176
KADIN-ERKEK SÜS EŞYA VE ALETLERİ	177
EŞYA VE ALET ADLARI	180
1-Adı Geçen Çiçek Çeşitleri:.....	184
2-Adı Geçen Koku Çeşitleri:.....	185
3-Adı Geçen Renk Çeşitleri:.....	185
4-Adı Geçen Kuş Çeşitleri:.....	186
5-Adı Geçen Ağaç Çeşitleri:.....	187
6-Adı Geçen Hayvan Çeşitleri:.....	189
7-Adı Geçen Yemek Çeşitleri:.....	190
8-Adı Geçen Meyve Çeşitleri:.....	191
9-Adı Geçen Sebze Çeşitleri:.....	191
ANA-BABA SEVGİSİ VE HASRETİ.....	191
AİLE HASRETİ.....	192
MÜBALAĞA.....	198
KISMEN VEYA TAMAMEN BİRİBİRİNE	
BENZEYEN KISIMLAR	202

AŞK VE TABİAT ŞÂİRİNDE BİR DEVRİN HİKMETLİ SÖZLERİ.....	213
I-SAĞLIK-SİHHAT	217
II-İNSAN VE DEĞERLER	218
A) Yüceltilen Değerler.....	218
a. Ahlâk-Asalet-Soy:	218
b. Aşk - Sevgi	222
c. Diğergamlık (Yardımseverlik-Cömertlik):.....	224
d.Güzellik:.....	225
e.Haddini bilmek:.....	225
f. Hayata Bağlılık:.....	226
g. Huy:.....	227
h. İyilik:	228
1. Olgunluk - Kemâl:	229

i. Sabır	229
j. Sır:.....	230
k. Tatlı Dil:	232
l.Temkin - İhtiyat - Tedbir.....	232
m. Yiğitlik:	234
B)Yerilen Kusurlar.....	235
a. Cimrilik (Kısmık):	235
b.Düşene El Uzatmamak:	236
c. Gıybet:	236
d. İhtiyatsızlık-İhmal:.....	237
e. Kadir-Kıymet Bilmemek:	237
f. Kederlenmek-Gamlanmak:	238
g. Kötü - Kötülük:	238
h. Kötü Dil:	240
ı. Nankörlük-Hıyanetlik (İyiliğe Kötülük):.....	241
i. Öfke:.....	241
j. Yalancı - Yalancılık:.....	242
k.Yeis:	242
C) İnsan Karakteri ve Kişilik	243
III-İNSAN-CEMİYET (İNSANLIK MÜNASEBETLERİ).....	244
a. Arkadaşlık:	244
b. Ayrılık - Gurbet:.....	244
c. Dost:	247
d. Düşmana Karşı Uyanık Olma:	247
e.Düşmek - Muhannete Muhtaç Olmak:.....	248
f. El Elden Üstündür:	249
g. İş ve Zamanın Değerlendirilmesi:.....	249
h. İyi - Kötü:.....	250
ı. Mevkiye – Mala - Zenginliğe Rağbet:.....	250
i.Muhannet (Muhanat - Muhannes: Alçak, Nâmert):	251
j. Sosyal Hiciv:.....	251
k.Sosyal İşbirliği - Dayanışma:.....	252
1.Varlık - Yokluk:	252
m.Zengin - Zenginlik:	253

IV-BİLGİ VE HAKİKAT	254
a.Âlim-Câhil	254
b.İlim Tahsili:	255
V. DÜNYA GÖRÜŞÜ.....	255
A) Kader Fikri.....	255
a.Dünya-Âhiret:.....	255
b. Ecel :.....	256
c.İnsan - Felek (Talih):.....	258
d. Kader:.....	258
e. Mukadderat:.....	259
f. Nasip (Baht-Kısmet-Talih)	261
g. Tanrı:	262
h. Tecellî:.....	262
B) Determinisme (Sebep-Netice Münasebetleri).....	263
C) Değerlendirmenin Değişmesi	266
VI. ÇEŞİTLİ KONULAR	266
TÜRK HALKININ AHLÂK DEĞERLERİ	272
KARACAOĞLAN HAKKINDA YAPILAN BAZI YANLIŞLIKLAR	275
BİR BENZERLİĞİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ	282
KARACA OĞLAN'IN YAYINLANMAMIŞ ŞİİRLERİ	285
SONUÇ.....	288

Mustafa POYRAZ*

TAKDİM

Gönlündeki yangını elindeki sazıyla dillendiren şairin adıdır, Karacaoğlan. Âşık edebiyatının anonim bir şekilde dillendirilmesinde önemli bir yeri vardır. Anadolu'yu diyar diyar dolaşarak tüm insanların kalbinde gönlünde taht kurmuş halk şairidir. Karacaoğlan yaşadığı dönemdeki sıkıntıları sazıyla sözüyle dillendirmiştir. Arı duru bir dile sahip olan Karacaoğlan kendinden sonra gelen Türk şairleri için yepyeni bir pencere aralamıştır. Söylemiş olduğu birçok şiir de bugün bestelenmiştir.

Karacaoğlan şiirlerinde türkülerinde güzelleri, yiğitleri över, dert ortağı bildiği dağlara seslenir. Lirik söyleyişinin özünde, halkın duyuş ve düşünüş özellikleri görülür. Göçebe yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan doğa, onun şiirinde önemli bir yere sahiptir. İnsanoğlu var olduğu günden bu yana beşeri problemlerde hayatımızın içinde vardır. Kimi zaman bunlar sohbetlerde dillendirilir, kimi zaman bir söyleşide, bir panelde yaşadığı çağda tüm bu sıkıntıları dağlara, taşlara, hayvanata ve beşeriyete anlatan Karacaoğlan gönlündeki sıkıntıları, dertleri ancak bu şekilde atabilmenin yolunu denemiştir.

Anadolu'da her hanede bir Karacaoğlan hikâyesi ninelerin dillerinde, çocukların türkülerinde dolaşmaktadır. Bu yönüyle baktığımız zaman bu toplumun bizi biz yapan değerleri vardır. İşte bu noktai nazardan incelendiği vakit Karacaoğlan da bizim ulvi halk şiiri geleneğimizin en başnoktasındadır. Anadolu'da şehirden şehre diyardan diyara dolaştığı söylense de biz Karacaoğlan'ı Maraşlı kabul ediyoruz. Maraş'ın dağlarında dolaşmış, yaylaklarında konaklamış, çeşmelerinde eğleşmiş olan halk şairimiz Karacaoğlan'ın bizim için önemli bir yeri vardır.

Bu şehre hizmet ettiğim süre zarfında birçok konuyu kültür yayınlarına kazandırmak nasip oldu, bu noktada Karacaoğlan'ın şiirlerinin de kültür kütüphanemizde yer alması bizim için bir kıvanç meselesidir. Bu çalışmayı hazırlayarak halk şairi Karacaoğlan'ın daha iyi anlaşılmasına vesile alan emek veren mesai arkadaşlarımı en kalbi duygularıyla kutluyor, başarılarının devamını diliyorum.

* Kahramanmaraş Belediye Başkanı

Serdar YAKAR*

KARACA OĞLAN VE ÖMER KAYA

İnsanlık tarihinde öyle insanlar vardır ki, ölümlerinin üzerinden yüzyıllar geçmesine rağmen hâlâ unutulmamış, gönüllerde yaşamıştır. İşte Yunus Emre'ler, Karacaoğlan'lar bunlardan sadece birkaçıdır. Yunus Emre'yi olduğu gibi Karacaoğlan'ı da halk o kadar sevmiş ki, ona da tıpkı Yunus Emre'de olduğu gibi yer bir yöre sahip çıkmıştır. Birileri çıkıp mezarı burada demiş, diğeri hayır orda değil burada demiş. Böylece halk tarafından bu denli sevilen insanların birden fazla mezarı olmuştur. İşte Karacaoğlan da böyledir. Günümüzde birçok yerde mezarının olduğu iddia edilmektedir.

Tüm incelemelere, araştırmalara rağmen Karacaoğlan'ın hayatı tam olarak ortaya konulamamıştır.

Karacaoğlan eski geleneklere uyarak aşkı uğruna elinde sazı, gönlünde sızı diyar diyar gezmiş, aşiret aşiret, oba oba, köy köy, yayla yayla bütün bir Anadolu'yu özellikle de Çukurova'yı dolaşmıştır. Gönlündeki sızıyı sazının tellerinde inletmiştir. Ferhat'lara dağlar deldiren, Mecnun'ları çöllere düşüren aşk Karacaoğlan'da da böyle tecelli etmiştir.

Gezdiği dolaştığı yerlerde öylesine sevilmiş ki, şiirleri dilden dile, gönülden gönüle akmış, tâ günümüze değin gelmiştir. Bugün de hâlâ onun adına özel günler tertiplenmekte, seminerler verilmekte, eserler kaleme alınmakta ve hep anlatılmakta anlatılmakta...

İşte bu denli sevilen bu insana öyle kimseler sahip çıkmış ki şaşmamak elde değil. Bugün yurdumuzun birçok yerinde mezarı olduğu söylendiği gibi ona sahip çıkan yabancılar dahi bulunmaktadır. Mesela bilgin Radlof Karacaoğlan'ın aslen Belgradlı olduğunu ve adının da Simayil olduğunu öne sürmektedir.

Karacaoğlan bir şiirinde şöyle der:

*“At ile Kırım'ı aşdıktan geri
Dizgini boynuna düştükten geri
Aksu'yun köprüsün geçtikten geri
Bu gece maraş'ta yatalım atım*

* Kahramanmaraş Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü

*Maraş'tan ötesi uzak bir yoldur
Tatar Deresi'nde dizginin kaldır
Öğle namazını Göğsün'de kıldır
Bu gece Göğsün'de yatalım atım*

*Eyi derler Elbistan'ın ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğa da şahin yuvasın
Gece Binboğa da yatalım atım*

*Atım, Öğrek'te dokudam çulunu
Üç güzele ördüreyim palanı
Som gümüştten döktüreyim nalını
Bu gece Öğrek'te yatalım atım”*

Bugün elde bulunan en sağlam kaynak Akşehirli Ahmet Hamdi Efendi'nin hatıra defteridir. Bu defterde Karacaoğlan'ın mezarı hakkında şu bilgiler verilmektedir:

“Ve nice Türkmen aşiretleri meyanlarında gezüp Maraş civarında Cezel yaylasında doksanaltı yaşında iken vefat eyleyüp vasiyeti üzerine تنها bir pınar başına defnolunup sazı çürüyünceye kadar başucunda ağaçta asılı durduğu tevatüren mervidir.

Akşehirli Ahmet Hamdi Efendi'nin hatıra defterine bakılırsa Karacaoğlan'ın mezarının Maraş'ta olduğu görüşü kuvvet kazanmaktadır.

*“Ahırdağı'ndan gör Maraş bağını
Engirek'te derler ilim çoğunu
Bayra'dan, Bertiz'den Konur Dağını
Göğsün güzel derler, ilin var dağlar.*

*Ağam kusur var mı şol kara kaştı
Dostumun sevdası kaynıyor başta
Tunus, Trablus, koca Maraş'ta
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin.”*

Yine Akşehirli Ahmet Hamdi Efendi'nin hatıra defterinden

öğrendiğimize göre Karacaoğlan'ın asıl adı Hasan'dır. Daha çocuk denecek yaşta iken vaktin karye ağalarından Serdengeçti Osman Ağa Karacaoğlan'ı evlatlığa alır. Diğer bir evlatlığı olan fakir bir kız ile evlendirir. Karacaoğlan bu evliliğe isteksiz olduğundan kaçarak Maraş'ta Zülkadiroğlu Hüseyin Beyin himayesine girer.

*“Uyuma hey deli gönül uyuma
Yahyalı'dan aşan evler görünür
Sıvamış kolların hep samur giymiş
Maraş'ın arkası dağlar görünür.”*

Maraşlı yazarlardan Ali Saim Emirmahmutoğlu ve Ömer Kaya da Karacaoğlan ile ilgili çalışmalar yapıp çeşitli gazetelerde yayınlamışlardır.

Ömer Kaya hocamı 1998-1999'larda tanımıştım. TV programı için evinde ziyaret etmiş ve o tarihte on cildi bulan Ulu Ağaçlar adını verdiği çalışmasını hayranlıkla incelemiştim.

Kent kültürü açısından bulunmaz bir hazine idi elimin altındaki tek nüshası olan çalışma...

Ukde adına yirmiye yakın kitap yayınlamıştık o yıllarda... Keşke imkan olsa da bu çalışmalarını da yayınlayabilsek diye düşündü isem de bunun imkanı yoktu. Sonuçta Ömer Kaya hocamın yayınlanmayı bekleyen bir düzineye yakın kitaplarından sadece biri olan ve Rasim Özdenören'in “Gül Yetiştiren Adam” diye adlandırdığı “Bahçeci Hoca”yı yayınlamakta karar kıldık...

Aslında Ömer Kaya hoca ile tanışıklığımızın yeni olmadığını da o ziyarette anlamıştım...

Lise yıllarında kendisini görmesem de bir arkadaşımın alıp okuduğum “Acıpayam'ın Tatlı Verimi” adlı kitabı ile tanımış ve o kitapta anlatılan hikayeden etkilenerek Erciyes dergisinde yayınlanan ilk öykümü yazmıştım.

Yazmaya başlamamda rahmetli Şevket Yücel'in etkisi ne ise Ömer Kaya'nın da etkisi o olmuştu diyebilirim...

Yıllarını kent kültürünü araştırmaya vermiş olan Ömer Kaya hocamın daha sonraları “Yüz Yaşın Sırrı” ve “Mahalli Kelimeler Sözlüğü”nü yayınlamış, “Kahramanmaraş'ta Ceridoğulları”nı ise birlikte kaleme almıştık.

Ömer Kaya hocam bir taraftan ulu ağaçları araştırmaya devam ederken öbür taraftan yeni çalışmalarını da yayınlamaktan geri durmuyordu. “Osman Sadi Kazancı Camii ve Damlalar” ve ardından “Hüsne Hatun” yayınlamıştı.

*“Zulmetse bir dağ dağa, zulmeden dağ yıkılır;
Mazlum bir “âh!” eylese, zâlim yere çakılır.”*

Diye başlayan Damlalar ayrı bir kitap hacmine ulaşmış olsa da ilk olarak Osman Sadi Kazancı Camii'nin tanıtım kitabı ile birleştirilerek yayınlanmıştı.

Her biri bir kitabın özeti sayılacak denli damıtılmış mısralardan oluşan Damlalar Ömer Kaya'nın iç dünyasını da ele vermektedir:

“Ok yaydan fırladıysa, bekleme gelmeyecek.

Eceli gelen, gayrı; diriliş ölmeyecek.”

Yazar Damlalar'la ilgili olarak şunları söylüyor:

“Toplumumuz irfan hamuruyla yoğrulmuştur, mayası tutan ârif insanımız çoktur, onlar; Damlalar'ın nereden kaynaklandığını, ne kadar damıtıldığını ve biriktikçe çoğalarak nereye kadar akıp gideceğini iyi bilirler.”

“İnsanın âkıbeti; darlık ile tokluktur.

Alemin âkıbeti; varlık ile yokluktur.”

“Hüsne Hatun” adlı çalışma ise Ömer Kaya'nın sağlığında yayınlanan son çalışması. Ömer Kaya hocamız üretkenliğinin en verimli döneminde geçirdiği bir beyin kanaması ile mahkum olduğu yataktan bir daha kalkamamış ve 22 Eylül 2009'da ebedi aleme intikal etmişti. Onun vefatının ardından Mustafa Okumuş hocamız kaleme aldığı “Bir Kalem Daha Sustu” başlıklı yazısında şu değerlendirmeyi yapıyordu:

“Ben O'na tabir caizse, Kahramanmaraş yöresinin Evliya Çelebisi yakıştırmasını yapar, kendisine takdir ve sevgi dolu bir yaklaşımla takılırdım.

Hep tebessümle karşılardı. Sanırım biraz da yaşımın sağladığı ayrıcalık ve O'nun kişiliğinde var olan çelebilik nedeniyle saygılı davranırdı.

Ömer Kaya'nın yayın konularına yaklaşımı, değerlendirmeleri, üslubu oldukça özgündü. Kahramanmaraş yöresinin Evliya Çelebisi yakıştırması boşuna değildi. O bunu fazlasıyla hak ediyordu. Ömer Kaya, otantik konuları, tarih, kültür değerlerini kendine özgü yaklaşım, algılama, yorumlama üslubuyla yazıya taşıyarak özgün bir kaynak alanı oluşturdu. İl, ilçe, kasaba ve köyleri karış-karış gezerek, gezdiği-gördüğü yörenin tarihî, coğrafi, otantik ve kültürel değerlerini en ince ayrıntılarına kadar sabırla, özveriyle işledi.”

Sağlığında zor şartlar içinde on eser yayınlayan, bir o kadar eseri ise mahalli gazetelerde yayınlanan ve yirmi civarında eseri (bunlardan Yöremizin Ulu Ağaçları 15 cilttir) ise basılmayı bekleyen merhum Ömer Kaya hocamız için yapılacak en güzel hizmet eserlerinin basımını sağlamak olur diye düşündük. Sayın valimiz Mehmet Niyazi Tanılır Bey “Elbistan-Maraş

Hanları ve Yol Güzergahları”nı basmayı taahhüt etmiş ve bu taahhüdünü de yerine getirerek 2010 yılı içerisinde eseri bastırıp dağıtımını sağlamıştı. Belediye Başkan Yardımcımız Cevdet Kabakçı Bey de “Karacaoğlan” kitabını yayınlama kararı almıştı.

Ali Rahmi Kaya Bey ile her iki eserin de ortaya çıkması için çaba gösterdik ve sonuçta “Elbistan-Maraş Hanları ve Yol Güzergahları”ndan sonra “Karacaoğlan” da okur ile buluşma imkanı buldu.

Merhum Ömer Kaya hocamızı rahmetle anarken eserlerin ortaya çıkmasına vesile olanlara da teşekkür ediyoruz.

KARACA OĞLAN'IN HAYATI

Kimi görüşe göre 15. yüzyılın ikinci yarısında, kimine göre de 16. veya 17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış ve şöhret kazanmıştır. Halk edebiyatımızın en büyük temsilcilerinden biri olan Karaca Oğlan'ın şiirleri ve değişik olmasına rağmen hakkındaki kısa bilgiler yarım asırlık bir inceleme ve araştırma ile az çok su yüzüne çıkmıştır. Doğum ve ölüm tarihi ve yeri hâlâ kesinlik kazanamayan Karaca Oğlan için Yunus Emre gibi birçok yerler gösterilmektedir. Karaca Oğlan'a gösterilen bağlılıktır ki, onun birçok bölgelere mal olmasına ve bunlarla ilgili bazı şiirlerin uydurulmasına sebep olmuştur.

“Denebilir ki, Karaca Oğlan gönüllerden doğmuş ve gönüllere gömülmüştür.” Yine denebilir ki, büyük sanatçılar yaşadıkları çağdan çok yarınlara, geleceğin kılavuzları ve millet denilen sürekli zincirin vazgeçilmez halkalarıdır. Bunun için, Karaca Oğlan gibi şairlerin hayatını, millet hayatının bir parçası olarak düşünmek daha yerinde olur.”*

Hayatı ve yaşadığı tarih hakkında geniş bir anlatıma geçmeden, sadece Karaca Oğlan'a maledilen tarih ve yerleri kısaca işaret edeceğiz. Hem bu şekil incelememizin muhteviyatı gereğidir. Hem de tekrar üzerine tekrardan sakınılmış olunacaktır.

YAŞADIĞI TARİH VE YERLE İLGİLİ GÖRÜŞLER:

1- Yaşadığı Tarih:

Karaca Oğlan'la ilgilenen birçok kişiler tarafından nakledilen bu kısım, ayrıca bizzat kaynak olarak faydalandığım Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün “Türk Saz Şairleri (Türk Edebiyatında Âşık tarzının menşesi ve tekâmülü – XVI. ve XVII. Asır saz şairleri)”, Ankara – 1962, Cahit Öztelli'nin “ Karaca Oğlan – Bütün Şiirleri”, Sadettin Nüzhet Ergun'un “Halk Şairleri – II. Kitap Karaca Oğlan”, Konya – 1928, nihayet Ahmet Kabaklı'nın “Türk Edebiyatı: C.II, İstanbul – 1968” adlı kitabında da uzun uzadıya zikrolunmaktadır.**

---

* Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan, s.15, Tercüman 1001 Temel Eser No:26

** Bu inceleme 1970 yılında bitmesine rağmen bu zamana kadar yayınlanamamıştı. Daha sonra M. Necati Karaer'in “Karacaoğlan” adlı kitabı yayınlandı. Görebildiklerim arasında nihayet A.Saim Emirmahmutoğlu'nun Türk Folklor Araştırmaları Dergisinde Karaca Oğlan'la ilgili yazıları yayımlandı. Henüz yayımlanacak olan bu “Karaca Oğlan” incelememizde yeni görüşlere de yer vermemiz gerekmektedir ki, öyle de oldu.

S. Nüzhet Ergun'un dediği gibi "K. Oğlan'ın elimizde tarihi denilebilecek müteaddid manzumeleri olsaydı mesele tazvih edecekti." Fakat maatteessüf buna da malik değiliz, onun bütün eserlerinde mevzu aşktır. Yalnız

Haleb'i Osmanlı aldı.
Dağı taşa katar bir gün

Beyti ile beş bendli diğer bir manzumesi "Yavuz" ve "Kanunî" devirlerini idrak etmiş olmasına delil olabilir."

Aynı zamanda, Abaza Hasan Paşa'nın 1658 deki isyanı ile ertesi yıl katledilişinin tarihi belirtilir ve o yıllarda yaşadığı gösterilir.

Gelen Ahmet Paşam kendidir kendi
Altmış bin dal kılıç küsuru cümdi
Kaçma kâfir kaçma ölümün şimdi
Hacı Bektaş Veli kalkmış geliyor

dörtlüğü ile Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın Avusturya seferi belirtilir.

S.N. Ergun "Manzumede gördüğümüz Ahmet Paşa'nın Rum ili Beyler Beyi Ahmet Paşa olması muhtemeldir. Eğer Lâtîfi Tezkeresi'ndeki "KARA OĞLAN" bizim aradığımız "KARA OĞLAN" ise, şu gösterdiğimiz iki vesika da mutlaka K. Oğlan'ın ise bu şairin "Selim" ve "Kanunî" devirlerini idrak ettiğini kabul etmek lâzımdır." demektedir.

Sana derim sana ey Acem Şahı
Üstüne mağribden asker geliyor
Tahtını yıkıp ta mülkün almağa
Sultan Murad kalkmış kendi geliyor

destanı ile Dördüncü Murad'ın (1622 – 1639) Osmanlı İran savaşları belirtilir ve o yıllarda yaşadığı gösterilir.

İbtida yürüyüş oldu Bağdad'a
Sıçradı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu bayraktar, kaptı bayrağı
İrişti bedene dikti, Genç Osman

* Açıklığa kavuşacaktı.

Genç Osman Destanı'yla – IV. Murat'ın 1639 daki Bağdat kuşatmasıyla ilgili – Kayıkçı Kul Mustafa'nın "Genç Osman" destanına benzer (nazire) yazdığı belirtilir ve o devirde yaşadığı gösterilir.

Şâirin eserlerine XVII. asrın saz şairlerinin manzûmelerini ihtiva eden mecmualarda tesadûf edilmesiyle onun Gevheri ve Âşık Ömer'le çağdaş olduğu belirtilir. Yine: 1707 de ölen Âşık Ömer'in Şâir – Nâme adlı uzun bir destanında kendi devrindeki şâirlerden Karaca Oğlan için:

Öksüz âşık deyişleri aseldir
Karaca Oğlan ise eski meseldir
Ezgisi çağrılır, keyfe keseldir
Biz şair saymayız öyle ozanı

diyen kıskanç ve yergi dolu şiirine bakılarak Karaca Oğlan'ın Âşık Ömer devri şairlerinden olduğu belirtilir.

Ahmet Kutsi Tecer, 1546 yılında tamamlanmış olan Lâtîfî Tezkeresi'nde, Nâimî-i Hamîdî'den nakledilen:

Bir olmaz vakte irgürdük zamanı
Bilir yok âsmandan rismanı
En ehli yek görür mâ'na yüzünden
Kar – Oğlan türküsün şâir sözünden
Çü söz fehmolmayıp olmasa râğbet
Eder lâbüt kemâl ehli ferâğat

manzumesine ve Âşık Ömer'in yukarıdaki dörtlüğüne bakarak Karaca Oğlan'ın (15. , 16.) yüzyıllarda yaşamış olduğunu gösterir.

Kendisiyle olan sohbetlerimizde çalışmaları hakkında bilgi edindiğim sayın A.Saim Emirmahmudoğlu da Cahit Öztelli'nin Konya'da ortaya çıkardığı Akşehir'li Ahmet Hamdi Efendi'nin (1831 – 1911) hatıra defterinde geçen bir şiiri (türkü) ele alarak yaşadığı yüzyıl hakkında:^{*}

"Mâlum ola ki, Karaca Oğlan Varsak karyesinde dünyaya gelip.." denildikten sonra "..babası gibi Sayıl askerliğine tutulacağını anlayıp yirmi dört yaşında Varsak'tan firarla mekânın gaip ederek, encam Maraş'ta Zülgar Oğlu (Zülkadir olacak) Hüsam Beyin himayesinde altı sene teehhül ümidiyle

---

* A.Saim Emirmaudoğlu, Karaca Oğlan'ın Yaşadığı Yüzyıl, Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 334, 335, 336, 337, 338, İst.1977

kalıp, tehhül ümidi münkesir olunca oradan mufarakatla yine geşt-i diyara başlayıp on dokuz sene sonra vatanına gelmişse de fazla barınamayıp elli beş yaşında Tarsus tarikiyle geşt-i diyara derban olduğu...” ve daha sonra “... Karaca Oğlan Engürü, Niğde, Kayseri, Sivas’a geçüp Türkmen aşiretleri meyanında gezüp bir daha dönmediği ve Maraş’ın yeni beğlerinden Ali Beyle Taylan yaylasında buluşup divanın seyir ile bu türküyü söylemekle orada nice eyyam kıldığı.

Seherde uğradım bir âdil hana
Dostum sultan olmuş ilin üstüne
Divanını gördüm, oldum hayrane
Selâmına durdum yolun üstüne

Alayları gördüm, çınar dalları
Usuldur boyları, mızrak elleri
Sim sırma mekerdir yiğit belleri
Takılmış hançerler belin üstüne

Bir kulun yok Karaca Oğlan kadar
Güzellerin zekâtı borcun öder
Aşırır sevdama divane eder
Sırmalar giymişler alın üstüne

Karacaoğlan’ın “Dostum Sultan olmuş ilin üstüne” diye “divanını seyir ile” şiir söylediği Maraş’ın yeni Beği Ali Bey kimdir? Hangi tarihte yaşamış ve beğliğin başına geçmiştir? İlin üstüne “sultan” olan, al ve sırmalı giysiler üzerine gümüş ve altın kemerlerine hançerler takılmış alay alay askerleri bulunan bu “âdil Han” kim olabilir? O’na şairin “dostum demesi, ya da diyebilmesi sözgelisi bir rastlantı mı yoksa eskiden tanışıklığın sonucu mudur?.. Osmanlılarda Eyalet valiliklerine hangi rütbe ve ünvanla vali atanırdı? Bunlara “Paşa” mı, “Bey” mi denirdi?..

... Ali Bey’i bazı tarihler Dulgadır Beyliğinin son beyi, bazıları Osmanlı eğemenliğinde Zülkadriye (Dulgadır) Eyaletinin ilk valisi olarak yazarlar...

Akşehir’li Ahmet Hamdi Efendi “Taylan yaylasında buluşup” diyor, “rastlayıp” demiyor. Karaca Oğlan da “Dostum sultan olmuş ilin üstüne” diyor. Şairin “dostum” demesi sözgelisi ve bir rastlantı değildir. Kişi ilk karşılaştığı kimseye, hele bir beyliğin hükümdarına “Dostum” diyemez... Dostluklarının şairin gençlik çağlarına kadar, Ahmet Hamdi Efendinin hatıra defterine göre, “yirmi dört yaşında Varsak’tan firarla mekânın gaip ederek, encam Maraş’ta

Zülgar (Zülgadir) oğlu Hüsam Beyin himayesinde altı sene” kalmış olduğu yıllara kadar uzanması gerekir...

... “Seherde” uğraması da dostluk derecesine varan eski bir tanışıklığı gösterir....

... Karaca Oğlan gibi büyük ve dahî bir ozan, herhangi bir eyalet valisine “Han” denilemeyeceğini bilir. Yine Karaca Oğlan bir eyalet valisinin “İlin üstüne sultan” değil, “Paşa” ya da “Vali Paşa” olacağını da bilir. Görülüyor ki, şairin kullandığı sözcük ve deyimleri bir Osmanlı eyalet valisi ile ilgili olmayıp, Zülkadriye beyliğinin son hükümdarı Şehsüvar Oğlu Ali Bey’le bağlantılıdır.

... Şair çınar dalları gibi gür ve geniş alanlar kaplayan, al ve sırmalı giyim – kuşamlarıyla yiğit bellerinde gümüş ve altın kemerlere hançerler takılmış boyluboslu ve elleri mızraklı alay alay askerleri övüyor ki, bu övgülerle ancak Çaldıran ve Mısır seferlerinde, Turna Dağı zaferinde, Celâlî isyanının bastırılmasında yararlıkları ve başarıları görülen, Yavuz gibi bir padişahın takdir ve güvenini kazanan Şehsuvar Oğlu Ali Bey’in askerleri arasında bağlantı bulmak yaksık almaz mı?..

Böyle olunca, Karaca Oğlan’ın Sultan II. Bayezid (3.5.1481 – 24.4.1512) ve Yavuz Sultan Selim (24.4.1512 – 22.9.1520) devirlerinde yaşadığı ortaya çıktıktan başka Kanunî zamanında da yaşadığı şairin çok ünlü bir semaisi ile kesinlik kazanmaktadır...

Bana kara diyen dilber
Gözlerin kara değil mi?

mısralarıyla başlayan semaisinin,

İllerde konup göçerler
Lâle sümbülü biçerler
Ağalar beyler içerler
Kahve de kara değil mi?

dörtlüğü incelendiğinde, Karaca Oğlan’ın Kanunî devrinde de yaşadığı kesinlikle ortaya çıkmaktadır. Şair bu dörtlükte Ağaların ve Beylerin içtiği kahvenin de kara olduğunu söylüyor. Demek ki, bu semâî kahvenin Türkiye’de bilindiği bir zamanda söylenmiştir. Ancak, henüz kahvehanelerin olmadığı, halkın kahveyi içemediği anlaşılıyor. Karacaoğlan “Ağalar beyler içerler”, demekle kahveyi üst tabakanın ileri gelen mutlu kişilerin içebildiklerini anlatmış oluyor. Böyle olunca, kahvenin Türkiye’ye ilk geliş yıllarını belirtmek,

Karaca Oğlan'ın bu semaiyi söylediği yılları belirtmek olur...

“Türkiye’de kahve Kanuni Sultan Süleyman zamanında (1520 – 1566) öğrenildi. Afrika’da Habeşistan valisi Özdemir Paşa tarafından Yemen yoluyla getirilmiştir ve kısa zamanda her çeşit halk arasında içilmeğe başlanmıştır”

Tarihe dayanan bilgiler “Ağalar beyler içerler” – “Kahve de kara değil mi?” mısralarının söylendiği yılları açıklığa kavuşturmakta, Karaca Oğlan'ın 1543 – 1562 yılları arasında bu mısraları söylemiş olduğunu kesinleştirmektedir.” Demektedir. Sayın A. Saim Emirmahmudoğlu bulduğu yeni bilgi ve belgelerle konuyu aşığıdaki şekilde “kanıtlamaya” devam eder:

“Karaca Oğlan'ın Yavuz ve Kanunî devirlerinde yaşığığını kanıtlayan başka bir koşması da Maraş Folklor Şenlikleri Halk Şairleri Komitesinin araştırma raporlarıyla tesbit edilmiştir.*

“... Karaca Oğlan bir kıtlık senesi köyünü bırakarak Maraş’a gelmiş, Tekke tepesinde Handanoğluları evine bitişik tek katlı, toprak damlı bir evde tek başına yaşamaya başlamıştır. Bu arada, Şazibey medresesi müderrislerinden Çimenîzâde Halil Efendi’nin hizmetine girmiştir. Ozan okuyup yazma bilmediği halde, bir yandan talebeler arasına karışarak müderrisin derslerini ve sohbetlerini izlemek sûretiyle kulaktan dolma kültürünü artırır, bir yandan da eski arasa (buğday pazarı) civarındaki aşıklar tekkesine giderek saz çalar, şiirler söyler, âşık çatışmalarına katılmış. Bu sıralarda sanatın zirvesine tırmanmaya başlayan Karaca Oğlan'ın ünü ve şiirleri taa uzaklara kadar yayılmaya, ilgi çekmeye başlar. Okur yazar olmayan ozanımızın güzel, olgun ve hikmet dolu şiirleri Müftü Ali Efendi’nin ilgisini çeker. Bir gün Şazi Bey camiinde karşılaştıklarında Müftü Ali Efendi:

- Bre Karaca Oğlan, der. Mektep medresede ders okumamışsın, okuyup yazman yok. O güzel şiirleri sen mi söylersin? Nasıl söylersin?

Karaca Oğlan edeplidir, büyüğünü küçüğünü bilir. Müftü Efendi’ye cevap vermekten haya eder. Ancak oracıkta şu koşmayı söylemeden de edemez.

Her sabah her sabah sabak verirsin
Edeb nedir erkân nedir yol nedir?
Okuyup da ince dilden bilene
Kitap nedir, iman nedir kul nedir?

Gittiğimiz yollar din iman yolu
Evveli Muhammed âhiri Ali

* Maraş Folklor Şenlikleri Halk Şiirleri Komitesi Araştırma Raporu: VIII ve IX-1970

Üç yüz altmış birdir selvinin dalı
Dallarında açan iki gül nedir?

Karac'oğlan der ki gezdim de geldim
Âlemi deftere yazdım da geldim
Deryayı denizi yüzdüm de geldim
Derya nedir deniz nedir göl nedir?

Müftü Ali Efendi Karaca Oğlan'ın bu deyişini de pek beğenir:

- Berhudar ol, bu sana dâd-ı Hak'tır. İstedığın kadar söyle, istediğin gibi söyle Karaca Oğlan, der.

Müftü Ali Efendi Hoca, Yavuz zamanında ilk Osmanlı Müftüsü olarak Maraş'a gelmiş, görevini Yavuz'dan sonra Kanunî zamanında da sürdürmüştür. Böyle olunca, derlemeye dayanan yukarıdaki karşılaşma doğrudur ve Karaca Oğlan'ın Yavuz, Kanunî devirlerinde yaşadığını kanıtlamaktadır.

O halde belgelerin ve tarih olaylarının ışığında Karaca Oğlan'ın kendi şiirleriyle, ozanımızın XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olduğu ortaya çıkıyor" der.

Akşehirli Ahmed Hamdi Efendi'ye ait hatıra defteri, ilk bakışta, Karacaoğlan hakkında topluca ve doğrudan doğruya bilgi veren bir belge niteliği taşıyor. Ne var ki, verilen bilgilerin doğruluk derecesini kestirmek oldukça güç. Şu kadarını söyleyelim ki, Ahmet Hamdi Efendi'nin tesbit ettiği üç şiirden ikisi, başka kaynaklarda da vardır ve onlarla karşılaştırılınca, yapılan tesbitin yetersizliği belli oluyor. Üçüncü şiir ise, ilk defa yayınlanıyor ve on hecelidir. Bilindiği gibi ne Karacaoğlan'da ne de başka halk şairlerinde bazı mısralar dışında, baştan sona kadar on heceli şiire kolay kolay rastlanmaz. Kaldi ki, bu şiiri, ufak tefek ilâvelerle on bir heceye çıkarmak ta mümkündür.

Defterden öğrendiğimize göre, Ahmet Hamdi Efendi 1876 yılında Karacaoğlan'ın köyüne (Varsak'a) gitmiş. Söylendiği gibi, şairimiz 17. yüzyılda yaşamış kabûl edilirse, aradaki fark yine iki yüzyıla yakın. Bu durumda, Ahmet Hamdi Efendi'nin tesbitleri, bir takım söylentilere dayanıyor demektir. Nitekim, şairimizin doğum ve ölüm tarihleriyle ilgili olarak bu defterden elde edilen tutamaklar, öteki söylentilere uymuyor ve tartışmaya elverişlidir." dedikten sonra, Cahit Öztelli ve M. Fuat Köprülü'den faydalanarak aktarmaya çalıştığı bu konuyu aşağıdaki şekilde noktalar.

Bundan sonraki araştırmaların gün ışığına çıkaracağı bilgiler, Ahmet Hamdi Efendi'nin tesbitlerini doğruladığı ölçüde, bu belgenin kazanacağı önem ve değer artacaktır.*

---

* Mustafa Necati Karaer, a.g.e, s. 20-21

Yukarıda eserlerini kaynak olarak belirttiğim kişilerdenden Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Saadettin Nüzhet Ergun ve “Netice olarak XVII. yüzyıl içinde oldukça uzun bir ömür süren Karacaoğlan, yabancı tesirlerden uzak, mahallî renkleri bütün güzelliği ile aksettiren kuvvetli bir şairdir” diyen Cahit Öztelli (15. 16.) yüzyılı kabul etmeyip XVII. yüzyılda karar kılarlar. M. Necati Karaer, “şu hale göre Karacaoğlan’a , 16. yüzyıl şairleri arasında yer vermek gerekiyor”^{***} diyerek diğerlerinden ayrılır ve 16. yüzyılı benimser. Ahmet Kabaklı ise yukarıda adı geçen eserinde:

“Karaca Oğlan’ın yaşadığı asır üzerine yapılan tartışmalar ve ileri sürülen tahminler birbirine o kadar aykırıdır ki, biz, bu büyük şairi herhangi bir yüzyılın halk şairleri arasına katmaktan sakındık. Sadece onun 17. yüzyılın ilk üç çeyreğinde yaşadığını iddia edenlerle, 15. yüzyılda yaşadığını söyleyenlerin ortaya koydukları yorum ve delilleri vereceğiz. Yeni aydınlık belgeler ele geçinceye kadar bekleyeceğiz”^{****} demektir.

2- Yaşadığı Yer:

Karaca Oğlan’ın doğum tarihi ve dolayısıyla yaşadığı yüzyıl hala bilinmemektedir. Fakat, daha sonra üzerinde genişçe duracağımız üzere yaşadığı çevreyi gayet iyi biliyoruz.

Maraş’tan ötesi uzak bir yoldur
Tatar deresinde dizginin kaldır
Öğle namazını Göğsün’de kıldır.
Bu gece Göğsün’de yatalım atım

İyi derler Elbistan’ın ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğa’da şahin yuvasın
Gece Binboğa’da yatalım atım

Gün doğanda Gündüzlü’nün başına
Akdağ derler duman çöker başına
Göğdeli’de Sünbüllü’nün peşine
Kabaktepe derler şarın var dağlar

* Cahit Öztelli, Karaca Oğlan, Hayatı, Sanatı Şiirleri, s. 8, II. baskı, Varlık yayınları, sayı:175

** M.Necati Karaer, a.g.e. s.23

*** Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, C.II, S. 430, İstanbul-1968

Akkale'den uğradın mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'da zülfünü tara
Şimdi kömür gözlüm Konur Dağı'na
Düzülmüş çığları teli yavrunun

Karac'oğlan der ki Ergene köyü
Beşdeli'den akar Haleb'in suyu
Tilbaşar ilinde şol Ekiz Kuyu
Edepli erkânlı yolu görünür

gibi bazan kendi çevresi ve gezdiği yerler hakkında ayrıntılara varan bilgiler vermektedir. Bütün bunlara bakarak onun güney Anadolu bölgesinde yaşadığını söyleyebiliriz. O üslubuyla, menkıbeleriyle bu bölgenin insanıdır ve hala yaşamaktadır. Karaca Oğlan geleneği zamanımıza kadar nasıl gelmişse öylece devam edecek ve yaşayacaktır.

“Karaca Oğlan'ın güney Anadolu'da başlayan şöhretinin, zamanla doğuya ve batıya yayıldığı, buralardan da Azerbaycan, Kırım ve Trakya'ya ulaştığı anlaşılmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki, sadece ünü değil kendisi de, Anadolu'nun pek çok ve Osmanlı Ülkesi'nin bazı yerlerini dolaşmıştır”

Bu konuya ileride ayrıntılı bir şekilde tekrar yer verilecek.

3- Doğduğu yer:

Karaca Oğlan'ın yaşadığı yer ne kadar genişse, eldeki bilgilere göre doğduğu yer de o kadar çoktur. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

a. Farsak: Bahçe kazasının (bulanık – bulanıkbahçe) Haruniye bucağına bağlı Varsak** köyünde yaşayan Sail Oğulları ailesine mensup olduğu belirtilir. Aşağıdaki manzume delil olarak gösterilir.

Kozan Dağı'ndan neslimiz
Arı Türkmendir aslımız
Varsak'tır durak yerimiz
Gurbet ilde yâr eğler bizi

---

* M.Necati Karaer, a.g.e. s s. 14

** Köprülüde “Farsak” olarak geçer.

Başka bir manzumede:

Karaca Oğlan der, ciğerim dağlı
Yerim belli, derler Sayıl Oğlu
Divane gönül dilbere bağlı
Gam ve kasavete aldırma beni

b. Zivad Köyü: Maraş civarında Zivad Köyünden olduğu söylenir.

c. Gökçe (Gökçeli) Köyü: Kozan'a bağlı Feke kazasının Gökçe köyünden olduğu iddia edilir.

d. Zobular Köyü: Kilis'in Musabeyli bucağının Zobular köyünde veya Gökçeli'de doğduğuna dair söylentiler vardır.

e. Belgrad: W.Radlof'un iddiasına göre, şairimiz Belgrad'lı olup, asıl adı Simayil'dir.*

f. Kozan:

g. Binboğa:

“Binboğa'dır benim ilim”

h. Erzurum:

“Erzurum'dur benim ilim”

i. Bulgar Dağı:

“Bulgar Dağıdır yaylamız ”

j. Mamalı:

“Mamalı'da ben bir Rıdvan oğluyum”

mısrasına dayanılarak Kırşehir'in Mecidiye ilçesinin Mamalı köyünden olduğu iddia edilir.

k. Maraş

Maraş illerine giden kervancı
Selâm söyle bizim il'e, obaya
Eğlen Allah'ı seversen seyrancı
Uğran Pazarcık'a Salmanbaba'ya

Barak Türkmenleri Karaca Oğlan'ı kendi aşiretlerine mensup olduğunu iddia ederken Çavuşlu Türkmenleri de aynı iddiayı ileri sürmektedir. Böyle paylaşılabilen bir şairin milleti önünde değeri ne kadar büyükse, şairini paylaşabilen bu milletin de kadri ve kıymeti o kadar yücedir. Çünkü

* S. Nüzhet Ergun, Karaca Oğlan, s.12 İstanbul 1971

sevdiğini gönülden sever bir daha unutmaz.

4- Öldüğü Yer:

Karaca Oğlan'ın nerede doğup, ne zaman yaşadığı ve öldüğü belli olmadığı gibi mezar yeri de hala belli değildir. Anadolu insanı bu, her bölgesiyle sarılmış sahip çıkmış, kendinden saymış ve kendine örnek edinmiştir. Halen şahidi olduğumuz âşıklar gecesi, âşıklar bayramı gibi geleneklerimiz Karaca Oğlan ve benzerlerinin yüzyıllar önce ektiği yeşeren tohumlardır.

a. İçel'in Mut ilçesinin Çukur köyü:

Karaca Oğlan'ın mezarı İçel'in Mut ilçesinin Çukur köyünde bir tepe üzerindedir. Bu tepeye halk Karaca Oğlan tepesi demektedir. Üzerinde birkaç eski ev temeli, bir su sarnıcı ile harap bir mezar vardır. Bu tepenin karşısındaki başka bir tepeye de Karacakız Tepesi denilmektedir. Karacakız ile şairimiz arasında bir aşk serüveni varmış. Karaca Oğlan'ın mezarının bulunduğu tepede, şairin içinde oturduğu ve ölümünde orada bir cöngü kaldığı söylenen bir de mağara vardır. Bu tepeler ve çevresi ardıçlı, çamlı bir yer olup, pek iç açıcıdır. Karaca Oğlan kışları burada oturur, yaz gelince yaylalara çıkar, diyar diyar gezermiş.*

b. Tarsus Eshab-ı Kehf Mağarası:

Söylentilerden biri de, Tarsus'taki Ashabı-ı Kehf mağarasına girip bir daha çıkmadığı, yani intihar ettiği'dir. Bu mağara gezilirse, öyle intihara uygun, bir yer olmadığı anlaşılır. Bu söylenti onun, ölümünde sonra Türkmen aşiretleri arasında ermiş bir kişilik kazandığını göstermektedir.**

c. Erzurum:

A. Adnan Saygun, şairimizin Erzurum'un Oltu ilçesinin Penek köyünde öldüğünü ve mezarının Zenzem Dağı'ndaki Yasamal Yaylası'nda bulunduğu ileri sürer.***

d. Maraş:

Akşehirli A. Hamdi Efendi ise, hatıra defterinde Karaca Oğlan hakkında aşağıdaki kayıtlara yer verir:

“Ve nice Türkmen aşiretleri meyanlarında gezüp Maraş civarında Cesel Yaylasında doksan altı yaşında iken vefat eyleyüp vasiyeti üzerine تنها bir pınar başına defn olunup sazı çürüyünceye kadar baş ucunda ağaçta asılı durduğu tevatüren mervidir. Karaca Oğlan kendisi karayağız, seyrek sakallı, şuh meşrep, uzunca boylu levent bir adam imiş. Mevlâ rahmet eyleye, âmin. 1292”

---

* Cahit Öztelli, Karaca Oğlan, Bütün Şiirleri, s.XV, İst.-1970

** Cahit Öztelli, a.g.e. s. XV

*** M. Necati Karaer, a.g.e. s.40

A.S. Emirmahmutoğlu “Harmancık Köyünde (Pazarcık) K. Oğlan’a ait olduğu söylenen bir mezar tesbit ettim” dedi ve resimlerini bana lütfetti.

5. Sonuç:

S. Nüzhet Ergun, “Karaca Oğlan’ın vatan-ı asliyesini şiirlerinde zikrettiği muhakkaktır, fakat bir çok vilâyetlerdeki halk bu büyük saz şairini kendi muhitlerinde yetişmiş olarak göstermeyi şeref addettiklerinden bu değişlerdeki memleket ismini de değiştirmişler ve ortada hiçbir vech (yön) le kabul edilemeyecek tezatlar hasıl olmuştur. Meselâ” yukarıda örnek olarak geçtiği üzere:

Hakirciği aşk odına dağlıyım
Mamalı’da ben bir Rıdvan Oğlu’yum,

Binboğa’dır benim ilim

ve yine :

Erzurum’dur benim ilim

mısraları bunun en bariz (açık) misalleridir.

Bu itibarlardır ki, Karaca Oğlan’ın nerede doğduğunu ve ne vakit yaşadığını kat’i bir sûrette isbat etmek hayli müşküldür. Halkın ağzında dolaşan rivayetlere itimat caiz değildir.”

Aynı kanaata varan M. Fuad Köprülü:

“İşte rivayetlerin bu kararsızlığı ve müsbet bir vesikanın elde bulunmaması sebebiyle, şairimizin doğduğu yeri tesbitten vazgeçmek icap ediyor. Fakat, buna mukabil, bir taraftan yerli ananeler, diğer taraftan, ona isnad edilen manzumelerde sık sık geçen ve şairimizin içinde yaşadığı tabii ve ictimai muhiti gösteren kayıtlar, tasvirler mecazlar, onun herhalde Anadolu’nun göçebe aşiret ananelerine yabancı olmayan ve Arap Çölleriyle de münasebeti bulunan cenup (güney) vilâyetlerinden yetişmiş olduğunu açıktan açığa meydana koymaktadır: Maraş, Elbistan, Ayıntap (Gaziantep), İçel, Beylan, Münbüç, Gökşun Deresi, Gavur Dağı, Gündeş Ovası, Afşar Beyleri ve yine bu sahalarla âid daha bir çok isimler buna açık bir delildir.” demektir.”

* S. Nüzhet Ergun, a.g.e.,s.4

** Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Türk Saz Şairleri (Türk Edebiyatında Âşık tarzının menşe ve tekâmülü XVII. Asır Saz Şairleri), s. 319-320, Ankara – 1962

Sırası gelmişken şu hatırayı eklemek gerektiğine inanıyorum. 9 Temmuz 1985

Başından beri ele aldığımız görüşlerin ışığı altında nihayet şunu söyleyebiliriz ki, o da, elde müsbet bir delilin bulunmayışı pek tabii olarak araştırmacıları değişik kanaatlara yöneltmektedir; araya katkıntı manzumelerin de girişi ile iş büsbütün çığırından çıkmaktadır. Kat'i bir delil ortaya çıkıncaya kadar:

Tekke şâirinin irfan nurunu gönül ehline sunduğu tekke, zaviye... namındaki dükkânları yerine, onların dağları, dağ koyakları, yaylaları, su başları, dere boyları... nihayet bir ardıç gölgesi vardır. Bunların her birinde onların hatırası ve bu hatıraya nisbetle her birinin de onlarda hakkı vardır. Onun içindir ki, her bölge, ancak hakkını talep etmektedir; bu tescil olunmamış özel hatıraları yâd ile hakkını talep edecek olan daha kimbilir nereler çıkacaktır. Sevgiyi bilmek ve paylaşabilmek onların şiarıdır; Bundan ötürü bu şereften pay almak da tabii haklarıdır.

---

tarihinde Kayseri Şeker Fabrikası misafirhanesinde Yrd. Doç. Dr. Yalçın Özalp, Hasan Hüseyin Yılmaz'la birlikte kaldığımız gece, sohbet sırasında sayın Prof. Dr. Faruk Sümer, “Yabanlu Pazarı’ndan sonra sıranın Köroğlu’na geleceğini söyledi.” Köroğlu Bolu’da yıllar önce ölmesine rağmen, Anadolu’nun bilhassa Antep ve Maraş olmak üzere pek çok köşesinde hala yaşamaktadır. Sözünden sonra, Köroğlu ile ilgili iki hatıramı anlatınca “Ömer Hoca, bunu mutlaka bana yaz gönder; ilk derlemeyi senden yapmış olacağım. Hafızama yer eden bazı bilgiler var, bunlar da işime yarayacaktır. Köroğlu mutlaka araştırılması ve yazılması gereken, yorumlanması elzem olan bir yığittir” dedi. Ben de Karaca Oğlan üzerinde çalıştığımı söyledim. Yıllar önce bitmesine rağmen yine de boş durmadığımı anlattım. Edebiyat tarihinin bu bölümünde bir diyeceği olup olmadığını sordum. Memleketinin o dönemin sınırlarıyla Maraş olması akla daha yatkın geliyor, dediğimde evet evet, Karaca Oğlan Maraş’lıdır” dedi. Bunun üzerine, sizin sözleriniz olarak bunu not halinde yazabilir miyim, dediğim zaman “hayır, hayır!” diye cevap verdi. Onu tanıdığım için ısrar etmedim. Mutlaka bir hikmeti vardır diyerek konuyu değiştirdim ve sebebini de sormadım. O istediği yazıyı “Bir Umut Hatıra Köroğlu” başlığı altında hazırlayıp sayın hocamın adresine gönderdim.

KÖY VE OYMAK ŞÂİRLERİ VE KARACA OĞLAN

Umumi bölümlenmeye Ahmet Kabaklı da bağlı olarak âşık yetiştiren kaynakları üçe ayırır:

- a) Köy ve Oymaklar
- b) Asker Ocakları
- c) Kasaba ve Şehirler

ve devamlı “Köy ve Oymak Şâirleri için:

“Köylerden ve göçebe aşiretler arasından çıkmış olan bu şâirler, ta Orta Asya’dan tanıdığımız “ozan, baksı, kam, oyun” gibi adlarla anılan şâirler geleneğini devam ettirirler.”

“Bu âşıklar, halk şiirimizin en kaynakçıl örneklerini vermişlerdir, çünkü hiçbir okul kültürüne bağlı olmaksızın sırf gelenekten yetişmişlerdir. Bunlar arasında okuma yazma bilmeyenler çoktur. Bu yüzden divan şiirine özenmez ve “kalem şâirleri” ile hiçbir bağıntı kuramazlar. Bazı şiirlerinde mecaz yönünden divan şairlerinin etkileri sezilse bile bu sadece kulaktan işitilmiş, kuşaktan kuşağa geçerek şairin irfanına karışmış ortak motiflerdir.”

“Bu âşıklar da elbet, seyahat etmiş, şehir ve dünya görmüş, yepyeni insan ve çevreler tanımışlardır. Ama gurbet denen âleme pek ısınmadıklarını belli ederler. Köy ve obalarının her şeyine bağlı kalmışlardır.”

“Bu saydığımız nitelikte olan şâirler, daha çok doğu ve güney doğu bölgelerinden çıkmışlardır. En büyük temsilcileri KARACA OĞLAN’dır.”

Nihayet Fuad Köprülü de Karaca Oğlan için:

“Karaca Oğlan, sair birçok saz şairleri gibi – eski ozanla mutasavvıf tekke şairinin ve klasik şâirin muhtelif karakterlerini şahsında birleştirmeğe çalışan – muhtelif cepheli bir şehir şâiri değildir. O, tabiatle ve milli an’aneleriyle başbaşa yaşayan bir köy, bir aşiret şairi, bir halk şairi, bir ozandır. Mecazlarının bütün unsurlarını muhitten ve tabiattan alır...”^{**} demekle o büyük şairimizin yerini belirtmiş olur.

* Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, C.II. , S. 421, Türkiye Yayınevi, İstanbul – 1968

** Ord. Prof: Dr. M. Fuad Köprülü, a.g.e.s. 329

KARACA OĞLAN'DA YER VE KİŞİ ADLARI

Karaca Oğlan'da yer ve kişi adları “bizzat görülen veya adı geçen” şeklinde iki türlü mütalaa edilmiştir. Bizzat görülen veya adı geçen kişi veya yer adları bölümünde, şairin ifadelerinden yola çıkarak anladığımız kadarıyla böyle bir ayırma gidilmiştir. Temkin dolayısıyla yol güzergâhlarına ve ifade kudretine dikkat edilmiştir. Bütün bunlara rağmen yine de görmediği halde görmüş gibi hakkında şiir söylediği bir dağ, yayla, bel, geçit, köprü, çeşme, kuyu... olabilir. Aslında bu 300 yıllık Karacaoğlan hayatı için düşünülecek olursa, bilhassa adları geçen yerlerin pek çoğunu görmemiş olması akla pek uygun gelmez. Ama bunun yanısıra ifade tarzı da hesaba katılarak yorumlanabilecek öyle yerler veya kişiler vardır ki, Çin...; Hz. Ali... gibi yer ve kişileri görmesi haliyle düşünülemez. Ama Anadolu'da veya sınır ülkelerde bir yerleri veya birilerini görebilmesi mümkündür.

Mademki kesin hatlarıyla belirleyemediğimiz bir Karaca Oğlan ile karşı karşıyayız, öyleyse 17. yüzyıldan geriye doğru yaklaşık 300 yılı kapsayan bir tarih içinde yaşayan aynı addaki insanları da yine birinci çerçeve içinde mütalaa etmemiz gerekmektedir. Bu ifadeden sonra adı geçen ana başlık altında mütalaa etmemiz gerekmektedir. Bu ifadeden sonra adı geçen ana başlık altında şu konulara yer verilmiştir:

1. Bizzat görülen veya adı geçen şehir-il-köy adları
2. Bizzat görülen veya adı geçen şehir il (bölge, ova, yazı) adları
3. Bizzat görülen veya adı geçen şehir dağ adları
4. Bizzat görülen veya adı geçen şehir yayla adları
5. Bizzat görülen veya adı geçen şehir bel adları
6. Bizzat görülen veya adı geçen şehir geçit, gedik, dere adları
7. Bizzat görülen veya adı geçen şehir yol adları
8. Bizzat görülen veya adı geçen şehir köprü adları
9. Bizzat görülen veya adı geçen şehir kale (veya kule) adları
10. Bizzat görülen veya adı geçen şehir kaynak, kuyu adları
11. Bizzat görülen veya adı geçen şehir çeşme, pınar, oluk adları
12. Bizzat görülen veya adı geçen şehir nehir, ırmak, çay, dere adları
13. Bizzat görülen veya adı geçen şehir göl adları
14. Bizzat görülen veya adı geçen şehir boy, oymak, soy, aşiret adları
15. Bizzat görülen veya adı geçen şehir kişiler

1. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN ŞEHİR-İL-KÖY ADLARI*

A. Bizzat Görülenler:

1.Adana: Adana, İlbeyli, Göksun, Tekir'i
Acap gezsem mavi donlum var m'ola

2.Adıyaman: (Bkz. Hısnımansur)

3.Akkale: .....
Akkale'den aşar yolu yavrumun

Akkale'den uğradın mı Çınar'a

.....

Düzülmüş çığları teli yavrunun

4.Antalya: Antalya'nın şarın gördüm

5.Antep (Gaziantep):

.....

Şu Antep ilinde serv-i zamana

Orda eser bâd-ı saba yelleri

6.Arkık: (Antep Çevresinde)

Arkık'ta uğradım bir güzel kıza

Terlemiş yanağı ballı görünür

7.Bakıda: (Antep Çevresinde)

Bakıda'dan indik kol kola düze

.....

Terlemiş yanağı ballı görünür

8.Bayra: (Maraş çevresi)

9.Bertiz: (Maraş çevresi)

Bayra'dan Bertiz'den Konur dağını

Göğsün güzel derler, ilin var dağlar

.....

Senin bahşışını Bertizli versin

Oİ Bertiz'in halini de bilin mi

* Konularla ilgili örnek-şiiir-ler verilirken kıt'anın (dörtlüğün) son mısraı da beraberinde verildi ki, dörtlüklerin son mısraının kafiyesine göre dizilen şiiir kitaplarında aranan her şiiiri bulmak kolay olacaktır. Kafiyesi hatırlanan her parçanın, son harfine göre bütünü de kolayca bulunacaktır.

- 10.Bor: Çıktım seyreyledim Niğde'yi Bor'u
.....
Acap gezzem mavi donlum var m'ola
- 11.Bursa: Şu benim mekânım şu benim yollarım
Aradım yuvayı Bursa'da buldum
Güzeller çok imiş, eğlendim kaldım
Kokar menevşesi, gülü Bursa'nın
- 12.Çınar: Akkale'den uğradın mı Çınar'a
.....
- 13.Çinçin: Sabahtan kalkar da Çinçin'i geçer
.....
Göğsünde çalpanır gülü yavrunun
- 14.Diyarbakir (Diyarbakır):
Diyarbakir, Afşar benim tımarım
Bölge bölge timarlarım kal, demiş
.....
Ne İstanbul koydum ne Diyarbakir
Acap sevdiğimin eşi var m'ola
.....
Otuz iki sancak Diyarbakir'i
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
.....
Ne İstanbul gerek, ne Diyarbakir
Sılam seni terk edeyim bir zaman
- 15.Eğri Kol: .....
Eğri Kol'a varam, yedirem atım
Gece Eğri Kol'da yatalım atım
- 16.Elbistan: Eyi derler Elbistan'ın ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğa'da şahin yuvasın
Gece Binboğa'da yatalım atım
- 17.Emirler:.....
Emirler'den bir kız indi pınara
.....

- Böyle güzel m'olur köylü kızında
Emirler'den bir kız indi pınara
18. Engürü (Ankara):
.....
Güzeller durağı Tokat Engürü
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
19. Eymirli: .....
Eymirli'den bir kız geldi pınara
20. Firengistan:
İndim seyran ettim Firengistanı
İlleri var bizim ile benzemez
21. Göbeli: Göbeli'de bir dilbere düş oldum
.....
Ben âşıkım, ateş olur, yan olur
22. Göğdeli: Gün doğar da Gündüzlü'nün başına
Göğdeli'de Sünbüllü'nün peşine
.....
Kabak Tepe derler, şarın var dağlar
23. Göğsün (Göksun):
.....
Yükletmiş yükünü Göksun'a çıkar
Göğsünde çalpanır gülü yavrunun
.....
Bayra'dan Bertiz'den Konur Dağı'nı
Göğsün güzel derler, ilin var dağlar
- Göğsün'dür yavranın hasın
.....
Katarlanmış ilin gördüm
- Adana, İlbeyli, Göğsün, Tekir'i
.....
Acap gezzem mavi donlum var m'ola

- .....
Öğle namazını Göğsün'de kıldır
Bu gece Göğsün'de yatalım atım
- 24.Gürün: .....
İçel'den Antep'ten, Gürün'den beri
Acap gezzem mavi donlum var m'ola
- 25.Halep: Beş Deli'den akar Haleb'in suyu
.....
Edepli, erkânlı yolu görünür
- Halep, Trabulus, Koca Mısır'ı
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
- 26.Hama: Hama'nın Humus'un telli turnası
Turna yârin selâm saldı, gel, diye
- Çıktım Kırklar Dağı'n seyran eyledim
Sallanarak gider yolu Hama'nın
Yel vurdukça dertli dolap iniler
Burcu burcu kokar gülü Hama'nın
- Kalem kaşlı güzelleri Hama'nın
- 27.Hısnımansur (Adıyaman):
Hısnımansur derler, ol Adıyaman
Oradan şindik geçti güzelleri
- 28.Humus (bkz. Hama):
- 29.İçel (bkz. Gürün):
- 30.İlbeyli (bkz. Göğsün):
- 31.İstanbul:Ne İstanbul koydum, ne Diyarbekir
Acap sevdiğimin eşi var m'ola
- Gidip İstanbul'dan ferman getirdim
Herkesin sevdiği verilsin deyi

- 32.Karaman: Medhederler Karaman'ın ilini
.....
Lâle, sünbül bürüsün de gidelim

Karaman'dan nazlı yârim Konya'dan
.....
Leblerime yoldaş yap yanakların

Kayseri'den Karaman'dan, Konya'dan
Acap sevdiğim eşi var m'ola

Kayseri'den, Karaman'dan, Konya'dan
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
- 33.Kargıcak: Kargıcak'ta bir güzele uğradım
.....
Aşkî düştü yüreğime yakıyor
- 34.Kayseri (bkz. Karaman):
- 35.Kefendiz: Ağyar ırak derler Kefendiz yakın
Gece Eğri Kol'ada yatalım atım

Kefendiz'de Börklü Dede
Onun acap sırrın gördüm
- 36.Kırıkhan: Kırıkhan'dan yüklediler göçünü
.....
Bizim elden bir tomurcuk gül gitti
- 37.Koçhisar: Koçhisar'dan, Hasan Dağı'n ardından
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
- 38.Konya (bkz. Karaman):
Konya derler koç yiğitler yatağı
Bitmeyince gönül yârdan ayrılmaz
- 39.Mamalı: Mamalı'da ben bir Rıdvan oğluyum
Kaplan postu geydiklerim kal, demiş
- 40.Maraş (bkz. Elbistan):
Tunus, Tırabulus, Koca Maraş'da
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin

Ahır Dağı'ndan da gör Maraş bağını
.....

Göğsün güzel derler, ilin var dağlar

Uyuma hey deli gönül uyuma
Yahyalı'dan aşan evler görünür
Sıvamış kolların, hep samur geymiş
Maraş'ın arkası dağlar görünür.

Uğradım koca Maraş'a
Bedestenin şarın gördüm

41.Mardin: Mardin'den de Karac'oğlan Mardin'den
.....

Acap gezzem mavi donlum var m'ola

Karac'oğlan der ki, yolum Mardin'de
Kaldım karlı şu dağların ardında
.....

Yıldız durur yerinde Demir Kazaktır

42.Melek Köy:

Bakıda'dan indik kol kola düze
Melek Köy gark olmuş güle, nergiz'e
Arkık'ta uğradım bir güzel kıza
Terlemiş yanağı ballı görünür

43.Niğde (bkz. Bor):

44.Öğrek: Atım Öğrek'te dokudum çulunu
.....

Bu gece Öğrek'te yatalım atım

45.Pınarbaşı (Bursa):

Hak nazar eylesin Pınarbaşı'na
Cevahir yağar toprağına taşına
Ulu Camilerde kandil başına
Altın fener yanar, mumu Bursa'nın

- 46.Pınarbaşı (Kayseri):
 .....
 Saman ırmağından, Pınarbaşı'ndan
 Geçemem, artıyor figanım dağlar
- 47.Rakka: Rakka'dan beriye gelen gaziler
 Sual etmen bana nerden gelirim
 Tutmuşum yükümü lâl-ü güherden
 Şâm-ı Şerif derler şardan gelirim
- 48.Rasaf (Gaziantep):
 Rasaf söker benim göğsüm yarası
 .....
 Eğdirmiş başlığın telli görünür
- 49.Reşvan: KARAC'OĞLAN muradına erersen
 İnelim Reşvan'a güzel ararsan
 Bu bahtı karanın derdin sorarsan
 Bir yâr için vatanından düşkündür
- 50.Reyhan: .....
 Reyhan'ın içinde birdir bu gelin
- 51.Sargın: Sargın'ın güzeli salınır barı
 .....
 Oradan Antep ili görünür
- 52.Sencan (Kayseri):
 Sencan Karyesinde gördüm bir güzel
 .....
 Açılmadık dilçeğizi bağlıdır
- 53.Somat .....
 .....
- 54.Suboğaz Köyü:
 Suboğaz Köyü'nden ettik bir sökün
 .....
 Çok olur onların gonca gülleri
- 55.Sultan Pazarı:
 Sultan Pazarı'nda mîrîden aldım
 Üç beş sene güzellerin bacını

- 56.Sünbülü (bkz. Göğdeli):
- 57.Şam: Dolandım geldim ben Rum ile Şam'ı
Şimdi söyleyecek dilin kalmamış
- Bitti m'ola, Şam ilinin hurması
Turna, yârin selâm saldı, gel diye
- 58.Tecnis: Ben su istedim, o sofraya gönderdi
Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm
- 59.Tercüman:
Pervaz vurup Tercüman'ı geçersin
.....
Gönül sana mekân bulduramadım
- 60.Tekir (bkz. Adana):
- 61.Tokat (bkz. Engürü - Ankara):
- 62.Turgut İli: .....
- .....
- 63.Van: Karac'oğlan eydür, Van'da gemimiz
Süremedik devran ile demimiz
Kal diye limandan gitmez gemimiz
Limansız gitmeğe kadir değılim
- 64.Yahyalı (Maraş Yöresi):
Yahyalı'dan aşan evler görünür
Yel vurur, yaprağı parlar görünür

B. Sadece Adı Geçenler:

- 1.Acem (bkz. Gürcistan):
Sade kaşlarıyla gözleri değer
Acem Ülkesi'nin taht-u tacını
- 2.Aden İskelesi:
Aden İskelesi sizin çölünüz
Ordan öte uçar gider leylekler
- 3.Buhara (bkz. Gürcistan):
- 4.Çin: Hindistan'da, Çin'de, Maçın, Yemen'de
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

5. Gürcistan: Varın bakın Gürcistan'ın iline
Acem, Buhara'da birdir bu gelin
6. Hindistan (bkz. Çin):
7. Kürtte, Hindistan'da, Çin'de, Yemen de
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
8. Maçin (bkz. Çin):
9. Mısır: Halep, Tırabulus, koca Mısır'ı
Acap gezsem mavi donlum var m'ola
10. Tırablus (bkz. Mısır):
Tunus, Tırabulus, koca Maraş'da
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin
11. Tunus (bkz. Trablus):
12. Yemen (bkz. Çin-Hindistan):
Kısmetin var ise gelir Yemen'den
Kısmetin yoğ ise ne gelir elden
.....
Hiç yazılan yazı karalanır mı

2. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN İL (BÖLGE-OVA-YAZI) ADLARI

1. Afşar İli Diyarbekir, Afşar benim tımarım
Bölge bölge tımarlarım kal, demiş
2. Altın Oluk Pınarbaşı:
Karac'oğlan der, bu yer neresi
Altın oluk Pınarbaşı Süresi
.....
Böyle selvi endam akla ziyandır
3. Antep İlleri:
Yürü bire yürü Antep illeri
.....
Gelinler karışmış kız inen gelir

Gönül arzuluyor Antep ili'ni
.....
Coşar Balık Suyu, seli görünür

Şu Antep ilinde serv-i sabâ yelleri
Orda eser bâd-ı sabâ yelleri

Bu gün konak yeri Nafak Pınarı
Oradan Antep ili görün

4. Araban İli: Araban İli'nden bir çiçek sokun
Çok olur onların gonca gülleri

Irak derler Araban'ın İli'ni
Köprüsü yok geçemezsin selini

.....

Lâle sümbül bürüsün de gidelim

5. Balkaman: Kalk gidelim Balkaman'dan yukarı
Yiğit gezmeyince adam olamaz

6. Beş Deli: Beş Deli'den akar Haleb'in suyu

.....

Edepli, erkânlı yolu görünür

7. Beyler Çınarı:

Sana derim sana, Beyler Çınarı

Ne taraftan ince belli yâr gitti

8. Bilâl Özü: Bir çiçek açıldı Bilâl Özü'ne

.....

Zülûf müdür, perçem midir, tel midir

9. Çakal Yazısı:

Çakal derler bir incecik yazı var

Ondan öte uçar gider leylekler

10. Çamurlu (Maraş Çevresinde):

Yarın Çamurlu'ya yüz ordu konar

Başı pare pare karlar görünür

11. Çukurova:

Çukurova bayramlığın giyerken

.....

Cennet dense sana yakışır dağlar

Yandı Çukurova yandı
Eli bazlı beyler indi
Tutu uçtu, kumru kondu
Akçadeniz Gölü'n gördüm

12. Diyarbekir (bkz. Afşar):

13. Ekbez: Ekbez'de bataklık olmuştur durulmaz

.....
Irgalar saç bağı beli yavrunun

14. Elbistan Ovası:

Eyi derler Elbistan'ın Ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğa'da şahin yuvasın
Gece Binboğa'da yatalım atım

15. Engizek: Ahır Dağı'ndan gör Maraş Bağ ını

Engirek'te derler ilin çoğunu*

.....
Göğsün güzel derler, ilin var dağlar

16. Gündeşli Ovası:

Gene göründü Gündeşli Ovası
Hanı sana konan akça melekler

.....
Göremezsem bu dert beni helekler

17. Gündüzlü Ovası:

Gün Doğar da Gündüzlü'nün başına

.....
Kabak Tepe derler, ilin var dağlar

Yürü bire Gündüzlü'nün Ovası

.....
Göremezsem bu dert beni helekler

18. Höyükü (Maraş yöresinde):

Höyükü yüksektir, bir duman döner
Başı pare pare karlar görünür

* Engirek: Engizek olsa gerektir. Engizek Dağı Ahır Dağı ile yamaç yamacadır.

19.Karaman İli:

Mehderler Karaman'ın İli'ni

.....

Lâle, sümbül bürsün de gidelim

20.Kılcan (Gaziantep çevresinde):

Kılcan derler şu köylerin sırası

Rasaf söker benim göğsüm yarası

Bakıda'nın çoktur kaşı karası

Eğdirmiş başlığın telli görünür

21.Kırım (Antep ili ovası):

At ile Kırım'ı aşdıktan geri

.....

Bu gece Maraş'ta yatalım atım

22. Kızıl Öz: Garipçe garipçe öter

Kızıl Öz'ün turnaları

Yığide eğlence yeter

Ala gözün sürmeleri

23.Kozan Ovası:

Afşar Beyleri'nde gördüm bir güzel

Kozan Ovası'ndan çeker göçünü

.....

Sırma ile karıştırmış saçını

24. Söğüt Ovası:

Yârin konalgası Söğüt Ovası

Ekbez ekbez olmuş eli yavrunun

25. Şam İli: Çadırımız Şam İli'nde tutulu

Ortalık Çadırılık beyler görünür

26. Til Başar İli:

Til Başar İli'nde şol Ekiz Kuyu

Edebli, erkânı yolu görünür

27. Urum (Anadaolu: Çukurova, Konya, Niğde ve çevresine verilen ad):

.....

Urum'da Şam'da birdir bu gelin

Kendine uydurmuş bir katar maya
Urum deyip yaylasına çekiyor

İlgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan
Gam gasavet kalkmaz oldu serimden
.....
Çağrışır engeller vazgele deyu

3. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN DAĞ ADLARI

1. Ahır Dağı: Ahır Dağı'ndan gör Maraş bağını

.....
Göğsün güzel derler, ilin var dağlar

2. Ak Dağ: Ak Dağ derler duman çöker başına
Kabak Tepe derler, Şarın var dağlar

Ak Dağ'ın eteği bir yeşil kuru
.....

3. Ali Dağ (bkz. Erciyes):

4. Berit Dağı (Elbistan, Göksun, Maraş arsında):
Berit karın pare pare

.....
Gey de salın benim için

Annacına almışsın koca Berid'i
.....

Nuh'un tufanını bilin mi meşe

5. Bey Dağı:

6. Binboğa (Koca Binboğa Buğa) Dağı:

Çıksam Binboğa'ya yayla yaylasam
İçsem sularını namlı buz ilen

Eyi derler Elbistan'ın Ovası'n
Yaz getirir ılık ılık havasın

Koca Binboğa'da şahin yuvasın
Gece Binboğa'da yatalım atım
O yüce Binboğa Bulgar'ın dengi
.....
Erceyiş okunur, pirin var dağlar

Binboğa'dır benim ilim
İlimden habarın var mı

Karşıdan karşıya Buğa karısın
.....
Kaçma dilber kaçma varan kör değil

7. Bulgar Dağı:

Yavrumun gittiği Bulgar Dağı'dır
.....
Yâr türkü söylüyor dilleri sarhoş

Yürü behey Bulgar Dağı
.....
Yanakların ağ olma mı

Bulgar Dağı iki çatal
.....
İki seven del'olma mı

Bulgar Dağı pare pare
Ayrılanlar bir olma mı

Bulgar Dağı'n yaylamadan
.....
Büyük evler sende m'olur

8. Çakır Kaya: Çakır Kaya sana yaslandım

.....
Aşk elinde keder var mı

9. Eğri (Ağrı) Dağı:

Eğri Dağı'nın taşında
Avcular gezer başında
Yâr yitirdim on beşinde
Sana geldim Eğri Dağı
Bkz. Aynı destanın diğer kıt'aları.

10. Erciyes Dağı (Kayseri'de) (bkz. Binboğa):

Erciyeş'te yağan karlar
.....
Bir küçücük gelin gördüm

ERCIYES TÜRKÜSÜ

Yükseğinde namlı namlı karın var
Engininde güzellerin salınır
Kimya dedikleri sende bulunur
Burcu burcu kokar gülün Erciyes

Bkz. Aynı türkünün diğer kıt'aları.

11. Esen Dağı:

Esen Dağı çevren sümbül
.....
Başında duman eser mi

12. Eyyubların Dağı:

Çıkabilsem Eyyubların Dağı'na
.....
Gel de muradını al dedi bir kız

13. Gâvur Dağı:

Şol Gâvur Dağı'nın başı duman mı
.....
Yoksa bu gün delirdiğin zaman mı

14. Hasan Dağı:

Çok sevdiğim Hasan Dağı
.....
Eğlim eğlim yol (u) olmamı

Bkz. Aynı semâinin ikinci kıt'ası

Koçhisar'dan Hasan Dağı'n ardından
Acap gezsem mavi donlum var' m'ola

15. Kara Dağ:

16. Kaşıklı Dağları:

Kaşıklı Dağlar da Kaşıklı Dağlar
.....

Bir güzele benim gönlüm vurgundur

17. Keşiş Dağı:

Arkamı verdim de Keşiş Dağı'na
.....

Kokar menevşesi, gülü Bursa'nın

18. Kırklar Dağı:

19. Koç Dağı (Elbistan'da):

Kalktı m'ola Koç Dağı'nın dumanı
.....

İkisin bir ara getiremedim

20. Konur Dağı:

Şimdi kömür gözlüm Konur Dağı'nda

Düzülmüş çığları teli yavrunun

Bayra'dan Bertiz'den Konur Dağı'nı

Göğsün güzel derler, ilin var dağlar

21. Kûh-i Kaf Dağı:

Kûh-i Kaf Dağı'na varana kadar
.....

Orda göz yaşını döker leylekler

22. Soğanlı Yücesi:

23. Tûr-i Sînâ:

24. Yavşan Dağı (Maraş yöresinde):

4. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEEÇEN YAYLA ADLARI

1. Barçın Yaylası:

BarçınYaylası'nda üç güzel gördüm
Birbirinden üstün şivga fidandır
Aklım şaştı, garip belim büküldü
Kaşları hilâl, gözler âhu cerandır

2.Göğsün Yaylası:

Göğsünde yaylanın hası
Silindi gönlümün pası
Mor sümbüllü mağarası
Dede Bel'in karın gördüm

3.Kervan Yaylası:

Kervan Yaylası'nı, Perçem Belini
Lâle, sünbül bürüsün de gidelim

4.Kuraş Yaylası:

Kuraş Yayla şirin, yeri gölektir
Kendi melek, benzer yayla geline

Kuraş Yaylası uzun deresin
.....

Yol ver ecel, ben sılama varayım

5.Menevşe Yaylası:

Menevşe Yayla'nın Perçem Belini
Lâle sünbül bürüsün de gidelim

6.Münbüç Viranı Yaylası:

Sana derim sana Münbüç Viranı
Çarşında çağrısan dellallar hanı

7.Nazlı Pınar Yaylası:

Yaylanın hası da şu Nazlı Pınar
Dilim tutup da duramıyorum

8.Yarçın Yaylası:

Yarçın Yaylası'nda bir güzel gördüm
Dili bülbül, kendisi bir şahandır

5. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN BEL ADLARI

1.Çınar Beli:

Akkale'den uğradın mı Çınar'a

.....

Düzülmüş çığları teli yavrunun

2.Dede Beli (Göksün'ün):

.....

Dede Bel'in karın gördüm

3.File Beli: .....

File bel'i işledi mi

Sordum yâri File Beli'nde

Obasına gider var mı

4.Kalbur Beli:

Kalburun Beli'nde karar alınmaz

.....

Irgalar saç bağın beli yavrunun

5.Meryem Yeşil Beli (Göksün'de):

.....

Bugün konalgamız Meryem Yeşil Beli

Oğul balı verir dili yavrunun

6.Menevşe Yaylanın Perçem Beli:

Menevşe Yaylanın Perçem Beli'ni

Lâle, Sünbül bürüsün de gidelim

Kervan Yaylası'nı, Perçem Beli'ni

Lâle, sünbül bürüsün de gidelim

7. Tekirin Beli (Kayseri ile Evrek arasında bir yer):

.....

Yamandır Tekirin Beli Erciyes

8.Yumru Bel: .....

Yumru Bel'de tonuz kıldığım

.....

Yol açmaya lodos yel gerek

6. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN GEÇİT, GEDİK, DERE ADLARI

1. Geçit:

a- Belen:

Sabah namazında Belen ardından
Saydım altı güzel indi pınara

2. Gedik:

a- Kemnun Gediği (Gaziantep Çevresinde)

Şol Kemnun Gediği belli görünür

.....

Coşar Balık Suyu, seli görünür

3. Dere:

a- Tatar deresi:

Maraş'tan ötesi uzak bir yoldur
Tatar Dersinde dizginin kaldır

.....

Bu gece Göğsün'de yatalım atım

b- Tıdık Deresi:

c- Uzun Deresi:

Kuraş Yaylası Uzun Deresi'n

.....

Yol ver eccl, ben sılama varayım

7. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN YOL ADLARI

1.Seyit Gazi Yolu:

Seyit Gazi Yolun diktiler nişan

.....

İdris Cennettedir, Musa Tur'dadır

2.Sinekli Yol:

Gelin doğru söyle Sinekli Yolu'n

Gelin hiç söylemez, kız nazlı güzel

8. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KÖPRÜ ADLARI

1. Aksuyun Köprüsü (Maraş'ın hemen altında):
Aksuyun Köprüsü'n geçtikten geri
Bu gece Maraş'ta yatalım atım

9. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KALE ADLARI

- 1.Ak Kale: .....
Ak Kale'den aşar yolu yavrunun

Akkale'den uğradın mı Çınar'a
.....
Düzülmüş çığları teli yavrunun

- 2.Gülek Kalesi:

Gülek Kalesi'nde bellidir yârim
.....
Allı sunam kalk gidelim yaylaya

10. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KAYNAK-KUYU ADLARI

- 1.Kaynak:

- a - Pınarbaşı (Bursa):

Hak nazar eylesin Pınarbaşı'na
Cevahir yağar toprağına taşına
Ulu camilerde kandil başına
Altın fener yanar, mumu Bursa'nın

- b.Pınarbaşı (Kayseri):

Saman Irmağı'ndan Pınarbaşı'ndan
Geçemem, artıyor figanım dağlar

2.Kuyu:

a - Ekiz Kuyu:

Karac'oğlan der ki, Ergene Kuyu
Beş Deli'den akar Haleb'in Suyu
Til Başar ilinde şol Ekiz Kuyu
Edepli, erkânlı yolu görünür

b- Ergene Kuyu (bkz. Ekiz Kuyu:

11. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN ÇEŞME-PINAR- OLUK ADLARI

1.Akpınar: Irak Değil Akpınar'ın başına
Turna, yârin selâm saldı, gel diye

2.Alapınar: Ala Pınar Kurna kurna
Çiçek topla benim için

3.Alca Pınar: Şu bizim illerin Alca Pınarı
.....
Aradan perdeyi açtı bir gelin

4.Altın Oluk:

5.Kazan Pınarı:
Kon Kozan Pınar'da zülfünü tara
Şimdi kömür gözlüm Konur Dağı'nda
Düzülmüş çiğları teli yavrunun

6.Kemer Pınarı (Semâinin üstünde Maraş ili Kemer Pınarı yazılıdır):
Pınar nerde ceylanların
Nere gitti seyranların
Fani dünya pek döngür (Dönek-Kalleş)
Belli nişan verenlerin

7.Nafak Pınarı:

Bugün konak yeri Nafak Pınarı
Oradan Antep İli görünür

**12. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN NEHİR-IRMAK-
ÇAY-DERE ADLARI**

- 1.Aksu: Aksu'yun köprüsünün geçtikten geri
Bu gece Maraş'ta yatalım atım
- 2.Balık Suyu: Coşar Balık Suyu, seli görünür
- 3.Ceyhan Suyu (Elbistan'dan doğan Ceyhan Nehri):
Üç gün oldu bizim evler göçeli
Beş gün oldu Ceyhan Suyu'n geçeli
Kırmızı önlüklü, yüzü peçeli
Hanım kızlar yürüsün de gidelim
- 4.Keban Suyu:
Bu gün geçtiğimiz Keban'ın Suyu
.....
Oğul balı verir dili yavrunun
- 5.Kızılırmak:
Kızılırmak olsam akşamüstüne
Ataşından kara bağrım ezgindir
- 6.Samantı Irmağı:
Samantı Irmağı'ndan, Pınarbaşı'ndan
Geçemem, artıyor figanım dağlar
- 7.Tıdık Deresi:
Aşağıdan beri Tıdık Deresi
.....
Yeşil ile dolu Sacur Gölleri

13. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN GÖL ADLARI

- 1.Akçadeniz Gölü (Beylan' da Amik Gölü):
Tutu uçtu kumru konu
Akçadeniz Gölü'n gördüm

2.Aynanoz Gölü (Güneyde bir küçük göl):
Yunmuş arınmış Aynanoz Gölü'nde
.....
Kemer Sıktırmış ince belleri

3.Sacur Gölleri:
Yeşil ile dolu Sacur Gölleri

4. Van Gölü Karac'oğlan eydür, Van'da gemimiz
.....
Limansız gitmeğe kadir değilim

14. BİZZAT GÖRÜLEN BOY-OYMAK-SOY-AŞİRET ADLARI

1.Afşar Beyleri:
Afşar Beyleri'nde gördüm bir güzel
Kozan Ovasından çeker göçünü
Kadir Mevlâ'm ögmüş kendin yaratmış
Sırma ile karıştırmış saçını

2.Hotamlı:*
Yâr kervanı gelir şarktan
Aslı Hotamlı Hotamlı

3.Mamalı:
Mamalı'da ben bir Rıdvan Oğlu'yum
Kaplan postu geydiklerim kal, demiş.

4.Türkmen:
Kapımızda boz sürüler sağılsa
Tatarların kol kol olsa dağılsa
Yedi yerden damlumbazım döğülse
Yörük yumuşluynan baş eyle beni

* Hotam: Bir köy ve aşiret adı

15. BİZZAT GÖRÜLEN VEYA ADI GEÇEN KİŞİLER

1.Acem Şahı (IV. Murad Devri):

2.Ahmet Paşa:

Gelen Ahmet Paşa'm kendidir kendi

3.Ahmet (Sultan Ahmet)

Sultan Murad, Sultan Ahmed'in çırağı

.....

Dalkılıç yazıldı gitti, Genç Osman

4.Ali (Hz. Ali):

5.Ali Paşa (Genç Ali Paşa):

Genç Ali Paşa da bir ünlü vezir

.....

Sultan Murad kalkmış kendi geliyor

6.Asım Paşa:

Annacımdan gelen eli gümüşlü

Kargısının ucu cevahir taşlı

Altı Arap atlı, yanı kılıçlı

Hele dur bakalım, beyler kalır mı?*

7.Aslı (Han Aslı):

8.Aşık Ali:

9.Aşık Ömer:

10.Aşık Veli:

11.Ayvaz:

12.Bertizli:

Senin bahşişini Bertizli versin

Ol Bertiz'in halini de bilin mi?

13.Beyazıt:

14.Börklü Dede:

Kefendizde Börklü Dede

Onun acap sırrın gördüm

15.Bücür:

Hani benim emmim oğlu Bücürüm

.....

---

* Karaca Oğlan, Âsım Paşa'ya rastlıyor. Paşa ona hakaret ediyor. O zaman âşık bu türküyü söylüyor.

16.Eyub (Hz. Eyub):

17.Hacı Bektaş Veli:

18.Halil İbrahim (İbrahim A.S.)

19.Harun Baba:

Harun Baba izin verse gelirim
İnsandır bu, derviş olur, han olur

20.İdris (İdris A.S.)

21.İsa: (Hz. İsa)

22.Mahmud Bey:

Şu dağlarda Mahmud Bey'in kızımın
Yiğit ister koldan kola sarmaya

23.Mehdi:

Dünyadan yetmiş bin peygamber geçti
Muhammed Medine'de Mehdi yoldadır.

24.Molla Hükâr:

Hacı Bektaş Veli şeyhlerin piri
Konya'da yoklayın Molla Hünkârı
İçel'den, Antep'ten, Gürün'den beri
Acap gezzem mavi donlum var m'ola

25.Muhammed (Hz. Muhammed S.A.V): (bkz. Mehdi)

26.Murad (Sultan Murad): (bkz. Sultan Ahmed)

Tahtını yıkıp da mülkün almağa
Sultan Murad kalkmış kendi geliyor

27.Nemse Kralı:

28.Osman (Genç Osman):

İbtida yürüyüş oldu Bağdad'a
Sıçradı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu bayraktar, kaptı bayrağı
İrişti bedene dikti, Genç Osman

29.Osman Paşa:

30.Ömer:

Hani benim Emmim oğlu Ömer'im
.....
Bölge bölge tımarlarım kal demiş

31.Rıdvanoğlu:

Mamalı'da ben bir Rıdvan Oğlu'yum
Kaplan postu geydiklerim kal demiş

32.Sarı Halil Oğlu:

Sarı Halil Oğlu çeksin ecirim
Kaplan postu geydiklerim kal demiş

33.Sarı Şeyh:

Kervan vardı Sarı Şeyh'e çezildi
Alı sunam kalk gidelim yaylaya

34.Tatar Han:

35.Yakub (Hz. Yakub):

Görüldüğü üzere, şâirimiz sürekli belirli yerlerin ve kişilerin adını vermektedir. Şöyle dikkatlice incelediğimiz zaman bu isimler bizi Anadolu'nun yine belirli bir kesimine, belirli yörelerine götürmektedir.

Aynı dağlar, yaylalar, aynı yollar, köprüler, aynı dereler, nehirler ve nihayet boy, oymak ve aşiretler gezilmiş, geçilmiş ve görülmüştür. Sadece görülmemiş, duyulmuş ve yüreğe sindirilmiş; Gönüle nakşedilmiştir. Yakınlığı ferahlatmış, yıraklığı hasret bırakmış, gönül yakmıştır.

Ne var ki?... İşte bütün mesele ne olduğuna değil, ne olması gerektiğindedir. Mekânı sadâbât, makamı saltanat, gönlü Süreyyâ Yıldızı'nda olmamıştır. Onda sadelik, yalınlık esastır. İnsan gönlü zengindir; nice tahtlar kurar, saltanat sürer. Âşık gönlü başkadır, bambaşkadır.

Şimdi bizim ilin kara çalısı
Gül oldu, gidelim bizim illere

Bülbülün altın kafeste bile "ah vatan!..." feryadı ile, âşğın anavatandan ve sevgiliden uzak, ayrı her yeri gurbet görmesi aynıdır.

Âşığı bir kara çalıya hasret eden bir şey vardır ki, o da onun edebidir.

Emmiden, dayıdan, dosttan yâd oldum

derken esasta yâd olduğu bir şey vardır. Gittiği, gezdiği yerlerde bulamayıp huzursuz olduğu bir şey vardır ki, o da;

Zehirdir kötünün ekmeği yenmez

Mert olan erkeğin ışığı sönmez

.....

İl sırrını yâd ellere demezler

.....

İnsan bir ekin misali

Seni eken biçer bir gün

.....

diyerek işaret etmeye çalıştığı “edeb”tir.

Âşığın gözüyle görüp gönlüyle duyarsak;

Her sabah her sabah misk gibi kokar

Kayası, toprağı taşı silanın.

Ama etrafı görüp de hayıflanmamak pek çok aczi olduğu gibi, pek çoğunun da erdemidir. Âşıkta bu erdem olgunlaşır, ama bu olgunluk her geçen gün ziyadeleşir.

Elbette “kişi noksanını bilmek kadar irfan olamaz”.

Bilemedim ana, baba kıymatın

dediği gibi, öyle bir pişman olur ki, bu onun yürek yarası olur.

Âşık bir kararda kalmaz. Artık sazında sözünde dile getireceği yer, burnunda burcu burcu tüten yerlerden gayrisi değildir. Gayrı anavatan gönlünde ve sevgili de burada baş köşededir.

İLİNE AİT HUSUSLAR (ÖZELLİKLER)

1. Bizim ilde çakır doğan olamaz
Yavru şahin konar sarp kayalarına
2. Karac'Oğlan der ki, bizim beyimiz
Kıclı, boranlı soğuk dağımız
.....
Almam şimden geri huri isen de
3. Şimdi bizim ilin kara çalısı
Gül oldu, gidelim bizim illere
4. Başı al lâleli yüce dağlarım
Çıkıp edemedim seyr, bahar kelli
5. Bu çöl bizim çöller değil
6. Beylerimiz Arap atlı
Dilberlerin dili tatlı
Ünlü, şanlı, şatafatlı
Bu yol, bizim yollar değil
7. Bizim dilber bâde içer
İçer de ak göğsün açar
Sürü sürü ceylan geçer
Bu yol, bizim dağlar değil
8. Bizde dilber nazlı olur
Sürmeli ala gözl(ü) olur
Bu dağ bizim dağlar değil
.....*

---

* Bu mısra şiirin alındığı kaynakta da yoktu

9. Bizim ilde üzüm olur, alc'olur*
Sızılaşır bozkurtları, aç olur
Bir yiğide emmi demek güç olur
Bir kız bana emmi dedi, neyleyim
10. Yüksekinde nemli nemli karım var
Engininde ala gözlü yârim var
Çok zamandan beri intizarım var
Yol ver dağlar, ben sılama gideyim
11. Ötüşür de garip bülbül ötüşür
Kırmızı gül goncasına katışır
Yarın bizim ile bahar yetişir
Körpe kuzu melesin de gidelim
12. Ala gözlüm benim ile gidersin
Bahar ayları gelsin de gidelim
Bağlar almış, ılkımını, karını
13. Erisin dağların karı erisin
İnsin seli düz ovayı bürüsün
Türkmen ili yaylasına yürüsün
Ak kuzular melesin de gidelim
14. Üç gün oldu bizim evler göçeli
Beş gün oldu Ceyhan suyun geçeli
Kırmızı önlüklü, yüzü peçeli
Hanım kızlar yürüsün de gidelim

---

* "Aluç olur" yerine.

Aluç: Yabanî erik

Bu kelime pek çok yörede "Alıç" şeklinde söylenir. Yabanî bir ağaç ve onun meyvesine verilen ad.

15. Bizim ilde bal kaymağı yemezler
İl sırrını yâd ellere demezler
Sen güzeli ben garibe vermezler
Sizin ilden güzel sevmeli değil

Karaca Oğlan'a yönelip "bu gezip gördüğün yerler içinde esas ilin neresidir diye bir soru ettik; hemen anında irticalen cevap vererek, iline ait özellikleri bir bir saydı. Eee bu kadar ipucundan sonra bilmeceyi çözmek zor olur mu?

SILA ÖZLEMİ

1. İmana gel kanlı gurbet imana
Biz de başımızı saldığümüne
Yağıp yağmur, gün doğunca çimene
Kokar burcu burcu gülü silanın

Ovalar ovalar engin ovalar
Gözüm yaşı birbirini kovalar
Yüce dağ başında şahin yuvalar
Öter garip bülbülleri silanın

Bitmedik işlere mevlâ ulaş
Daha neler gelir sağ olan başa
Geçerse bu yaz da, kalırık kışa
Korkarım kapanır yolu silanın

Karac'Oğlan der ki, şu bana noldu
Sarardı gül benzim gazele döndü
Sılada sevdiğim yâd eller aldı
Bilmem nasıl oldu hali silanın

2. Bir yiğit sıladan gitmeli olsa
Acısı yüreğ'nden çıkmaz silanın
Varıp gurbet ilde mekân tutarsa
Hayali gözünden gitmez silanın

Ovalar ovalar engin ovalar
Gözüm yaşı biri birin kovalar
Gülistan içinde bülbül yuvalar
Çalısı, çırpısı güldür sılanın

Gidi rakip bize kasd ile bakar
Biz öksüz kulları odlara yakar
Her sabah her sabah misk gibi
Kayası, toğrağı, taşı sılanın

KARAC'OĞLAN eydür, gelenler gider
Va'desi yetenler borcunu öder
Kuşlar yılda bir kez sılaya gider
Onlar da terkini komaz sılanın

3. Vara vara vardım ol kara taş
Hasret ettin beni kavım kardaşa
Sebep ne, gözden akan kanlı yaşa
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicelerin, gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

KARAC'OĞLAN der, konduk, göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var, birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

ATA ÖZLEMİ (ANA-BABA KIYMETİ)

Bilemedim ana-baba kıymetin
Arkamızda karlıca bir dağ imiş

Her canlıda birine, birilerine, bir yere veya bir şeye karşı özlem duygusu vardır. Mademki “bu âlem zıtlıkların tezahüründen meydana gelmiştir”, öyleyse bu ayrı varlıklar veya değerler birbirlerini çekecek veya gözetecektir. Mükemmel bir varlık olan insanda bu çekici güç sıra özlemi, ata özlemi, sevgili özlemi gibi bir güzel duyguyla olgunlaşacaktır.

Kuşlar yılda bir kez sılaya gider
Onlar da terkini komaz sılanın

denilse bile, bu duygu insanda en kâmil noktasındadır. “Aşk”ın derecesi ise bundan farklıdır. Bir kısım merhaleleriyle birlikte bu yalnız “eşref-i mahluk” olan insana verilmiştir. Bayezid-i Bestamî Hazretleri’nin bir hikayesinde bir reçeteden bahsedilir:

“– Git hâcet-mend’in kökünü, sabır tohumunu, peşimanlık yaprağını getir. Tevbe Havanında koy, horluk tokmağıyla möhkem döv. Göz yaşıyla hamur eyle. Muhabbet tavasında aşk ateşiyle pişir. Melamet çömçesiyle savur ve karıştır. Macun tamam hitam buldukta yevmen fe yevmen istiğmal eyle. İnşallah derdine deva bulursun. İş bu günah derdinin reçetesidir.”

Bu günah derdinin reçetesi aynı zamanda aşkın bir basamağıdır; merdiven böyle çıkılır, merhale böyle aşılır.

Gözüm yaşı biri birin kovalar

Veya;

Sebep ne, gözden akan kanlı yaşa

derken âşığı daha ilk merhalede görüyoruz.

Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicerin, gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

---

* Hâcet-mend: ihtiyaçlı, muhtaç; Hor: değersiz, aşağı; Möhkem: iyice; Melâmet: ayıplama, kınama; Hitâm: son, nihayet, bitme; Yevmen fe yevmen: günden güne gittikçe; İstiğmal: kullanma

Artık ölümün dünyaya galip olduğu hatırlanıyor. Hatta iyice vurgulanıyor.

“Oynat beni gelin ilen kız ilen”

devri geçmiş, dilekler değişmiş, gönül gözü açılmak üzeredir. Bilinir ki;

Can kafeste duran kuştur
Elbet uçar gider bir gün

Altı arap atlı, hem mavi donlu
Serdarlar serdarı, tepesi tuğlu

.....
Bu da bir gün kendisine dert olur

Demek ki bilene dünya dert, bir mihnettir.

Şu dünyada Hakk’a yarar yok işim

der hayıflanır.

Keskin idim bıçak gibi
Salınırdım koçak gibi
Vakti geçmiş çiçek gibi
Sarardım soldum Allah’ım

Neticede daima bir kapı aranır; bulunur da.

Evliya makamı, murat kapısı

Bayezid-i Bestâmî Hazretleri “aşk ateşiyle pişir” diyordu ya, gayrı âşık olgunluğunun farkına varır.

Kur’ ağaçtan meyve bitmiş gib’olur
Kâmil olup kendin kendin bilince
Cevahirden yükün tutmuş gib’olur

ve ardından yanmanın, pişmenin zamanı gelmiştir.

Ben âşıkım, ateş olur yan olur

Yanmak aşk ilemdir. Ham, yanar, pişer.

Pir olmayan aşka gelmez

denildiği gibi, Hakk'tan rıza gelince âşık son noktayı burada kor. Bütün mevcudiyeti ile, her zerresiyle gelmişken soruyoruz, peki Karaca Oğlan bu merhalenin neresindedir?.. O ne demişti?..

“Evvel Allâh, âhir Allâh”

TASVİR

1. Sallanı sallanı gelmiş pınara
.....
Gün doğmadan şavkın düşmüş pınara
Gün üstüne bir gün daha doğar mı?
2. Bir çift bülbül geldi konu çimene
Başı yeşil, ayakları kırmızı
Bal akıyor lisanından lebinden
Al yanaklar alma gibi kırmızı
3. Beni öldür, bas ellerin kanıma
Desinler ki, on parmağı kırmızı
4. Karac'oğlan der ki, bir telin eğri
Sağ yanın sol yanın püskürme benli
Boynunu çevirmiş bir yana doğru
Kaynar pınar olsun yolunuz, ördek
5. Yel gibi geldin geçtin de buradan
Rahvanlı tatar mı oldun küçücek

6. Karac'Oğlan der, yandım kül oldum
Gönlümün köprüsü ince kıl gibi
Yanağın açılmış gonca gül gibi
Burcu burcu kokar m'oldun küçücek
7. Sırma karıştırmış sünbül saçına
Döküp gider, dal boyuna düzerek
8. Akayım da yâr bendini yıkayım
Eğil güzel, al yanaktan öpeyim
Yanağı gamzeli yâr ister gönül
9. Yiğitliğin elden gitti yel gibi
Damağımda dadı kaldı bal gibi
Hoyrat eli değmiş gonca gül gibi
Bozulmuş bağlara döndün mü gönül
10. Irganayım ala beşik içinde
Görüneyim güzellerin göçünde
Kamalaklı kara ardıc içinde
Kırmızı önlüklü yâr ister gönül
11. Beş yüz atım olsa, beş yüzü doru
Binse etbalarım, eylese harı
Beş yüzü de üveyk, bini de kırı
Beş yüz yedeğine al ister gönül
12. Âlem sele gitti gözüm yaşından
13. Balta değsin ormanların kurusun
Gazel olsun yaprakların çürüsün
Top top olsun geyiklerin yürüsün
Avcıların avın alsın peşinden

Sarp kayalarını taşçılar delsin
Tomurcuk güllerin yâd eller dersin

14. Ey Karadağ melil melil kalasın
Ataş düşe cayır cayır yanasın

Zalım taşçılar da taşını delsin
Başında da kızgın sam yeli essin
Evvel benim idi dert, senin olsun
İnlesin burçlarını, borandan, kıştan

15. Gövel ördek gölden uçtu sabahtan
Al geyinmiş te çiçekler sokunmuş
Doğan güneş gibi doğdu sabahtan

Şu yavrunun anacında durulmaz
Huri midir, melek midir bilinmez
Azca baha ile satın alınmaz
Beylik maya gibi geçti sabahtan

Nerde güzel görsem ismin yazarım
Defterim elimden aldı sabahtan

Usuldur boyun da, bahanem yoktur
Kaşların yay olmuş, kirpiğin oktur
Okların sinemi deldi sabahtan

16. Çıkrır çıkrır bilezikli kolları
Söyledikçe şirin olur dilleri
Açılmış yanakta gonca gülleri
Yâre söylen, dersin, deremedim ben

Karac'Oğlan der ki, belim büküldü
Yâri gördüm kemercigim söküldü

Ömrüm sarayında üç kor döküldü
Devşirip kerpiçin öremedim ben

17. Şeker vardır damağında dişinde
Lâm elif yazılı senin kaşında
Hamaylin olayım, sakla döşünde
As boynuna, Yaradan'ı seversen
18. Yavrunun gözleri benzer şahana
İsmi cismi gelmemiştir cihana
Uykusun gözüne etmiş bahana
Tek yatana sabah olmaz mı sandın
19. Çıktım Kırklar dağın seyran eyledim
Sallanarak gider yolu Hama'nın
Yel vurdukça dertli dolap iniler
Burcu burcu kokar gülü Hama'nın
- Aldı beni çarsının kokusu
Çarşılarda gülü kokar Hama'nın
20. Kadife şalvarlı, tül libaslıının
Güvercin topuklu, sarı mestlinin
Elleri kınalı, kumru seslinin
Zülüfö gerdana tarayışlıının
- Entari geyinmiş firengi rengi
Yanaklar kırmızı, elmas irengi
Saçları topukla eyliyor cengi
Bir hüma bakuşlı, on dört yaşlıının
- Karac'Oğlan der ki, güzelin huyu
Hezeran Çubuğ(un)a benziyor boyu
Âb-ı Kevser gibi lebinin suyu
Peynirdir dilleri, ince dişlinin

21. İnce bel üstüne cevahir kemer
Zıhgirden geçiyor beli kızların

Sevdiğimin gayet ince beli var
Şekerle şerbetten şirin dili var
Ak alnında deste deste gülü var
Kokuyor başında gülü kızların

22. Sırma cepken ak kolları ilikler
Eğrim eğrim olmuş, sırma bölükler
İbrişim bölüğün turalı gelin

23. Sıdk ile baktım da güzelin genci
Ağzının içinde dişleri inci
Al Yusuf alması, Aydın turuncu
Güzelin kıymatın bilmeli gelin

24. Halka halka olmuş zülfün telleri
Tel tel ak edip yüzüne kor gelin

Karac'Oğlan öğer gene de öğer
Altın saç bağları topuğa değer
Ay ile besdetmiş gün ile doğar
Cennet-i âlânın nuru bir gelin

25. Altıma serdi de ipekten halı
Önüme koydu da kaymağı, balı
Seni seven yiğit neylesin malı
İnce belli, şal kuşaklı bir gelin

Hocasına vardım dersini okur
Bahçesine vardım bülbüller şakır
İbrişim içinde halılar dokur
Elleri erdemli, kollu bir gelin

Altın yapağından cepkenin döğer
Ay ile besdetmiş, gün ile doğar
Cennet-i âlâda nurlu bir gelin

26. A kuzum yanağın dertlere derman
Kaşların yay olsun, kirpiğın keman
.....
Gamz'okun sineme vurdu bir gelin

27. Garip bülbül figan eder naz ile
Kılınç vurur, kanlar döker gürz ile
İki bin gelinle, dört yüz kız ile
Tartılsa çok ağır gelir bu gelin

28. Ağzında dişleri inci danesi
Hangi tarihtedir, bilmem senesi
On beşini bulmuş yaşı güzelin

29. Güzelin yanağı ayın tekeri
Ağzı oğul balı, firenk şekeri
Omuzlar aşığı, gerdan yukarı
Her bir yeri mamur olur güzelin

Kırmızı kolçaklı, altın burmalı
Ak elleri topak olur güzelin

Güzel olan elvanesin bağlanır
Güzelin yanında yiğit eğlenir
Garbi değmiş kavak gibi sallanır
Yürüyüşü ne hoş olur güzelin

30. Mevlâm sana kirpik vermiş, kaş vermiş
İnciden, sedeften, dürden diş vermiş

Koynundaki turunç olmuş uç vermiş
Açılmış goncadır, gül memelerin

31. Oba yerleri yıkılmış viran
Ceylanlar gitmiş, dağılmış şahan
Dedim feleği, işlerin yaman
Konuştum nice dilleri mahzun *

32. Avlusunda öter kumrular, kazlar
Çalınır ötede çalgılar, sazlar
Zülfü top top olmuş gelinler
Bizim de davamız görülsün bu gün

33. Kibleyedir çeşmenin akışı
Bülbüle hoş varır gülün kokuşu
Mısır hazinesi değer bakışı
Top zülüflü güzeli var bu çölün

34. Çırpınıp çıktığı göller öğünsün

Bitişin çiğdemler, gelişin yazlar
Göllere dökülen ördekler, kazlar
Ak saya geyinmiş gelinler, kızlar
Ay yüze dökülen teller öğünsün

35. Sarı çiçek sarvan kurmuş oturur
Yaz gelince taze otlar bitirir
Bir yel eser rayahasın getirir
Güllerin leylağa karıştı dağlar

Türkmen evleri de çevrilir konar
Güzeller suyundan içer de kanar
Altın küpe kulakta mum gibi yanar
Görüşün, efkârım artıyor dağlar

---

* Bu koşma on hecelidir.

36. Lâle sümbül biter dağın başında
Dudu kumru öter dağın peşinde
Ulu sular köpük atıp coşanda
Geçemem, artıyor figanım dağlar

37. Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar

38. Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar

Ağacınız yapraklarla donanır
Taşlarınız bir birliğe inanır
Hep çiçekler bağrınızda gönenir
Pınarınız çağlar, akışır dağlar

Rüzgâr eser, dallarınız atışır
Kuşlarınız birbiriyle ötüşür
Ören yerler bu bayramdan pek üşür
Sümbül niçin yaşlı bakışır dağlar

Karac'Oğlan size bakar sevinir
Sevinirken kalbi yanar gövünür
Kımıldanır hep dertlerim devinir
Yas ile sevincim yıkışır dağlar

39. Donanaydım yeşil ile al ile
Besleyeydim şeker ile bal ile
Boğum boğum al kınalı el ile
Gelin olup bize gelesi kızlar

40. Coşkun sular gibi akıp durulma
Kuru gazel gibi esip savrulma
Nerde güzel görsen ona çevrilme
Bizim ilde cana kıyar beğler var
41. Karac'Oğlan der ki, yanan tutuşur
Siyah zülfün mâh yüzünde karışır
Gözün durmaz, gözüm ile erişir
Şol kirpikler birbiriyle cenk eder
42. Seherde uğradım ben bir güzele
Her ne dedim ise yoğ, inen gider
Uydurmuş yanına kendi menendin
Sandım ki, sadrazam tuğ inen gider
- Yel eser de ışılaşır sırmalar
Siyah zülfü mah yüzünü tırmalar
Zamanede tülek olmuş turnalar
Dizilmiş katara, çığ inen gider
43. Dostum yemenisin belden bürünür
Etekleri yere düşmüş sürünür
Kömür gözler badal badal görünür
İflah etmez, bu dert beni helekler
- Bir çift suna gördüm gölde, gölekte
Altın küpe şan veriyor kulakta
O yâr benim olsa dünya felekte
Dolansa boynuma ince bilekler
44. Niçin odlanmayın, niçin yanmayın
Deli gönül bir sevdaya bağlıdır
Özü şirin, sözü şirin bir güzel
Gamzesi ok, kaşığı yaya bağlıdır

Gariplik gurbetlik düşmüş özüne
Kudret sürmesini çekmiş gözüne
Dökünce zülfünü bedir yüzüne
Ben sandım ki bulut aya bağlıdır

45. Salını salını karşıma çıktı
Ak yâri görünce belimi büktü
Eski derdimden de beş beter etti
Doğrulmaz kametim, bundan eğridir

46. Yaz gelip te beş ayları doğunca
Ol çayların kenarların sel alır
İki güzel bir araya gelince
Oğlan, kıza, nergis verir, gül alır

Atmış zülfün ak gerdandan dışarı
Esen yeller zülûfünden tel alır

Karac'Oğlan der ki, gördüm bir güzel
Sıdk ile bakıp ta eyledim nazar
Al yeşil geyinmiş daima gezer
Arı konar, ak gerdandan bal alır

47. Bir çiçek açıldı bilâl özünde
Lâle midir, sünbül müdür, gül müdür
Elif elif eder yârin yüzünde
Zülûf müdür, perçem midir, dal mıdır

Altına al eyer, üstüne yekte
Al beni sevdiğim, koynunda sakla
Kara kaş altında bir ik(i) üç nokta
İra mıdır, işin midir, dal mıdır

Kibar yâr alınına bir yağlık çaldı
Yeşil midir, oflaz mıdır, al mıdır

Dostum misk çalınmış siyah saçına
Süzülmüş te bir kadehin içine
Şeker midir, şerbet midir, bal mıdır

48. Kirmeni de kılıcımız kirmeni
Taştan dönmez mızrağımın temreni
Böyle imiş padişahın fermanı
Dağlar melil melil, bilmem nedendir

49. Kudretten karadır yârimin kaşu
İnciye benziyor ağzında dişi
Şu gelen güzel de dostun gelişi
Süzülerek gelir, gözler yorgundur

50. Dostumun yaylası kayalı, taşlı
Bakamam gerdana gözlerim yaşlı
Bir topak perçemli, bir hilâl kaşlı
Uyandırman, kömür gözlüm yorgundur

51. Bir gün değil, beş gün değil, yüz gündür
Deste sülûf al yanağa düzgündür
Melhem almaz yaralarım azğındır
Derdimin lokmanı gel, yavaş yavaş

52. Karac'Oğlan diyor yandım kül oldum
Bir dalga gelip de boşandı bendim
Ay doğup ta şafak atıyor sandım
Meğer yârin düğmeleri çezilmiş

53. Bir gün bir dilberi ettim temaşa
Sünbül saçın sırma tele uydurmuş

Kesmiş kâkülünü, dökmüş eğine
Şirin şirin dududile uydurmuş

54. Ala göz üstüne hilâl kaşları
Sırma gibi yanar yârin saçları
Kirazdır dudağı, inci dişleri
Selvi Sunam gibi gül fidan olmaz

55. Sevdiğim üstüne dört libas geymiş
Bir kara, bir yeşil, bir al, bir beyaz
Güzellere dört şey âdet olunmuş
Bir şive, bir cilve, bir edâ, bir naz

Sevdiğim göğsünde dört nişan gördüm
Bir alma, bir ayva, bir nar, bir kiraz

56. Benim sevdiceğim bülbül ünlüdür
Ördek simalica, yeşil donludur
Güzeller içinde katı bellidir
Tanı da boyumdan bil, dedi bir kız

HİTABEDİLEN KADIN (GÜZEL-SEVGİLİ) ADLARI

1. Ayşa (Ayşe)
2. Benli Suna
3. Cennet
4. Döne
Dürye
5. Elif
Emne
Esme
Eşe-Eşşe
6. Fadime
7. Han Aslı
8. Hasan Balum
9. Hatçe: Telli Hatçe

10. Hürü: Hörü Benli Hörü
11. Kamer
12. Leylâ
13. Meryem
Mihriban
14. Suna (Bkz. Benli Suna)
15. Şerife
16. Ürüşen
17. Zeynep
Zilha (Zeliha)

HİTABEDİLEN KADIN (GÜZEL-SEVGİLİ) SIFATLARI

- A -

1. Âfet:
2. Ağız: Fincan ağızlı
Kutu ağızlı
3. Ahu : Bkz.: Bakış
4. Akıl: Aklı ziyade
5. Alın: Ak alınlı
Alını top perçemli
6. Alma: Al yusuf alması
Yanıl alma
7. Ay: Bkz. yüz
Tam üç günlük ay
8. Ayak: Ayakları kırmızı

- B -

1. Bağır: Taş bağırlı (Yoksa imansızın bağıri taş m'ola)
- 2- Bakış: Ahu bakışlı
Kılördek boyunlu ceyran bakışlı
Humâ bakışlı
İspir bakışlı (Ala gözler ispir gibi bakıyor)
İspir balaban bakışlı
Mestane bakışlı
Şahan bakışlı (Bakışın turna da sekişin ceran)

- Şahin bakışlı Üsküfün eğmiş şahhan bakışlı
Şahin bakışlı
Turna bakışlı : Bkz. Şahan
Yavru balaban bakışlı
3. Bal: Arıların balı (Gök yüzünde meleklerin pirisin)
Yer yüzünde arıların balısın
Yeni açmış has bahçenin gülüsün)
Oğul balı
Petekte bal
Süzülmüş bal
4. Baz: Yavru baz
5. Bel: İnce belli (Güvercin topuklu hem ince belli)
- 6 .Belik : Bkz.Gelin
Mor belikli
7. Ben: Hürü benli
Püskürme benli
Yedi benli
Yeni benli
8. Bilek: Dolgun beyaz bilek
Kurt bilekli
9. Boy: Bkz.Yanak
Hezeran çubuğu boylu
Orta boylu
Topak boylu
Selvi boylu
Şivga fidan boylu
Şivgacık dal boylu
Uzun boylu (Selviden, yaseminden uzun boylu)
10. Boyun: Bkz.Bakış
Boynu toklu
11. Bölük: İbrişim Bölük (İbrişim bölüğü turalı gelin)
Kırkbeş bölüklü
12. Burun: Burnu hırızmalı
Fındık burunlu
13. Bülbül:

- C -

1. Can: Şirin can

2. Canan:

5. Cemâl: Doğan ay

Gün cemal

4. Ceran: Yedi benli ceran

5. Ceren: Akça ceren

6. Cevahi: Cevahir (Bir kuşak kuşanmış saçağı dizde
Cevahir pas tutmaz ne silinirsin)

7. Ceyran: Ceyran (Ceyran yavru güzellere baş m'ola)

- Ç -

1. Çirkin:

- D-

1. Dal: Cennetin selvi dalı

Dal: (Benim yârim şu dünyada birinci,
Aklımı başımdan aldı görüncü,
Almayı, ayvayı, narı, turuncu
Dördünü götüren dal incinir mi)
Gür dallı, gölgesi koyu
Selvi dalı

2. Deli dolu:

3. Derbeder:

4. Dert: Püsküllü dert

5. Dil: Dili nemin balı

Dudu dilli

Şirin dilli

6. Dilber: Bkz .Dinç

Civan dilber

Dilber (Karac'Oğlan der ki; girme kanıma

Gözlerin de ok atıyor canıma,

Bensiz gitme dilberlerin yanına

Gidin bile, Yaran'ı seversen

Karac'Oğlan der ki örölmüş başı
Daha onbeşine girmemiş yaşı
Ok imiş kirpiği yay imiş kaşı
Atarak sinemi yaktı da geçti
Dilberlerin emesi
Hercayi dilber
Vefasız dilber

7. Dilek: Bkz. Yürek

8. Dinç: Dilberlerin dinci

9. Diş: İnce dişli

İnci dişli

İnci mercan dişli

Sedef dişli (Alma yanak, kiraz dudak, diş sedef)

10. Don: Yeşil donlu

Yeşil melek

11. Dost:

12. Döndeli: İkişi hampalı, bir de döndeli

13. Dudak: Bal dudak (Bal dudak üstünde altın hırızma)

Bkz. Diş

Bkz. Leb

Sultanî kiraz dudaklı

Zülâl dudak

14. Duruş: Güvercin duruşlu (Güvercin duruşlu, keklik sekişli)

- E -

1. Edebli: Edebli, uslu

Edebli, erkânlı, yollu

2. Eğlence: Yiğit eğlencesi (Yiğit eğlencesi, güzelin genci)

3. El: Ak elleri deste deste güllü

ceren elli

elleri erdemli

elleri kınalı

4. Eme: Bkz. Dilber

5. Endam: Selvi endamlı

6. Entari: Entarisi firengi renkli
7. Erdem: Bkz. El

- F -

1. Fesleğen yaylası:
2. Fidan: Şivga fidan
3. Figan: Figanım artıran yâr
4. Firengi renkli: Bkz. Entari

- G -

1. Gamze: Gamzesi gam bilmez kara saçlı
Tığlaşmış gamze
2. Gelin: Al çimenli koru
Al yanağı ballı
Ak saya geyinmiş gelinler kızlar
Beliği beste gelin
Bkz. Bölük
Bkz. leb
Bkz. Zülûf
Gelin (Ay ile bahsetmiş, gün ile doğar
Cenneti alânın nûru bu gelin
Hörülerden hörü gelin
Küçücük gelin
Lebleri beste gelin
Mürüvetsiz gelin
Şeker şerbet tasta gelin
Yeşil başlı ördek
Zülfü gerdanına turalı gelin
3. Geliş: Gelişinden belli
4. Genç: Güzelin genci
5. Gerdan: Ak gerdanlı
Bir karış gerdanlı
Gerdanı benli
Gerdanı bir karış
6. Gonca: Kırmızı gonca

7. Göbelek: Ak göbelek
8. Göğüs: Göğüs (Arzumanım kaldı göğsü ağında
Çözemedim ak göğsünü düğmeden)
Göğsü telli turna gibi dölek
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
9. Göçek:
10. Gölge: Bkz. Dal
11. Gövde: Gövdesi yaylanın karı
Bkz. Sevgili
12. Göz: Ala gözlü
Ala gözü sobe
Ceren gözlü
Göz (Gözleri gönlüme zehir atıyor
Zülüfü süngüdür cana batıyor)
Gözü kara
Haramî gözlü
Humar gözlü
Kara gözlü
Kömür gözlü
Kuğu gözleri dumanlı
Sünbüllü, menekşe gözlü
13. Gül: Ak gül
Bahçe gülü
Gül yanak
Cenneti alânın gülü
Destelenmiş gül
Tomurcuk gül
Yaz bahar ayının gülü
14. Güllü: Bkz. El
Elvan elvan güllü, yeşil korusun
15. Gün:
16. Güz: Zemheride güz
17. Güz el: Altından kırmızı
Çerkez güzeli
Güzellere baş

Güzellerin şâhı
Pamuktan beyaz

- H-

1. Hampa: Bkz. Döndeli
2. Hanım:
3. Hisar:
4. Hörü: Bkz. Gelin
5. Hub: Hubların şahı
6. Hûri: (Hûri melek misin gökten mi endin
Ne hûri, ne melek, belki perisin)

-İ- -İ-

1. İmam: imam (Ben ölürsem cenazeme imam ol)
2. İmansız: İmansız (Yoksa imansızın bağı taşı m'ola)
3. İrenk: Bkz. Renk, renkli

- K -

1. Kadir kıymet bilen:
2. Kahpe: Bkz. Kız
3. Kamer:
4. Kale: Demir Kale
5. Kaş: Âhu zülâl kaşlı, Bkz. Dilber
Çatılı kalem kaşlı
Kalem kaşlı
Kara kaşlı
Kaş (Sırma sandım kirpiğini, kaşını)
Kaş çatma
Kaş keman
Kaşları ilâmelif
Toptan eğriceli hilâl kaşlı
Yay kaşlı
6. Keklik: Bir çift keklik
Kınalı keklik
7. Kıl: İnce kıl
8. Kınalı: Bkz. El
Kan gibi kınalı

9. Kız: Akça kız, Bkz. Bal, Gelin, Gül, Meme, Melek, Zemheride güz

Kız (Cennetten mi çıktın kahpenin kızı

Ahdim olsun seni alır boşarım

Oniki padişah kızı isen de)

Türkmen kızı

10. Kirpik: Bkz. Dilber, Kaş

Kirpik (Kaşları kalbime yazıyor ferman

Kanlı kirpikleri kalbime daldı)

Ok kirpikli

11. Koku:

12. Kokulu: Yayla çiçeği kokuşlu

13. Kol: Ak kolunda kol bağısı kırmızı

14. Kuru: Bin yıllık kuru, Bkz. Güllü

15. Körpe:

16. Kötü:

17. Kuğu: Ablak kuğu

Akça kuğu

Gözleri dumanlı kuğu

18. Kuşaklı: ibrişim kuşaklı

Şal kuşaklı

19. Küçücük:(Dağlarında melil kalan küçücek)

Küçücek

Rahvanlı tatar

- L -

1.Leb: Bkz. Dudak, Gelin

Lebleri beste gelin

Lebleri kiraz

2. Lisan: Lisanı düz

- M -

1. Mah: Güzellerin mahı

Mâh-ı mestim

2. Mat: (Dost elinden içtim içtim mat oldum)

3. Maral:

4. Maya: Bkz .Yürüyüş

5. Melek: Bkz. Bal, don, huri, kız

6. Melil: Bkz. küçücek

7. Meme: Memeleri turunç

Tomurcuk memeli

8. Menevşe:

9. Merhamet sahibi:

10. Mest:

11. Mest: Sarı mestli

12. Mestane:

13. Muhabbetli:

14. Mürüvvet: Bkz. Gelin

- N -

1. Nâr: Cehennem nârı

2. Nergis: Nergis

Top nergis (Has bahçe içinde top nergis gibi)

3. Neşter:

4. Nevcivan:

5. Nur: Aylar nuru

- O- Ö -

1. Önlük:

2. Önlüklü: Kırmızı önlüklü

3. Ördek: Bkz. Gelin

Gövel ördek

4. Ötüşlü: Bkz. Ses

- P -

1. Padişah:

2. Parmak: On parmağı kınalı

(Karac' Oğlan der ki, otur yanıma

Sana gelen kaza tatlı canıma

Beni öldür bas ellerin kanıma

Desinler ki; on parmağı kınalı)

On parmağı kırmızı :

(Karac'Oğlan der ki; otur yanıma
Sana gelen kada tatlı canıma
Beni öldür, bas ellerin kanıma
Desinler ki, on parmağı kırmızı

3. Perçemli: Bkz. Alın

Toprak perçemli

4. Peri: Bkz. Huri

5. Piyade:

- R -

1. Renk: Elmas irengi

- S -

1. Saç: Altın saç, Bkz. Gamze

İbrişim saçlı

İbrişim saçında eğmeli zülûf

Kara saçlı (Gamzesi gam bilmez kara saçlı)

Kargı saçlı

Saçı fülful

Saçı ipekten arta

Sünbül saçlı (Ak karanfil takmış sünbül saçına)

2. Sağrı: Sağrısı yeşil örekli

3. Salınışlı: Naz ile salınışlı (Çıkar yücelerde salınır gezer)

4. Sekişli: Bkz. Bakış, duruş, ün

5. Sel: Tuna'nın seli (Seherde üstüne köprü kurarım

Geçerim Tuna'nın seli olsan da

6. Selvi: Bkz. Dal

7. Ses: Keklik ötüşlü

Kumru sesli

8. Sevdğim:

9. Sevgili: (Anamın babamın iki gözüyüm

Şu dağlarda Mahmut Bey'in kızımı)

(Sevdiğimin kısa boyu
Dalın gür de, gölgen koyu
Al yanakta zembek suyu
Kız, akıyor, bal mı yoksa)

(Yüzlerin bahçenin narı
Beyaz gövde yayla karı
Sensin doğan aylar nuru
Kız irengin gül mü yoksa)

10. Sima: Ördek simalica
11. Soy: Yusuf-u Kenan'ın belinden
12. Sultan:
13. Suna:

- Ş -

1. Şâd: Kahpe felek güldü ben de şâd oldum
2. Şahin: Yavru Şâhin
3. Şalvarlı: Kadife şalvarlı
4. Şeker: Bkz. Şerbet
5. Şerbet: Şeker şerbeti

- T --

1. Tel: Ceren telli
Tez alışkın tel
2. Toprak:
3. Topu: Ak topuk, Bkz. Bel
4. Tor:
5. Turunç: Aydın turuncu

- U -

1. Uslu: Edebli uslu

- Ü -

1. Ünlü: Bülbül ünlü

2. Üveyk: Gözleri kanlı üveyk

(İndiririm güzel seni havadan

Bir gözleri kanlı üveyk isen de)

- V -

1. Vefa: Vefası olmayan yâr

- Y -

1. Yâd: (Emmiden, dayıdan, dosttan yâd oldum)

2. Yanak: Alma yanaklı

(Alma alma yanakları al gibi,

Boyu uzar gider selvi dal gibi

Seherde açılan gonca gül gibi

Sandım kan damlamış karın üstüne)

Albustan yanaklı (Elbistan elması gibi yanaklı)

Al yanağı ballı

Al yanak

(Elma diye al yanağı dişledim

İncitmişim dökülesi diş ile)

(Al yanaklar alma gibi kırmızı)

(Al yanaktan bifer bergüzar vermez mi)

Bkz. Diş

Top yanak

(O kiraz dudaklar, nar gibi yüzler

Al güllere misal top yanakların)

(Yanakları farksız kırmızı gülden)

Yanakları gonca

Yusuf almasına dönmüş yanağı

3. Yâr: Bkz. Bal, Figan, Vefa

Hâramî

Muhannet yâr

Nazlı yâr

Tor

Yâr (Bilmem ay mı doğdu, gün mü âleme

Yoksa yârim düğmelerin çözdü mü)

(Benim yârim hem sultandır, kamerdir

Tatlı canım o güzele kurbandır

İnci değil, sedef değil, mercandır

Ak kolunda kol bağısı kırmızı)

4. Yaş: Bkz. Dilber

5. Yavru: Bkz. Baz, Şâhin

Nazlı yavru

6. Yel: Esen poyraz yeli

7. Yollu: Bkz, Edeb

8. Yosma:

9. Yumuşlu: Yörük yumuşlu

10. Yürek: Yüreği Hakk'a dilekli

11. Yürüyüşlü: Tülü maya yürüyüşlü

12. Ablak yüzlü

Ay yüzlü, Bkz. Sevgili, Yanak

Portakal yüzlü (Yüzleri portakal, irengin gülde)

Siyah zülfü mah yüzüne kıvrışır

13. Zalım:

14. Zülûf: Bkz. Saç, yüz

Kara zülûflü

Top zülûfü burmalı ,

Zülûfü gerdana tarayışlı

Zülûfü gerdanına turmalı

Zülûfleri lâl

KENDİSİ VE BAŞKALARIYLA İLGİLİ ERKEK İSİM VE SIFATLARI

1. Abdal : Deli gönül abdal olmuş

Gezer elif elif diye

2. Abdest Alan: Ulu şadırvanlı, çatal peykeli

Peykelerinde abdest alanlar hanı

3. Aciz Bülbül: Bağırın çağırın âciz bülbülüm

Mezardan gayrı bir yol bulamadım

4. Adam:
5. Adam oğlu: Bu dünyada adam oğluyum dersin
İğneden ipliğe sorulur bir gün
6. Âdem oğlanı: Şu dünyaya gelen âdem oğlanı
.....
İmam namazımı kılsa gerektir.
7. Adû: Adûların n'ister benden

Karac'Oğlan derki çoğaldı adû
.....
Utanmadan dönmüş kebab istiyor
8. Ağa: Bkz. Beyler
Ağalar, beyler içerler
Kahve de kara değil mi

Ağa olsa, paşa olsa, bey olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün
9. Ağa misali: Bkz. İrençber
10. Ağlar gülmez: Karac'Oğlan eydür, ağlar, gülmezem
.....
İşte güzel adam, şöyle halim var
11. Ağzı açık nâmert: Ağzı açık nâmertlere
Yiğit sırrın açmak olmaz
12. Ahmak: Ahmak buldun söylediyon deliyi
13. Aklı yok: Akılları yoktur, küfre uyarlar
İmanları yoktur cana kıyarlar
Başlarına siyah şapka geyerler
Beyleri var, bizim beye benzemez
14. Ak mürekkep: Ak mürekkep idim, kızıl kan ettin
15. Ala bulut: Türlü irenklerle yandırdın beni
Ala bulut gibi göğe ağarım
16. Al çuhali Bey: Al çuhali beyler gider
.....
Kokar ağca gülün gördüm

17. Alıcı: Ben gök ördek olam, sen bir alıcı
Dokunsan alaman tellerimizi
18. Ali: Küffar kalesinden ben de hisarım
Gelemen üstüme Ali isen de
19. Âlim: Âlim olan kulak verir Va'zlara
Cahil olan sohbet katar sazlara
.....
Kuru güller sulanacak zamandır.
- .....
Âlim olanlar şirin sözl'olur
.....
Hele dur bakalım tuğlar kalır mı
20. Allah Allah duyacak: Bkz. Siyah postal giyecek
21. Allah'ın sevgili kulu:
22. Altı Arap atlı: Altı Arap atlı, hem mavi donlu
Serdarlar serdarı, tepesi tuğlu
.....
Bu da bir gün kendisine dert olur
23. Al yeşil konakta hükmeleyenler:
Cennet cehenneme yoktur diyenler
24. Aptal: Aptal oldu gene gönlüm delindi.
25. Arap ata binip cirit atan:
Arap ata binip cirit atanlar
Görünmüyor gözü kanlı delimiz
26. Arap atlı: Bkz. Bey
27. Arap Beyi: Çöldeki Arap Beyinin
Çadırı kara değil mi
28. Arı: Arı gibi her çiçekten alırsın
Ben senin derdini çekemem gönül
29. Ârif: Ârif olan sözlerinden anlamış
.....
Rahmetin güllere yağdığı gibi

El ârîftir, yürümekten hile alır

Mecliste ârif ol kelâmı dinle

.....
Hatıra dokunup yıkıcı olma

Ârifin ağzından cevap istiyor

30. Arsız: Bkz. Yoldaş, Yüzsüz

31. Asılızade: Bkz. Kendisin bilmez

32. Asker: Askerleri dağı taşı boyladı

.....
Bin yiğide bir baş oldu Genç Osman

33. Aslan: Bkz. Şah-ı merdan

34. Âşık: Hûbların âşika ettiği cefa
Kanun mudur, erkân mıdır, yol mudur

Âşığımız biz yalan yakışmaz bize
Gelin hiç söylemez, kız nazlı güzel

Sayıklarken, âşık, çok, dedi bana

35. Âşıkların Alâsı: Âşık bilir âşıkların alâsın

.....
Sevdiğim kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul, kömür gözlüm

36. Âşnâsın ağlatan:Âşnasın ağlatan gülmez

Vur kantara tart yiğidi

37. Atlas Döşek: Bkz. Uşak

38. Avcı (Avcu): Avcıyım amma onlar benden şahandır

Avcular gezer başında

.....
Sana geldim, Eğri dağı

- B -

39. Başçı: Başçıyım beklerim yol kenarında

40. Bahri: Bahri gibi ummanlara dalarsa

.....

Irak yakın demez, yola düşürür

41. Baş: Bkz. Asker .....

Bir gök kır atınan baş eyle beni

42. Başa kakıcı: Bkz. Kendisin bilmez

43. Baş dumanlı: Bkz. Öğüde muntazır

44. Bayraktar: Vuruldu bayraktar kaptı sancağı

İrişti bedene dikti, Genç Osman

45. Benk: Bkz. Deli

46. Bey: Bkz. Ağa Beyler, paşalar, ağalar

Diz üstüne kor almayı

Beylerimiz Arap atlı

.....

Bu dil bizim diller değil

47. Beyoğlu: Küffar kalesinden yeğdir hisarım

Varmam şimden geri Bey Oğl'isen de

.....

Beyoğlu üstüne baz inen gelir

48. Bezirgân: Ben bir bezirgânım, sen de bir yesir

.....

Bahaya alanı daha ne dilber

Ben bir bezirgânım oldum esiri

.....

Söyle kıymatını, daha ne dilber

49. Bıçak: Keskin idim bıçak gibi

Salınırdım koçak gibi

Vakti geçmiş çiçek gibi

Sarardım soldum Allah'ım

50. Birhoş: Bkz. Kaygılara eş

51. Boş: Sazınan sözünen boş eyle beni
52. Bozatlı: Bkz. Şevketli
53. Boz bulanık çaya akmış gibi:
Her olur olmaza sırrımı diyen
Boz bulanık çaya akmış gib'olur
54. Bozkurt: Bkz. Mert
Çıkıp bozkurtlayın ulaşamadım
.....
Var git ölüm bir zaman da gene gel
55. Bön: Bkz. Deli
56. Burma: Yâr kolunda burma olsam
Yedikleri hurma olsam
Alçım alçım sürme olsam
Yâr kaşına sürse beni
57. Bülbül: Bkz. Pervane
Bülbülüm, gülümden ayırma felek

Bülbül gibi derdim vardırdeşmeğe
.....
Hiç bir yiğit sevdiğinden geçer mi?

- C -

58. Cahil: Bkz. Âlim Bilmem hata ettim, kusur işledim
Cahilim, kıymatın bilmedim beğler var
59. Cana kıyan: Nerde güzel görsen gönül çevrilme
Bizim elde cana kıyan beğler var
60. Cana kıyar: Bkz. Aklı yok
61. Cellât: Cellâdın olurum kıyarım cana
62. Cennet cehennemi yoktur diyenler:
Cennet, cehennemi yoktur diyenler
El hakkını alıp, haksız yiyenler
Al, yeşil konakta hükm eyleyenler
Dur bakalım canım, beyler kalır mı?
63. Cevahirden yükün tutmuş gibi: Bkz. Kuru ağaçtan meyve bitmiş
gibi

64. Cündî: Atmış bin dalkılıç, kusuru cündî
.....
Hacı Bektaş Veli kalkmış geliyor
65. Çırac: Sultan Murat, Sultan Ahmed'in çırağı
.....
Dalkılıç yazıldı gitti, Genç Osman
66. Çiçek: Bkz. Bıçak
67. Çizme: Çizme olayım ayağına, gezerken
Ökçesin de çamurlara bas gelin
68. Çocuk:
- D -
69. Dağ: Yiğit olan yiğit dağdır kaledir
.....
Takının güzeller, gülde neler var
70. Dalkılıç: Bkz. Çırac
71. Deccal: Deccal meccal o leyleğe ok atar
Ordan öte uçar gider leylekler
72. Deli: Bkz. Ahmak
Yâr elinden ben bir dolu içmişim
Deli eder, sarhoş eder, benk eder
.....
Dünyasından hayvan gelir bön gider

Yeter deli oldum yârin elinden
.....
Yârdan bize gel olduğu zamandır
73. Densiz: Bkz. Yoltaş
Dünyada densiz ucundan
Sefil baykuş virandadır
74. Dert Ortağı: .....
Dostunun derdine ortak olmalı

75. Derviş: Bkz. Omuzu hırkalı

.....
İnsandır bu, derviş olur, han olur

.....
Soyundum derviş olmaya
Hırka ile şalım da yok

76. Derviş gibi gezen:

.....
Hırka geyer, derviş gibi gezerim
Yâr için abdala uyarım kalan

77. Divane Yâr:

.....
Şurda bir divane yârim var deyi

78. Dost:

79. Dört Kapının marızları:

Dört kapının marızların bilemez
.....
Hocaya varmadan kitap istiyor

80. Düşmana karşı duran: Bkz. Mert

81. Düşmanı Görünce ayağa kalkar:

82. Düşman gibi dost:.....

Düşman gibi dost karşımda
Zülüflerin bağlar şimdi

- E -

83. Edebsiz: Bkz. Yoldaş

84. Ekin:

.....
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

85. El:

Geçen gün karşımda durdum el gibi
.....
Nazlı sunam Han Aslı'ya benzersin

86. Eli Asalı: Bkz. Omuzu hırkalı

87. Eli Gümüşlü: Annacımdan gelen eli gümüşlü
Kargısının ucu cevahir taşlı
Altı arap atlı, yanı kılıçlı
Hele dur bakalım, beyler kalır mı?
88. El hakkını alıp haksız yiyenler: Bkz. Cennet, cehennemi yoktur diyenler
89. Elleri mızraklı: .....
Elleri mızraklı kolu sıvalı
Erleri gördüm de bulandım bu gün
90. Emmi: .....
Bir kız bana emmi dedi neyleyim
91. Engel: .....
Arada engel türemiş
Görüşmeyi, görüşmeyi
.....
Gelen bir engel atar
Biten işler gerilenir.
92. Eren: .....
Olanca malımı döksem mezada
Erenler yanında bilinmez oldu
93. Erkânsız: Bkz. Yüzsüz
94. Erkek: Mert olan erkek
95. Esir: Bkz. Bezirgân
96. Esnaf: Bkz. Usta
97. Eş: Bir kaşı karaya eş eyle beni
98. Eşinden azmış kurt gibi:
.....
Eşinden azmış kurt gibi
Dağlara düşesin kalan
99. Evliya: .....
Evliyâ mekânı, murat kapısı

100. Eyi: Yiğit yiğidin yoldaşı
Eyilerde ham süt olmaz
.....
Gamlanma gönül gamlanma
101. Faki: Sabahtan sabaha fakılar okur
.....
Eymirli'den bir kız geldi pınara
102. Fani:
103. Ferhat gibi: Ferhat gibi yüce dağlar aşırta
.....
Ahu mudur, engel midir, el midir
104. Fırka: Bkz. Öğüde muntazır
- G -
105. Gafil: Gafilken bir dolu sundun sen bana
106. Garip: Bkz. Öksüz
.....
Gelen geçen garip ölmüş desinler
Dünya bir yol, geda gider, han gider
.....
Garibin hatırı sorulmaz imiş
107. Garip Bülbül: .....
Garip bülbül gibi artıyor ahım
Göğsünde din, iman var ise tez gel
.....
Garip bülbül konar öter mi dalda
Deli olup gidene yola getirir
108. Garptan eser yel: .....
Garptan eser yel et beni
109. Gazi: Be gaziler, be yoldaşlar
.....
Ağzımda diller iniler

110. Geda: Bkz. Garip, Garip Şah
111. Gezen: İnsafa gel bir çift şeftali lâzım
                          Gece gündüz hayalinle gezene
112. Gök yüzünde turna uçmuş gibi:
                          .....
                          Her dem sevdiğinin sesin işitse
                          Gök yüzünde turna uçmuş gib'olur
113. Gözleri kor:
114. Gözü kanlı deli: Bkz. Arap ata binip cirit atan
115. Gözü yaş: O da benim gibi gözü yaş m'ola
116. Gözü yaşlı ceyhun:
                          Karac'oğlan der ki, başa yazıldı
                          Gözüm yaşlı Ceyhun oldu süzüldü
                          .....
                          Mezarımın üstü karalandı gel
117. Gül: Mevlâm destur verse bir top gül olsam
                          Sokulsam zülfünün aralarına
118. Güleç: Yüzü güleç, kendi yaman olmalı
119. Gül deren: .....
                          Gül derene ne der anan gücücek
120. Günahkâr: Bkz. Uçmaklık
121. Günahkar Kul:Yürü ey günahkâr kul, dedi bir kız
                          .....
                          Hemen yoktur imdad bil, dedi bir kız
122. Gezen:
- H -
123. Hakk'ın Kandilinde gizli sır:
                          Hakk'ın kandilinde gizli sır idim
                          .....
                          Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
                          Türkü irenklerle, yandırdın beni

124. Haldaş: Haldan anlar isen haldaş olalım
Anasız babasız kardaş olalım
Gurbet gezdi isen yoldaş olalım
Ucu yâr zülfünde yol gerek bana
125. Han: Bkz. Garip, Garip Derviş
126. Hani meydan diyen:
Otuz bindir, hanı meydan diyenler
Seksen bin de sarı postal geyenler
Doksan bini dahi serden geçenler
Sultan Murad kalkmış kendi geliyor
127. Haramî: .....
Haramiye aldırduğım yollarda
Ah neyleyim, gönülcüğüm aldurdım
128. Hasta:
129. Haşarı: Haşarı da deli gönlüm haşarı
.....
Esen yeller zülûfünden tel alır
130. Hattap: Bkz. Kaba sofu
131. Hayvan: Bkz. Deli
132. Hazan gibi solan: Bkz. Tuna suyu gibi çağlayıp akan
133. Helek: Hasretinden oldum helek
Dardır başa cihan şimdi
134. Hızır: Bkz. Ünlü vezir
135. Hiçte doğmamış: .....
Hiçte doğmamışa döndürdün beni
136. Hoca: .....
Yoksa gökten hoca m'indi
137. Hurma: Bkz. Burma
- İ -
138. İhtiyar: Bkz. Koca
139. İki elle zehir yemiş gibi:
Muhannet sofrasında karnın doyuran
İki elle zehir yemiş gib'olur

140. İli kahramanlı: İli kahramanlı yerler kalır mı?
.....
Hele dur bakalım, sağlar kalır mı?
141. İmanı yok: Bkz. Akli yok
142. İreçber: Onbeşimiz ireçberlik eylese
Otuzumuz ağa misli söylese
İçimizde serdar olsa birimiz
143. Kaba sofı: Kaba sofı gibi meydana çıkar
.....
Tilki gibi her deliğe baş sokar
Hemen... camide... hattab... istiyor
- K-
144. Kadir bilmez: Bkz. Kötü
145. Kahraman yiğit: Kahraman yiğide hayran olursun
Bir kere göreyim illerinizi
146. Kale: Bkz. Dağ
147. Kâmil: Bkz. Kuru ağaçtan meyve bitmiş gibi
Kâmil olan belli olur sözünden
.....
Kâkül müdür, zülûf müdür, tel midir
148. Kanlı kinli: Bayram gelir kanlı kinli barışır
149. Kara: Bana kara diye dilber
.....
Kaşların kara değil mi?

Beni kara diye verme
.....
Çekilir, kara değil mi
150. Kara domuz etini öğün etmiş:
Öğün etmiş kara domuz etini
Dinleri var bizim dine benzemez
151. Kara kul: Kapısında kara kullar olduğum
.....
Dolansa boynuma akça bilekler

152. Kardeş: Bkz. Haldaş
153. Kargısının ucu cevahir taşı: Bkz. Eli gümüüüü
154. Kaygılara eş: Aklım Şaştı, kaygılara eş oldum
Aman beyler, bakın ben bir hoş oldum
Ben aőıkım, ateş olur, yan olur
155. Keklik: Bkz. Şahin
156. Keleő: Keleő değilim ki kervanlar bozam
Ben senin derdini çekemem gönöl
157. Kendisin bilmez: Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asılızadelerden hiç kemlik gelmez
.....
Darılıp da başa kakıcı olma
158. Kerpiç: Kerpiç olam, yapılayım yapına
.....
Kömür gözlüm yârim idin bir zaman
159. Kızıl kan: Bkz. Hakk'ın kandilinde gizli sır idim
160. Koca: Kocadım, ihtiyar oldum kardeşlar
.....
Yağlıca hoşmerim koymak isterim
161. Kocalık: Kocalıkta devran sürölmez imiş
162. Koç: Bkz. PİR Karac'Oğlan der ki, koç'tum çağımda
.....
Yolunu yitirir, dağı yandırır
163. Koçak: Bkz. Bıçak
164. Koç çelebi: Bkz. Koç yiğit
165. Koç yiğit: Koç yiğit eğlencesi koç çelebi
Çevresi reyhanlı bağlar görünür

Koç yiğitler yatamıyor derdinden
.....
Saydım altı güzel indi pınara

Issız kalmaz koç yiğidin yatağı
Varır bir kötöye değer eteği
Geri dur ha benli dilber geri dur

Koç yiğide düşen dilber
Al çiçekle korulanır

Arap attı burak olur
Koç yiğitte yürek olur
Bun deminde gerek olur
Yiğide hor bakmak olmaz

- .....
Koç yiğit kıymatı bilinmez oldu
166. Kolu sıvalı: Elleri mızraklı, kolu sıvalı
Erleri gördüm de bulandım bu gün
167. Komşu: Bkz. Yoldaş
168. Konuk: .....
Dilber kerem eyle konuk al beni
169. Köle: Bkz. Kumaş, Zengin
.....
Götür sat pazara kölem var deyi
170. Kötü: Bkz. Yiğit, Koç yiğit, Yâr
Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
Kötüler sevdiğin dile getirir

Bir kötüye yolu düşer
Kadrin bilmez yer almayı

Kötülere gayret olmaz namusu
.....
Güzellerden sıdkım sıyrıldı, gönül
171. Kötülerle konup göçücü:
Seni bir mecliste hacil düşürür
Kötülerle konup göçücü olma

172. Kul: Bkz. Âşıkların âlâsı, Yayla
 Karac'Oğlan kapınızda kul gibi
 .....
 Kokar gider bir gözleri sürmeli
- Kapında eğlenip kulun olayım
 Sorarlarsa de ki, benim kulumdur
173. Kulağı küpeli oğlan:
 Kulağı küpeli oğlan yetirir
 Babası evine giresi kızlar
174. Kumaş:
 Kumaş olam arşın arşın yırtılam
 .....
 Felek beni nazlı yârdan ayırdı
- Kumaş oldum terzilerde biçildim
 Geyin sarıl, ak tahtaya bas gelin
175. Kurt: Bkz. Mert
176. Kurt bakışlı: Yiğit olan yiğit kurt gibi bakar
 .....
 Yiğidin ardında duran olmalı
177. Kurt bilekli: On altıda kurt bilekli
 .....
 Esen poyraz yele benzer
178. Kurt eniği: Bkz. Mert
179. Kuşak: Bkz. Uşak
180. Kuru ağaçtan meyve bitmiş gibi olur:
 Kur'ağaçtan meyve bitmiş gib'olur
 Kâmil olup kendi kendin bilince
 Cevahirden yükün tutmuş gib'olur
181. Küçücük: Küçücüksün dayanaman belâma
182. Küfre uyarı: Bkz. Aklı yok
183. Kül: Bkz. Odun .....
 Yanıp ateşine kül olacağım

- M -

184. Mavi donlu: Bkz. Altı Arap atlı

185. Mecbur:

186. Mecnun: Hiç mi yok sevdiğim, göğsünde iman
Beni mecnun eden yârda nem kaldı

Bir güzelin mecnunuyum efendim

.....

Benim gönlüm şu güzele bağlıdır

Mecnûna dönmüşüm bilmem gezdiğim

.....

Lâle midir, sünbül müdür, gül müdür

Senin aşkın beni mecnûn eyleyen

.....

Dudu dillerine göresim geldi

187. Mehdi: Dünyadan yetmiş bin peygamber geçti

.....

Muhammed Medine’de Mehdi yoldadır

188. Melil melil: Melil melil olmuş yatur

Zindanda kullar iniler

189. Melül mahzun: Karac’Oğlan melül mahzun oturur

.....

O dünyada ataş olmaz, nâr olmaz

190. Merdan: Bkz. Aşnasın ağlatan

191. Merdoğlu mert: Merdoğlu merdim ben, sözümden dönmem

Çıktı sözüm, yâr yolunda bil beni

192. Mert: Bkz. Erkek, Yiğit

Nice mertler durur mert ülkesinde

Adam heveslenir eğlenmesinde

.....

Eğleşilmez kisb-ü kâr olmayınca

Karac'Oğlan dert mert gibi

Yanar yüreğim od gibi
Bir ok yemiş bozkurt gibi
Sen d'olasın benim gibi

Düşmanlara karşı duran mert olur
Şahin kocasa da vermez avını
Ta ezelden kurt eniği kurt olur

193. Mevlâ'nın sevgili kulu:

En sonunda yapracını soldurur
Mevlâ'nın sevgili kulu isen de

194. Mihman:

Ânı gurbet ile mihman ederler

.....
Bir gecelik mihman olsam koynunda

195. Misafir:

Bir gecelik misafirim koynunda
Ne olursun sermayenden nen gider

196. Muhannet sofrasında karnın doyuran: Bkz. İki elle zehir yemiş gibi

197. Muhtaç:

Muhtaçlara bir şeftali varmeli
Cömertlikten kesilmesin eliniz

198. Müşteri:

- N -

199. Naçar:

Naçar kaldım şu yavruyu öğmeden

200. Nâmert: Bkz. Yiğit

201. Namussuz: Bkz. Yoldaş

202. Naşî:

Deme râzını naşîye

.....
Zulüm deyi ağlarım

- O -

203. Odun:

Odun olam ocağında
Yak od'una kül et beni

204. Oğlan:

Oğlan burada çokça durdun
Ağam gelir döğülürsün

205. Omuzu hırkalı: Omuzu hırkalı eli asalı
Derviş ağlar, bana şalımdan oldu

206. On parmağı kırmızı:
Beni öldür, bas ellerin kanıma
Desinler ki, on parmağı kırmızı

207. Osmanlı: Haleb'i Osmanl'alacak
Dağı taşa katar bir gün

- Ö -

208. Öğüde muntazır:
Yiğit olan muntazırdır öğüde
Ben yiğit isterim fırka dağıda
Yiğidin başında duman olmalı
209. Öksüz: Öksüzüm, garibim, bana yazıktır
Destursuz koynuna giremiyorum

Şimdi öksüz kaldım kırık saz ile
Ah ettikçe tüter dumanım dağlar
210. Ölen: Kız ne diyon şu derdinden ölene

- P -

211. Paşa: Bkz. Bey, Ağa
212. Pervane: Yârinden ayrılan döner pervane
Bülbül figanını güle düşürür
213. Pîr: Pir olmayan aşka gelmez
.....
Hak'tan rıza gelmemiştir.

214. Pul: .....
Adım altın iken pul olacağım

- R -

215. Rüsvey: Bkz. Deli

- S -

216. Sabi Masum: Bir sabi masuma döndürdün beni

217. Sadık: Bkz. Âşık
 Âşıklar, sadıklar kavuşur elbet
 .....
 Sevdiğim, gözüme tüter ayrılık
218. Sağlar: Bkz. İli kahramanlı
219. Sak yabancı
220. Salâ veren: Kulağım duymuyor bir ezan sesi
 Minareden salâ verenler hani
221. Sarhoş: Bkz. Deli
222. Sarı postal giyen: Bkz. Hani meydan diyen
223. Sarraf: Güzel benlerine sarraf olayım
 Saydım benlerini binden ziyade
 Sarrafı da bilir altın akçeyi
224. Sefil Yakub: Şu sefil Yakub'un şirin dilleri
 Turna, yârin selâm saldı gel diye
225. Serdar: Bkz. İrecber
 Güzeller üstüne serdar ben olsam
 .....
 Sokulsam zülfünün aralarına
 Şehitlere serdar oldu Genç Osman
226. Serdarlar serdarı: Bkz. Altı Arap atlı
227. Serden geçen: Bkz. Hani meydan diyen
228. Sert yiğit: Sunam gurbet ilin kahrı
 Yumşak eder sert yiğidi
229. Sevdiğinin halinden bilen:
 Bir güzel seversen sözünden dönmez
 Sevdiğinin halinden de bilmeli
230. Sevenin sözünden geçici:
 Sev seni seveni zay etme emek
 Sevenin sözünden geçici olma
231. Seyyah: Seyyah oldum gezdim gurbet elleri
 .....
 Çok çektim ölümden beter ayrılık

232. Siyah postal geyecek:

Yetmiş bin var siyah postal geyecek
Seksen bin var Allah Allah diyecek
Doksan bin var tatlı cana kıyacak
Yüz bini de Tatar Han'dan geliyor

233. Siyah şapka giyer: Bkz. Akı yok

234. Sultan: Mısra sultan olsam istemem kalan
Dost ağlayıp düşman güldükten geri

235. Sulu sepken: Sulu sepken gibi yere yağarım

236. Sürme: Bkz. Burma

- Ş -

237. Şah: Sana muhtaç bunca şahlar, gedalar

.....
Böylece münasip giymek isterim

238. Şahan: Döner deli gönül şahana dilber

239. Şahbaz: Şahbazımız var idüğün bilelim

240. Şah-ı merdan: Şah-ı merdan idi adı

.....
Ayrık Ali gelmemiştir.

241. Şahin: Bkz. Mert

Şahin gibi yükseğinde uçarken

.....
Susuz pınarlardan kandırdı beni

242. Şehit: Öldüğüme kaygı etmem ağalar

İmam ile gidem, şehit mert olur

243. Şevketli: Şevketli efendim, sultanım vezir

.....
Benli boza binmiş o da geliyor

244. Şeyhlerin piri: Hacı Bektaş Velî şeyhlerin piri

.....
Acap gezsem mavi donlum var m'ola

245. Şirin sözlü: Bkz. Âlim

- T -

246. Tatlı cana kıyacak: Bkz. Siyah postal geyecek

247. Tepesi tuğlu: Bkz. Altı Arap atlı

248. Terli: Terlisin sevdiğim sil, dedi, bana

249. Tilki: Bkz. Kaba sofı

250. Top gül: Bkz. Serdar

251. Tuna suyu gibi çağlayıp akan:

Tuna suyu gibi çağlar, akarım

Yel estikçe hazan gibi solarım

.....

İşte güzel adam, şöyle halim var

252. Türkmen: Soyum Türkmen, Türkmen olsun güzelim

Ölürsem ben o illerde ölürüm

- U -

253. Uçmaklık: Uçmaklık olanlar gitti uçmağa
Günahkâr olanlar yansa gerektir

254. Uluların ulusu: Sultan Murad uluların ulusu
Hacı Bektaş velilerin velisi
Altmış bin de Urumeli delisi
Sultan Murad kakmış kendi geliyor

255. Urumeli delisi: Bkz. Uluların ulusu

256. Usta: Ustalar yapıyı tersine yapar
Esnaflar işine hiyleler katar
Zemane kadısı altına tapar
Doğru hak, şeriat sürülmez oldu

257. Uşak: Karac'Oğlan uşak olsam
Yâr belinde kuşak olsam
Bir atlastan döşek olsam
Yâr altına serse beni

258. Ünlü vezir: Genç Ali Paşa da bir ünlü vezir

.....

Hakk'tan imdad oldu yetişti Hızır

Sultan Murad kalkmış kendi geliyor

259. Vefasız: Var git hey vefasız kul, dedi, bana
260. Velilerin velisi: Bkz. Uluların ulusu
261. Viran: Gayet durgun ister silâhı, atı
Yiğit el çekmeyip viran olmalı
- Y -
262. Yabancı: Bkz. Sak yabancı
263. Yaman: Bkz. Yüzü güleç
264. Yanı kılıçlı: Bkz. Eli gümüşlü
265. Yangın: Yangına su dökmemişin
.....
Yok mu kalbinin imanı
266. Yâr: Minnet ile gelen yâr

Yiğit yiğide yâr olmaz
.....
Gamlanma gönül gamlanma
267. Yâren:
268. Yavuz ata binen: Bkz. Ceran
269. Yayla: Güzel sinende yaylayım
.....
Divanına kul et beni
270. Yıkıcı: Bkz. Ârif
271. Yıkılıp düşen: Yıkılıp düşene gülme sakın sen
Yiğit düşüp kalkmayınca bell'olmaz
272. Yiğidin kıvı: Atın eşkini de yiğidin kıvı
.....
Açıp kanadımı uçamıyorum
273. Yiğit: Bkz. Ağzı açık nâmert, Bülbül, Koç yiğit
Dedi, yiğit bizle del'olan gider

Yiğit olan kimse saklar sırrını
Kötü kalbindekin dile getirir

Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
Kötüler sevdiğin dile getirir

Bir yiğit gurbete girse

.....

Yaş, gözüne dolar gelir

Yiğit gölgesinde yiğit saklanır

Nâmertlerde gölge olmaz, ar olmaz

274. Yol: Bkz. Yâr .....

Döşeyip özümü yol olacağım

276. Yoldaş: Bkz. Haldaş, Yiğit, Gazi, Eyi yiğit

Yoldaş olma, yolun bilmez yolsuza

Komşu olma, sözün bilmez densize

Meyil verme edepsiz, arsız

Âkıbet ırzına hile getirir

Yalnız git, yoldaş olma yüzüze

Selâm verme erkânsız, yolsuza

Komşu olma namussuza, arsız

Âkıbet üstüne hile getirir

275. Yolcu: Ben yolcuym, beni yoldan eğleme

Ver bana bir öğüt, aklım şaşkındır

277. Yolsuz: Bkz. Yoldaş

278. Yorgun:

279. Yükseklerden uçucu:

Katı yükseklerden uçucu olma.

280. Yüze gülücü hercai:

Bu yüze gülücü hercayilerde

.....

Kerem eyle gönül, gel vazgelelim

281. Yüzü güleç: Yiğidin eyisin neden bileyim

Yüzü güleç, kendi yaman olmalı

.....

Gönlünün gamını alan olmalı

282. Yüzsüz: Bkz. Yoldaş

- Z -

283. Zamane kadısı: Bkz. Usta

284. Zengin: Mısır'da çok zengin vardır
Kölesi kara değil mi?

285. Zügürt: O da zügürtlere güçtür
.....
Elbet uçar gider, bir gün

Karaca Oğlan, yaşadığı yöreyi gayet iyi tanıyan birisidir. Onun iyi tanıdığı sadece dağ, tepe, bayır, dere değildir; şehirler, köyler ve hatta dağ başlarında, yaylalardaki iki üç evlik bir oba dahi onun durağı, temaşa ettiği bir seyranğâh ve gönül verdiği bir il olmuştur. Onlara bir şeyler vermiş, ama onlardan çok şeyler almıştır. Onların gözüyle görmüş, onların can kulağı ile dinlemiş, onların gönlüyle sevmiştir. Sükutu altın, sözü gümüş bilmiş, sırası gelmiş onların diliyle dillenmiştir. Onların günümüzün piri fanileri gibi özü ve sözü sadedir. İstikbali düşündükçe bu sadelik daha da artar. Yalnız, o basit ve sade olarak görünen hayatın perde arkasında başlı başına bir kültür yatar. İşte insanımızın asıl bilinmesi gereken yönü bu engin kültür hazinesidir. Burası bir deryadır, dibi görünmez, burası bir iklimdir, nokta onun olan yaşadığı hayattır.

Kadın (güzel-sevgili) adlarını sıraladığımız zaman, onlarda kadının kadınlık tabiatını ve aynı zamanda kadınla dış dünya dediğimiz tabiatın içiçe kaynaştığını görüyoruz. Karaca Oğlan'ın kendisi ve başkalarıyla ilgili kullandığı isim ve sıfatları saydığımız zaman istisnalar dışında olgunluk ve yiğitlerin hakim olduğu bir erkeklik tabiatını görüyoruz. Her ikisinde özetleyecek olursak güzellikle kemalin ağır bastığını görürüz.

SEVİNÇ, ÜZÜNTÜ KAYNAĞI; ŞİKAYETTE BULUNDUĞU KİŞİ VE KONULAR

Karaca Oğlan, gezip tozduğu yerlerin insanlarıyla aynı duygu ve düşünceleri, aynı hayatı paylaşan bir yapıya sahiptir. Onun için halkın şairi, halk şairi olmuştur.

O beraber olduğu insanların sevinciyle sevinmiş, kederiyle kederlenmiştir. Şimdi burada konumuz olan Karaca Oğlan'ın içinde bulunduğu ve tabii olarak etkilendiği toplumun neye sevindiği, nelerden dolayı üzüntü duyduğudur.

Çevresindeki insanları sevindiren veya yeise sevkeden şeyleri eğer yukarıdan aşağıya doğru sıralayacak olursak netice itibariyle şunu görürüz. Bu insanlar çok kolay sevinir, sevinme eğiliminde olduğu için küçük şeyler onun sevinmesine yeter. Bundan dolayı küçük iyilik ve ikramlar yıllarca

unutulmazlar.

“İyilik et denize at, balık bilmezse Hâlık bilir.” atasözüyle bir bakıma insanlar iyiliğe teşvik edilmektedir. İşin doğrusu, iyiliği esasta Hâlık bilmek üzere, halk da bilir.

“Acı bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” Bir küçük ikram, bir acı kahvenin unutulmaması, yıllarca hatırı sayılması, insanımızın güzelliğini anlatır.

“Mü’minler ancak kardeşirler” Hadis-i şerifinde olduğu gibi, insanlar birbirlerine bu duygular içinde yaklaştığından pek çok iyilik ve ikramı kaale almazlar. İyilik ve ikram sahibi olarak görünmek, hele hele öne çıkmak onları utandırır. Bir güzel davranışından dolayı, aslında hak ettiği halde, kendine teşekkür edildiği zaman mahcubiyetinden terler. Dolayısıyla, Karaca Oğlan’da görüldüğü gibi, iyilik dört sebepten ötürü yapılır veya yapılmalıdır.

Birincisi, Allah’ın emri olduğu ve O’nun rızası için,

İkincisi, iyilikte muhatabı kardeşi olduğu için.

Üçüncüsü, yaptığı iyilik ya bedeninin veya malının zekâtıdır. Dolayısıyla bu iyilik bir sıhhate, bir berekete karşılık olduğu için.

Dördüncüsü, Hz. Ali misali, yapılan iyiliğin tekrar aynen kendisine geldiği için.

İzah edildiği vechiyle ve biraz sonra metinlerde görüleceği üzere, Karaca Oğlan’ı sevindiren birkaç örnek: Sevgiliye kavuşmak, yârin gülmesi, sevdiğinin sesini işitmesi, çiğdemden açması, Arap atı olmak, yârinin yağlığını yüzüne örtmesi, kuşların ses vermesi, baharın gelmesi, Aşireti olmak...

Aslında Karaca Oğlan ve toplumu, din vatan, namus, şeref ve haysiyet konularında rencide edilmeye gelmez. Zira bu konular onlar için hassas konulardır. Bu yüzden sevinmesi kolay, ama üzülmeye zordur. Yani bu yüce duygular zedelenmedikçe, rencide edilmedikçe infîâl göstermez.

Genelde sabır ve tevekkül anlayışının üst sınırı zorlandığı zaman, tabii olarak duygular değişmeye başlar. Bu andaki “affetme” gibi bir yüceliği de aşarsa, bundan sonra söyleyecek söz kalmaz. Âşıklara gelince, onların hassasiyetini nazarı itibare alarak üzüntü kaynağını biraz genişletmek ve hafifletmek gerekir. Her âşık gibi, Karaca Oğlan da gerçek üzüntüyü, kızgınlığı ve kırgınlığı bilmektedir. Elbette “sevgilinin yönünü öte döndermesi” bir geçici kederdir ve ancak âşığa, âşıklığa mahsustur.

Karaca Oğlan’a keder veren konulardan birkaçı şunlardır: Sevgilisinin salınıp gezmesi; sevgilinin yönünü öte döndermesi; sevgilinin kaşını kaldırıp gülmesi; emmiden, dayıdan, dosttan yâd olmak; bir bağ dikip yetirememesi...

Yakındığı, şikâyetinde bulunduğu konular ise diğerlerinden farklıdır. Bunlar genelde halkın da rencide ve hatta bazan bizar olduğu konulardır. Yine bunların pek çoğu “âşıklık kârı”nı aşar. Dinî, ahlâkı, hukuku, örf ve âdetleri zorlar. Günah, gayrı ahlâkı, abes, ayıp veya cürüm olarak değerlendirilen bu

davranışlar her devirde az veya çok görüldüğü üzere diğer insanlar kadar bu hassas insanları da üzmüş, sitem ve şikâyetlerine sebep olmuştur.

Hakkında yakındığı ve şikâyette bulunduğu kişi ve konulardan birkaç örnek: Altına tapmak. “Allâh’a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür.” (Lokman:13), gıybet edilmesi. “Ey iman edenler, eğer bir fasık size bir haber getirirse onu (iyice) tahkik edin. (Yoksa) bilmeyerek (başka) bir kavme sataşır, zarar verir, yaptığımıza pişman olursunuz. “(Hucurât:6), rüşvet alınması. “Allah, rüşvet verene de alana da lanet etmiştir. (Hadis-i Şerîf),

hiyle edilmesi. “Bir millet eksik ölçtüğü zaman da Allah onu kıtlıkla cezalandırır, ziraattan mahrum eder.” (Hadîs-i Şerif), Tanrı’nın ödücünün verilmemesi. “Zekâtını vermeyen milletler de Allah tarafından yağmursuz bırakılır.” (Hadîs-i Şerif), Namazın terk edilmesi. “Namaz dinin direğidir.”, Vatanın diken, yâdelin gülistan olması. “Vatan sevgisi imandandır.”

Şimdi, yukarıda izah edildiği üzere, bahsi geçen konuları, üç ayrı başlık altında Karaca Oğlan’ın şiirlerinden örnekler vererek görelim:

A. SEVİNÇ (MUTLULUK) KAYNAĞI

1. Nice mertler durur mert ülkesinde
Adam heveslenir eğlenmesinde
2. Ayrılanlar elbet bir gün kavuşur
Ağlama sevdiğim, gül, dedi bana
3. Ben senin olurum kasavet çekme
Yeter ağladığın gül, dedi bana
4. Gülerek ağladım yâri görünce
Yazıktır ağlama, dedi önünce
Sazım göz yaşına hemen uyunca
Ağlama sevdiğim, çal dedi bana
5. Firkat günlerinde kara bağlarken
Vuslat günlerinde böyle ağlarken
6. Yüzelli keselik malım olsa da
Gönül eğleyecek yâr ver, sen bana

7. Yarın mahşer günü cennet âlâda
El atıp tutmaya dal ver, sen bana
8. Arap atı olan iştahlı biner
Aşireti olan yaylağa konar
Aşnası olan da yolları döner
Belki sevdiceğim döner geriye
9. Arılar da petek verir sıırınan
Gönlümün gamı da doldu nurunan
Gizli gizli konuşurdun yarınan
Ecel böyle, devre zaman da geldi
10. Yârimin giydiği alların hası
Silindi gönlümün kalmadı pası
11. Sabahtan uğradım ben bir güzele
Ağlatmadı güzel, güldürdü beni
Ben güzelden böyle vefa ummazdım
Ak göğsün üstüne kondurdu beni
12. Kahpe felek güldü, ben de şâd oldum
13. Zevkim artar, gelir gönlümün şanı
Sevdiğim benimle olduğu zaman
Defeder giderir gönlümün gamın
Yâr gelip yanımda güldüğü zaman
14. Söyledikçe lezzet verir sözünde
Dün-ü gün hayali iki gözümde
Hüda emri ile o mah yüzünde
Ak güller açılır güldüğü zaman
15. Kasvetli gönlümün gamın eriden
Karanlık kalbimin çırası kızlar

16. Kara bahtım dolaştırır
Her ne dersem ulaştırır
Mevlâm bizi kavuşturur
Kalbin, gönlün serin olsun
17. Bir yiğit sevdiği yakın olana
Günde düğün bayram etmiş gib'olur
18. Bir yiğit yaslanıp dizine yatsa
Yârinin yağlığın yüzüne örtse
Her dem sevdiğinin sesin işitse
Gök yüzünde turna uçmuş gib'olur
19. Sarı çiğdem durur divana
Bütün kuşlar gelir lisana
Bir ferahlık doğar insana
File beli işledi mi

B. ÜZÜNTÜ (KEDER-SIKINTI) KAYNAĞI

1. Yiğit de ne desin day'olmayınca
2. Karac'Oğlan der ki, salınıp gezme
Gören âşıkların bağrını ezme
3. Sen ne diyon, aşkın benim canıma
Del'ediyon, öldürmüyön ne fayda
4. Döşüne vurmuşsun beyaz halıyı
Ahmak buldun, söylediyin deliyi
5. Beni görüp yönün öte dönersin
6. Sen kaşını kaldırmıyon ne fayda

7. Felek çakmağını üstüme çaktı
8. Şu bağırim kül oldu hep yana yana
9. Aşk elinden yüreciğim bereli
10. Sazım da acı bir feryada daldı
Çırpındı gönlümde aşkım bunaldı
Yanıklı ahını göklere saldı
Felek de bu halde kal, dedi bana
11. Karac'Oğlan kan döküyor gözünden
Yârin rengi uçtu gitti yüzünden
Anlamıyor şimdi benim sözümden
Sayıklarken, âşık çal, dedi bana
12. Eşinden ayrılan ah çeker ağlar
13. Kızlar gitti diye pınar ağladı
Acıştım, yüreğim yandı pınara
14. Aciz kaldım şu gönlümün elinden
Benim gitmediğim yollar mı kaldı
.....
Başıma gelmedik haller mi kaldı
15. Taşkın sular gibi akıp çağlarım
Didarın görüben gönül eğlerim
Dünyaya geleli her dem ağlarım
Çeşmim karışmadık seller mi kaldı
16. Yârda insaf yoktur, bende yok derman
Yazık kı işlerim Allah'a kaldı

17. Aman Karac'Oğlan aman, bunaldım
Aşkın çöllerinde şaşırđım kaldım
Bir püsküllü derdi başıma aldım
Bu azgın dert beni gurbete saldı
18. Karac'Oğlan der ki, severim candan
Can esirgemezdim, cananım senden
İştittim, sevdiğim vazgelmiş benden
Giderim gurbete, daha nem kaldı
19. Kumaş olam arşın arşın yırtılan
Köle olam çarşılarda satılam
Vadem yetmedi ki, ölem kurtulam
Felek beni nazlı yârden ayırdı
20. Dolandım dağları, borlara düştüm
Kız senin derdinden odlara düştüm
Çaresi bulunmaz dertlere düştüm
Dostunun derdine ortak olmalı
21. Bir gülçeğiz istedim de vermedi
Çocuk kadar hatırımı görmedi
Bilmem garip sandı, yoksa bilmedi
Kalsın sana top zülüfü burmalı
22. Ötme garip bülbül ben de garibim
23. Öğlenedek kalkmaz başımın pusu
Silindi kalmadı kalbimin pası
Kulağım duymuyyor bir ezan sesi
Minareden salâ verenler hanı
24. Sizin sevdanıza düştüm düşeli
Yanıyor yüreğim kor gibi gibi

25. Karac'Oğlan çok ağladım gülmedim
Aradım derdime derman bulmadım
Bunca gündür bir minnete gelmedim
Kerem eyle, mahzun gönderme beni
26. Yalanmış dünyanın ötesi yalan
Felektir muradım elimden alan
Mısra sultan olsam istemem kalan
Dost ağlayıp düşman güldükten geri
27. Dost elinden içtim içtim mat oldum
Kahpe felek güldü ben de şad oldum
Emmiden, dayıdan, dosttan yad oldum
Ne yaman uzağa attı yol bizi
28. Karac'Oğlan devranım var gamım var
Yâr yitirdim, düşüncem var, gamım var
Yedi derya içinde bir gemim var
Atar m'ola bir kenara sel bizi
29. Ben şu dünyada konup göçmedim
Dost elinden dolu bade içmedim
Kusurum bilmedim hata işledim
Kusur benim değil, dilimden felek
30. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Şakıyıp gülmedim, hey zalım felek
Her ne tuttum ise aldın elimden
Nice bir divane dolanam, felek
31. Eller göçün çekti, bense göçmedim
Yâr elinden dolu bade içmedim
Bilmem hata ettim, kusur işledim
Cahilim, kıymatın bilmedim felek

32. Seyyah oldum gezdim gurbet elleri
Kâr etti bağırma, yeter ayrılık

33. Şu aşkın ataşî sönmüyor serde
Ah çeker ağlarım gezdiğim yerde
Ben burda kalmışım, dost gurbet ilde
Beni ilden ile atar ayrılık

34. Bağlandı yollarım, kaldım çaresiz
Gayrı dünya bana aralandı gel
Derildi dertlerim, artsız arasız
Üst üste dizildi, sıralandı gel

35. Yâri görse idim haftada ayda
Sevip ayrılmaktan ne buldum fayda
Azrail göğsümde, canım hay hayda
Ciğerimin başı yaralandı gel

Karac'Oğlan der ki, başa yazıldı
Gözüm yaşı ceyhun oldu, süzüldü
Kefenim biçildi, kabrim kazıldı
Mezarımın üstü karalandı gel

Garip bülbül gibi atıyor âhım
Göğsünde din, iman var ise tez gel
Hayli demdir bekliyorum yolunu
Kalmadı takatım, amanın tez gel

36. Yarsız kalan dünya başıma zindan

37. Ben âşıkım, Karac'Oğlan'dır adım
Eridi karlar da kalmadı tadım
Verdiler güzeli ben almam dedim
Gezerim zararda, kârımı bilmem

38. Bıktım, usandım da acı dillerden

Yandım yakıldım ben ateşlere
Vardım takıldım da ben bir neştere
Delindi ciğerim, serildi yere
Beni kaldıracak el bulamadım

Benim bu dünyaya geçmiyor nazım
Felekten kalmadı gayrı niyazım
Halimi sen anla hey iki gözüm
Derdimi diyecek dil bulamadım

Bağırın, çağırın âciz bülbülüm
Ne kadar bağırsam duymuyor gülüm

39. Karac'Oğlan der ki, bu bize n'oldu
Koynumuz köpüklü kan ile doldu
Saatim ay oldu, günüm yıl oldu
Gelip geçmez kara günden usandım

40. Gözüm açık gider, sarmasam seni
Amanın ağalar, kınaman beni
Varıp kapısına kul olacağım

41. Dostun bahçesine yâd eller dolmuş
Gülünü toplarken fidanın kırmış
Şunda bir kötünün koynuna girmiş
Şu benim sevmeye kıyamadığım

42. Ağırdır kalkmıyor yükümün tayı
Demirdir çekilmez feleğin yayı
Aradım cihanı, nazlı yâr deyi
İl içinde olan sözden usandım

43. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Bir bağ dikip meyva yetiremedim
Alnı perçemli, kulağı küpeli
Yârin gölgesinde oturamadım
44. Kadalı, kavgalı şu benim başım
Yüklendi barhanam, kaldı kardaşım
Her daim akıyor gözümden yaşım
Ağlama gözlerim, senden usandım
45. Karac'Oğlan der, nedir çareye
Cerrah neyler yürekteki yâreye
Gönül düştü şimdi kaşı kareye
Akar gözüm yaşın dindiremedim
46. Eğer sevdiceğim benim olmazsa
Bakın şu gözümün yaşına benim
47. Gittim gurbet ele geri gelinmez
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez
Ölsem gurbet ilde gözüm yumulmaz
Anam, atam, bir ağlarım yok benim
48. Bir ulu korkum var kahpe felekten
Bir gün ağu katar aşım benim
49. Sensin gönül şu dünyadan farıdan
Ah çekiben yüreğimi eriden
50. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Uyuyup uykuya kanamaz oldum
Deli miyim, mecnun muyum, ben neyim
Sırrımı yâd ele veremez oldum

51. Kara günde doğurmuş beni anam
Kan ile yağrulmuş temelim, binam
Safasız ataşa ben nice yanam
Ayıkmıyor sefil başım belâdan

52. Uluların sözlerini tutmadım
Divane gönlümü hiç terk etmedim

53. Ellerin yüzünden çektiğim ceze
Bir ben miyim şu âlemi dolanan

54. Azrail gelmiş de yârim almaya
Ya ben kimler ile kalayım kalan
Artırdılar firkatimi zarımı
Bağrımı yerlere süreyim kalan

.....
Yârin dedikleri acı söz oldu
Ağlarım giderim, gülerim kalan

55. ....
Irak yerden kem habarın duyarsam
Döğünürüm kara bağrım taşınan

Dinleyin ağalar hata işledim
Hayrı bıraktım da şerre başladım
Öpem derken al yanaktan dişledim
Kurt yiyip te çürüyesi dişinen

56. Aceplenmen benim ağladığıma
Bir od düştü, yüreğimde yaram var
Çevrilirim çevrilirim dönerim
İşte güzel adam, şöyle halim var

Yel estikçe hazan gibi solarım
Bir güler isem beş gün ağlarım
.....

Allah eksik etsin şöyle zalımı
Âlemlere destan etti halimi
Niceden bir kâfir etti zulümü
Ne oturup ne duracak halim var

57. Aman Tanrı'm benim yârim gücenmiş
Beni görse yoldan çıkar yan gider
Gönül suyu gözlerimden akıyor
Ah ettikçe ciğerimden kan gider

Gelen geçen garip ölmüş desinler
Dünya bir yol, geda gider, han gider

58. Ağrır başım, kulaklarım çınılar
Yaralarım göz göz oldu, yeniler
Hastaların derdi vardır, iniler
Sağlar melil melil, bilmem nedendir

59. Gam kasavet kalkmaz oldu başımdan
Şâd olup ta gülmediğim, nedendir
Gece gündüz yalvarırım Mevlâ'ya
Dileklerim kabul olmaz, nedendir

Eyi günde yâran, ahbab çok olur
Dar günümde dost bulunmaz nedendir

Şu gezdiğim Urum mudur Şam mıdır
Başımdaki kasvet midir, gam mıdır
Kime eylik etsem sonu kem midir
Bir gün olsun selâm salmaz nedendir

60. Gurbette ömrüm geçecek
Bir daracık yerim de yok
Oturup derdim dönecek
Bir münasip yârim de yok

Gönlüm bir güzele düştü
Sarfedecek malım da yok
Soyundum derviş olmaya
Hırka ile şalım da yok

Fâni Karac'Oğlan fâni
Toprak emer tatlı canı
Hastalandım, ilaç hani
Bir acısız ölüm de yok

61. Dilber, âlemde aşk oldu
Nicolur göresin kalan
Terkedesin adı sanı
Yerlere çalasın kalan

Bir körpe derdine düşüp
Sarıp solasın kalan

Hiç dert olmaz bu dert gibi
Yanar yüreğim od gibi
Eşinden azmış kurt gibi
Dağlara düşesin kalan

62. Karac'Oğlan der, kondum, göçülmez
Acıdır ecel şerbeti, içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

63. Dilim söyler amma, gözlerim ağlar
Bülbül gülden, ben yârimden ayrıldım

64. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Deli gönlümün düzeni bozuldu
Felek tabancasın belden çekince
Avlağım, sulağım, evim bozuldu

65. Hey ağalar ben bir hayrette kaldım
Tanrı'nın ödücü verilmez oldu
Olanca malımı döksem mezada
Erenler yanında bilinmez oldu

Ustalar yapıyı tersine yapar
Esnaflar işine hiyleler katar
Zemane kadısı altına tapar
Doğru hak, şeriat sürülmez oldu

Şimdiki beylerin sazi çalınmaz
Az rüşvet versem o da alınmaz
Boynumuza farzdır beş vakit namaz
Tanrı'nın namazı kılınmaz oldu

Karac'Oğlan de ki, dertlerim çoktur
.....
Koç yiğit kıymatı bilinmez oldu

66. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Deli gönlümün düzeni bozuldu
Felek tabancasın belden çekince
Avlağım, sulağım, evim bozuldu

Şu yalan dünyaya ezelden geldim
Uyudum, uyandım, hep mihnet gördüm
Çınarlara belim verdim oturdum
Çınar çürük imiş, kökten bozuldu

Şu dünyanın iki imiş kapısı
Geldi geçti ak günümün hepsi
Mermer sandım, kerpiç imiş yapısı
Yağmur yağdı, yapıları bozuldu

.....
Der iken, asrığım Şam'a çözüldü

HAKKINDA YAKINDIĞI VE ŞİKÂYETTE BULUNDUĞU KİŞİ VE KONULAR

1. Aşk elinden yüreciğim bereli
2. Vadem yetmedi ki, ölem kurtulam
Felek beni nazlı yârden ayırdı
3. Aciz kaldım şu gönlümün elinden
4. Kız senin derdinden odlara düştüm
5. Ötme garip bülbül ben de garibim
Emmiden, dayıdan, dosttan yâd oldum
6. Kusurum bilmedim hata işledim
Kusur benim değil, dilimden felek
7. Sevmeseydim senin gibi sertleri
Ah neyleyim, akıl başa yâr değil
8. İmdat umar iken akar sellerden
Kendim gibi akan sel bulamadım
9. İslâm dinini kim yaslar
Kakıyan yârine küser
Eser seher yeli eser
Dokanan dallar iniler

İslâm dinini yasdılar
Beni yârimden kesdiler
Süreyin deyu asdılar
Urganda gerdan iniler

10. Gel âşık bak şu mahlûkun işine
Amel kazanmadan sevap istiyor
Umurun halinden bilmeyen kişi
Ârifin ağzından cevap istiyor

Dört kapının marızların bilemez
Başı canı yoluna koyamaz
Okuyup da elifbeyi diyemez
Hocaya varmadan kitap istiyor

Fehmetmez kelâmı, acıdır sözü
Ne bilsin şekerı, şap sanar tuzu
Kulluk makamına ermeden özü
Cenâb-ı Mevlâ'dan hitap istiyor

Kaba sofı gibi meydana çıkar
Yanaşman yanına nefesi kokar
Tilki gibi her deliğe baş sokar
Hemen camide de hattap istiyor

Karac'Oğlan der ki, çoğaldı adû
Seyrettim cihanı, kalmamış tadı
Kanaraya dönmüş kelp ilen kedi
Utanmadan dönmüş kebap istiyor

11. Bir birliğe yetüptürüz
Aşk ateşin tutupturuz
Gerimize atupturuz
Namus ile arumuzu

12. Hey ağalar ben bir hayrete kaldım
Tanrı'nın ödücü verilmez oldu
Olanca malımı döksem mezada
Erenler yanında bilinmez oldu

Ustalar yapıyı tersine yapar
Esnaflar işine hiyleler katar
Zemane kadısı altına tapar
Doğru hak, şeriat sürülmez oldu

Şimdiki beylerin sazi çalınmaz
Az rüşvet versem o da alınmaz
Boynumuza farzdır beş vakit namaz
Tanrı'nın namazı kılınmaz oldu

Karac'Oğlan der ki, dertlerim çoktur
.....
.....
Koç yiğit kıymatı bilinmez oldu*

13. Bir kötü dilim var irahat durmaz
Kötü dil başıma belâ getirir

14. Bu yüze gülücü hercayilerden
Kerem eyle gönül, gel vaz gelelim

15. Tımarsız olur mu bağ ile bostan
Vatan diken olmuş, yâd il gülistan
Sılam seni terkedeyim bir zaman

16. Hasta iken dilim bunu söyledi
Yol ver ecel, ben sılama varayım

* İki mısra eksiktir

Doyamadım bu gençliğin çağına
Yol ver ecel, ben sılama varayım

Şu dünyada Hakk'a yarar yok işim
Ecel yadığına komuşum başım
Hanı benim eşim, dostum, kardaşım
Yol ver ecel, ben sılama varayım

BEDDUÂ

(Bazı Güzellere Ettiği Bedduâlar)

1. Hazret-i Mevlâ'dan dileğim budur
Bülbül gibi işin âh-u zâr olsun
Bedduâ eylemem sana sitemkâr
Gül gibi meskenin diken, hâr olsun

Sıracalar çıksın nazik teninde
Dilerim ölesin tatlı deminde
Yüzün kara olsun Hak divanında
Kıyamet gününde başın dar olsun

Dilerim Subhan'dan, olma bermurad
Cisminde kalmasın bir akçalık zat
Cennet yüzünü görme ilelebet
Cehennem meskenin, yerin nâr olsun

Bu Karac'Oğlan'ı sen ağlatırsın
Kadir Mevlâ'm, her murada kadirsin
Her dem zebâniler belini kırsın
Her vurdukça iki eli var olsun

2. Ahdın amanın var ise
Gidelim yerin dar ise
Kalbinde hile var ise
Cehennemde yerin olsun

3. Ala gözlü nazlı dilber
Sen d'olasın benim gibi
Zülfü dökük, boynu bükük
Sen d'olasın benim gibi

Bahçende güller bitmesin
Dalında bülbül ötmesin
Kapından cerrah gitmesin
Sen d'olasın benim gibi

Gül yerine diken bitsin
Kuş yerine baykuş ötsün
Gözün yaşı sele gitsin
Sen d'olasın benim gibi

Karac'Oğlan der mert gibi
Yanar yüreğim od gibi
Bir ok yemiş bozkurt gibi
Sen d'olasın benim gibi

4. Benim ahdım ak geline kalmaya
Çeke çeke bin dert ile ölmeye
Gurbet ilde şu kocası gelmeye
Daha derdim az, diyesin ak gelin

Yaz olanda sıtmalar tutasın
Güz olanda terlemeye yatasın
Acı acı kırk yıl ağrı çekesin
Daha derdim az, diyesin ak gelin

Bacanın üstünde baykuşlar öte
Kapının önünde çalılar bite
Ben de kargış vermem, ocağın yana
Daha derdim az, diyesin ak gelin

Karac'Oğlan der ki, başım başıma
Acap değer mola başın başıma
Gurbet ilde dert yapışa peşine
Daha derdim az, diyesin ak gelin

Karaca Oğlan'ın ettiği bedduâları gözden geçirdiğimiz zaman şu neticeye varabiliyoruz. Aslında o sıradan bir insan, cahil bir müslüman değildir; güngörmüş, kültürlü ve üstelik âşık bir insandır. Dergâh-ı İlahî'den hayır ve rahmet uman, bedduâ etmez.

İnkisar, ilenme bir eksikliktir. Âşık, kademe kademe bu eksikliği tamamlayacak, günah işlemeye yatkın nefsinin terbiye edecektir. Zaten önemli olan eksik yaratılmış olmak değil, inançla ve eylemle bu eksikliği tamamlayıp olgunluğu kazanmaktır. O hayatın hâlî olmadığını gayet iyi bilir. Yani o ilim nedir, ibadet nedir, farkındadır.

“Derlerse, ibadet ne demek: söyle ki bî şek
Bilmek, yine bilmek, yine bilmek.”

Gerçeğini bildiğinden o ilim ve irfanı yeğ tutmuş ve şöyle seslenmiştir.

Mekteb-i irfandan bir kadem gitme
Sana dört sözüm var sakın unutma
Bir öğren, bir öğret, bir oku, bir yaz

Beş yüz küsur şiir içinde ancak 4 tanesinde bedduâ edilmiştir. İnkisar ettiği insanlar, türlü türlü insan değildir. Bir dilber, bir gelinden başkasına söylenmemiştir. Bunlar da gerçek bir acının ardından söylenmiş olduğu gibi, bir gelenek gereği de söylenebilir. Pek az sayıdaki bedduâyâ karşılık, az da olsa duâ ve 27 ayrı parçada bolca övgü yer almaktadır.

DUÂ

(Bazı güzellere ettiği duâlar)

1. Ala gözlü benli dilber
Cemalinde nurun olsun
Eğer beni unutmazsan
Cennet-i âlâ yerin olsun

ÖVGÜ

(Gördüğü veya gönül verdiği güzellere övgüsü)

1. Yıkılası şu dağların ardına
Aşıp gider, bir gözleri sürmeli
Cennet-i âlâda bir gül açılmış
Kokar gider, bir gözleri sürmeli
2. Sallanı sallanı gelmiş pınara
Kadir Mevla'm işimizi onara
Gün doğmadan şavkın düşmüş pınara
Gün üstüne bir gün daha doğar mı?
3. Benim yârim şu dünyada birinci
Aklımı başımdan aldı görüncü
Ak gerdanın altı zezem pınarı
Ağzımı verdim de kandırdı beni
4. Üç güzel de aştı şimdi pınara
Taramış zülfünü, vermiş tımarı
Ak gerdanın altı zezem pınarı
İnci ile mercan dizer ikisi
5. Bir çift keklük gördüm sıra çekilmiş
Eşinden ayrılmaz, seker ikisi
Taramış zülfünü gerdana dökmüş
İnci ile mercan dizer ikisi

Birini benzettim yavru şahine
Birini benzettim aynı doğana
Emsali gelmemiş devr-i cihana
El göğüste hizmet eder ikisi

Birini benzettim bahçe gülüne
Birini benzettim selvi dalına
Dividin, kalemin almış eline
Hünkâra arzıhal yazar ikisi

6. Benim yârim hem sultandır, kamerdir
Tatlı canım o güzele kurbandır
İnci değil, sedef değil, mercandır
Ak kolunda kol bağısı kırmızı
7. Şu yavrunun anacında durulmaz
Huri midir, melek midir bilinmez
Azca baha ile satın alınmaz
Beylik maya gibi geçti sabahtan
8. Maşallah deyin de değmesin nazar
Bilezik takmaya kolları güzel
Korkmaz kara kuştan serbestçe gezer
Silkinir, vadiye çıkar sabahtan
9. Karac'Oğlan öğer, gene de öğer
Altın saç bağları topuğa değer
Ay ile besdetmiş, gün ile doğar
Cennet-i âlânın nuru bu gelin
10. Karac'Oğlan der ki, öğdüğün öğer
Altın yapağından cepkenin döğer
Ay ile besdetmiş, gün ile doğar
Cennet-i âlâda nurlu bu gelin
11. Aynasını almış başını bağlar
Günde üç beş kere zülfünü yağlar
Cihanlar, elinden bütün zar ağlar
Cihanı ataşa yakar bu gelin

12. Ağzı şeker, dili nem'in balıdır
Ah ettikçe yüreğimi eridir
Bin katar içinde bu bir türlüdür
Urum'da, Şam'da birdir bu gelin
13. İki bin gelinle, dört yüz kız ile
Tartılsa çok ağır gelir bu gelin
14. Tunus, Tırabulus, koca Maraş'da
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin
15. Bütün dünyada da birdir bu gelin
16. Güzelin yanağı ayın tekeri
Ağzı oğul balı, firenk şekeri
Omuzlar aşağı, gerdan yukarı
Her bir yeri mamur olur güzelin
17. Mevlâm sana kirpik vermiş, kaş vermiş
İnciden sedeften, dürden diş vermiş
Koynundaki turunç olmuş uç vermiş
Açılmış goncalar, gül memelerin
18. Nasıl medhedeyim sultanım seni
Gürcistan ilini değer gözlerin
Bir bakışta eylesen harab, cihanı
Cezayir, Tunus'u değer gözlerin
- Mısır, Arab, Urban, Yemen, Aniz'e
Belh-i, Buhara'yı değer gözlerin
Bosna, İstanbul'u, Anadolu'yu
Bütün Rumeli'yi değer gözlerin
- Bağdad'ı, Basra'yı, Acem Şiraz'ı
Bütün Hindistan'ı değer gözlerin

Arnavut, Çerkes'le, Kürt, Arabistan
Bütün Türkistan'ı değer gözlerin

Yüz bin şehir saysam değmez kıymetin
Hasılı cihanı değer gözlerin

19. Gözlerin şemistir, gün yüzün kamer
Seni seven yiğit zekâtın umar
İnce bel üstüne cevahir kemer
Şöyle bir salın da bel incinmesin

20. Huri melek var mı senin soyunda
Âh-u zârım kaldı uzun boyunda
Kadir gecesinde, bayram dallar öğünsün
Üstüne gölg'olan dallar öğünsün

21. Kızlar güzel güzel aslı huriden
Yeryüzünü lâle, yeşil bürüden
Kasvetli gönlümün gamın eriden
Karanlık kalbimin çırası kızlar

22. Nasıl mehdeyim şöyle güzeli
Elinde bergüzar gül ile oynar
Alma yanak, kiraz dudak, diş sedef
Espir ala gözler mil ile oynar

23. Ben bir bezirgânım, oldum esiri
Ala gözler değer Şam'ı, Mısır'ı
Verdin bin beş yüzü, var mı kusuru
Söyle kıymatını, daha ne dilber

24. Dökünce zülfünü bedir yüzüne
Ben sandım ki bulut aya bağlıdır

25. Hacine de Karac'Oğlan hacine
Dostum misk çalınmış siyah saına
Süzölmüş te bir kadehin içine
şeker midir, şerbet midir, bal mıdır?

26. Dinleyin bir güzel mehdin edeyim
Bir beni var, şirin canı bendetmiş
Bir beni var kaşla göz arasında
Bir beni de ak gerdanı bendetmiş

Bir beni başının tacıdır tacı
Bir beni Kâbe'de hacıdır hacı
Bir beni Urum'dan alır haracı
Bir beni de âşıkanı bendetmiş

Bir benin bahası gürcü, Gürcistan
Bir benin bahası Hind-ü Hindistan
Bir benin bahası şol Arabistan
Bir beni de Tatar Han'ı bendetmiş

Bir beni bendetmiş, şam'ı, Haleb'i
Bir beni bendetmiş Mısır'ı, Antebi
Karac Oğlan der, nazlı çeledi
Bir beni de Al-Osman'ı bendetmiş

26. Bir yavruyu sevdim gölde, gölekte
Altın küpe şan veriyor kulakta
Peride, hörüde, gökte, melekte
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

Karac'Oğlan der ki, derde derede
Yandı ciğer kebab oldu orada
Ol güneşin doğup battığı yerde
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

27. Yaz baharın su gibi bulandım
Heybe taktım kapı kapı dilendim
Yediiklim dört köşeyi dolandım
Vallahi görmedim eşin, sürmeli

TEZAT

1. A- Mezarımı yol üstüne koysunlar
Geçerken uğrasın yolu kızların

B- Yol üstünde koymasınlar mezarın
Yâr gelip geçtikçe yanıp durmasın

2. A- Kadir Mevlâ'm seni öğmüş yaratmış
Cennet-i Âlânın nurundan mısın?

Seni hub yaratmış Hazret-i Mennan
Yusuf-ı Kenân'ın belinden misin?

Yel estikçe burcu burcu kokarsın
Yaz bahar ayının gülünden misin?

B- İçerimden hiç çıkmıyor yangını
Yoksa cehennemın nârından mısın?

3. A- Eğer ölür isem ben bu yaradan
Yârim cenazemi kılsın da gitsin

B- Baştan ayağacak fitil dizerim
Yakarım billâhi nic'olur olsun

4. A- Ben de pazar edemedim kız ile
Aldı beni cilve ile naz ile
Merhem eylesin de ballı söz ile
Ak elile yaram sarsın da gitsin

B- Hazret-i Mevlâ'dan dileğim budur
 Bülbül gibi işin âh-ü zâr olsun
 Bedduâ eylemem sana sitemkâr
 Gül gibi meskenin diken, hâr olsun

Bu bölümde görüleceği üzere apaçık bir tezat vardır. Ancak, bir şairin hayatında bu kadar tezadın varlığı çok görülebilir mi? Üstelik irticalî bir söyleyişte, söyleyeni usta bile olsa bu kadarcık bir tezat görülemez mi? Hele hele, değişik zaman ve ortamlarda söylenmişse bunda bir gariplik olmasa gerektir. Yani mazeretsiz değildir.

FELEĞE KAHIR

1. Ben bu güzellerden görmedim kemlik
 Her ne çektim ise felekten çektim
 Hublar ile yoktur gayrı pazarım
 Değil hubdan elem, melekten çektim

Yâr bana göndermiş bir gizli selâm
 Balık gibi gayrı ummana dalam
 Verseler cihanı istemem kalan
 Şimdi ben elimi felekten çektim

Karac'Oğlan der ki, gönlüm avuttum
 Şimdi güzel sözlerini unuttum
 Aşk ateşin değirmende öğüttüm
 Eledim kalburdan, elekten geçtim

2. Şu yalan dünyaya geldim geveli
 Tas tas içtim ağuları, sağ iken
 Kahpe felek vermez benim muradım
 Viran oldum, mor sünbüllü bağ iken

Farımaz da deli gönül fanımaz
 Akar gözlerimin yaşı kurumaz
 Şimden geri benim hükmüm yürümez
 Azil oldum, güzellere bey iken

Gün günden farklıdır. Âhırî ömür, ömrün iptidasından çok çok farklıdır. Aslında olgunlaştığını sandığımız ömrün basamakları geriye doğru sayımın birer mil taşıdır. Kahır bir aczin ifadesi olduğuna göre, insan her menzilde bir zafiyet görecek ve hayıflanacaktır. Kemal sahibi odur ki, ömrünü hayıflanarak, kati'-ür-reca (ümidi kesilmiş) vaziyette geçirmek yerine, havf ve recâyı tercih eder. Şâir bu isabetli tercihten ötürü olsa gerek, sürekli sitem ve kahır sahibi olmamıştır. Koca bir ömür içinde bu kadarcık bir sitemin, bu kadarcık bir kahrın yeri ve değeri ne olabilir?

MEVLÂ'SINDAN DİLEĞİ

A.Sevgili (Güzel)ler Hakkında:

1. Kadir Mevlâ'm senden ziyet umarım

Yeğindir dalgamı, çuş eyle beni
Çok mal vermesen de murad alırım
Bir gök kır atınan baş eyle beni

Su akmayan yerden suyun yürüsün
Başına bin yiğit birden derilsin
Herkesliye sevdiceği verilsin
Bir kaşı karaya eş eyle beni

Kapımızda boz sürüler sağılsa
Tatarlarım kol kol olsa dağılsa
Yedi yerden davlumbazım dögülse
Yörük yumuşluynan baş eyle beni

Karac'Oğlan der ki, darda kalmayın
Azdırıp yolumu, karda kalmayın
Yitirip namusu, arda kalmayın
Sazınan, sözünen hoş eyle beni

2. Bir sofrâ isterim kimse sermedik
Bir yayla isterim kimse konmadık
Bir güzel isterim yâd el değmedik
Ellenmiş te bellenmiş nideyim

Severim güzeli nice olursa
Boyu uzun, beli ince olursa
Severim atımı dinççe olursa
Kovulmuşu, yorulmuşu nideyim

Karac'Oğlan der ki, kolu kırarım
Nedir yüce dağlar size zararım
Ararsam pınarın gözün ararım
Bulanmışta durulmuşu nideyim

3. Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim
Şöyle bir güzel ver gönlüm eğleyim
Ellere verirken benim ne suçum
Birin de bana ver gönlüm eğleyim

Güvercin topuklu hem ince belli
Gerdanı bir karış püskürme benli
Hemen Köroğlu'nun Ayvaz'ı dengi
Bana bir suna ver gönlüm eğleyim

Güvercin duruşlu, keklük sekişli
Kıl ördek boyunlu, ceyran bakışlı
Tavuz kuşu gibi göğsü nakışlı
Şöyle bir güzel ver gönlüm eğleyim

Karac'Oğlan der ki, yüzü bembeyaz
Durayım divana, edeyim niyaz
Almadan kırmızı, elmastan beyaz
Şöyle bir güzel ver, gönlüm eğleyim

4. Kadir Mevlâm senden bir yâr isterim
Minnet ile gelen yâri neyleyim
Bir sofrâ isterim eller değmedik
Eller yemiş, doyulmuşu neyleyim

Bir yayla isterim ili geçmedik
Lâlesi, sünbülü, gülü geçmedik
Bir güzel isterim eller değmedik
Koldan kola sarılmışı neyleyim

Bir güzel isterim nice olursa
Gözler ala, beli ince olursa
Binerim ata da dinçce olursa
Eller binip kovulmuşu neyleyim

Olursa kız olsun, dulu neyleyim

5. Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
Şu dileğim kabul eyle, Yaradan
Dört dilek diledim, ziyana gitti
Ağlattığın kulu güldür, Yaradan

Karaca'Oğlan der ki, yakıp yandırma
Şu gönlümü engin yere kondurma
Azrail gönderip canım aldırma
Sevdiğime canım aldır, Yaradan

6. Karac'Oğlan der ki, yakıp yandırma
Yükseltip te enginlere indirme
Tatlı cana Azrail'i gönderme
Canım sevdiğime aldır, Yaradan

7. Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim
Ver bana bir güzel, gönlüm eğleyim
İllere vermişsin, nedir günahım
Ver bana bir güzel, gönlüm eğleyim

Gerdanı bir karış, bensiz olmasın
Gayet güzel olsun, densiz olmasın

Uzun boylu olsun, cansız olmasın
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Güvercin duruşlu, keklük ötüşlü
Usküfün aldırılmış şahin bakışlı
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

8. Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim
Oynat beni gelin ilen, kız ilen
Çıksam Binboğa'ya yayla yaylasam
İçsem sularını namlı buz ilen

Dosta doğru gider yollarım olsa
Bülbül gibi şakır dillerim olsa
Kayık oynatacak göllerim olsa
İçi dolu ördek ilen, kaz ilen

Karac'Oğlan der ki, çiftim sürülse
Bin beş yüz şehirden harcım verilse
Issız yerde saraycığım kurulsa
Sürsem safayı da kışnan, yaz ilen

9. Hazreti Mevlâ'dan dileğim budur
Bülbül gibi işin âh-u zâr olsun
Bedduâ eylemem sana sitemkâr
Gül gibi meskenin diken, hâr olsun

Dilerim Subhan'dan, olma bermurad
Cisminde kalmasın bir akçalık
Cennet yüzünü görme ilelebet
Cehennem meskenin, yerin nâr olsun

Bu Karac'Oğlan'ı sen ağlatırsın
Kadir Mevlâ'm, her murada kadirsin

Her dem zebaniler belini kırsın
Her vurdukça iki elin var olsun

10. Meded meded âlemleri yaradan
Yâri benden, ben'imandan ayırma
On sekiz bin âlemleri var eden
Yâri benden, ben'imandan ayırma

Bu güzelle anda ilet tenimi
Ol türaba arka eyle kendimi
Yâr ver de âleme ilet canımı
Yâri benden, ben'imandan ayırma

Gece gündüz budur senden dileğim
Yâri benden, ben'imandan ayırma

11. Divane gönlümü eğlemek için
Bir güzel isterim Çalab'ım senden
Düşmanlar bağrını dağlamak için
Bir güzel isterim Çalab'ım senden

Dilberler içinde geydiği belli
Olsun Köroğlu'nun Ayvaz'ı dengi
Bir karış gerdanlı, püskürme benli
Bir güzel isterim Çalab'ım senden

12. Kadir Mevlâm'm senden bir dileğim var
Benim halim dostu bildir yaradan
Benim ağyâr ile başka dâvam var
Aradan engeli kaldır Yaradan

Ben yârim isterim Bâri Hüdâ'mdan
Kanlı yaşlar akıtırım didemden
Aslâ bir hacetim yoktur yârimden
O da bencileyin kuldur Yaradan

Nedir ayrılığa derman Yaradan

Karac'Oğlan der ki, yakıp yandırma
İçip aşkın dolusundan kandırma
Emreyleyip Azrail'i gönderme
Benim canım bir kız alsın Yaradan

B. Sevgili (Güzel) er Dışındaki Konular Hakkında:

1. Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
Muhannet kuluna muhtaç eyleme
Cennet'i âlâyı nasip et bana
Sırat köprüsünden yolum bağlama

Kapımıza kara deve çökünce
Fırtınası şol âlemi yıkınca
Cehenneme kul seçilip çıkınca
Kadir Mevlâ'm okullardan eyleme

Kadir Mevlâ'm ateş atma özüme
Dünya malı görünmüyor gözüme
Kadir Mevlâ'm sen bak benim yüzüme
Cehennem'in ataşıyla dağlama

2. Ömrüm uzun eyle ey Bari Hüdâ
Hamd-ü sena, şükür etmek isterim
Çalışıp, kazanıp nefis taamlar
Dişlerim var iken yemek isterim

Açıldı da ağzın, söyler zebanlar
Sana muhtaç bunca şahlar, gedalar
Al yeşil hırkalar, türlü libaslar
Böylece münasip geymek isterim

Karac'Oğlan der ki, böyle kalaydım
Zâhir, batın muradıma ereydim
Ol gün dahi cemalini göreydim
Hakk'ın didarını görmek isterim

3. Kadir Mevlâ'm bir dileğim var senden
Artır bizim şöhetimiz şanıımız
Altmış kardaş olsak hep bir anadan
Bir sofraya el uzatsa varımız

On beşimiz avlağını avlasa
On beşimiz irençberlik eylese
Otuzumuz ağa misli söylese
İçimizde serdar olsa birimiz

Bir yiğit silkinip ata binince
Kılıncı da arşın arşın sününce
Bir kâfir de bir yiğide kıyınca
Bin kâfire kılınç çalsa birimiz

Karac'Oğlan der ki, edelim aman
Şol yüce dağları bürüdü duman
Dünyada Kur'an da ahrette iman
Sualsiz cennete girse varımız

Karaca Oğlan'ın Mevlâsı'ndan dileklerini şöyle sıralayacak olursak, bunlarda dünya-âhiret ikilisini görürüz. Giderek önce bir denge unsurunu ve nihayet ahiret cihetinde kefenin ağır bastığını sezeriz.

- “Gök kır atınan baş eyle” mesini,
“Bir kaşı karaya eş eyle” mesini,
“Yörük yumuşluynan baş eyle” mesini,
“Sazınan, sözünen hoş eyle” mesini,
“Kimse sermedik” sofra
“Kimse konmadık” yayla
“Yâdel değmedik” güzel,
“Koroğlu'nun Ayvaz'ı dengi”... ve

“Gönül eğleyecek” suna ister ve bir de
“Benim canım bir kız alsın Yaradan” der.

Bu dilek ve istekleri dünya zevki, zîneti, safa ve servetidir. Ama hangi yaşta ve duygular içinde söylendiğini bilmediğimiz öyle dilekleri de vardır ki, bunlar ne tûl-i emel ve ne de dünya heva hevesi ile ilgilidir.

“Yitirip namusu arda kalmayım”
“Yâri benden, ben imandan ayırma”
“Muhannet kuluna muhtaç eyleme”
“Cennet-i âlâyı nasip et bana”
..... der.

“Hamdü sena, şükür etmek”
“Hakk’ın didarını görmek”

istediğini vurgular ve esasında Rabb’inden ne dilediğini açıkça beyan eder.

“Dünyada Kur’an’da Ahrette iman”
diyerek bu konuya açıklık getirir ve noktayı kor.

DÜNYA GEÇİCİ (YALAN-İMTİHAN YERİ)DİR

1. Geldik de ne bulduk yalan dünyadan
  2. Karac’Oğlan der ki, fâni dünyadan
  3. Kadir Mevlâm ben günahkar kulunum
Defterim elinde dürülüp durur
  4. Hatırlar incidip, gönüller yıkma
Bu yalan dünyanın sonu ölümdür
  5. Yarın bir gün kara toprak üstümüz
Çürüdür hey benli Suna’m çürüdür
  6. Akıbet alırsın komazsın beni
Var git ölüm, bir zaman da gene gel
- Çıkıp bozkurtlayın uluşamadım
Yalan dünya sana çıkışamadım

Eşimle dostumla buluşamadım
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

Anayı atayı dün aldın yeter
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

7. Ellisinde yaşım yarısın geçtim
Altmışında yoluma yokuş düştü
Yetmişinde biraz tebdilim şaştı
Mertebe mertebe indirdin beni

Sekseninde beratçığım yazıldı
Doksanında kan damarım büzüldü
Yüz yaşında azalarım çözüldü
Bir sabi masuma döndürdün beni

Karac'Oğlan der ki, yaktın yandırdın
Ecel şarabını verdin kandırdın
Emreyledin Azrail'i gönderdin
Hiç te doğmamışa döndürdün beni

8. Yedirdin içirdin hepsi de yalan
Âhır ömrümüzü ederler talan
Bülbülün kafesten uçtuğu zaman
Cesedimi kabre koymak isterim

9. Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

Can kafeste duran kuştur
Elbet uçar gider bir gün
Yastığımız kara toprak
O da bizi atar, bir gün

Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var, dünyada yol ahrette
Coşkun gider salın bir gün

10. Bu dünyaya konan göçer
Bu il, bizim iller değil

11. Sultan Süleymana kalmayan dünya
Bu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

Ağa olsa, paşa olsa, beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün

Bu dünyada adam oğluyum dersin
Helâli, haramı durmayıp yersin
Yeme el malını er geç verirsin
İğneden ipliğe sorulur bir gün

Yarın mahşer de de sorarlar bizi
Hak mizan terazi kurulur bir gün

Karac'Oğlan der ki, konup göçersin
Ecel şerbetini bir gün içersin
Sen Sırat köprüsün bir gün geçersin
Amelin eline verilir bir gün

12. Canım sağdır demek dünyada yalan
Tenim teneşirde, salım eldedir

13. Şu dünyaya gelen âdem oğlanı
Allah Allah deyip ölse gerektir.

Çıkardılar cenazemi yumağa
İmam namazımı kılsa gerektir

Karac'Oğlan der, hey gidi ustalar
Duâ eylen geri dönsün hastalar
Dünyada ettiğim gizli nesteler
Hak katında ayan olsa gerektir.

14. Bin yaşasam, hesap etmem ömrümü
Defter tutsam alaycığı bir gündür

15. Ecel eli ömür ipin düğümler

16. Pınar nerde ceylanların
Nere getti seyranların
Fani dünya pek döngür
Belli nişan verenlerin

Görüldüğü üzere dünya hayatı geçici ve aldatıcıdır. Bu fani âleme bel bağlayarak gaffete düşüp aldanmamamız için Allah pek çok defa bizi uyarmıştır.

“Ey insanlar, muhakkak ki Allah'ın va'di bir gerçektir. O halde zinhar sizi dünya hayatı aldatmasın. Çok aldatıcı şeytan da sakın sizi Allah'ın mühlet vermesi ile aldatmasın” Fatır Sûresi, âyet: 5

Kur'an-ı Kerim'de “onlardan biri, bin sene yaşasaydım ne olurdu der” (Bakara sûresi (2), âyet:96) denildiği gibi, dünyada devamlı kalmak ve nimetlerinden faydalanmak isteyen nice insanlar vardır.

Halbu ki onlar bilmeden aldanmaktadırlar. Zira Resûlullah (SAV.) “kimi istersen sev, çünkü senden alınacaktır” buyurur.

Bedenimiz ve bize musahhar kılınan (bizim faydamıza sunulan) her şey emanettir. Karaca Oğlan'ın deyimiyle “Hak mizan terazi” kurulacak ve “iğneden ipliğe” sorulacaktır. Çünkü her varlık kendi yaratılış gayesine yöneltildiği halde, doğru yolu bulmak için peygamber ve kitap gibi iki büyük lütüfta bulunan insanı nefsinin eline, kendi aklıyla başbaşa bırakmamış ve hayatından sorumlu tutmuştur.

Ne gariptir ki, “insan her gün biraz daha ihtiyarlıyor, fakat iki şeyi gençleşiyor: Mal hırsı ve yaşamak arzusu”.

Peygamberimiz buyurdular ki, “kim dünyayı sever ve onunla sürurlanırsa kalbinden ahret korkusu gider.”

Yine bir hadîs-i Şerîfte: “İnsanlar uykudadır. Ölünce uyanırlar.” denilerek bu gerçek veciz bir şekilde anlatılmıştır.

Karaca Oğlan ise, “Defter tutsam alaycığı bir gündür” diyerek kendi hal lisanıyla bir ömrü bir mısra miktarı kısaltıyor ve bu arada bir sırrı da bir nasihatle ifşa ediyor.

“Hatırlar incidip gönüller yıkma
Bu yalan dünyanın sonu ölümdür.”

YOKSULLUK

(Garip ve yoksulluğu)

1. Benim ipek yüklü kervanım mı var

2. Gurbette ömrüm geçecek
Bir daracık yerim de yok
Oturup derdim dönecek
Bir münasip yârim de yok

Gönlüm bir güzele düştü
Sarfedecek malım da yok
Soyundum derviş olmaya
Hırka ile şalım da yok

Fâni Karac’Oğlan fâni
Toprak emer tatlı canı
Hastalandım, ilâç hanı
Bir acısız ölüm de yok

3. Çıkıp bozkurtlayın uluşamadım
Yalan dünya sana çıkışamadım
Eşimle, dostumla buluşamadın
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

Anayı, atayı dün aldın yeter
Var git ölüm, bir zaman da gen gel

4. Karac'Oğlan der, kondum, göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var, birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

Karaca Oğlan, gurbet gurbet gezmiş: garip gelmiş, garip gitmiştir.
Herhalde onun sözünden, sazından ve bir de kuru bedeninden gayrı malı
olmamıştır.

Garip garip, kimbilir kime, neden ve niçin söylemiştir.

“Üç derdim var, birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm”

AZRÂİL (ÖLÜM-ECEL)DEN İSTEĞİ

1. Üryan geldim, gene üryan giderim
Ölmemeğe elde fermanım mı var
Azrâil gelmiş de can taleb eder
Benim can vermeğe dermanım mı var

2. Ölüm, ardıma düşüp te yorulma
Var git ölüm, bir zaman da gene gel
Âkıbet alırsın, komazsın beni
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

Çıkıp bozkurtlayın ulaşamadım
Yalan dünya sana çıkışamadım
Eşimle, dostumla buluşamadım
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

Anayı, atayı dün aldın yeter
Var git ölüm, bir zaman da gene gel

3. Bakın dostlar, felek beni neyledi
Büktü belim, kaddim kemet eyledi
Hasta iken dilim bunu söyledi
Yol ver ecel, ben sılama varayım

Ne güç olur bu gurbetin ölümü
Yol ver ecel, ben sılama varayım
Doyamadım bu gençliğin çağına
Var git ecel, ben sılama varayım

Şu dünyada Hakk'a yarar yok işim
Ecel yadığına komuşum başım
Hani benim eşim, dostum, kardaşım
Yol ver ecel, ben sılama varayım

Karaca Oğlan'da sahip olduğu Türkmen toplumunun üstün olgunluğunu görüyoruz. O tam bir teslimiyet içinde kadere boyun eğmiştir. Ondaki irfan, isyanı engellemiştir. Ne inkâr, ne isyan içindedir. Ancak Azrail (AS.)'e bir arzuhali vardır.

“Ölmemeye elde fermanım mı var
Ne güç olur bu gurbetin ölümü
Yol ver ecel, ben sılama varayım”

NEFİSLE MÜCADELESİ

1. Acap şu dünyada ne kadar mal var
Düşünme, Mevlâ'ya, Allah'a yalvar
Bir altın saatla bir çulha şalvar
Bir dahi lefirden şal ister gönül
2. Kadalı kavgalı şu benim başım
Yüklendi barhanam kaldı kardaşım
Her daim akıyor gözümden yaşım
Ağlama gözlerim, senden usandım
3. Gönül kuşu kalktı gitti havaya
İn gönül dedim de indiremedim

Aşıp aşır gider karlı dağlara
Dön gönül, dedim de döndüremedim

Hüma kuşu gibi yüksek uçarsın
Pervaz vurup Tercüman'ı geçersin
Bin bir türlü dala konup göçersin
Gönül sana mekân bulduramadım

Âleme sultansın, vezirsin kendin
Aç dedim, açmadın ak göğsün bendin
Yâd ellere gönül verdin de döndün
Gönül sana akıl erdiremedim

4. Bir kötü gönlüm var güzelden geçmez
Ne güzele doymaz gözüm var benim
5. Deli gönül gezer gezer gelirsin
Arı gibi her çiçekten alırsın
Nerde güzel görsen orda kalırsın
Ben senin derdini çekemem gönül
6. Havalanma deli gönül düşersin
Âşıklarda kibir olmaz, can olur

Gönül adamında kibir olmaz. Çünkü o âlemin hakikatini bilir: “Cihan sel güzergâhındaki harap bir misafirhaneye benzer; bir avuç çamurla mamur olacağını ümit etme” denildiği gibi, sabun köpüğüne bel bağlamaz. Nefsine galebe çalar, onu havalandırmaz.

BAZI DİNİ KONU VE KİŞİLER

A- BAZI DİNİ KONULAR:

1- Âkıbet Hakkında:

1. Kocadım ihtiyar oldum kardaşlar
Halime rahmedin, bakın yoldaşlar
Döküldü, ağzımda kalmadı dişler
Yağlıca hoşmerim koymak isterim

Yedirdin içindin hepsi de yalan
Âhır ömrümüzü ederler talan
Bu sözüm dinleyip nasihat alan
İşitip tutanı duymak isterim

Azrail göğsüme çöktüğü zaman
Öyle bilin, halim perişan, yaman
Bülbülüm kafesten uçtuğu zaman
Cesedimi kabre koymak isterim

2. Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

Yerimi serin bucağa
Suyumu koyun ocağa
Kafamı alın kucağa
Garip anam ağlar bir gün

Yer üstünde yeşil yaprak
Yer altında kefen yırtmak

Yastığımız kara toprak
O da bizi atar bir gün

Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var, dünyada yol ahrete
Coşkun gider salın bir gün

Mezarımın baş taşına
Baykuş konar, öter bir

3. Şu dünyaya gelen âdem oğlanı
Allah Allah deyip ölse gerektir
Çıkardılar cenazemi yumağa
İmam namazımı kılsa gerektirir

2-Allah'a Güven Hakkında:

1. Güvenirsen hakka güven
Murad almaz yüz çeviren

3-Allah'ın Varlığı ve Birliği Hakkında:

1. Evvel Allah, âhir Allah
Andan ulu gelmemiştir
Hak Muhammed'den sevgili
Hakk'ın kulu gelmemiştir

4-Allah Sevgisi Hakkında:

1. Karac'Oğlan der ki, ismim ögerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sever diye isnad ederler
Benim Hakk'tan özge sevdiğim mi var
2. Yıkılmaz Mevlâ'nın yaptığı yapı
Hak Muhammed dini tapтым tapı
.....
Eşiğin bekleyen iki kul nedir

5-Baas (Ölümden Sonra Dirilme) Hakkında :

1. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Bu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

6-Cehennem Hakkında:

1. İlettiler kıl köprüyü geçmeğe
Gayrı yolum yoktur, dönüp kaçmağa
Uçmaklık olanlar gitti uçmağa
Günahkâr olanlar yansa gerektir.

7-Dünyanın Hakikati Hakkında:

1. Yürü bire yalan dünya
Senden murad alınır mı?
.....
Buna çare bulunur mu?
2. Canım sağdır demek, dünyada yalan
Tenim teneşinde, salım eldedir
3. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Deli gönlümün düzeni bozuldu
Felek tabancasın belden çekince
Avlağım, sulağım, evim bozuldu

Şu yalan dünyaya ezelden geldim
Uyudum, uyandım, hep mihnet gördüm
Çınarlara belim verdim oturdum
Çınar çürük imiş, kökten bozuldu

Şu dünyanın iki imiş kapısı
Geldi geçti ak günümün hepsi
Mermer sandım, kerpiç imiş yapısı
Yağmur yağdı, yapıları bozuldu

Karac'Oğlan der ki, neylesek gerek
Bağları bağlara katsak mı gerek
Herkes göçtü biz de göçsek mi gerek
Der iken, asrığım Şam'a çözüldü

8-İman ve Kur'an İsteği Hakkında:

1. Dünyada Kur'an da ahrette iman
Sualsiz Cennet'e girse varımız

9-(Rahim Öncesinden Ölünceye Kadar) İnsan ve Devreleri Hakkında:

"İnsan bir baksın, neden yaratıldı? Atıcı bir sudan yaratıldı. (Bu su), (erkeğin) sulb(ün) den, (kadının) terâib (in) den çıkar." Târik: 5-6-7

"And olsun ki, biz insanı süzme çamurdan yarattık. Sonra onu nutfeye halinde sağlam bir yere yerleştirdik. Sonra nutfeyi kan pıhtısına çevirdik, kan pıhtısını bir çiğnemlik et yaptık, bir çiğnemlik etten kemikler yarattık, kemiklere de et giydirdik. Sonra başka bir yaratık yaptık..." Mü'minûn: 11-13

1. Hakk'ın kandilinde gizli sır idim
Anamın beline indirdin beni
Ak mürekkep idim, kızıl kan ettin
Türlü irenklerle yandırdın beni

Anamın karnında ben neler gördüm
Yedi derya geçtim, ummana daldım
Dokuz aylık yoldan sefere geldim
Bir kapısız hana indirdin beni

Ben de bildim şu dünyaya geldiğim
Tuzlandım da çapıtlara belendim
Bir zaman da beşiklerde eğlendim
Anamın sütüne kandırdın beni

Beş yaşında akıl geldi başıma
On yaşında gider oldum işime

Varıp da değince on beş yaşıma
Bir kuru sevdaya yeldirdin beni

On beş yaşadım yirmiye yol oldu
Otuzunda çevre yanım göl oldu
Kırk yaşadım hayrım şerrim bell'oldu
Hayrımı şerrimi bildirdin bana

Ellisinde yaşım yarısın geçti
Altmışında yoluma yokuş düştü
Yetmişinde biraz tebdilim şaştı
Mertebe mertebe indirdin beni

“Sizi Allah yarattı. Sizi yine o öldürecek. İcinizden kimi bildikten sonra (çocuk gibi) bir şey bilmesin diye – en aşağı ömre kadar geri götürülür. (yani ihtiyar olur, dermansızlık, akıl noksanlığı hususunda bir çocuğa benzer...)”
Nahl : 70

Sekseninde beratçığım yazıldı
Doksanında kan damarım büzüldü
Yüz yaşında azalarım çözüldü
Bir sabı masuma döndürdün beni

“Bilin ki, dünya hayatı oyun, oyalanma, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma davasından ibarettir. Bu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer: sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur.” Hadîd: 20

Karac'Oğlan der ki, yaktın yandırdın
Ecel şarabını verdin kandırdın
Emreyledin Azrail'i gönderdin
Hiç te doğmamışa döndürdün beni

10- İslâmî Bilmeceler:

1. Evveli yalan dünyaya
Kur'an m'indi hece m'indi

Haydin danışak âlime
Gündüz m'indi gece m'indi

Melekler safa düzüldü
İblis'in bağı ezildi
Dört kitap nerde yazıldı
Yoksa gökten hoca m'indi

Melekler Mevlâ'nın hası
İblis ona oldu âsî
Gökten ol kudret lokması
Toka m'indi, aca m'indi

Karac'Oğlan söyler ırdan
Destur aldım ben pirden
Beytullah'ın üstü nurdan
Beyte m'indi, hacca m'indi

11-İslâmî Sorular:

1. Sana derim sana Âşık Veli
Bir nâme göndersem seçebilin mi?
Mevlâm seni kulum deyi yaratmış
Boynuna farz olan beşi bilin mi?

Âşık Ali'm der sözlerim söküldü
Müslim olan bir dereye döküldü
Kâbe-i Şerîf'te üç ev yapıldı
Hangisi doludur, boşu bilin mi?

Âşık Ömer'im der, derim vallaha
Dilim ile zikrederim Allah'a
Kâbe-i Şerîf'te ol Beytullah'a
Arş âlâdan inen taşı bilin mi?

Karac'Oğlan der, bu dünya yalan
Gidenler gelmiyor inandım kalan

Hazret-i Ali'ye car deyi varan
Ayaksız yürüyen başı bilin mi?

12- Kader Hakkında:

Hiç yazılan yazı karalanır mı?

13- Keramet Hakkında:

İnsandır bu, derviş olur, han olur

14- Kısmet Hakkında:

Bkz. Kader

Kısmetin var ise gelir yemen'den
Kısmetim yok ise ne gelir elden

15- Kıyamet Hakkında (Küçük ve Büyük Kıyamet):

1. Yeryüzünün damarları durulur
Gök yüzünün yıldızları derilir
Semânın arşına direk verilir
Dur bakalım canım, gökler kalır mı?

Ay ile günün doğduğun bilirler
Bir karanlık yerde sual verirler
O ağsız, dilsiz yatan ölüler
Dur bakalım canım, sağlar kalır mı?

Güneş ilk akşamdan doğar dolanır
Tövbe kapıları o zaman kapanır
.....
Dur bakalım canım, dağlar kalır mı?

Karac'Oğlan her cefayı biliyor
Sualciler yedi yerde soruyor
Yetmiş iki millet bir araya geliyor
Dur bakalım canım mahşer kalır mı?

2. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Bu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

Karşıkı dağlar da karlı dağ olsa
Çevre yanı mor sünbüllü bağ olsa
Ağa olsa, paşa olsa, beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün

16-Kul Hakkı Hakkında:

1. Cennet, cehennemi yoktur diyenler
El hakkını alıp, haksız yiyenler
Al, yeşil konakta hükm'eyleyenler
Dur bakalım canım beyler kalır mı?

Bu dünyada adam oğluyum dersin
Helâli, haramı durmayıp yersin
Yeme el malını, er geç verirsin
İğneden ipliğe sorulur bir gün

17-Mahşer Hakkında:

1. Bkz. Kıyamet hakkında
2. Yarın mahşerde de sorarlar bizi
Hak mizan terazi kurulur bir gün

18-Mizan Hakkında:

Bkz. Mahşer hakkında

19-Namaz Hakkında:

1. Üç günlük fani dünyada
Ölmeden gülen öğünsün
Beş vaktini de kazaya
Koymayıp kılan öğünsün

2. Karac'Oğlan der ki, kılalım namaz
Hakk'a eyleyelim daima niyaz

20-Namaz Kıldığı Hakkında:

1. Sabah seherinde secde ederken
2. Öğleyi hod on kılarım
Dahi namaz sorar mısın?
İkindiyi sekiz kıldım
Dahi namaz sorar mısın?

Farzı sünneti kılırım
Bir yıllık namaz bilürüm
Dahi namaz sorar mısın?

21-Sırat Köprüsü Hakkında:

Benim korktucağım Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün
Sen Sırat Köprüsün bir gün geçersin
Amelin eline verilir bir gün

22-Şükür Hakkında:

1. Ne zenginim, ne de fakir
Yaradan Mevlâ'ya şükür
Aşkın kitabını okur
Sırtı kürklü beyler d'olur
2. Ömrüm uzun eyle ey Bâri Hüdâ
Hamdü senâ, şükür etmek isterim

B-BAZI SEÇKİN (DİNİ) KİŞİLER:

1-Ali (Hz. Ali) Hakkında:

1. Şah-ı Merdan idi adı
Cömert sofrasın kim kodu

Ali'ye aslanım dedi
Ayrık Ali gelmemiştir

2-Eyyub (Hz. Eyyub) Hakkında:

1. Eyyub'un teninde iki kurt kalmış
Biri sar'ibrişim, biri baldadır

3-İbrahim (A.S.) Hakkında:

4-İdris (A.S) Hakkında

1. Tanrı kelâmını her dem söyleyen
İdris Cennet'tedir, Musa Tur'dadır

5-İsa (A.S.) Hakkında :

6-Mehdi hakkında:

1. Mehdi çıkar derler âhır zamanda
.....
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

7-Muhammed (Hz. Muhammed (S.A.V.) Hakkında:

1. Hak Muhammed'den sevgili
Hakk'ın kulu gelmemiştir.

8-Musa (Hz.Musa) Hakkında:

Bkz. İdris (A.S)

**MUHATABI OLAN BAZI İNSANLARA KARŞI İRTİCALEN
SÖYLEDİĞİ ŞİİRLER**

1.Ali (Âşık Ali)

Âşık Ali'm der sözlerim söküldü
Müslim olan bir dereye döküldü
Kâbe-i şerife üç ev yapıldı
Hangisi doludur, boşu bilin mi*

---

* Atışmanın Karaca Oğlan bölümü Âşık Veli kısmındadır. Âşık Veli, Âşık Ali, Âşık Ömer; Karaca Oğlan'ın çağdaşdır. Dört âşıkın söylediği bu şiir herhalde bir âşıklar

2.Ali (Maraş Müftüsü Ali Efendi)*

Her sabah her sabah vaaz edersin
Edep nedir, erkân nedir yol nedir?
Okuyup da ince dilden bilene
Kitap nedir, iman nedir kul nedir?

Gittiğimiz yollar din iman yolu
Evveli Muhammed âhiri Ali
Üç yüz altmış birdir selvinin dalı
Dallarında açan iki gül nedir?

Karac'Oğlan der ki, gezdim de geldim
Âlemi deftere yazdım da geldim
Deryayı denizi yüzdüm de geldim
Derya nedir, deniz nedir, göl nedir?

3.Âsım Paşa:

Şu yalan dünyaya gelenler gider
İli kahramanlı yerler kalır mı?
Ölenler ölür de borcunu öder
Hele dur bakalım, sağlar kalır mı?

Annacımdan gelen eli gümüşlü
Kargısının ucu cevahir taşlı
Altı Arap atlı, yanı kılıçlı
Hele dur bakalım, beyler kalır mı?

Âlim olanlar şirin sözlü olur
Onlar Hakkın divanında nazl'olur
Neticesi vezirlikten azl-olur
Hele dur bakalım, tuğlar kalır mı?

---

karşılaşmasında söylenmiş olacak (C. Öztelli, a.g.e.S.369)

* 7. sahifede bu hususta gerekli bilgi verilmiştir. (Bkz.S.7)

Karaca Oğlan der, evren dirildi
Mustafa üstüne bina kuruldu
Subhaneke arşa direk verildi
Hele dur bakalım, gökler kalır mı?*

4.Hoca **

Sor, sana cevap vereyim
Dahi namaz sorar mısınız?
.....
.....

Yanan ocaktaki oddur
Bilmeyene yavuz derttir
Sabah namazı da dörttür
Dahi namaz sorar mısınız?

Kâh ağlarım kâh gülerim
Tanrı'dan hacet dilerim
Öğleyi hod on kılarım
Dahi namaz sorar mısınız?

Namaz sorucu, gel buldum
Teftiş edip ben de bildim
İkindiyi sekiz kıldım
Dahi namaz sorar mısınız?

Gözümde akan yaşdır
Anı kılmak bize borçtur
Akşam namazı da beştir
Dahi namaz sorar mısınız?

---

* Karaca Oğlan Âsım Paşa'ya rastlıyor. Paşa ona hakaret ediyor. O zaman âşık bu türküyü söylüyor. (Cahit Öztelli, a.g.e, S.364)

** "Hocanın biri Karaca Oğlan'ı bir şey bilmez sanarak bazı sorular sormuş. Âşık da almış sazı eline..." (C. Öztelli, a.g.e., S. 374-375-376)

Âşıkların akli çoktur
Kılmayana namaz güçtür
Yatsı namazı on üçtür
Dahi namaz sorar mısın?

Kendimden hayran olurum
Farzı sünneti kılurum
Bir yıllık namaz bilürüm
Dahi namaz sorar mısın?

Erenlerden ola himmet
Yaradan Allah'a minnet
Yedi bin sekiz yüz sünnet
Dahi namaz sorar mısın?

Seksen altı bin yediyüz
Seksen bin tekbir edeyüz
Sen bu denlü bilir müsün?
Dahi namaz sorar mısın?

Bunda tamam oldu bu söz
Bunu kimse okuyamaz
Altı bin yüz yigirmi farz
Dahi namaz sorar mısın?

Karac'Oğlan otur ebsem
Şimdi sende de var noksan
Fitr, vâcip dahi bin seksen
Dahi namaz sorar mısın?

5..... Kadı-Karısı:*

Her sabah her sabah vaaz edersin
Edeb nedir, erkân nedir yol nedir
Hocam sen de bir inceden bilirsin
Ateş nedir, duman nedir, kül nedir

İki kardeş bir gömlekte dururduk
Gömlek durur, birim birim yürürdük
Günahımız nedir her dem bilirdik
Abdest nedir, namaz nedir, din nedir

Cennet kapısında üç çocuk bekler
İkisi yürür de biri emekler
Gök yüzünde saf saf olmuş melekler
Onların da şeriati bil nedir

Evveli Âdem de sonradır Ali
Kıldan ince kılınçtan keskin İslâmın yolu
On'iki selvin üç yüz altmış altı dalı
Bucağında biten iki gül nedir

Karac'Oğlan der de bu bize ardır
Deryanın yüzünde bir balık vardır
Balığın karnında üç kutu vardır
İkisin biz bilirik, birisini bil nedir

6..... Karısı-Yeğeni- Göğ Yusuf:

Karaca Oğlan, köyüne yakın bir yerde düğüne çağrılıyor. Yeğeni varmış. Göğ Yusuf, bacısının oğlu... Karaca Oğlan'ın karısına meyil vermiş. Karaca Oğlan Düğüne gidince gelir, kadını kandırır. Yatarlar... Tam o sırada Karaca Oğlan'ın sazının teli kırılır. Bir bahane ile dışarı çıkar. Doğru evine gelir. Bakar ki karısı ile yeğeni yatıyorlar. Hemen kürkünü üzerlerine örter, döner.

---

* Karaca Oğlan bir seyahatta bir şehrin kenarına vardığı zaman karşısına bir kadı ile karısı çıkıyor. Kadın kocasına "Bu kim?" diyor. Kadı da "Bu bir abdaldır." diyor. K.Oğlan'a bu hal malûm oluyor. Sazını çekip bunları söylüyor. Üçüncü dörlüğün son iki mısrasının anlamı şöyle: Yıl on iki ay, üç yüz altmış altı gün, iki bayram.

Sabahleyin kadın, gece Karaca Oğlan'ın geldiğini anlar. Karaca Oğlan'ı çeşme başında karşılar. Namuslandığından karalar bağlamış. Karaca Oğlan'a yaklaşıp gönlünü almak ister. O zaman aldı Karaca Oğlan, bakalım ne dedi:

Ak kuğum, ablak kuğum
Dal burnuna kondun bu gün
Menendinden sakınırdın
Enginlere indin bu gün

Helkeleri ele aldın
Bezirgân bunarına suya indin
Gül verip menevşe aldın
Dostum neler duydun bu gün

Kızlar çıktı kol kol oldu düzüldü
Etim kemiğimden üzüldü
Ne dedim de gül benzin bozuldu
Dostum neler duydun bu gün

Böyle deyince kadın: “Her halde bilmiyor”, diye Karaca Oğlan'a karşı yürür, o zaman K.Oğlan geri çekilir, yine söyler:

Fâni Karac'Oğlan fâni
Veren alır tatlı canı
Sevmediğin kara donu
Karşımda geydin bu gün

Avrat yine, bir şey anlamamış diye düşünerek ona doğru gider, K.Oğlan yine sazı alır, söyler:

Çıktım yücesine seyran eyledim
Bir acayip seyranı var bu çölün
Daim al üstüne geyer dibâlar
Samor kürklü beyleri var bu çölün

Kıbleye bakar pınarının akışı
Bülbüle hoş gelir gülün kokuşu
Mısır'ın haznesini değer bakışı
Gözü kara ceranı var bu çölün

Bülbülün figanı şol gonca güle
Gülün engeli de yanında bile
Yaz gelip de karışacak il ile
Eğri başlı güzeli var bu çölün

Karac'Oğlan der de her dem öğünen
Güzel sevemedim kendi soyunan
Evliyanın hırkasını giyinen
Veysel-Kara bekçisi var bu çölün

7.Kız:

Âşık- Salını salını giden be güzel
Sana arzedeyim hallerimizi
Eğer, güzel benim sözüm tutarsan
Geri döndürelim yollarımızı

Kız- Oğlan sen kendini ileri atma
Gizli sırlarını yadlara satma
Bilip bilmediğin her yere gitme
Yabancı deremez güllerimizi

Âşık- Salını salını geri gelirsin
Aklımı başımdan alıp durursun
Kahraman yiğide hayran olursun
Bir kere göreyim illerimizi

Kız- Oğlan, sen de m'oldun yüze gülcü
Senin sözün ciğerimi delici
Ben gök ördek olam, sen bir alıcı
Dokunsan alaman tellerimizi

-Karac'Oğlan der ki, kendimiz nerde
Âh-u zârım kaldı şöyle bir kızda
Âşıklar söylüyor, söz ağzımızda
Yaradan söyledir dillerimizi

8. - Acem ellerinden misafir geldim
Yol bilmenem Suna'm nerden gideyim
Şöyle yavrunun semtine uğradım
Dilber kerem eyle, konuk al beni
Sar beni

Var git oğlan var git, başım dariken
Her baktıkça gözlerin korkar iken

Mahalleimde beş on avcı variken
Var git oğlan, burda konuk eğlemez

Karac'Oğlan der ki, nasıl edeyim
Kaldır gerdanını seyran edeyim
Suna'm seni nere koyam gideyim
Dilber kerem eyle, konuk al beni

Sar beni

Oğlan benimle yatmak mı istersin
Zülâl dudaklardan datmak m'istersin
Ağşam yatıp sabah kaçmak m'istersin
Var git oğlan, burda konuk eğlemez

9.Ömer (Âşık Ömer):

Âşık Ömer'im der, derim vallaha
Dilim ile zikrederim Allah'a
Kâbe-i şerifte ol Beytullah'a
Arş âlâdan inen taşı bilin mi?

10.Serdar Hûban İsmet bin. Mehmet Efendi:*

Belli belli bağlarının boranı
Çift çift olmuş çöllerinin ceranı
Sana derim sana Munbuç Viranı
Çarşında çağrısan dellallar hanı

Munbuc'un kapısı altın tokalı
Kimse yaptırmamış felek yıkalı
Ulu şadırvanlı çatal peykeli
Peykelerinde abdest alanlar hanı

Gider gider yol üstünde dururum
Kara taş dibinde sular görürüm
Bağ, bahçe yetirip güller korurum
Tomurcuk gülünü derenler hanı

11.Veli (Âşık Veli):**

Sana derim sana Âşık Veli
Bir nâme göndersem seçebilin mi?
Mevlâm seni kulum deyi yaratmış
Boynuna farz olan beşi bilin mi?

12.Yusuf (Göğ Yusus):***

İman nurunu gönlümüze akıtmasının, zihnimize nakşetmesinin ve aynı zamanda Türk-İslâm ahlakını, bir kısım örf ve adetlerimizi bir hayat tarzı olarak tercihimize sunmasının yanı sıra, Karaca Oğlan denilince akla ilk gelen iki önemli kelime vardır; tabiat ve aşk. Karaca Oğlan'da tabiat, iç içe bulunduğu hayat alanıdır; aşk ise, onsuz olamadığı bir hayat tarzıdır. Yani sevgi, aşk her an soluduğu bir nefes gibidir.

---

* Akşehirli Ahmet Hamdi Efendi'nin K. Oğlan'ın köyünde yazdığı bu koşmanın altında şu not vardır: "Karaca Oğlan'ın işbu türküsü defa-i saniye gurbete revanında Sivas'tan öte, halkı dağılmış Munbuç Yaylasın bikes görünce söylediği Sekban Duran (şekbanlık yapan) Serdar Hûban İsmet bin Mehmet Efendi el-mâruf besayıl zade ilâm eylemiştir." Cahit Öztelli, a.g.e. s.78

** Âşık Veli : K. Oğlan'ın çağdaşı.

*** Göğ Yusuf : K. Oğlan'ın bacısının (kız kardeşinin) oğlu.

“Ayıkılmıyor sefil başım belâdan” derken o bir döğüş eri değil, bir mecnun, aşk yolunun yolcusu, mücahididir.

“Mecnuna dönmüşüm bilmem gezdiğim”

“Ellerin yüzünden çektiğim ceze
Bir ben miyim şu âlemi dolanan”

derken onda herhangi bir cümrü gözetlemek yerine, bir aşk yolunun yolcusunu, mücrimini seyretmek yerinde olur.

“Ok imiş kirpiği yay imiş kaşı
Atarak sinemi yaktı da geçti”

denildiği gibi, o her an suçlu ve akabinde cezası infaz olan bir günahkârdır. Yine sanki bir kanlı katil sözü ediliyor ve;

“Beni öldür bas ellerin kanıma
Desinler ki, on parmağı kınalı”

diyor. Bulanık suların durulduğu demlerde sevgisini, sevincini, övgüsünü teşbihlerle dile getiriyor şöyle sesleniyor:

“Yüzlerin bahçenin narı
Beyaz gövde yayla karı
Sensin doğan aylar nuru
Kız irengin gül mü yoksa”

Onun aşkının her bir yudumunda tabiattan bir tad, her bir ilmeğinde bir göz nuru vardır.

“Alma alma yanağında al gibi
Boyu uzar gider selvi dal gibi
Seher de açılan gonca gül gibi
Sandım kan damlamış karın üstüne”

Sanki oturmuş, sazını eline almış doyumsuz heves ve hisle dağda, belde gördüğü her bir nesnenin adını saymıştır. Kiminin adını çağırılmış, onunla

hasbihal etmiştir.

Şiirlerin incelenmesi neticesinde pek çok terimlerin bir arada kullanıldığını görürüz. Halk edebiyatı içinde sık sık kullanılan ve Karaca Oğlan'da ziyadece yer alan kelime ve deyimler sadece dilcileri değil, tarihçi ve folklorcuları da ilgilendirecek alanlar vardır. Geleneksel meslekler; cinsel farklılıklara, yaşa, mesleğe ve unvan derecesine, renge ve mevsimine göre giyinme; süs eşya ve aletleri; hayvansal ve bitkisel gıdalar ailenin yapısı, önemi, örf ve adetleri; bazı tören ve bayramlar... yer almaktadır. Bu dokunun arasında yer alan çiçekler, kokular, renkler, kuşlar, ağaçlar, hayvanlar, bölgelere göre çeşitli özellikler arzeden sebze ve meyveler... ayrı bir hava, âhenk ve anlam vermekte ve bu arada Karaca Oğlan'ın tabiatın içine ne kadar nüfuz ettiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, aşk ve tabiat ona o kadar sinmiş ki, her bir deyişinde yaşadığı yöreyi, yöre insanını ve kültürünü apaçık görmekteyiz.

ADI GEÇEN GİYECEK VE ÖRTÜNECEK EŞYA ADLARI

B- 1.	Bala	: Vala, vele
2.	Bar	
3.	Basma	
4.	Bergüzar	
5.	Börümcek	: Bürüncek
C- 6.	Cepken	: Sırma cepken
Ç- 7.	Çelenk	
8.	Çenber	
9.	Çorap	
10.	Çuha	: Al çuha
D- 11.	Don	: Vala donu
12.	Durbent	: Dülbent
E- 13.	Edik	: Sarı edik
14.	Elvane	
15.	Erbi	
F- 16.	Fes	: Tunus fes
G- 17.	Göğnek	: Göynek, köynek
H- 18.	Hırka	
K- 19.	Keçe	
20.	Kefen	: Yakasız gömlek
21.	Kemha	
22.	Keten	: Al benekli

23. Kolçak
 24. Kuşak : Şal kuşak, Trablus kuşak
 25. Kutnu
 L- 26. Lâhurî
 27. Lefir
 28. Libas
 M-29. Marhama : Mahrama
 30. Meles
 31. Mest : Yırtık
 N- 32. Nalın
 33. Nikap
 P- 34. Peçe
 35. Puşu : Poşu
 S- 36. Savay : Sevay
 37. Saya : Al saya
 38. Serpuş
 39. Sıktırma : Al sıktırma
 40. Soyha : Soyka
 Ş- 41. Şal : Lâhur şal
 42. Şalvar
 T- 43. Tuman : Atlas tuman
 Ü- 44. Üsküf
 V- 45. Vala : Bala, vele
 Y- 46. Yakasız Gömlek
 47. Yekte
 48. Yemeni : Telli yemeni

 Z- 49. Zerhab : Zerhab
 50. Zıbın : Kutnu zıbın, zubun

KADIN-ERKEK SÜS EŞYA VE ALETLERİ

- A- Akik : Sarı akik
 Altın : Bkz. Sarı
 Atkı : İbrişim atkı
 Ayna

B- Bağ	: Altın saç bağı
Bergüzar	:
Bilezik	:
Börümcek	: İbrişim börümçek (bürgü)
Burma	: Altın burma
C- Cepken	: Sırma cepken
Cınbız	:
Ç- Çatal tel	:
Çelenk	: Altın çelenk
Çelenk eğrisi	: Başına vurunmuş çelenk eğrisi
Çevre	:
D- Duvak	: İpek duvak
Düğme	: 1. Gümüş düğme, 2. Has yıldız düğme, 3. İlik düğme, 4. Sandal düğme, 5. Yalaz düğme
Dülbent	:
Dür	:
E- Erbi	:
F- Fes	: 1. Kadife fes 2. Tunus fes
H- Hakik	: Ak bilekte sarı hakik
Halhal	: Gümüş halhal
Halka	: Gümüş halka (Kola)
Hırızma	: Bal dudak üstünde altın hırızma
Hotoz	:
İ- İnci	:
K- Kemer	: 1. Cevahir kemer, 2. Gümüş kemer, 3. İnce kemer, 4. Sırmalı tellerden altın savatlı kemer
Kına	: Al kına
Kuşak	: 1. Bkz. Kemer, 2. Hama kuşağı, 3. İbrişim

kuşak, 4. Şal kuşak, 5. Trablus kuşağı

Küpe : Altın küpe
Kürk : Samur kürk

L- Lâl-ü mercan

Lâhurî Bkz. şal

M- Mercan

Misk

N- Nikab

P- Peçe

: 1. Eğri peçe, 2. Sırmalı peçe, 3. Siyah peçe

Puşu

: İbrişim puşu

S- Sedef

Sürmü

: Siyah sürme

Ş- Şal

: 1. İbrişim şal, 2. Lâhurî şal (atla ilgili), 3.

Lefir şal

Şalvar

: 1. İbrişim şalvar, 2. Kadife şalvar

Şapka

: Siyah şapka

T- Toka

: 1. Al toka, 2. Altın toka

Münbüç'ün kapısı altın tokalı

V- Vala

Y- Yazma

Yemeni

Yüzük

: Hatem yüzük

Z- Zerhab

: Zerhab

EŞYA VE ALET ADLARI

A- Akça

Atkı : İbrişim atkı

Atlas : Atlasın hası

Âsâ

B- Bağlama

Balta

Bardak

Barhana

Bayrak : Al bayrak

Bazubent

Beşik : Ala beşik

Bohça

C- Cam

Cirit

Cura

Ç- Çakmak

Çan

Çapıt

Çark

Çizme : Sarı çizme

Çorap

Çuha

Çul : Gümüşten reşmeli kadife çul (atla ilgili)

D- Davul : Davlunbaz (büyük davul)

Defter

Diba

Divit

Dizgin

Dolu : Bkz. Kadeh

Don : Vala donu

Döşek	: Kutnu yüzlü döşek
Düven	: Düven gerek dövülmeye
E- Edik	: Sarı edik
Entari	: firengi rengi
Eyer	: Al eyer
F- Fak	
Fitul	
G- Göğnek	: Bürüncek göğnek (köynek)
Gömlek gömleği	: 1. Göğnek, 2. Keten gömlek, 3. Meles
Gürz	
H- Halı	: İpekten halı
Hamayıl	: Hamaylı
Hançer	
Harbi	
Havlu	: İbrişim halı
Hırka	: Evliyanın hırkası
Hüccet	:
İ- İbrişim	: 1. Çiğ ibrişim, 2. Sarı ibrişim Çiğ ibrişim pek yakışır beline
İpek	
K- Kadeh	: Altın kadeh
Kafes	: 1. Altın kafes, 2. Demir kafes Bacaya koymuştur demir kafesi
Kalem	
Kaltak	
Kayna	: Bkz. kadeh, bardak

Yeşil kanya	
Kargı	
Kaval	
Kazma	
Kefen	
Kement	
Kemer	: 1. Cevahir kemer, 2. Gümüş kemer, 3. İnce kemer, 4. Sırmalı tellerden altın savatlı kemer
Kemha	: Yeşil kemha Bkz. Kumaş
Kese	
Kılınç	
Kilim	: Alaca kilim
Kolbağı	: Ak kolunda kol bağısı kırmızı
Kolçak	
Köynek	: Bkz. göynek
Kumaş	: Kemha, 2. Kutnu kumaş, 3. Lefir, 4. Örek, 5. Sevey
Kuşak	: Bkz. Kemer, 1. Hama kuşağı, 2. İbrişim kuşağı, 3. Şal kuşak, 4. Trablus kuşağı
Kürk	: Samur kürk
Kürek	
L- Libas	: Tül libas
M- Makkap	
Mahrma	: Telli marhama
Meles	
Mest	: Sarı mest, Yırtık mest
Mızrak	
Muska	
Mürekkep	
N- Nal	
Nalın	
Nâme	
Neşter	

O- Ok

Ö- Önlük

: 1. al önlük, 2. kırmızı önlük

Örd

: Dividin var, kalemin var, ördün var

Örek

: Bkz. kumaş

P- Palan

Peyke

: Çatal peyke

Post

: Geyik postu, Kaplan postu

Postal

: 1. sarı postal, 2. siyah postal

Pul

R- Reşme

S- Saat (sahat)

: Altın saat

Saçak

: Kuşak saçığı

Sahat

: Saat

Sarı

: Bkz. altın

Saya

: 1. Ak saya, 2. Mavi saya

Saz

Savay

: Bkz. Kumaş, Ak sevey

Sıktırma

: ak sıktırma kavuşturmuş belini

Silah

Ş- Şem'

T- Tabanca

Tas

: Altın tas

Tasma

: Gümüş tasma

Temren

: Mızrak temreni

Trablus

: Bkz. kuşak

Tuman

: 1. sandal tuman

Ak topuk üstüne sandal tumanı

2. Boğup gider bir gözleri sürmeli, 3.

Atlastuman

Tüfek : Alışkın tüfek

U- Uban : Ak göğsün üstünde uban mı biter

Urgan

Ü- Üsküf

V- Vala

: al vala

Geydiği başına vala, al gibi

Y- Yağlık

: Tülbent yağlık

Yakasız gömlek

Yapağı

: Altın yapağı

Yastık

Yay

Yazma

: Mavi yazma

Yekte

: Bkz. yelek, bülüz

Yelek

: Yekte

Yemeni

: 1. Telli yemeni

Ayağına geymiş telli yemeni

2. İncecik yemeni (başa alınan)

Yorgan

Yüzük

: Hatem yüzük

B- Zıbın

: Kutnu zıbın

Zıhgir

: Zıhgirden geçiyor beli kızların

1-Adı Geçen Çiçek Çeşitleri:

I. Özel Çiçekler :

1. Bağdadın gülleri

2. Mısır'ın gülleri

II. Genel Çiçekler :

1. Çiğdem

2. Gül	: Gül-ü vert
3. Karanfil	
4. Lâle	
5. Leylâk	
6. Menekşe	: Benefşe, Mor menekşe
7. Nergiz	
8. Püren	
9. Reyhan	: İreyhan
10. Reyhan	: Gül-ü reyhan
11. Sarı çiçek	: Bkz. sünbül
12. Sünbül	: 1. Mor sünbül, 2. Sarı çiçek

2-Adı Geçen Koku Çeşitleri:

1. Geyik göbeği	: Bitmiş geyik göbeği hoşça kokar
2. Gül	:
3. Güzel	: Yel estikçe burcu burcu kokarsın
4. Güzellerin teri	: Kokar güller gibi, teri mi bilmem
5. Hardal	: Şimdi hardal gibi kokan ben oldum
6. Menevşe	:
7. Misk-ü anber	:
8. Reyhan	: Yedi türlü çiçek vardır başında Kokar reyhan ile gül, karma karış
9. Yârin zülüfleri	: Ben yârimi kokusundan bilirim Zülüfleri misk-ü anber yağlıdır

3-Adı Geçen Renk Çeşitleri:

1. Ak mürekep	
2. Al	: Al mı, yeşil mi de, sarı mı bilmem Bkz. Beyaz Sırtına geyinmiş al ile moru
3. Beyaz	: Sevdığım üstüne dört libas geymiş Bir kara, bir yeşil, bir al, bir beyaz
4. Buğday beniz	: Bir buğday benizli zülfü dolaşık
5. Elmas irengi (irenkli)	
6. Firengi	: Entari geyinmiş firengi rengi

7. Gün	:İkimiz de bir tepede gün gibi Yâr eline kına yakmış kan gibi
8. Kan	:Bkz. gün
9. Kar (yaylanın karı)	:Yüzüde yaylanın karı mı bilmem
10. Kara	: Bkz. beyaz Ala göze siyah sürme Çekilir kara değil mi
11. Kızıl	:Kızıl yanakların kaldır, yaradan
12. Mavi	:Beyaz geymiş altta, üstte de mavi
13. Mor	: Sırtına geyinmiş al ile moru
14. Pembe	:
15. Pembeden beyaz	:
16. Sade	:Elin yâri yeşil geymiş al ilen Benim yârim sade geymiş bellidir
17. Sarı	:Bkz. al Sarı mestli Sarı sünbül
18. Yeşil	:Bkz. Al Bkz. Beyaz Yeşil midir, oflaz mıdır, al mıdır?

4-Adı Geçen Kuş Çeşitleri:

B- 1. Balaban balaban	: 1. Tor balaban, 2. Üsküfün aldırılmış
2. Baykuş	
3. Baz	: Şahbaz, Yavru baz
4. Bülbül	
Ç- 5. Çakır kuş	
6. Çaylak	
D- 7. Doğan	: Çakır Doğan
E- 8. Espir	
G- 9. Gövel	:Bkz. Ördek

H- 10. Hüma Kuşu

- K- 11. Kanara :Kanarya
 12. Kaz :Tombul kaz
 13. Keklik
 14. Kıl ördek :Bkz. Ördek
 15. Kırlangıç
 16. Kuğu :Ak kuğu
 17. Kumru :Dudu kumru

Ö- 18. Ördek ördek,4. Kıl ördek :1. Gök ördek, 2. Gövel ördek, 3. İspir

S- 19. Sifi

- Ş- 20. Şahin :Tor şahin
 21. Şahbaz :Baz

- T- 22. Taylak :Tor taylak
 23. Topkuş
 24. Tor balaban :Bkz. balaban
 25. Turaç
 26. Turna :Telli turna
 27. Tülek

Ü- 28. Üveyk

- Y- 29. Yeşil :Yeşil başlı ördek

5-Adı Geçen Ağaç Çeşitleri:

I. Özel Ağaç Adları (Bu ağaçlar Karaca Oğlan'ın hakkında şiir söylediği ağaçlardır.)

1. Ardıç (Koca Ardıç) :
 Annacına almışsın Koca Ardıcı
 Başına yağar da boranla gıcı

.....
Ol Beyt-i Şerif'e yüz sürdün mü meşe

2. Çınar (Koca Çınar) :

Yavşanlı'da olan Koca Çınarı*
Yel vurur, yaprağı parlar görünür.

3. Meşe :

Annacına almışsın koca Berid'i**
Farıdı da deli gönül farıdı
Hazret Nuh'tan beri kimler var
Nuh'un tufanını bilin mi meşe***

Şu meşenin bir incecik yolu var
Sayamadım yüz bin türlü dalı var
Şu dünyanın yüz bin türlü hali var
Şu dünyanın halinden bilin mi meşe

Karac'oğlan der, bu da böyle olsun
Başındaki kuru ağaçların göğersin
Senin bahşişini Bertiz'li versin
Ol Bertiz'in halini de bilin mi?****

II. Genel Ağaç Adları :

1. Ardıç (Kara ardıç-Kocaardıç)
2. Aluç
3. Ayva

---

* Yavşanlı (Yavşan): Maraş'ın güney batısında bulunan bir dağdır. Yavşanlı olarak değil de Yavşan olarak söylenir ve bilinir. Elmacık (Hartlap)'lılar "Yavşan Dağı'nın eteğindeki Koca Çınardır" derler. Öşlü'ler ise "Karaca Oğlan'ın bahsettiği o Koca Çınar olsa olsa Öşlü'deki Öşlü (Koca) Çınarı'dır, zira bu havalide bundan eski ve bundan büyüğü yoktur" derler.

** Koca Berid: Maraş-Elbistan-Göksun arasında yörenin yüksek dağlarından biridir. Ahır Dağı'nın karşısındadır.

*** "Karaca Oğlan Sivas'a giderken Ahır Dağı'nın karşısına varınca bir meşe görüyor. Dönüşünde bakıyor ki, meşe kurumuş. Bu türküyü söyleyince meşe yeniden yeşeriyor C.Öztelli, Age.S.361

**** Ahır Dağının kuzey Engizek Dağı'nın da güney yamacındaki köylere Bertiz Köyleri denilir.

4. Bağ :Kırmızı çubuklu bağ
 5. Çalı :Kara çalı
 6. Çınar :Koca çınar-Kocaman çınar
 7. Hurma
 8. Kamalak
 9. Meşe
 10. Selvi
 11. Somak (Sumak)
 12. Söğüt
 13. Turunç

6-Adı Geçen Hayvan Çeşitleri:

Arslan

At :1. Al at, 2. Arap atı, 3. Aşkar, 4. Benli boz, 5.

Bozat, 6. Burak (Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek, kutsal katır), 7. Doru, 8. Eşkin, 9. Gökkır, 10. Gümüşten reşmeli, 11. Kadife çullu, 12. Kırık, 13. Kolu tor şahinli yavuz at, 14. Küheylan, 15. Lahurî şallı, 16. Üveyk, 17.

Yöğrük

Bahri :Balık

Balık

Beygir

Ceran :Ceren-Ceyran, Yedi benli ceran

Ceren :Bkz. Ceran, Akça ceren

Ceylân : 1. Akça, 2. Ak ceyran

Ceyran : Bkz. Ceran, Akça ceyran

Deve :1. Hacin, 2. Köşek, 3. Maya (1. beylik maya 2. Tülü maya), 4. Pohur

Domuz

Ergeç :Bkz. Keçi

Eke : Bkz. Keçi

Enik

Eşek

Geyik :1. Ala geyik, 2. Boz geyik, 3. Emme geyik, 4. Maral (Meral), 5. Sığın

Hecin :Bkz. Deve

Kaplan : Göğsü alem kaplan

Kedi	
Keçi	:1. Eke, 2. Ergeç
Kelp	
Koyun	
Köşek	:Deve
Kurt	:Alıcı kurt
Kuzu	:1. Ak kuzu, 2. Körpe kuzu
Maral	:Bkz. Geyik
Maya	:Bkz. Deve
Öşek	
Pohur	:Bkz. deve
Semender	:
Sığın	
Tazı	:Gök boncuklu tazı
Teyin	
Yılan	

7-Adı Geçen Yemek Çeşitleri:

1. Adıyaman :Adıyaman
2. Aş :taam. yemek
3. Bade
4. Bamya
5. Bakla
6. Börek :Ballı börek
7. Dolma :Bumbar dolması
8. Et : Serçe eti
9. Helise
10. Helva :Tel helvası
11. Höşmer
12. Kaymak :Ballı kaymak
13. Kebab :Fıtın eti kebab
14. Kızartma :Tavuk kızartması
15. Köfte :İçli köfte
16. Kurabiye :Şekerli kurabiye

17. Kuzu doldurması
18. Manca
19. Oğul balı
20. Paça :Ekşili paça
21. Pilav :Pirinç pilâvı
22. Sütü
23. Zenzem
24. Zülâl

8-Adı Geçen Meyve Çeşitleri:

1. Alma :Elma,
1. Al Yusuf Alması, 2. Elbistan Alması, 3. Gürün Alması, 4. Yanal Alması, 5. Yanıl Alması, 6. Yusuf Alması
2. Alıc :Aluc, alc
3. Hurma
4. Limon
5. Portakal :Payas portakalı
6. Somak :Sumak
7. Turunç :Aydın turuncu
8. Üzüm :Maraş bağı
9. Zerdali :Erik

9-Adı Geçen Sebze Çeşitleri:

1. Biber
2. Fülful
3. Geyik göbeği
4. Göbelek
5. İreyhan :Reyhan

ANA-BABA SEVGİSİ VE HASRETİ

Karaca Oğlan'ın ömrünü ailesi içinde geçiremediğini anlıyoruz. Günleri çeşitli hasretlerle yoğrulmuş olmalı ki, sürekli gurbetten, gariplikten yakınır. Bazan ana-ata, bazan ana-baba, bazan da ana veya "garip anam" diyerek ailesine karşı muhabbetini, hasretini dile getirir. Ana-babasını arkasında

“karlıca bir dağ” olarak gördüğü gibi, anadan ayrılmayı bir yiğit için zeval bilir; öyle söyler: “Anasından ayrı düşen sağ olmaz”...

1. Karaca Oğlan der derdim pek beter
Bahçede bülbüller şakıyıp öter
Anayı, atayı dün aldın yeter
Var git ölüm, bir zaman da gene gel
2. Tükendi cünbüşüm, yoktur gıybetim
Bir yatsıya kaldı benim mühletim
Bilemedim ana-baba kıymetin
Arkamızda karlıca bir dağ imiş
3. Kafamı alıncucağa
Garip anam ağlar bir gün
4. Karac'Oğlan der anama götürün
Sağıma soluma yastık getirin
Şimdi ölüyorum, bir tas su verin
İçmeyince gönül yârdan ayrılmaz
5. Karac'Oğlan ben korkarım haramdan
Ayrı düştüm yurtttan, harab haneden
Bir yiğidi ayırsalar anadan
Anasından ayrı düşen sağ olmaz

AİLE HASRETİ

1. Şu dünyada Hakk'a yarar yok işim
Ecel yastığına komuşum başım
Hanı benim eşim, dostum, kardaşım
Yol ver ecel, ben sılama varayım

Ne güç olur bu gurbetin ölümü
Yol ver ecel, ben sılama varayım

2. Gurbet elde pâdişahlık sürmeden
Vatanında zügürt olmak yeğ imiş

Gerçek Odur ki;

1. Üryan geldim gene üryan giderim
Ölmeğe elde fermanım mı var
Azrail gelmiş de can taleb eder
Benim can vermeğe dermanım mı var

Dirilirler dirilirler gelirler
Huzur-ı mahşerde divan dururlar

Karac'Oğlan der ki, ismim ögerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sever diye isnad ederler
Benim Hakk'tan özge sevdiğim mi var

2. Kimi cennet ister, kimi cehennem
Cennetten beride yolda neler var
3. Kimi cennet ister, kimi cehennem
Cennete gitmeden evvel sual var
4. Senden gayrı yâr sevmedim vallaha
Getir el basayım kitabullah'a
Gece gündüz yalvarırım Allah'a
Hakk yanında kabul olsun dilekler
5. Tükendi cünbüşüm, yoktur gıybetim
Bir yatsıya kaldı benim mühletim
Bilemedim ana baba kıymetin
Arkamızda karlıca bir dağ imiş

Aradım cihanı dertsiz yoğ imiş

Tırnağın var ise başını kaşı
Kimseden kimseye vefa yoğ imiş

Gürbet ilde padişahlık sürmeden
Vatanında zügürt olmak yeğ imiş

6. Meğer bu dünyanın sonu yoğ imiş

7. Bir yiğide bir yâr yeter
İki seven del'olma mı?

8. Güvercinlikte bu âlem
Konan göçer, demedim mi?

9. Bire ağlar, bire beyler
Ölmeden bir dem sürelim
Gözümüze kara toprak
Dolmadan bir dem sürelim

Aman hey Allah'ım aman
Ne aman bilir, ne zaman
Üstümüzde çayır çimen
Bitmeden bir dem sürelim

10. Üç günlük fâni dünyada
Ölmeden gülen öğünsün
Beş vaktini da kazaya
Koymayıp kılan öğünsün

Dünya fâni, insan konuk
Demlerin süren öğünsün
Kardaş kardaşın kıymatın
Sağlıkta bilen öğünsün

11. Âkıbet alırsın komazsın beni
Var git ölüm, bir zaman da gene gel
12. Kadir Mevlâ'm asla geçmez kulundan
Deli gönül ah çekip de ağlama
13. Varıp da değince on beş yaşına
Bir kuru sevdaya yeldirdin beni
- Ecel şarabını verdin kandırdın
Emreyledin Azrail'i gönderdin
Hiç te doğmamışa döndürdün beni
14. Yedirdin içirdin hepsi de yalan
Âhır ömrümüzü ederler talan
- Azrail göğsüme çöktüğü zaman
Öyle bilin, halim perişan yaman
15. Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer gün
- Can, kafeste duran kuştur
Elbet uçar gider, bir gün
Yastığımız kara toprak
O da bizi atar bir gün
- Var, dünyada yol ahrete
Mezarımın baş taşına
Baykuş konar, öter bir gün

16. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Bu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

Ağa olsa, paşa olsa, beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün
Yeme el malını, er geç verirsin
İğneden ipliğe sorulur bir gün

Yarın mahşerde de sorarlar bizi
Hak mizan terazi kurulur bir gün

Ecel şerbetini bir gün içersin
Sen Sırat Köprüsün bir gün geçersin
Amelin eline verilir bir gün

17. Şu dünyaya gelen âdem oğlanı
Allah Allah deyip ölse gerektir

Uçmalık olanlar gitti uçmağa
Günahkâr olanlar yansa gerektir

Dünyada ettiğim gizli nesteler
Hak katında ayan olsa gerektir

18. Evvel Allah, âhir Allah
Andan ulu gelmemiştir.
Hak Muhammed'den sevgili
Hakk'ın kulu gelmemiştir

Şol âlemde eksiksiz yâr
Kimse bulup gelmemiştir

19. Kısmet nerde ise çeker, iletir
Kimse bilmez, nerde kalır ölümüz

20. Öldüğüme kaygı etmem ağalar
İman ile gidem, şehid merd'olur

21. Yıkılıp düşene gülme sakın sen
Yiğit düşüp kalkmayınca bell'olmaz

Altına batırsan ey'olmaz kötü
Aslı ham demirden, cevherden olmaz

Yiğit gölgesinde yiğit saklanır
Nâ-mertlerde gölge olmaz, ar olmaz

Herkes ataşını burdan götürür
O dünyada ataş olmaz, nâr olmaz

22. Dünyada Kur'an da ahrette iman
Sualsiz Cennete girse varımız

Hani insan, ömrünün sonuna yaklaştığını hisseder de “meğer bu dünyanın sonu yoğ imiş” gibi bir ulu söz eder. Hani insan, hayat merdiveninin son basamaklarında, “dostumu, düşmanımı yeni belledim” gibi bir bilgiçlik örneği verir. Dînî ve dünyevî bilgi ve tecrübenin farkı, bu noktada da apaçık kendini gösterir. Onlarca yıldan sonra, bazı gerçekleri henüz kavrayabildiğini söyleyen birinin mazisi ne kadar manâlı olabilir? Ama, attığı her adımın anlamını, hedefini ve sıkletini bilen biri boş bir hayat sürmüş olabilir mi? “Gafletle geçen ömre demadem çekerim âh!” diyerek, pişmanlıklarla dolu bir feryadı kim eder? Hayat ve hakikati bir mısra, bir beyite sığdıran ve sunan, erdemli insanlardan gayrısı olabilir mi? İşte Karaca Oğlan'ın önünde de, sonunda da söylediği, her biri bir hayat düsturu olan erdemli sözlerini böylece “Gerçek odur ki” başlığı altında toplamış olduk. Karaca Oğlan'ın yeri geldikçe vurguladığı bu değerlerin, anonim değerler olduğu ve yeni bir üslup ile ortaya konduğu ilerde belirtilecektir.

MÜBALAĞA

Karaca Oğlan'da mübalağa konusuna girmeden önce, bu konunun anlamını gözden geçirelim. Kısaca mübalağa, bir işi, sözü, bir şeyi çok büyütme, fazla ileriye götürme; çok aşırı, bazan bir duygunun anlatılması için, fazla sıcaqlanan birinin “yandım” fazla üşüyenin “dondum” demesi gibi küçük bir şeyi olduğundan fazla büyük göstermedir.

Lügât-ı Nacî'de* mübalağa hakkında şu açıklamalar yapılır. “Bir hususta ziyade çalışmak. Birinin evsâf-ı mahmûde (öğülmeye değer sıfatlar) ve mezmûme (yerilme)sini müsteb'id (uzak sayan) veya muhal (imkânsız) görünecek surette beyan etmek. O yolda söylenen söz eğer aklen ve âdeten mümkün** (tebliğ), aklen ve âdeten muhal olursa (olacak gibi görünen, fakat olması âdet olmıyan (İğrak), aklen ve âdeten muhal (olabilmesi aklın alınacağı çeşitten) olursa (ğülûv) namını alır ki, merduttur (reddolunur), mübalağanın makbülü ifadeye ruh ve revnak (güzellik) verir..”

Türk Edebiyatında yer alan edebî sanatlardan biri de mübalağadır. Pek çok yazar ve şairimiz ifadelerinde mübalağaya yer vermişlerdir. Bunların büyük bir çoğunluğu, hoşumuza giden güzel örneklerdendir.

Karaca Oğlan, ifadelerinde olabildiğince mübalağaya yer vermiştir. Mübalağalı ifadeler, mısralarda eğreti şeklinde yer almamıştır. İfadeler yeni bir ruh kazanmış, mısralar bunlarla süslenmiştir.

Gün doğmadan şavkın düşmüş pınara
Gün üstüne bir gün daha doğar mı?

beytinde olduğu gibi, ifadelerini güçlendirmiş; şairimiz kendini daha rahat bir biçimde kanıtlama imkânı bulabilmiştir.

Güzel gitti diye pınar ağladı
Acıdı yüreğim, yandı eşi var'mola

Beytinde olduğu gibi, mübalağa ile “övgü” öyle bir noktaya getirilmiştir ki, o, varılacak noktaların serhaddi olmuştur.

Yüzbin şehir saysam değmez kıymetin
Hasılı cihanı değer gözlerin

* Muallim Nâcî, Lügât-ı Nâcî, Sh. 676, Çağrı Yayınları, İstanbul,1978

** Mümkün yazılacak yerde, yanlışlıkla, lügatta muhal yazılmıştır. Yani, “akıl alabilecek gibi olan” anlamında yazılacaktı.

Ol güneşin doğup battığı yerde

Acap sevdiğimin eşi var'm'ola

örneğinde olduğu gibi, mübalağa ile “övgü” öyle bir noktaya getirilmiştir ki, o, varılacak noktaların serhaddi olmuştur.

Bu arada, Karaca Oğlan'ın sevgisinin derinliğini, sevgilisinin de evsafının genişliğini anlamış oluyoruz.

Mübalağa, zorlanmadan, sıradan bir söz gibi söyleyiverdiği ifadeler arasındadır. Buraya alınan örnekler ise, bütün şiirleri içindekilere kıyasla, mübalağasız, devede kulak misalidir.

Mübalağa Örnekleri:

1. Gün doğmadan şavkın düşmüş pınara
Gün, üstüne bir gün daha doğar mı?
2. Bakın hey ağalar benim halime
Değirmenler döner gözüm seline
3. Şu bağrım kül oldu hep yana yana
Onu söndürmeğe sel gerek bana
4. Güzel gitti diye pınar ağladı
Acıdı yüreğim, yandı pınara
5. Yarısı gerdanda, yarısı yüzde
Sayılmaz benleri binden ziyade
6. Gözüm yaşları yer yüzün bürüdü
Sel oldu, gidelim bizim illere
7. Sade kaşlarıyla gözleri değer
Acem ülkesinin taht-u tacını
8. Cennet-i âlâda bir gül açılmış
Kokar gider, bir gözleri sürmeli

9. Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Vallahi görmedim eşin, sürmeli

10. Emsali gelmemiş devr-i cihana
El göğüste hizmet eder ikisi

11. Bir tepede yeni doğan gün gibi
Akşam sabah erken aştı neyneyim

12. Dünyanın sonunda bir gül açılmış
Misali cennette, kokar sabahtan

13. Saçları topukla eyliyor çengi
Bir hüma bakışlı, on dört yaşlının

14. Ala gözlerini sevdiğim dilber
İbrişim atkının telinden misin?
Kadir Mevlâ'm seni öğmüş yaratmış
Cennet-i âlânın nurundan mısın?

15. Bin katar içinde bu bir türlüdür
Urum'da, Şam'da birdir bu gelin

Kılınç vurur, kanlar döker gürz ile
İki bin gelinle, dört yüz kız ile
Tartılsa çok ağır gelir bu gelin

Tunus, Tırabulus, koca Maraş'da
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin

Varın bakın Gürcistan'ın iline
Acem, Buhara'da birdir bu gelin

Bütün dünyada da birdir bu gelin

16. Belki Şu cihanda misli bulunmaz

Yüzü çiftte benli, başı güzelin

Yüzüne dökülmüş altın sırması

Gam mıdır yoluna bir can vermesi

Beni mecnun etti kaşı güzelin

17. Nasıl medhedeyim sultanım seni

Gürcistan ilini değer gözlerin

Bir bakışta eylene harab, cihanı

Cezayir, Tunus'u değer gözlerin

Mısır, Arab, Urban, Yemen, Anize

Belh'i, Buhara'yı değer gözlerin

Bosna, İstanbul'u, Anadolu'yu

Bütün Rumeli'yi değer gözlerin

Bağdad'ı, Basra'yı, Acem, Şiraz'ı

Bütün Hindistan'ı değer gözlerin

Arnavut, Çerkes'le, Kürt Adabistan

Bütün Türkistan'ı değer gözlerin

Yüz bin şehir saysam değmez kıymetin

Hasılı cihanı değer gözlerin

18. Yüzbin kantar çekebilmez gamını

19. Bir ah çeksem dağı taşı eridir

Gözüm yaşı değirmeni yürütür

20. Ol güneşin doğup battığı yerde

Acap sevdiğimin eşi var'mola

KISMEN VEYA TAMAMEN BİRİBİRİNE BENZEYEN KISIMLAR*

Karaca Oğlan'ın şiirlerini incelediğimiz zaman bazılarının kısmen birbirlerine benzediklerini görürüz. Bu benzerlikler giriş (ilk) mısralarda görülebildiği gibi, diğerlerinde de yer almaktadır. Hatta bazan şiirlerin yine aynı benzerliklerle bağlandığını görürüz. Tabii bu benzerliklerin pek çok sebepleri vardır. Bunlardan önemli birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

1. Cönk sahipleri tarafından yapılabılır.
2. Şairi tarafından kolay gelebilir. İrticalen söylenmiş olmasından dolayı böyle bir kolaylığa gidilebilir.
3. Karaca Oğlan'a ait olmadığı halde, seçme şansımız bulunmayan bir kısım dörtlüklerin sonradan yer almasından dolayı olabilir.
4. Bir de âşıklık geleneğinde böyle bir benzerliğin doğal olarak ortaya çıkmasındandır. İrticalen söylenen şiirlerdeki bu benzerlikleri bir noktaya kadar tabii karşılamak gerekir.

Herhangi bir denetim ve gözetim altında bulunmayan ve tamamen serbest bir şekilde söylenen âşıkların böyle bir yönteme başvurduklarını çok gördüm. Âşıklık geleneğinden şaşmayan nice âşıklarımızın tevessül ettikleri bu yolu bir eksiklik nişanesi ve bir zayıflık olarak görmemek gerektiğine inanıyorum. Hatta bunları, o tabii söyleyiş sırasında bir süs unsuru ve aynı zamanda kuvvetli bir hatıra ve çağrışım olarak görebiliriz.

5. Bir ömür boyunca irticalen söylenmiş yüzlerce şiir içindeki böyle bir benzerliği ona çok görebilir miyiz?

Karaca Oğlan'ın yaklaşık 500 şiirinde çokça tekrar ettiği giriş mısraları şunlardır:

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber:30 defa tekrar edilmiştir.
2. Ala gözlü benli dilber:5 defa tekrar edilmiştir.
3. Ala gözlü nazlı dilber:
4. Ala gözlü nazlı suna:
5. Benden selâm eylen gül yüzlü yâre:
6. Benden selâmeyle sevgili yâre:

---

* Üsttekilere (A) nisbetle sağ alta alınan dörtlükler (B) üsttekine kısmen benzeyen dörtlüklerdir. (B deki) noktalı mısralar ilk dörtlükteki (A daki) karşılığı olan mısranın aynıdır ve tekrardan sakınılarak noktalanmıştır. Numaralar dörtlüklerin alındığı her yeni bir parçayı göstermektedir.

7. Çıktım yücesine seyran ederken:5 defa tekrar edilmiştir.
8. Çıktım yücesine seyran eyledim:2 defa tekrar edilmiştir.
9. Dinleyin ağalar size söyleyim:
10. Evvel bahar yaz ayları gelende:2 defa tekrar edilmiştir.
11. Evvel bahar yaz ayları doğunca:2 defa tekrar edilmiştir.
12. Her sabah her sabah salınan dilber:
13. Hey ağalar bir od düştü bağrıma :
14. Ilgıt ılgıt esen garbinin yeli:2 defa tekrar edilmiştir.
15. Ilgıt ılgıt esen seher yelleri:2 defa tekrar edilmiştir.
16. Kadir Mevlam bir dileğim var sana:2 defa tekrar edilmiştir.
17. Kadir Mevlam budur senden dileğim:3 defa tekrar edilmiştir.
18. Kadir Mevlam senden bir dileğim :2 defa tekrar edilmiştir.
19. Kalk dilber gidelim bağ arasına :
20. Kısmet olur ben bu ilden gidersem:2 defa tekrar edilmiştir.
21. Sabahtan uğradım ben bir geline:2 defa tekrar edilmiştir.
22. Sabahtan uğradım ben bir güzele :9 defa tekrar edilmiştir.
23. Seherde uğradım ben bir güzele :3 defa tekrar edilmiştir.
24. Seherde uğradım ben bir geline:3 defa tekrar edilmiştir.
25. Şu yalan dünyaya geldim gelesi:3 defa tekrar edilmiştir.
26. Şurda bir dilbere meyil eyledim:
27. Yaz gelip de beş ayları doğunca:7 defa tekrar edilmiştir.
28. Yüce dağlar ne kararıp pusarsın :2 defa tekrar edilmiştir.

1. A)

Karac'Oğlan der ki, derde derede
Yandı ciğer kebab oldu orada
Ol güneşin doğup battığı yerde
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

B)

Karac'Oğlan der ki, düşürdün oda
Dertli yürek dayanır mı bu derde
Güneşin doğup ta battığı yerde
Acap sevdiğimin eşi var m'ola

B)

Karac'Oğlan der ki, düştüm bir derde
Ciğer kebab oldu, yandı gamlerde
Güneşin doğduğu, battığu yerde
Acap şu güzelin var mı bir eşi

2. A)

Karac'Oğlan, gene coştu, bulandı
İnip aşkın deryasını dolandı
Güzel gitti diye pınar ağladı
Acıdı yüreğim, yandı pınara

B)

Karac'Oğlan bunu böyle söyledi
.....
Kızlar gitti diye pınar ağladı
Acışdım, yüreğim yandı pınara

3. A)

Çağır Karac'Oğlan çağır
Taş düştüğu yerde ağır
Yiğit sevdiğinden soğur
Sarılmayı sarılmayı

B)

.....
.....
Kişi sevdiğinden soğur
Kurtar canım, al Allah'ım

B)

.....
.....
Güzel sevmek günah değil
Dört kitapta yerin gördüm

B)

.....
.....
.....

Ben kitapta yerin gördüm

4. A)

Kuru kütük yanmayınca tüter mi?
Ak memede çifte benler biter mi?
Vakti gelmeyince bülbül öter mi?
Ötüp gider, bir gözleri sürmeli

B)

Ataş yanmayınca tütün mü tüter
Ak göğsün üstünde çimen mi biter
Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider bir gözleri sürmeli

5. A)

Bire âfet, sürdür atın
Geçer çağın demedim mi?
Harami olmuş gözlerin
Yollar keser demedim mi?

B)

Behey ala gözlü dilber
Vaktin geçer demedim mi?
Gözlerin olmuş harami
Beller keser demedim mi?

6. A)

Irak derler Arab'ın ilini
Köprüsü yok geçemeyiz selini
Menevşe yaylanın Perçem beli'ni
Lâle sünbül bürüsün de gidelim

B)
Medhederler Karaman'ın ilini
Köprüsü yok geçemedim selini
Kervan yaylasını, Perçem belî'ni
.....

7. A)
Sevdiğimin adı Ayşe
Kâfir görünmüyor Eşe
Uğradım koca Maraş'a
Bedestenin şarın gördüm

B)
.....
Zülfün dizmiş ak gerdana
Yolum uğradı Maraş'a
Bedesten'in şalın gördüm

A)
Göğsün'dür yaylanın hası
Silindi gönlümün pası
Mor sünbüllü menevşesi
Katarlanmış ilin gördüm

B)
Göğsün'de yaylanın hası
.....
Mor sünbüllü mağarası
Dede Bel'in karın gördüm

8. A)
Âşık bilir âşıkların hevesin
Kömür sandım, yâr kaşının karasın
Yoksa sen kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul kara gözlüm

B)

Âşık bilir âşıkların âlâsın
Kömür sandım kaşlarının karasın
Sevdiğim kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul, kömür gözlüm

9. A)

Çünkü güzel meylin yoğ idi bende
Ezelden de ıkrar vermeye idin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Uğrun uğrun bakıp gülmeye idin

B)

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şâdedip elleri gülmeseneydin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Bakıp uğrun uğrun gülmeseneydin

A)

Siyah zülüflerin eyleme perde
Beni de uğrattın bin türlü derde
Ben kendi halimde gezdiğim yerde
Çağırıp bergüzar vermeye idin

B)

Kırmızı güllerin dalları yerde
Sen uğrattın beni onulmaz derde
.....
Getirip bergüzar vermeseneydin

A)

Karac'Oğlan der ki, ey mâh-ı mestim
Kaşın gözün eğme, cana mı kastın
Severler güzeli, incinme dostum
Harcın ise güzel olmaya idin

B)

Karac'Oğlan der ki, cana mı kasdın
Sallanma sevdiğim, bağrımaya basdın
Güzeli olanları severler dostum
Harcın değil güzel olmasanaydın

10. A)

Sıdk ile baktım da güzelin genci
Ağzının içinde dişleri inci
Al Yusuf alması, aydın turuncu
Güzeli kıymatın bilmeli gelin

B)

.....
.....
.....
Göğsü katar katar düğmeli gelin

A)

Karac'Oğlan der ki, dertlerin azdır
Güzeli öğmesi boynuma farzdır
Kara kaş altında sürmeli gözdür
Âşığın bahşışın vermeli gelin

B)

Der Karac'Oğlan da bu size azdır
Güzeli medhetmek boynuma farzdır
.....
.....

A)

Karac'Oğlan öğer gene de öğer
Altın saç bağları topuğa değer
Ay ile besdetmiş gün ile doğar
Cennet-i âlânın nuru bir gelin

B)

Karac'Oğlan der ki, öğdüğün öğer
Altın yapağından cepkenin döğer
Ay ile besdetmiş, gün ile doğar
Cennet-i âlâda nurlu bir gelin

B)

Öğer Karac'Oğlan sevdiğin öğer
Altın saç-başı da topuğun döğer
.....
.....

11. A)

Âşık bilir âşıkların suçunu
Cennet sandım yâr koynunun içini
Tarayıp zülfünü, düzelt saçını
Hilâl kaş üstüne düz kara gözlüm

B)

.....
Cennet sandım kız koynunun içini
Taramış zülfünü, dökmüş saçını
Yüzünün üstüne tel, kömür gözlüm

12. A)

Gam çekme haline divane gönül
Sana da bulunur ilde neler var
Ayva mı eksik, turun mu yoksa nar
Sun elini beri dalda neler var

B)

Niçin âh edersin divane gönül
.....
Ayva mı istedin, turunç mu yoksa nar
Sokunsun güzeller, gülde neler var

A)

Sakının ağalar, beyler küçükten
Yanağı gamzeli, eğri pıçaktan
Arılar bal alır bin bir çiçekten
Nezaket arıda, balda neler var

B)

Ağalar sakının benî küçükten
Bağlar gazeli eğri pıçaktan
Arı petek tutar bin bir çiçekten
Hesap et arıda, balda neler var

A)

Karac'Oğlan der ki, yaralı sinem
Elimden aldırırım gül yüzlü sunam
Kimi cennet ister, kimi cehennem
Cennetten beride yolda neler var

B)

Karac'Oğlan diyor acıdı sinem
.....
.....
Cennet'e gitmeden evvel sual var

A)

Kaldırdın mı sen perdeyi yüzünden
Çıkarttın mı gayrıları gözünden
İkrar verdin, neye döndün sözünden
Yalancıda iman kalmaz, din gider

B)

Karac'Oğlan eydür, and'ın yalan
Olur olmaz, ayağı ile gelen
Akşam kavil verip yatsıda dönen
Yalancıdan iman gider, din gider

A)

Yâr elinden ben bir dolu içmişim
Deli eder, sarhoş eder, benk eder
Genç yaşında taze civan sevmeyen
Dünyasından hayvan gelir, bön gider

B)

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Senin bakışların bana yan gider
On beşinde bir güzeli sevmeyen
Bu dünyaya hayvan gelir, bön gider

13. A)

Gelin, dedim, aktır yüzün
Hiç menendi yoktur kızın
Karac'Oğlan ikinizin
Kapınızda kula benzer

B)

Gelin der ki, aktır yüzün
.....
.....
Kapısında kula benzer

14. A)

Yüksek olur Arap atı kaltağı
Issız kalmaz koç yiğidin yatağı
Varır bir kötüye değer eteği
Geri dur ha, benli dilber geri dur

B)

.....
.....
Yaklaşma kötüye değer eteği
Geri dur hey benli Suna'm geri dur

15. A)

Kaşların benziyor âb-ı zülâle
Gözlerin hükmeder yedi kırala
Seher vakti olup boynun ırgala
Dokansın tellere yel, yavaş yavaş

B)

Kaşların benzettim yavru marala
.....
Seher vakti kollarını ırgala
Dokunsun zülûfün, gel yavaş yavaş

16. A)

Karac'Oğlan der ki, gidelim yâre
Yüreğime saldın onulmaz yâra
Baktım ak gerdana, ben sıra sıra
Açılmış yanakta gül, yavaş yavaş

B)

.....
Acap bulunur mu derdime çare
Gördüm gerdanında benleri hâre
Yanakta açılmış gül, yavaş yavaş

17. A)

Gül yârim oturmuş zerbâb üstüne
Hiç bakmıyor yârenine dostuna
Yaz gelende çayır çimen üstüne
Yâr bade doldurur, elleri sarhoş

B)

Yâr oturmuş, kurulur naz postuna
.....
Yaz gelince çayır, çimen üstüne
Yâr bade doldurur, elleri bir hoş

AŞK VE TABİAT ŞÂİRİNDE BİR DEVRİN HİKMETLİ SÖZLERİ

Karaca Oğlan, daha önce birer birer sıraladığımız üzere, dumanlı dağları, elvan elvan çiçekli yaylaları, buz gibi pınarları, en uysalından en yırtıcı kuş ve hayvanları, münbit koruluk, koyak ve ovaları, hasret kaldığı memleketleri ve oralardaki adını dilden düşürmediği sevgililerini, onlara övgü ve beddualarını, ayrılık elemiyle cayır cayır yandığı gurbet illeri, sırf sevgilileri için Tanrı'dan dilediği dilekleri, bazan da kendisi ve insanlık için duâ ve niyazlarını... sayar ve onları şiirlerine konu alır, mekik gibi işler, taze bir hayat verir. Bu hayat görüşüyle yola çıkan Karaca Oğlan, "Güvercinlik" dediği bu imtihan âleminde sevgi dolu dünyasını kurabilmiş midir?

Hala yaşayan bir fâni için, "evet" dersek mübalağa etmiş olur muyuz?

Fert, et ve kemik gibi maddi unsurlardan oluşan bir organizma varlığı ile bunun üzerine kurulmuş ruhî ve toplumsal varlıktan hayat bulur. Gerek ferdin ve gerekse ideal birliğine eren fertlerin oluşturduğu toplumun idare ve idamesi de bununla mümkündür.

"Tek başına insan ya ilâhtır, ya hayvan!" misali ferd ancak toplumla kaimdir. Ferdi izah, varlığın sebebi olan toplumu anlamakla kabil olur. Bazan da toplumu izah, onun her özelliği ile neşv-ü nema bulduğu ferdi anlamakla mümkündür. Burada toplumun asıl yapısından fıskıran her husus gerek kısmen, gerekse tamamen yeni ve değişik bir üslûbla da olsa fertlerde tecelli edeceğinden ferdi anlamak toplum için gerekli bilgiye ulaşmak demek olur.

Böylece demek oluyor ki, Karaca Oğlan'da ne varsa bu içinde yaşadığı tabiat ve toplumun bir eseridir. Hem bundan tabii bir şey olamaz. Çoğu zaman aynen aktarmaları da göz önünde tutarsak hammadde halindeki bu eser Karac Oğlan'da şekillenen, ruh ve manâ kazanmıştır. İşte biz Karaca Oğlan'da şekillenen, ruh ve mânâ kazanan halkın sahip olduğu değerleri Karaca Oğlan'ın eserinden seçtik çıkardık, seçip çıkardığımız artık yepyeni bir değer, yepyeni bir özdü.

Bu bölümde, Karaca Oğlan'ın anonim değerde olan özlü sözlerde nasıl bir senteze ulaştığını göreceğiz. Yalnız, tekrar belirtmek gerekirse, Fuat Köprülü'nün* dediği gibi:

"Halk lirizminin çok canlı, coşkun bir mümessili olan şâirimizin, arasına didaktik, ahlâkî mahiyette nasihatler verdiği, atasözlerine benzer hikmetler söylediği de vardır. Fakat o ne bir tekke şâiri ne bir ordu şâiri, ne de şehir hayatına imrenen bir mütesalliftir;" kelimenin en geniş ve mânâsiyle bir Aşk ve tabiat şâiri, bir aşk ve tabiat çocuğudur."

Artık her ne kadar Karaca Oğlan'da yansıyan halkın özlü sözlerine, bir

* Fuat Köprülü, a.g.e., S 330

** Bilgiçlik ve incelik taslıyan ve bunda aşırı gidenler.

mısraya, bir beyte sığdırılan dünya görüşlerine sıra geldiyse de faydalı olacağı gerekçesiyle “Atalar sözü”ne* dair söylenilmiş birkaç sözü buraya alıyorum.

Atasözleri Hakkında:

“En yüksek şâirlerin, en derin filozofların, âlimlerin düşünüp düşünüp de bulamayacağı ve fakat feleğin çemberinden geçmiş, hayatın iyi fena cihetlerini anlamış bir Türk erinin söz arasında bulup söyleyiverdiği, zâhirde basit, hakikatte çok derin mânalı sözdür.”**

“Atasözleri eski, adsız, kutsallaşmış millî değerlerdir. Geniş halk kitlelerinin uzun yıllar boyunca geçirdiği tecrübelerden ve uzun yıllar revaçta olan düşüncelerinden meydana gelmiş oldukları için işlerimizde bize yol gösterirler. Bir atalar sözü ile belgelendirilen hareketin doğruluğundan kimse şüphe etmez. İhtilâflı işlerde bir atalar sözü en büyük hakemdir.”***

“Atalar sözü Kur’an’a girmez, yanınca yilişür.”****

“Türkçemizde “Atalar sözü” denen bir takım sözler vardır ki, bunlar kısa, bellmesi kolay, unutulması çok vakte muhtaç, çok değerli ve düşündürücü sözlerdir ve her biri bize doğru yolu, hakikati gösteren birer meş’aledir.”*****

“Halk için atalar sözü cedlerin, torunların kulaklarına fısıldadığı bir hatif nidasisir.”*****

“Durub-ı emsâl ki hikmet ül-avâmdır, lisanından sâdır olduğu milletin mahiyet-i efkârına delâlet eder. Durub-ı emsâl-i Osmaniyye ise cümleten mânîdardır.”*****

“Yani, “Atasözleri ki avam: halk hikmetleridir. Halk felsefesidir: dilinden çıktıkları milletin nasıl düşündüğünü, yani fikirlerinin ne mahiyette olduğunu anlatırlar. Osmanlı Türk atasözlerinin ise hepsi mânâlıdır.”*****

“Atalar sözü, Şemseddin Samî’nin “bir kâide-i umumiyeye nümune olmak üzere irâd olunan söz” ve “Mâna-yı zahirisi kasd olunmayıp zımnen ve kinâyetten diğer bir şeye delâlet etmek üzere irâd olunan söz “tarifinde ana hatlarını bulur...”

“Ağaç yaş iken eğilir” cümlesinin ilk manası açıktır. Taze bir fidanı eğmek kolaydır. Bu fidan kartlaşınca eğmesi, bükmesi, kırması zorlaşır. İkinci mânâyı biz manevî, zihni hayatımıza nakletmek sûretiyle icad ederiz. Çocuğu

* Atasözleri: darbimesel ve tabirler: deyimleri de içine alan umumî bir adlandırmadır.

** Ahmet Rıza, Türk Atalar Sözü, 1933

*** Ömer Asım Aksoy, Türk Dili Dergisi, Cilt:II, Sayı:15

**** Mevlânâ Şemseddin, Kitâb-ı Atalar, 1480

***** Osman Nuri Peremeci, Atalar Sözleri, 1943

***** Selim Nüzhet Gerçek, Atalar Sözü, 1939

***** Şinâsi

***** Şinâsi

küçükken terbiye etmek lazımdır, düşüncesi bizde yerleşir.”

“İşte bu maddî şekli bir hareket noktası yapan ve ilk söyleyicilerini tesbit edemediğimiz bu dil mahsulleri, hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri; din, ahlâk, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kaideleri somuttan soyuta giden bir yolla, bazan bir fikra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesillere intikal ettiren hikmetli cümlelerdir...”

“Türk halk hayatında dinî hükümler ve hukukî prensibler yanında saygı gören atalar sözü, millî, ırkî ve insanî vasıfları ile her türlü konuyu ele alan eserlerdir.” Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.” da tabiat olayını; “ayağını yorgana göre uzat.” ta ahlâk ve iktisat dersini, “kız beşikte, çeyiz sandıkta” cümlesinde âdeti: “akacak kan damarda durmaz.” da inanışı buluruz...”

“Atalar sözü, bir bakıma molozu atılmış, komprime, süzme sözlerdir; bu sözlerde göze çarpan edebî sanatlar hafızalarda yaşamalarını ve tesir kutretlerini artıran tamamlayıcı unsurlardır. “Ağaç yaş iken eğilir” istiâre; “güvenme varlığa, düşersin darlığa” tezat; “üzüm üzümüne baka baka kararır.” hüsniâtîlî; “Atta karın yiğitte burun” secî; “Kaynayan kazan kapak tutmaz” aliterasyon özelliği gösterirler.”

“Az kelime ile anlatılmış ve halka mal olmuş hikmetli söz.”**

“Türk’ü anlamak için malûm olan birçok vasıtaların birincilerinden sayılan tarihten, hatta Türk’ün kendisinden ve lisanından, şâirlerinden ve eserlerinden ziyade, bence “Atalar Sözü” hepsine tercih olunur.”***

“Halkın yarattığı ve binlerce yıldan beri benimseyerek hayat düsturu edindiği hikmetli, özlü, veciz sözlere Atasözü denir. Eskiden sav ve daha sonra mesel, darb-ı mesel terimleri bu anlamda kullanılmıştır.”****

Ahmet Kabaklı’nın da belirttiği gibi “Bir halk ürünü olan atasözlerindeki mantık ve anlam derinliği çok eskiden beri aydın tabakayı büyülemiştir. Halk verimlerine çokluk, küçümser gözle bakan divan şâirleri bile bazı beyitleri arasına atasözleri katmaktan zevk almışlardır.”***** Aşağıdaki mısra ve beyitler bu konunun başarılı örneklerdir:

* Prof. Dr. Şükrü Elçin (Hacettepe Üni.Öğr.Üyesi), Büyük Türkiye Aylık dergi, Ağustos 1970, yıl:I, Sayı:5

** Türkçe Sözlük

*** Veled İzbudak, Atalar Sözü,1936

**** Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, Cilt:I, Sayfa: 68

***** Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, Cilt:I, Sayfa: 69

1. “Gölge etme başka ihsan istemem.”
Ali Bey
2. “Yâr gelmezse sana pâyine sen git yârin
Yürümezse n’ola dağ, ey gönül abdâl yürür.”
Bağdadlı Rûhi
3. “Bâki kalan bu kubbede bir hoş sedâ imiş.”
Bâki
4. “Ne sâl iledir, ne mal iledir, beyim ululuk kemâl iledir.”
Esat Muhlis Paşa
5. “Ne şirin demiş bunu dâna
Ki olur sabır ile koruk helva.”
Hamdullah Hamdi
6. “Tâun ola bir de zulm-i cansûz
Bir koltuğa sığmaz iki karpuz.”
İzzet Molla
7. “Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.”
Kanûnî Sultan Süleyman
8. “Şecaat arzederken merd-i kıptî sirkatin söyler.”
Koca Ragıp Paşa
9. “Affeyliyelim ki belki bilmez
Bir sürçen atın başı kesilmez.”
Şeyh Galip
10. “Nush ile yola gelmiyeni etmeli tekdir
Tekdîr ile uslanmıyanın hakkı kötektir.”
Ziya Paşa

11. “Bed-asla necâbet mi verir hiç üniforma
Zer-dûz palan ursan eşek yine eşektir.”
Ziya Paşa

Zaten bizim de burada yaptığımız yukarıda olduğu gibi, Karaca Oğlan’ın şiirlerinden aynı tip örnekleri çıkarmaktır. Yalnız, bunları da kendi aralarında konularına göre ayırdık. Aynı zamanda örnek atasözleri de vererek “konularına göre seçme Türk Atasözleri” meydana getirmiş olduk. Aynı adı Karaca Oğlan’ın dörtlükleri için de verebiliriz.

Neticede bu halk kültürünün derinliğini, Karaca Oğlan’da etkisinin genişliğini ve bilhassa başarılı bir sentez örneğini görebiliriz. Bu kültür, gerek dîni ve ahlâkî hükümlerin, gerekse hukukî prensiplerin nesillere intikali sırasında en geçerli ve etkili anlatım aracıdır. Konuların özü itibariyle hafızalarda yer etmesini ve şuur üstüne çıkararak hareketlerin olumlu bir biçimde yönlendirilmesini sağlarlar.

İnsanlarımız asırlardan beri bu kültür varlığının irfan mayasıyla mayalana gelmiştir. İşte bundan ötürü Türk Milleti ârifdir.

I-SAĞLIK-SIHHAT

Sağlık:

1. Sağlıktır cihanın varı
Çok ağladım kıldım zarı
.....
Dün de görmedim bu gün de

I. Atasözleri:

1. Başın sağlığı dünya varlığı.
2. Dünya gençten gence, diçten dince.
3. Her işin başı sağlıktır.
4. Sağlık, varlıktan yeğdir.
5. Sağlık, en büyük sermayedir.
6. Sıhhat gibi insana sermaye olmaz.

I. Şiir:

- 1- Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
Kanunî Sultan Süleyman

2. Yiğit yiğidin yoldaşı
At, yiğidin öz kardaşı
Sağlıktır her işin başı
Gamlanma gönül gamlanma

II-İNSAN VE DEĞERLER

A) Yüceltilen Değerler

a. *Ablâk-Asalet-Soy:*

1. Her sabah her sabah ne salınırsın
Cevahir pas mı tutar, ne silinirsin
.....
Yanağın şeftalisi günden ziyade
2. Karac'Oğlan der ki, ne salınırsın
Cevahir pas tutar mı, ne silinirsin
.....
Atan sevmez seni benden ziyade
3. Cevahir pas tutmaz, ne silinirsin
Baktıkça gözüme hoş görünürsün
Bugün güzelliğın dünden ziyade

II. Atasözleri:

- 1- Altın çamura düşmekle kıymetten düşmez.
2- Altın, pas tutmaz
3- Altın, yerde paslanmaz; taş yağmurdan ıslanmaz.
4- Altın, yere düşmekle pul olmaz.
5- Asıl azmaz, asılsızdan vefa gelmez.

- 6- Asıl azmaz, bal kokmaz.
- 7- Asil azmaz, soy kovmaz.

4. Dinleyin ağalar zamane azgın
Yiğidin başında döner bir kuzgun
Tohumu almış da tarlası bozgun
Yiğit de ne desin day'olmayınca

II-III-IV-Atasözleri:

- 1- Arkasız olanın ayağına vurmuşlar vay arkam demiş, karnına vurmuşlar yine vay arkam, demiş.
- 2- Yardımcısı yâr olanın sapanına dünya dar olur.
- 3- Yardımsız dünya dönmez
- 4- Yiğit arkalı gerek.

5. Söylerim söylerim sözümden almaz
Nideyim, cahıldır, halimden bilmez
Bu dostluğun senin, boyuna sürmez
Anadan atadan soy olmayınca

III-IV. Atasözleri:

- 1- Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
  - 2- Soy köpek adam ısırılmaz.
  - 3- Soyu soppu belli.
6. Her çalıda güller bitmez
Bitse bile ışkın atmaz
.....
Gece gündüz düşlerine
  7. Od düştüğü yeri yakar
Değme dalda gül mü biter
Ko dört dilin, çok kuş öter
Bülbül ünü gelmemiştir.

6. I-II. Atasözleri

7. II. Atasözleri

- 1- Ağaçtan maşa, aptaldan paşa olmaz
- 2- Her ip ile adam asılmaz.
- 3- Her kazılan yerden su çıkmaz.
- 4- Her kuşun eti yenmez, kuş var ki, et yedirirler.
- 5- Her kütük yanmaz.
- 6- Her tak tak eden dülger olmaz.
- 7- Her vakit düşüş gelmez.
- 8- Her yumurtadan şahin çıkmaz.

8. Giden gelmez, giden gelmez

Aşnasın ağlatan gülmez
Geyim ile merdan olmaz
Vur kantara tart yiğidi

9. Zehirdir kötünün ekmeği yenmez

Merd olan erkeğin ışığı sönmez
Bir güzel seversen sözünden dönmez
Sevdiğinin halinden de bilmeli

I-II. Atasözleri:

- 1- Er adı ile deve hamudu ile söylenir.
- 2- Er başında devlet ırağ olmaz.
- 3- Er ekmeği minnetsiz.
- 4- Er gönlü ibrişim.
- 5- Er kocarsa koç olur, karı kocarsa hiç olur.
- 6- Kötü gün iyi olur, kötü insan iyi olmaz.

10. Coşkun sular gibi akar su isen

Ararlar bulurlar asıl soy isen
Gayetle severler, malı çoğ isen
İsterim akl ile hergiz olmasın

11. Yüksek olur Arap atın kaltağı
Issız kalmaz koç yiğidin yatağı
Varır bir kötüyeye değer eteği
Geri dur ha benli dilber geri dur

12. Güzel bell'olur tacından
Hiç yük ağlar mı bacından
Dünyada densiz ucundan
Sefil baykuş virandadır.

13. Yiğit yiğidin yoldaşı
Eyilerde ham süt olmaz
Bin kaygu bir borç ödemez
Gamlanma gönül gamlanma

13. II. Atasözleri:

- 1- Ham armudun ham sözü.
- 2- Ham söz kem akçe sahibinindir.
- 3- İyiden kötülük gelmez.
- 4- İyiden yaramazlık gelmez.
- 5- Sütüne çekti.

14. Sana derim sana hey Osman Paşa
Düşmanlara karşı duran mert olur
Şahin kocasa da vermez avını
Ta ezelden kurt eniği kurt olur

IV. Atasözleri :

- 1- Kurt eniği (oğlu) kurt olur.
- 2- Kurttan kuzu doğmaz, kerkenezden şahin.

15. Kara çalıda gül bitmez
Karga bülbül olup ötmez
Gündüz hayalimden gitmez
Girer gece düşlerime

b. Aşk - Sevgi :

1. Bir adam hasmını utandıramaz
Elde külliyetli var olmayınca
Pervane şem'ini uyandıramaz
Başta sevda, kalbde nâr olmayınca

III-IV. Atasözleri:

1. Herkes davul çalar ama, çomağı makama uyduramaz.
2. Her adam ne bilir aşkın halinden
Bülbül vazgeçer mi gonca gülünden
.....
Geçti dilber şu yolları dolandı

I. Atasözleri:

- 1- Aşk deryadır, dalmayan bilmez.
- 2- Eşşek hoşaftan ne anlar, suyunu içer tanesini bırakır.

II. Atasözleri :

- 1- Bülbüle altın kafes zindandır.
- 2- Bülbülün çilesi gülün derdindedir.
- 3- Gönül bir hümadır istediği yere konar.
- 4- Gönül dostunu bilir.
- 5- Gönül var otluğa konar, gönül var çöplüğe konar.
- 6- Gül güdük amma, kokusu güzel, selvi büyük amma, yapısı güzel.
- 7- Gülün kadrini bülbül bilir.

3. Bulunmaz aşkın ilacı
Sevip ayrılması acı
Yüzdüğün gölün siyeci
Karanfil, gül gerek idi

I-II. Atasözleri:

- 1- Âşık sazla, mâşuk nazla.
- 2- Âşıkla “niçin ağlarsın?” demişler, “gülmemek için” demiş.
- 3- Aşk ağlatır, dert söyler.
- 4- Aşk ateşten gömlektir.
- 5- Aşk başa belâdır, müşkil iptilâdır.
- 6- Aşkın varsa dağlara düş.
- 7- Sevip dostuna, boşanıp kocanaz varma.

4. Muahhnet kaçır dolandır
Aşk kande olsa bilinir
Şimdi binde bir bulunur
Kardeş deyi deyi ağlarım

5. Âşık bilir âşıkların hevesin
.....
Yoksa sen kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul kara gözlüm

6. Ölmeyince ayrılır mı can tenden
.....
Yüzünü bir bana döndür, yaradan

7. Çağır Karac'Oğlan çağır
Her taş diğerinden ağır
Güzel sevmek günah değil
Anan-baban n'ister benden

8. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şâdedip ellere gülmeseneydin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Bakıp uğrun uğrun gülmeseneydin

III. Atasözleri :

- 1- Muhabbet en güzel sermayedir.

2- Muhabbetten “Muhammed” hasıl oldu.

9. Almadır âşıkâ nişan
Almasız yâre kavuşan
Ah eder, anar almayı

10. Aramazlar gurbet ele gedeni
.....
Bitmeyince gönül yârdan ayrılmaz

11. Her ne zaman gönül yârin dilerse
Irak, yakın demez yola düşürür.

c. Diğergamlık (Yardımseverlik-Cömertlik):

1. Dost yoluna verdim olan varımı
Taşa çaldım namusumu ârımı
.....
Top top olmuş kirpikleri yaşınan

1- Cömert Allah’a yakındır, insanlara yakındır, cennete yakındır, ateşten uzaktır.

Hz. Muhammed (S.A.V.)

2- Cömertliğin aslı, kendi malından verip, başkasının malını korumaktır.

Hz. Ali (r.a)

3- Allah’a giden yolun köprüsü, malını onun uğrunda saçmaktır.

Şems-i Tebrizî

4- Bir kimsenin Allah’ı sevmesinin belirtisi üçtür: Deniz gibi cömertlik, güneş gibi şefkat, yer gibi tevazu.

Bayezid-i Bistâmî

d. Güzellik:

1. Güzel olanları severler dostum
Harcın değil, güzel olmasanaydın

III-IV. Atasözleri:

- 1- Güzel göz için, akıllı gönül için.
- 2- Güzele bakmak sevaptır.
- 3- Güzele bakmaya doyulmaz.
- 4- Güzeli herkes sever.

e. Haddini bilmek:

1. Bir dilberi öğüt versem almasa
Bir yiğit kendi miktarın bilmesi
Âkıbet başına belâ getirir

III-IV. Atasözleri:

- 1- Ayağını yorganına göre uzat.
  - 2- Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat aşını.
  - 3- Eşeğine bakmaz da Hasan Dağına oduna gider.
  - 4- Gücün gücü de var.
  - 5- Haddini bilmeyene, bildirirler.
  - 6- Haddini tecavüz eden, vasiye muhtaç olur.
  - 7- Hafif çalıyı yel alır, ağır çalı yerinde kalır.
  - 8- Haline (bak da) göre halı doku.
2. Hakka teslim eyle kendi özünü
Nâs işine karalama yüzünü
Yolun doğrusunu buldun mu gönül
3. Kula münasip değildir kul harcı
.....

Bir leylâ, bir Mecnûn, biri de gürcü
Bir de sen gelmişsin cihana dilber

f. Hayata Bağlılık:

1. Koyun meler, kuzu meler
Sular hendeğine dolar
Ağlayanlar bir gün güler
Gamlanma gönül gamlanma
  2. Yiğit yiğidin yoldaşı
Eyilerde ham süt olmaz
Bin kaygu bir borç ödemez
Gamlanma gönül gamlanma
  2. Yiğit yiğide yâr olur
Kötüler de ham süt olur
Kara gün ömrü az alır
Gamlanma gönül gamlanma
  4. Kara gündür gelir geçer
Gamlanma gönül gamlanma
  5. Gam gasavet çekme divâne gönül
Her zaman da dünya başa dar olmaz
Yıkılıp düşene gülme sakın sen
Yiğit düşüp kalkmayınca bell'olmaz
1. III-IV. Atasözleri:
  2. III-IV. Atasözleri:
  3. III-IV. Atasözleri:
  4. III-IV. Atasözleri:
  5. I -II. Atasözleri:
- 1- Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.
  - 2- Ağlatırsa Mevlâ'm bir gün güldürür.

- 3- Ağlayanlar bir gün olup güle gelmiştir.
- 4- Bin merak bir borç ödemez.
- 5- Bin tasa bir borç ödemez.
- 6- Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok
- 7- Her ağlamanın bir gölgesi olur.
- 8- Her vakit bir olmaz.
- 9- Her zararda bir hayır var.
- 10- Kara günün ömrü az olur.
- 11- Merak insanı mezara kadar sokar.

6. Karac'Oğlan der ki, gönül farırmaz
Zülûf burma ile kâkül çürümez
.....
Bir derdin var bilemedim kız senin

I. Atasözleri:

- 1- Gönül kocamaz.
7. Her yiğit sevdiği inen gezemez
Sıfat kocar, ama gönül kocamaz
Şimdi gönlüm bir yosmaya vurgundur

g. *Huy*:

1. Karac'Oğlan der ki, ne gelir elden
Can çıkmayınca huy çıkmazmış tenden
Kara kelleme döner kan kenarında

II. Atasözleri:

- 1- Can çıkar, huy çıkmaz.
- 2- Can çıkmayınca huy çıkmaz.
- 3- Huy canın altındadır.
- 4- Huylu, huyundan vaz geçmez.
- 5- İnsanın soyu bir, huyu bindir.

- 6- Soydur çeker, huydur geçer.
- 7- Sütle giren huy, canla çıkar

2. Güler yüze, tatlı dile doyulmaz
Gökteki yıldızlar çoktur sayılmaz
Yedi iklim dört köşeden geliyor

II. Atasözleri:

- 1- Tatlı dil, güler yüz.
  - 2- Tatlı kelâm dinletir, tatsız kelâm esnetir.
3. Her güzel de öğmeye lâyık olmaz
Bu yalan dünyadır ki giden gelmez
Hep gidenler şu toprağa belendi

II. Atasözleri:

- 1- Güzellik kudretten olmalı.
- 2- Her çiçeğin bir kokusu olmalı.
- 3- Her güzelin bir huyu olmalı.

b. İyilik:

1. Ezelden kalmıştır bu kanun böyle
Edicek bir eylik vakt iken eyle
Çağın geçer aman kız kerem, eyle

III. Atasözleri:

- 1- Gelecek deveden gelen tavuk yeğdir.
  - 2- Zamanında yapılmayan işin değeri olmaz
2. Bir eyilik et ki, çıkasın başa
.....
Yorgan zahmet çekip, kol incinmesin

1. *Olgunluk - Kemâl:*

1. Kâmil olan belli olur sözünden
.....
Kâkül müdür, zülûf müdür, tel midir

i. *Sabır* :

1. Sabr eyleyin sabır ile
Zeval gelmez imiş kula
Kötü, bir taş atsa göle
Kalkan ördek zarılanır

I-II. Atasözleri:

- 1- Adam beklemekle marifetli olur.
- 2- Belâ çekmeyince bal yenmez
- 3- Belâyaya sabretmedir âlemde hüner.
- 4- Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.
- 5- Sabır Cennet'in anahtarıdır.
- 6- Sabır hayırlıdır, tahammülü güç olmasa.
- 7- Sabır ile bitmez iş olmaz.
- 8- Sabır ile her iş olur.
- 9- Sabır maksadın en kestirme yoludur.
- 10- Sabır meserretin, acele nedametın anahtarıdır.
- 11- Sabır selâmettir, ivmek melâmet.
- 12- Sabır şâdlık anahtarıdır.
- 13- Sabırla sıçan, tahtayı deler.
- 14- Sabırlı kulunu Allah sever.
- 15- Sabr ile koruk helva, dut yaprağı atlas-ü dibâ olur.
- 16- Sabreden derviş, muradına ermiş.
- 17- Sabreyle işine, hayır gelsin başına.
- 18- Sabreylemek gönül anahtarıdır.
- 19- Sabrın sonu selâmettir.

I. Vecize:

- 1- Acı tanımamış olmak en büyük bir acıdır.
- 2- Acı çekenin en kuvvetli ilâcı yine acıdır.

I. Hadîs:

- 1- Sabır cennet hazinelerinden bir hazinedir.

2. Karac'Oğlan sırrın kime danışır

.....

Ayrılanlar elbet bir gün kavuşur
Ağlama sevdiğim, gül, dedi, bana

III. Atasözleri :

- 1- Her cefanın bir sefası, her sefanın bir cefası.
- 2- Her kabahatin sonu nedamettir.

III. Atasözleri :

- 1- Her cefanın bir sefası, her sefanın bir cefası.
- 2- Her kabahatin sonu nedamettir.
- 3- Küsen barışır, ölen toprağa karışır.

j. Sır:

1. Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan, gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelince
Anı yâd illere açıcı olma
2. Oğlan sen kendini ileri atma
Gizli sırlarını yadlara satma
Bilip bilmediğin her yere gitme
Yabancı deremez güllerimizi

3. Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
Güzel olan gül benzini soldurmaz
Her olur olmaza meyil aldırılmaz
Bir şahin avlar da bazım var benim

1. II-III-IV. Atasözleri:

2. II Atasözleri:

3. I Atasözleri:

- 1- Her gördüğünü dost sanıp sırrını söyleme.
2- Ser verip, sır vermemeli.
3- Sırdaş aramak, sırrını yaymak içindir.
4- Sırrı sır bilmeli.
5- Sırrına dost olan, dostuna söylemez.
6- Sırrını açma dostuna, o da söyler dostuna.
7- Sırrını düşman bilmesin, der isen dostuna aç.
8- Sırrını sır edene sor.

4. Bizim ilde bal kaymağı yemezler
İl sırrını yâd ellere demezler
.....
Sizin ilden güzel sevmeli değil

5. Yörük salarlar koşuya
Deme râzini nâşiye
Yârdan ayrılan kişiye

6. Gizli sırrın yâd ellere denilmez
Divaneler dost yerine konulmaz
.....
Sen göster sevdiğim nerelerinden

7. Yiğit olan sırrın kimseye demez
Kötü kalbindekin dile getirir

8. Yiğit olan kimse saklar sırrını
Kötü kalbindekin dile getirir.

k. Tatlı Dil:

1. Çokça keramet var şu tatlı dilde
Del'olup gideni yola getirir

III-IV. Atasözleri:

- 1- Söz var iş bitirir, söz var baş yitirir.
- 2- Tatlı dil güler yüz.
- 3- Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

l. Temkin - İhtiyat - Tedbir

1. Ördeksiz göllerin avın avlama
Vefasız dilbere meyil bağlama
.....
Ver bana bir öğüt, aklım şaşkındır

I-II. Atasözleri:

- 1- Her nesnenin erkânı vardır, oduna gidenin urganı.
- 2- Her sarığın ucu ortaya gelmez.
- 3- Her sudan abdest alınmaz

2. Oğlan sen kendini ileri atma
Gizli sırlarını yadlara satma
Bilip bilmediğin her yere gitme
Yabancı deremez güllerimizi

III. Atasözleri:

- 1- Bilinmedik aş ya karın ağrıtır, ya baş.
- 2- Bilmediğin işe karışma, bilmediğin yola gitme.
- 3- Bilmediğin ot karın ağrıtır.
- 4- Her su geçit vermez.

- 5- Herkesin geçtiği köprüden sen de geç.
- 6- Herkesin uyduğu imama sen de uy.

3. Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
Güzel olan gül benzini soldurmaz
Her olur olmaza meyil aldırılmaz
Bir şahin avlar da bazım var benim

4. Karac'Oğlan der ki, sözün bilmiş
Tebirle görülür dünyanın işi
Ne etsin, neylesin âlemde kişi
Felek Mustafa'ya yâr olmayınca

II. Atasözleri:

- 1- Aklın haricinde iş yapma.
- 2- Aklınla gör, kalbinle işit.
- 3- Tevekkelin gemisi batmaz.

5. Her güzele nazar olmaz
Halk içinde pazar olmaz
Tekneye gel, Dürye Dürye

II-III. Atasözleri:

- 1- İbadet de gizli kabahat da.

6. Güzel olan gül benzini soldurmaz
Her olur olmaza meyil aldırılmaz
Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
Kötüler sevdiğin dile düşürür

IV. Atasözleri:

- 1- Allah kötüye düşürmesin.
7. Çölleri vermişler akça ceyrana
Baykuşu vermişler ıssız virana

Yârinden ayrılan döner pervane
Bülbül figanını güle düşürür.

m. Yiğitlik:

1. Yiğidin ey'sini neden bileyim
Yüzü güleç kendi yaman olmalı
Kasavet serine çöktüğü zaman
Gönlünün gamını alan olmalı

I-II-III-IV. Atasözleri:

- 1- Yiğit kısmı gözünü budaktan sakınmaz.
- 2- Yiğit yüzüne tükürtmez, leşine tükürtür.
- 3- Yiğit yüzüne tükürtmez, izine tükürtür.
- 4- Yiğidin sözü demirin kertiği.
- 5- Yiğidin bakışı korkağın kılıcında keskindir.
- 6- Yiğit yarasını yiğit sarar.

2. Yiğit olan muntazırdır öğüde
Ben yiğit isterim fırka dağıda
Yiğidin başında duman olmalı

III-IV. Atasözleri:

- 1- Beylik vermekle, yiğitlik vurmakla
- 2- Yiğit başından devlet eksik olmaz.

3. Yiğit olan yiğit kurt gibi bakar
Düşmanı görünce ayağa kalkar
Kapar mızrağını meydana çıkar
Yiğidin ardında duran olmalı

I-II-III-IV. Atasözleri:

- 1- Arkasız olanın ayağına vurmuşlar, vay arkam demiş, karnına vurmuşlar yine vay arkam demiş.
- 2- Yiğidin ardı olmazsa derdi olur.

I... IV. Hadîs:

1- Korkaklıkta ar, ileri gitmekte şeref vardır.

4. Safi güzel olan, şol bazı kötü
Yiğidin densizi ey'olmaz zâtı
Gayet durgun isten silâhı, atı
Yiğit el çekmeyip virân olmalı

I-II-III-IV. Atasözleri:

1- İnsan sözünden, öküz boynuzunda tutulur.
2- İnsan taştan pak, gülden naziktir.
3- İnsan sözünün eri, sakalının berberi olmalıdır.
4- İnsanın söz anlamazı, atın gem almazı.

5. Yiğit olan yiğit dağdır kaledir
Sevmeyin çirkini başa belâdır
Bülbülün feryâdı gonca güledir
Takının güzeller gülde neler var

6. Gam gasavet çekme divane gönül
Her zaman da dünya başa dar olmaz
Yıkılıp düşene gülme sakın sen
Yiğit düşüp kalkmayınca bell'olmaz

7. Yiğidin bir başı firaklı gerek
Sağ yanı da sol yana çarklı gerek
Beriden benzerden yürekli gerek*

B)Yerilen Kusurlar

a. Cimrilik (Kısmık):

1. Nekeslikten kimse bezirgân olmaz

* Son mısra eksiktir. (Olamaz redifi)

b. Düşene El Uzatmamak:

1. Hastanın halinden ne bilir sağlar
.....
Bülbülün konduğu güller perişan
2. Bir yiğit düşmesin elin diline
Söyleyi söyleyi destan ederler
Nice yavuz olsa yiğidin adı
Anı gurbet ile mihman ederler

I...IV. Atasözleri:

- 1- Dillere düştü.
- 2- Düşenin dostu olmaz, hele bir yol düşde gör.
- 3- Bir düştüğün yerde bir daha düşme.
- 4- Düşman düşmana rahmet okumaz.
- 5- Düştün ise toprağa sarıl.
- 6- Kurt koyun olmaz.

3. Eyi günde yâran, ahbap çok olur
Dar günümde dost bulunmaz, nedendir.

III-IV. Atasözleri:

- 1- Düşenin dostu olmaz.
- 2- Kara gün dostu az olur.

c. Gıybet:

1. Diğümü dinleyip gıybet eyleyen
Oruç tutup beş vaktını kılmasın

III-IV. Atasözleri:

- 1- Arkasından söz söyleyeceğine yüzüne söylemeli.
- 2- Gıybet haramdır.

III-IV. Hadis:

- 1- Gıybet edenlerle dinleyenler günaha eşittir.
- 2- Gıybetten sakınınız zira gıybetin bir kısmı zinâdan daha şiddetlidir.

2. Bizim ilde bir gül biter
Vakti gelince tez yeter
Her kötü de bir söz atar
Bitmiş işim gerilenir

d. İhtiyatsızlık-İhmal:

1. Âlemde güzeller padişah olsa
Ona hizmet eden kul incinir mi?
Akça uçan taştan taş dokunur
Dalgası çok olan sel incinir mi?

III. Atasözleri:

- 1- Acemi çaylak bu kadar uçar.
- 2- Akılsız başın zahmetini ayak çeker.
- 3- Alçak yer yigidi hor gösterir.
- 4- Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
- 5- İhmal, İkbâle zarardır.

e. Kadir-Kıymet Bilmemek:

1. Kadir kıymet bilmez imiş her kişi
Kadirli, kıymetli ile gidelim.

III-IV. Atasözleri:

- 1- Her yumru koz olmaz.
- 2- Her yusuf güzel olmaz.
- 3- Herkes kendi nefsinı düşünür.

f. Kederlenmek-Gamlanmak:

- 1- Sağlıktır her işin başı
Gamlanma gönül gamlanma

IV. Atasözleri:

- 1- Ağlayanlar bir gün güler.
- 2- Bin kaygu bir borç ödemez.
- 3- Kara günün ömrü az olur

IV. Lâetri:

- 1- “Huzmâ safa doğma keder”: Üzüntü vereni at, safa vereni al

g. Kötü - Kötülük:

1. Karac'Oğlan der ki, çile çekilmez
Hozan tarlalara sümbül ekilmez
Sak yabancı ile başa çıkılmaz
İçinden sıdk ile yanan olmalı
2. Karac'Oğlan hey der, elin nazarı
Hercayı dilberle etme pazarı
Dünyada sevmeli esmer güzeli
Kakülleri yüzde tel incinir mi?
3. Bir sofraya isterim kimse sermedik
Bir yayla isterim kimse konmadık
Bir güzel isterim yâd el değmedik
Ellenmiş te bellenmiş nideyim
4. Severim güzeli nice olursa
Boyu uzun, beli ince olursa
Severim atımı dinççe olursa
Kovulmuşu yorulmuşu nideyim

5. Ararsam pınarın gözün ararım
Bulanmış ta durulmuşu nideyim

6. İtibarım yoktur yüzü gülene
.....
Meğer dostum çemberine saralar

7. Güzel bell'olur tacından
Hiç yük ağlar mı bacından
Dünyada densiz ucundan
Sefil baykuş virandadır

III-IV. Atasözleri:

- 1- Adamın bulaşığı yamandır.
- 2- Baş belâsı.

8. Sabr eyleyin sabır ile
Zeval gelmez imiş kula
Kötü, bir taş atsa göle
Kalkan ördek zararlanır

9. Dert üstüne dertler katar
Gelir bir engel, el atar
Biten işler gerilenir

III-IV. Atasözleri:

- 1- Hasut asla rahat etmez.
- 2- Pişmiş aşı soğuk su döker

10. Yoldaş olma yolun bilmez yolsuza
Komşu olma, sözün bilmez densize
Neyil verme edepsiz, arsıza
Âkıbet ırzına hile getirir

11. Yalnız git, yoldaş olma yüssüze
Selâm verme edepsizce, arsızca
Komşu olma namussuza, arsızca
Âkıbet üstüne hile getirir

10. I...IV. Atasözleri:

11. I...IV. Atasözleri:

- 1- Arkadan vurur çarşı köpeği.
- 2- Arsız güçlü olunca, haklısı suçlu olur.
- 3- Arsız erimez, çayır çürümez.
- 4- Asil ile taş taşı, bed asil ile yeme aş.
- 5- Bin yaddan, bir biliş iyidir.
- 6- Domuz derisinden post olmaz, eski düşmandan dost olmaz.
- 7- Düşmanını iyi tanı.
- 8- Ev alma, komşu al.
- 9- Evvel komşunu bul, sonra yurdunu tut.
- 10- Hasımdan sakın karınca ise de.
- 11- Kötü komşunun yedi mahalleye zararı dokunur.
- 12- Yüssüzden yüzünü satın al.
- 13- Yüzü başka, içi başka.

12. Avluda bağlıdır yiğidin atı
Her nere varırsan söylenir medhi
Altına batırsan eyi olmaz kötü
Aslı ham demirden, cevherden olmaz

III-IV. Atasözleri:

- 1- Kötü gün iyi olur, kötü insan iyi olmaz.
- 2- Kötüden iyilik beklenilmez.
- 3- Kötülük bir kızıl gömlektir; ya yeninden, ya yakasından çıkar.

b. Kötü Dil:

1. Yavru bu sözlerim sana misaldir
Acı sözler muhabbeti kısaldır

Gönül dersen yüz deveye misaldir.
Uzadıkça katarına av avlar

2. Bir körün gözüne girsem de olmaz
Bir yiğide sırrım versem de olmaz
Bir kötü dilim var, irahat durmaz
Kötü dil başıma belâ getirir

1. II. Atasözleri:

2. III-IV. Atasözleri:

- 1- Dil ile düğümlemiş şey dişle çözülmez.
- 2- Dil insanı yaya bırakır.
- 3- Dil küçüktür, belası büyüktür.
- 4- Dil söylenir haklanır, baş belâya katlanır
- 5- Dil sükût ederse baş selâmet bulur.
- 6- Dil yarası onulmaz.

ı. Nankörlük-Hıyanetlik (İyiliğe Kötülük):

1. Ararsan var kalbin ara
Eller sana ne der göre
Tuz ekmek yediğin yere
Hıyanetlik etmek olmaz

III-IV. Atasözleri:

- 1- Besle kargayı oysun gözünü.
- 2- Besledik, büyüttük danayı: şimdi tanımaz oldu anayı.
- 3- İyiliğe iyilik olsaydı koca öküze bıçak olmazdı.
- 4- İyiliğe kemlik âlemde olagelmiş, olagider.
- 5- Tuz, ekmek bilmiyen itten kötüdür.
- 6- Yedi adım yolun, bir içim suyun hakkı vardır.

i. Öfke:

1. Od düştüğü yeri yakar
Değme dalda gül mü biter

Ko dört dilin, çok kuş öter
Bülbül ünü gelmemiştir.

2. Yiğit olan kimse saklar sırrını
Kötü kalbindekin dile getirir

1. I. Atasözleri:

2. IV. Atasözleri:

- 1- Keskin sirke küpüne zarar verir

j. Yalancı - Yalancılık:

1. Size derim size yâren yoldaşlar
Kavli yalan dostu sevmeli değil
2. İkrar verdin neye döndün sözünden
Yalancıda iman kalmaz din gider

1. IV. Atasözleri:

2. III-IV. Atasözleri:

- 1- Yalan ile iman bir yer (ara) de durmaz.
- 2- Yalancının şahitliği (şahadeti) tutulmaz.

3. Karac'Oğlan der ki andın yalan
Olur olmaz, ayağı ile gelen
Akşam kavil verip yatsıda dönen
Yalancıdan iman gider, din gider

k. Yeis:

1. Kara gündür gelir geçer
Gamlanma gönül gamlanma

III-IV. Atasözleri:

- 1- Kara günün ömrü az olur.
- 2- Bin kaygu bir borç ödemez.

- 3- Gamı def, parayı sarf etmeli.
- 4- Gücün de gücü var.
- 5- Kar ne kadar çok yağsa da yaza kalmaz.

C) İnsan Karakteri ve Kişilik

1. Benim yârim gelişinden bellidir
Ak elleri deste deste güllüdür
Eşinden ayrılan neden bellidir
Gezer melil melil iller içinde

III-IV. Atasözleri:

- 1- Garibe aşına olmaz.
- 2- Garibin dostu olmaz.
- 3- Garip ilin şenliği bu kadar olur.
- 4- Garip itin kuyruğu bacağı arasında gerek.
- 5- Garip yiğitin dili kısa, boynu eğri olur.
- 6- Yabancı bakışından belli olur.
- 7- Yabancı koyun kenara yatar.
- 8- Yabancı köpek yedi mahalleden kovulur.

2. Yiğit eğlencesi, güzelin genci
Cefayı çok eder, dilberin dinci
Selvidir boyu, dişleri inci
Aptal oldu gene gönlüm delindi

II. Atasözleri:

- 1- Dilberde vefa olmaz.
- 2- Güzeller adama çok iş ederler, severler, akibet derviş ederler.

3. Karac'Oğlan der ki, konup göçülmez
Eyi kötü birden bire seçilmez
Denerim yolları yârsız geçilmez
Yârin alan, gidişinden bellidir.

II. Atasözleri:

1- İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışında.

4. Yürü bire yiğit yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Ecelden korkup ta sen geri durma
Yiğidin alına yazılan gelir

II. Atasözleri:

- 1- Her düdük istediğin gibi ötmez.
2- Her gördüğün sakallının baba diye kucacağına varma.
3- Her gördüğüne kapılma.
4- Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme.
5- Her yüze gülen dost olmaz.
6- Her yüze güleni dost sanma.

III-İNSAN-CEMİYET (İNSANLIK MÜNASEBETLERİ)

a. Arkadaşlık:

1. Ol asırdan beri âdet oluptur
Ergen kızlar yiğitlerle yan gider

b. Ayrılık - Gurbet:

1. Çağır Karac'Oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Yiğit sevdiğinden soğur
Sarılmayı sarılmayı

III-IV. Atasözleri:

- 1- Göz görmeyince gönül katlanır.
2- Göz görür, gönül çeker.
3- Gözden irak olan gönülden de irak olur.

2. Gittim gurbet ile geri gelinmez
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez
Ölsem gurbet ilde gözüm yumulmaz
Anam, atam, bir ağlarım yok benim
3. Karac'Oğlan der ki, konanlar göçmez
Bu ayrılık bizlerin arasın açmaz
Bir kötü gönlüm var, güzelden geçmez
Ne güzele doymaz gözüm var benim
4. Karac'Oğlan der, dünyanın ucu
Her kardeş diyene diyemem bacı
Ayrılık şerbeti ağıdan acı
Şu dünya malına içemiyorum

III-IV. Atasözleri:

- 1- Gurbet adı bet
- 2- Gurbette geçen ömür değildir.
- 3- Gurbet meşakkattir.

III-IV. Şiir:

- 1- Ölüm ile ayrılığı tartmışlar
Elli dirhem ağır gelmiş ayrılık.
5. Gurbette ölenin gözü yumulmaz
Muhabbetli dostundan gönül ayrılmaz
Yol ver dağlar ben sılama gideyim
6. Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicelerin, gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm
7. Hayal hayal oldu karşımda dağlar
Eşinden ayrılan ah çeker ağlar

Dökülmüş yapraklar, bozulmuş bağlar
Bülbülün konduğu dallar perişan

8. Gömten turnalar çekilir
İner yerlere dökülür
On beş yaşında bükülür
Beli, yârdan ayrılanın
9. Turnalar havadan geçer
Ay yüzlerce nurlar saçar
Ah ile vah ile geçer
Günü yârdan ayrılanın
10. Gül dikensiz bitmez imiş
Bülbül gülsüz bitmez imiş
İşe güce yetmez imiş
Eli, yârdan ayrılanın
11. Evlerinin önü söğüt
Atalardan kalmış öğüt
Yârinden ayrılan yiğit
Sılasına döner gelir.
12. Sunam gurbet ilin kahrı
Yumşak eder sert yiğidi
13. Karac'Oğlan der ki, fani dünyadan
Korkmaz mısın haram ile zinadan
Ayırırlar seni anan babandan
Gubet ile düşen yiğit sağ' m'olur
14. Ayrı düştüm yurttan, harap haneden
Bir yiğidi ayırsalar anadan
Anasından ayrı düşen sağ olmaz

c. Dost:

1. Yiğit yiğide yâr olur
Kötülerde ham sût olur
Kara gün ömrü az olur
Gamlanma gönül, gamlanma
2. Dolandım dağları borlara düştüm
Kız senin derdinden odlara düştüm
Çaresi bulunmaz dertlere düştüm
Dostunun derdine ortak olmalı

IV. Atasözleri:

- 1- Dost kara günde belli olur.
  - 2- Dost oldur ki, dost için dilene.
  - 3- Dost sanma, şanlı vaktinde dost olanı,
Dost bil, gamlı vaktinde elinden tutanı.
  - 4- Dost yoluna post olmalı.
  - 5- Dost bir yeşil yaprak.
  - 6- Eski dost kara gün bineği.
3. Gurbette ölenin gözü yumulmaz
Muhabbetli dosttan gönül ayrılmaz
Yol ver dağlar, ben sılama gideyim

III. Atasözleri:

- 1- Gönül bir hümadır, istediği yere konar.
- 2- Gönül dostunu bilir.
- 3- Gönül kimi severse güzel odur.
- 4- Gönül var otlığa konar, gönül var çöplüğe konar.

d. Düşmana Karşı Uyanık Olma:

1. Havayı da deli gönül havayı
Alıcı kuş yüksek yapar yuvayı

Türkmen kızı katarlamış mayayı
Hanı yaylam, der de arzular gider

2. Binelim arap atlara
Yaraşır koç yiğitlere
Ağzı açık nâ-mertlere
Yiğit sırrın açmak olmaz
3. Karac'Oğlan der ki, konmadan göçmem
Her olur olmaza sırrımı açmam
Kötüler köprü olsa üstünden geçmem
Taşkın suya uğradırım yolumu

e.Düşmek - Muhannete Muhtaç Olmak:

1. Dinle imdi bir nasihat edeyim
Kullar muhannete muhtaç olmasın
Doğru yolu koyup sarpa gideyim
Sevdiğim, gönlüne gamlar gelmesin

II. Atasözleri:

- 1- Allah namerde muhtaç etmesin.
2- Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.
2. Yiğide yiğitlik veren hep varlık
Yiğidi kötü eden kör olsun yokluk
.....
Beyoğlu üstüne baz inen gelir

I-II. Atasözleri:

- 1- Düşenin dostu olmaz.
- 2- Düşün ise toprağa sarıl.

f. El Elden Üstündür:

1. Yiğide yiğitlik veren hep varlık
Yiğidi kötü eden kör olsun yokluk
Sen seni sarpa vur kınalı keklik
Beyoğlu üstüne baz inen gelir

III-IV. Atasözleri:

- 1- Ayı ne kadar yol bilse avcı o kadar av bilir.
- 2- El elden üstündür.
- 3- El mi yaman, beğ mi yaman.

g. İş ve Zamanın Değerlendirilmesi:

1. Deryalarda gezer gemi
Sükkerdir tütünün yemi
Sürelim devranı demi
Devran geçer demedim mi?

III-IV. Atasözleri:

- 1- Devran sürenindir.
- 2- Fırsat elde iken kaçırma.
- 3- Fırsat, ganimet.
- 4- Fırsat, rüzgâra benzer, marifet onu geçerken tutmalıdır.
- 5- Fırsatı fevt etme.
- 6- Fırsatı fevt etmez âkıl, meğer nâdân ola.
- 7- Fırsattan istifade.
- 8- Gün bugün, saat bu saat.

2. Yürü bire yiğit yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Ecelden korkup da sen geri durma
Yiğidin alınına yazılan gelir

b. İyi - Kötü:

1. Amana da deli gönül amana
Kalmadı eyi gün devr-i zamana
Cevheri de denk ettiler samana
Yük masnıtı bulmaz tay olmayınca

III-IV. Atasözleri:

- 1- Davul, dengi dengine diye çalar.
2- Her nesnenin erkânı vardır, oduna gidenin urganı.
3- Her sargı, her yaraya göre olmaz.
4- Her sarığın ucu ortaya gelmez.
2. İnsanın kötüsü eylikten bilmez
Kursaksıza öğüt versen de almaz
İnsan çiğ süt emmiş, itimat olmaz
Kapıda hizmetkâr kulundan sakın
3. Kötü insan doğru girmez yoluna
Eyi insan hoş geçinir diline
Elini sunma ki yârin gülüne
Dikeni var, batar, elinden sakın

ı. Mevkiye – Mala - Zenginliğe Rağbet:

1. Coşkun sular gibi akar su isen
Ararlar bulurlar asil soy isen
Gayetle severler, malı çoğ isen
İsterim akl ile hergiz olmasın

III-IV. Atasözleri:

- 1- Âlemde itibar zenginle güzeledir.
- 2- Malı olmayanın dostu olmaz.

i. Muhannet (Mubanat - Muhannes: Alçak, Nâmert):

1. Tahta olur evlerinin yapısı
Dar olur da muhannetin kapısı
Kadan alsın güzellerin hepsi
Güzellerden sıdkım sıyrıldı, gönül
II. Atasözleri:
1- Allah sağ eli sol ele muhtaç eylemesin.
2- Muhannetin kapısı çetindir.
3- Nâmerde, merde, bir ferde muhtaç olma.
4- Nâmert yaptığı iyiliği başa kakar.
2. Muhannet kaçır dolanır
Aşk kande ise bilinir
Şimdi binde bir bulunur
Kardeş deyi ağlarım
3. Yiğit olan yiğit biner atlanır
Kötüler de her cefaya katlanır
Yiğit gölgesinde yiğit saklanır
Nâ-mertlerde gölge olmaz, ar olmaz

IV. Atasözleri :
1- Allah nâmerde muhtaç etmesin.

j. Sosyal Hiciv:

1. Karac'Oğlan der ki, geçti ne fayda
Merhamet kalmadı yoksulda bayda
Bu ayda olmazsa gelecek ayda
On iki ayın birisinde gidelim

II. Atasözleri:
1- Her vakti bir sanma.
2- Merhametin dünyada bir adı kaldı.

3- Zamane çocuğu.

2. Niderler de insan oğlu niderler
Doğru yolu koyup sarpa giderler
Züğürt isen seni deli ederler
İsterim, bildiğin eller bilmesin

k.Sosyal İşbirliği - Dayanışma:

1. Pir olmayan aşka gelmez
Koç olmayan kurban olmaz
Yalnız taşla dıvar olmaz
Yoldaş deyi deyi ağlarım

III. Atasözleri:

- 1- Az eli aşta gör, çok eli işte göre.
- 2- Bir çiçekle yaz gelmez.
- 3- Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- 4- Bir elin şamatası çıkmaz.

1. Topluluk rahmettir, ayrılık azab.

Hz. Muhammed (s.a.v.)

2. İki birden; üç ikiden; dört üçten... hayırlıdır.

Hz. Muhammed (s.a.v.)

3. Kim cennetin ta ortasında bulunmak isterse birliğe yönelsin.

Hz. Muhammed (s.a.v.)

4. Halkın içinden kaçmak marifet değildir. Asıl marifet halkın içinde iken içine dönebilmektedir.

1.Varlık - Yokluk:

1. Bizim ilde bal kaymağı yemezler
İl sırrını yâd ellere demezler
Sen güzeli ben garibe vermezler
Sizin ilden güzel sevmeli değil

III. Atasözleri:

- 1- Davul dengi dengine diye çalar.
2. Niderler de insan oğlu niderler
Doğru yolu koyup sarpa giderler
Züğürt isen seni deli ederler
İsterim bildiğin eller bilmesin

III. Atasözleri:

- 1- Para akıl, don yürüyüş öğretir.
3. Yiğide yiğitlik veren hep varlık
Yiğidi köt(ü) eden kör olsun yokluk
Sen seni sarpa vur kınalı keklik
Beyoğlu üstüne baz inen gelir

I-II Atasözleri :

- 1- Var akar, yok bakar.
- 2- Var evi, kerem evi; yok evi, verem evi.
- 3- Var kuvveti bazuya verdi.
- 4- Yoktan ne çıkar.

m.Zengin - Zenginlik:

1. Arap atı olan iştahlı biner
Aşireti olan yaylağa konar
Aşnası olan da yolları döner
Belki sevdiceğim döner geriye

I-II-III. Atasözleri:

- 1- Var akar, yok bakar.
- 2- Var varlatır, yok söyletir.
- 3- Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır.
- 4- Zengin helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz.

- 5- Zengin olan her gün bal yer.
- 6- Zengin olan her gün buzlu hoşaf içer.
- 7- Zengin olan kâh yer, durur durur dahi yer.
- 8- Zenginin horozu bile yumurtlar.

2. Bir adam hasmını utandıramaz
Elde külliyetli var olmayınca
Pervane Şem'ini uyandıramaz
Başta sevda, kalbte nâr olmayınca

I-II. Atasözleri:

- 1- Paralı adamdan dağlar bile korkar.
- 2- Var varlatır, yok söyletir.
- 3- Zenginin horozu bile yumurtlar.
- 4- Zengin olsa hoppa, fakir olsa deli.
- 5- Zügürtlük zadeliği bozar.

IV-BİLGİ VE HAKİKAT

a. Âlim-Câhil

1. Âlim olan kulak verir va'zlara
Câhil olan sohbet katar sazlara
.....
Kuru güller sulanacak zamandır

I-II. Atasözleri:

- 1- Âdemin hayvaniyeti yemekle, insaniyeti okumakla kaimdir.
- 2- Âlim olmak istersen durma yaz, câhil olmak istersen durma kaz.
- 3- Câhil olan kimse vakitsiz öten horoz gibidir.
- 4- Câhilin âlim katında sözünün miktarı yok, kendi eşek, giydiği çul, başının yuları yok.
- 5- Cahilin sözü, eşeğin anırması.
- 6- Cahilin sözüne bakılmaz.
- 7- Okuma bilmeyen kör gibidir.

8- Okuma bilmeyip yazan, odur dünyayı bozan.

b.İlim Tabsili:

1. Ehildir, hüsnünü muhalif etme
Mekteb-i irfandan bir kadem gitme
Sana dört sözüm var sakın unutma
Bir öğren, bir öğret, bir oku, bir yaz

II-III-IV. Atasözleri:

- 1- Âlim unutmuş, kalem unutmamış.
- 2- Âlim olmak istersen durma yaz.
- 3- Câhil olamak istersen durma kaz
- 4- Deme kış, yaz, oku yaz.

II-III-IV. Hadîs:

- 1- İlim bir avdır, yazı onun ayak bağıdır.

V. DÜNYA GÖRÜŞÜ

A) Kader Fikri

a.Dünya-Âbiret:

1. Dünya fâni, insan konuk
Demlerin süren öğünsün

III. Atasözleri:

- 1- Bu dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi.
  - 2- Bu dünya fânidir, gelen bilmez, giden bilmez.
  - 3- Dünya varlığına güvenilmez.
2. Cehennem yerinde hiç ataş yoktur
Herkes ataşını bile götürür

3. Herkes atasını buradan götürür
O dünyada atas, nâr olmaz

2.III-IV. Atasözleri:

3. III-IV. Atasözleri:

1- Allah balmumu yakana balmumu verir, yağ mumu yakana yağ mumu verir.

2- Allah dağına göre kar verir.

3- Cennet, cehennem dünyada, hangisini kazanırsan.

4- Dünyâ kâfirin cennetidir.

5- Dünya mü'minlere cehennemdir.

6- Dünyada eken ahrette biçer.

2.III-IV.Hadîs-i şerif:

3. III-IV.Hadîs-i şerif:

1- Dünya âhretin tarlasıdır.

2- Ölüyü üç şey teşçi eder: ailesi (eş-dost), malı ve ameli: bunlardan ikisi geri döner, ameli kendisiyle beraber kalır.

b. Ecel :

1. Şu yalan dünyaya gelenler gider
İli kahramanlı iller kalır mı?
Ölenler ölür de borcunu öder
Hele dur bakalım, sağlar kalır mı?

2. Karac'Oğlan der ki, başa yazıldı
Gözüm yaşı ceyhun oldu süzüldü
Kefenim biçildi, kabrim kazıldı
Mezarımın üstü karalandı gel

3. Karac'Oğlan der, kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

4. Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Niceserin, gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

5. Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

I-II-III-IV. Atasözleri :

- 1- Dünya karıncalı kütüğe benzer.
- 2- Dünya kazan, biz kepçe.
- 3- Dünya malı dünyada kalır.
- 4- Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.
- 5- Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.
- 6- İnsan bir umutta doğar, bir umutta ölür.

6. Can, kafeste duran kuştur
Elbet uçar gider bir gün

III-IV. Atasözleri:

- 1- Ecel yastığına baş komuş.
- 2- Her inişin bir yokuşu vardır.
- 3- Her şeye çare bulunur, ölüme çare bulunmaz.

7. Gelen gider imiş şu kara yere
Mansur cana kıydı, çekildi dâra
Hakk'ın kelâmın söyleyip bile
Diller beni sevdiğime ulaştır.

8. Ölümden korkup da sonunu sayan
Ölür gider, yâr koynuna giremez.

III-IV. Atasözleri:

- 1- Korkunun ecele faydası yoktur.

c. İnsan - Felek (Talih):

1. Karac'Oğlan der ki, sözün bilmiş
Tebirle görülür dünyanın işi
Ne etsin, neylesin âlemde kişi
Felek Mustafa'ya yâr olmayınca

III-IV. Atasözleri:

- 1- Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.
2- Neylesin Mahmut, vermezse Mabud.
2. Karac'Oğlan, devranım var, gamım var
Yâr yitirdim, düşüncem var, gamım var
Yedi derya içinde bir gemim var
Atar m'ola bir kenara sel bizi
3. Ağırdır kalkmıyor yükümün tayı
Demirdir çekilmez feleğin yayı
.....
İl içinde olan sözden usandım

d. Kader:

1. Bu yalan dünyadır ki giden gelmez
Hep gidenler şu toprağa belendi

III-IV. Atasözleri:

- 1- Geçmişe mazi derler.
2- Gelen bilmez, gidenden haber gelmez.
3- Her geçen geçti, gelene bak.
4- Her geçen ömür geri gelmez.
5- Her şeyin bir sonu var.

2. Ecel eli ömür ipin düğümler
Kıyamettir bana bu gün düğünler
.....
Kırpikler var gönül ile cenk eder
3. Cesedimi göz yaşıyle yusunlar
Mezarımı yol üstüne kosunlar
Gelen, geçen garip ölmüş desinler
Dünya bir yol, gedâ gider, han gider

IV. Atasözleri:

- 1- Ecele çare bulunmaz.
- 2- Olacak olur.
- 3- Olacakla öleceğe çare bulunmaz.
- 4- Ölüm bir devedir ki, herkesin kapısına çöker.
- 5- Ölüm zengine, fakire bakmaz.

e. *Mukadderat:*

1. Bin dahi yaşasam çare bulunmaz
Ruh çıkarsa sal görünür gözüme
2. Karac'Oğlan der ki, nic(e) olur halim
Gün geçtikçe artmaktadır vebalim
Az yaşa, çok yaşa âhır ölüm
Âhirete karşı götür imanı

1.III-IV. Atasözleri:

2. III-IV. Atasözleri:

- 1- Az yaşa, çok yaşa âkibet gelir başa.
- 2- Ecel ne bir saat geri, ne bir saat ileri.
- 3- Ecelden başka her şeye çare bulunur.
- 4- Ecelden kaçınılmaz, nerde olsa gelir bulur.
- 5- Ecele çare olsaydı, Lokman Hekim bulurdu.
- 6- Ecelsiz kul olmaz.

- 7- Ecelsiz kul ölmez.
- 8- Ne kadar cehd etse olmaz, mukadderden ziyade.
- 9- Olacağı çare yoktur.
- 10- Olacakla öleceği çare yok.

3. Yürü hey kaşları kalem
Sağ olursam seni bulam
Güvercinliktir bu âlem
Konan göçer, demedim mi?

4. Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var, dünyada yol ahrete
Coşkun gider salın bir gün

I-II-III-IV. Atasözleri :

- 1- Dünya bir kararda durmaz.
- 2- Dünya Hz. Süleyman'a kalmamış.
- 3- Dünya karıncalı kütüğe benzer, gelen bilmez, giden bilmez.
- 4- Dünya rüya gibidir.
- 5- Dünyanın üstü varsa altı da vardır.

5. Ağa olsa, paşa olsa, beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün

III-IV. Atasözleri:

- 1- Dünya malı dünyada kalır.
- 2- Dünya kime kalmış ki, sana kalacak.
- 3- Dünya varlığına güvenilmez.
- 4- Ölmek var, dönmek yok.
- 5- Takdir ne ise o olur.
- 6- Takdirde yazılan tedbirle bozulmaz
- 7- Takdire rızadan gayrı çare yok.
- 8- Takdir-i Hüdâ, kuvve-i bazı ile dönmez.

6. Üryan geldim gene üryan giderim.
Ölmemeğe elde fermanım mı var
Azrail gelmiş de can taleb eder
Benim can vermeğe dermanım mı var

7. Yürü bire yiğit yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Ecelden korkup da sen geri durma
Yiğidin alınına yazılan gelir.

8. Kısmet var ise gelir Yemen'den
Kimse bilmez, nerde kalır ölümüz

f. Nasip (Baht-Kısmet-Talih)

1. Kısmetin var ise gelir Yemen'den
Kısmetin yoğise ne gelir elden
Hüccetim kadıdan, beratım senden
Hiç yazılan yazı karalanır mı?

I-II-III-IV. Atasözleri :

1- Ağaç kapı kapandıysa altın kapı açılır.

2- Ağılda oğlak doğsa, ovada otu biter.

3- Baht işi.

4- Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.

5- Balı parmağı uzun olan değil, kısmeti olan yemiş.

6- Kısmet gökten zembille inmez.

7- Kısmet ise gelir Hint'ten, Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden.

8- Kısmetimizde varsa, kaşığımızda çıkar.

9- Kısmetin seni arar bulur.

10- Kısmetinden artık yiyemezsin.

11- Kimsenin kısmetini kimse yemez.

12- Kimsenin nasibini kimse yemez.

13- Nasibinde varsa gelir Yemen'den, nasibinde yoksa düşer dehenden.

- 14- Talih, yâr olmayınca elden ne gelir.
15- Talihi yâr olanın, yâri sarar yâresini
Talihi yâr olmayanın, yelek ağlatır anasını.

2. Esdirir de seher yeli esdirir
Kimini ağlatır, kimin küstürür
Kısmet ise kadir Mevlâm gösterir
Çokça heves edip övmeli değil.

3. Devleti başında olan kişinin
Sevdiceği kendi ile bir olur

III-IV. Atasözleri:

- 1- Allah birine yürü ya kulum dedi mi Tosya'ya sâi olur.
2- Allah uçmayan kuşa alçacık dam verir.
3- Allah yardım ederse kuluna, her işi girer yoluna.

g. Tanrı:

1. Hanı Karac'Oğlan hanı
Veren alır tatlı canı
.....
Yeşil bağla ala karşı
2. Kadir Mevlâ'm yakın eyle ırağım
Ağlama gözlerim Mevlâ'mız kerim
Melilliğim vardır yârdan gelirim

II-III- Atasözleri:

- 1- Mevlâ diyen yolda kalmaz.

h. Tecelli:

1. Gönül Hak evidir, sakın söndürme
İki leblerinden, bir yanağından

B) Determinisme (Sebeup-Netice Münasebetleri)

1. Ufacık taşınan kule yapılmaz
Karanlık gecede yâre bakılmaz
.....
İstersen öcünden öl dedi bana

I-II. Atasözleri:

- 1- Karanlığa kurşun sıkmak.
- 2- Karanlıkta göz kırptığını kim bilir.
- 3- Karanlıkta kim kime, dum duma.
- 4- Küçük ölçekle büyük anbar dolmaz.

2. Güz gününde av avlanmaz
Yaz gününde at bağlanmaz
İlin kızı ile gelmez
Harap oldu bağlar şimdi

3. Kış gününde güller bitmez
Dalında bülbüller ötmez
Can arzular elim yetmez
Gönül selâm ister şimdi

4. Kuru kütük yanmayınca tüter mi?
.....
Vakti gelmeyince bülbül öter mi?
Ötüp gider bir gözleri sürmeli

I-III. Atasözleri:

- 1- Her şeyin vakti var, horoz bile vakitli öter.
- 2- Vakitsiz açılan gül tez solar.
- 3- Vakitsiz öten horozun başını keserler.

5. Ataş yanmayınca tütün mü tüter
.....

Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider, bir gözleri sürmeli

I-II. Atasözleri:

- 1- Ateş olmayan yerde duman tütmez.
  - 2- Arpa eken buğday biçmez.
  - 3- Perşembenin gelişi çarşambadan belli olur.
  - 4- Sebepsiz kuş uçmaz.
6. Tımarsız olur mu bağ ile bostan
Vatan diken olmuş, yâd ile gülüstan
Sılam seni terkedeyim bir zaman

II-III. Atasözleri:

- 1- Arpa ekip buğday bekleme.
  - 2- Arpa verilmeyen at, kamçı zoru ile yürümez.
  - 3- Arpa yemiş at, menzil keser.
  - 4- Bağ çapa ister, tarla keser.
  - 5- Bağ demiş ki: “bak bana, bakayım sana.”
  - 6- Bağ duâ değil çapa ister.
  - 7- Bağa bak üzüm olsun, üzümü yemeğe yüzün olsun.
  - 8- Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
  - 9- Buğray başak verince, orak pahaya çıkar.
  - 10- Kuldân hakeret, Mevlâ’dan bereket.
7. Karaca’Oğlan der ki, haydan hay olur
Seni görenlerin aklı zay olur
Sanma yine bu yaralar sağ olur
Gamz’okun sineme vuralı gelin
8. Ataş yanmayınca tütün mü tüter
Ak göğsün üstünde uban mı biter
Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider, yaylasına bir gelin

9. Karac'oğlan der ki yanan tutuşur
Siyah zülfün mâh yüzünde karışır
Gözün durmaz, gözüm ile erişir
şol kirpikler birbiriyle cenk eder

10. Pir olmayan aşka gelmez
Koç olmayan kurban olmaz
Ecel gelse derman olmaz
Hakk'tan rıza gelmemiştir.

11. Çok varıp gelirsen olmaz bir yere
Ya muhabbet kalkar, ya bir hal olur

III-IV. Atasözleri:

- 1- Az olsun öz olsun.
- 2- Az olup öz olsun, çok olup yavuz olacağına.
- 3- Çok arpa atı çatlatır.
- 4- Çoğu zarar, azı karar.
- 5- Çok gezenin ayağına çöp batar.
- 6- Çok gülen çok ağlar.
- 7- Çok isteyen belâsını ister.
- 8- Çok karıştırma çapanoğlu çıkar.
- 9- Çok lâkırdı baş ağrısı yapar.
- 10- Çok lâkırdı para etmez.
- 11- Çok naz âşık usandırır.

12- Yiğit olmayanın yalanı çoktur
Cehennem yerinde hiç ataş yoktur
Herkes ataşını bile götürür

III-IV. Atasözleri:

- 1- Dünyada eken ahrette biçer.
- 2- Cennet, cehennem dünyada, hangisini kazanırsan.
- 3- Dünya ahretin tarlasıdır.

C) Değerlendirmenin Değişmesi

- 1- Yalanmış dünyanın ötesi yalan
Felektir muradım elimden alan
Mısır'a sultan olsam istemem kalan
Dost ağlayıp düşman güldükten geri
2. Çok varıp da gelme sevdiğin yere
Ya muhabbet kalkar, ya bir hal olur

XII-IV. Atasözleri:

- 1- Çoğu zarar, azı karar.
- 2- Çok naz âşık usandırır.
- 3- Fazlası haram.

VI. ÇEŞİTLİ KONULAR

1. Diyar-ı gurbetin çâr köşesinde
Eğleşilmez kisb-ü kâr olmayınca

III. Atasözleri:

- 1- Garibin yeri ya han, ya külhan.
2. Güzelin kıymatı bin altın değer
Netmeli güzeli huy olmayınca

III. IV Atasözleri:

- 1- Güzel göz için, akıllı gönül için.
- 2- Güzel yüzden kırk yılda usanılır, güzel huydan kırk yılda usanılmaz.
- 3- Güzelliğe bakma (kapılma), huya bak.
- 4- Güzellik ekmeğe sürülüp yenilmez.
3. Gonca düşmez âşıklara dilekle
Gelin kızlar yayık, yayar, bilekle
Sallanıyor gümüş halhal kolunda
4. Sular hendeğine dolar
Ağlayanlar bir gün güler
Gamlanma gönül, gamlanma

II. Atasözleri:

- 1-Söz sahibini bilir.
- 2-Su aka aka yolunu bulur.
- 3- Su alçağa akar.
- 5- Su çukurunu bilir.

5. Bir yiğit de bir güzeli severse
Emrettiği yere hemen gelmeli
Ardına düşmeyle güzel sevilmez
Güzelleri koşup koşup bulmalı

6. Bir yiğide bir yâr yeter
İki seven del'olma mı?

7. Dünyanın fâni olduğun bilirsin
Ev yaparsın, çamurlayıp samanı

8. Taş düştüğü yerde ağır
Yiğit sevdiğinden soğur
Sarılmayı sarılmayı

9. Dert Allah'tan gelirmiş
İflah etmez öldürürmüş
Yürekteki dert yiğidi

10. Güz gününde av avlanmaz
Yaz gününde at bağlanmaz
İlin kızı ele gelmez
Harap oldu bağlar şimdi.

11. Kış gününde güller bitmez
Dalında bülbüller ötmez
.....
Gönül selâm ister şimdi.

12. Karac'Oğlan der ki, nolup nolmadan
Dost ağlayıp düşman bize gülmeden

Biri ölüp biri ile kalmadan
Ölecekse ikisi de ölmeli

13. Almayı dalından almalı değil
Çirkini güzele vermeli değil
Yavru küçük diye dövmeli değil
Sürmeli gelinin derdi aldı beni

14. Peteği bal eder, ustadır arı
.....
Ne taraftan ince belli yâr gitti

15. Sarrafı da bilir altın akçeyi
.....
O dosta yiyecek nar bulamadım

16. Yörük salarlar koşuya
Deme râzını râşiye
Yârdan ayrılan kişiye
Zulum deyi deyi ağlarım

17. Muhannet kaçar dolanır
Aşk kande ise bilinir
Şimdi binde bir bulunur
Kardeş deyi deyi ağlarım

18. Ağacın eyisi özünden olur
Yiğidin eyisi sözünden olur
El için ağlayan gözünden olur
Ağlama hey gözü yaşın sevdiğim

19. Rağbet kalmadı hiç yoksula bayda
.....
On iki ayın birisinde gidelim

20. Karac'Oğlan der ki, yiyip içmeden
Güzeller usanmaz konup göçmeden
Muhannetin köprüsünden geçmeden
Düşelim de azgın sele gidelim

21. Aşk ateşin değirmende öğüttüm
Eledim kalburdan, elekten geçtim

III-IV. Atasözleri:

1- Feleğin çemberinden geçmiş.

22. Bir konak yaptırdım kavim, kardaşlar
Çekip ilk direğin yıkan ben oldum

23. Gönül kimi sevse güzel o imiş
Almanın eyisin ayı yerimiş
Bil, kara zülfüne kullar olduğum

24. Her yiğidin devlet konmaz başına
Yâr ağlatan doyar m'ola yaşına
.....
Benzettim yavruyu seçemiyorum

25. Çok olur güzelde noktalı sözler
Bu zülûf gerdana az, kara gözlüm

26. Ne bilir güzeli sevmesin ahmak
.....
Can cefa götürmez tez, kara gözlüm

I. Atasözleri:

- 1- Adamın kıymetini adam bilir.
- 2- Ahmak ahmağı bulur.
- 3- Ahmak gelin, yengeyi halayığı sanır.
- 4- Eşek hoşaftan ne anlar suyunu içir tanesini bırakır.

27. Gönlü büyük olur güzel sevenin

.....

Yüreği dol'olur göz, kara gözlüm

28. Vilâyet hünkârın, seyran bizimdir

Göze yasak olmaz, gezer yürürüm.

29. Çok yiğitler çılbak doğar anadan

Aradım da buldum ben bu belâyı

Müstehaktır bu işlerin yaradan

II-III-IV. Atasözleri:

1- Analar neler doğurur.

2- Belâsını buldu.

3- Edene ederler.

4- Eliyle buldu.

III. Lâedri:

1- Lâ darare ve lâ dırâre (Zarar vermeyene zarar vermezler.)

2- Men dakka dukka (Çalan çalınır, vuran vurulur)

30. Yârdan insaf yoktur, bende yok derman

Yazık ki işlerim Allah'a kaldı

.....

Kanlı kirpikleri kalbime ferman

II. Atasözleri:

1- İş ayağa düştü.

2- İş başa düşünce gayret dayıya düşer.

3- İşimiz Allah'a kaldı.

31. Her taş diğerinden ağır

Güzel sevmek ayıp değil

Anan baban n'ister benden

32. Güzelsiz yaylaya konup göçülmez
Kelle kesmek ile kanlar saçılmaz
.....
Bir derdin var, bilemedim kız senin

33. Sürerler baykuşu ıssız örene
Kefen kısmet olmaz güzel sarana
Beni yârin yağlığıyla saralar

III. Atasözleri:

1- Yâri güzel olanın yıl kadardır gecesi.

34. Kimi cennet ister, kimi cehennem
Cennetten beride yolda neler var

35. Yiğit olan yiğit dağdır, kaledir
Sevmeyin çirkini başa belâdır
Bülbülün feryâdı gonca güledir
Takının güzeller, gülde neler var

36. Yâr elinden ben bir dolu içmişim
Deli eder, sarhoş eder, benk eder
Genç yaşında taze civan sevmeyen
Dünyasından hayvan gelir bön gider

37. Yuka olur ulu suyun geçeği
Hak balığa buyurmamış bıçağı
Domurmamış, açılmamış çiçeği
Güller melil melil, bilmem nedendir.

38. İş düşünce garip başa
Düşünerek gider gelir

39. Yavrusun aldırın kuşlar
Yuvasına döner gelir

40. Gönül dediğin değirmen
Ufalanır, irilenir
41. Yüksek olur Arap atın kaltağı
Issıs kalmaz koç yiğidin yatağı
Yaklaşma kötüye değer eteği
Geri dur hey benli Suna'm geri dur
42. Sıra sıra dikemedim söğüdü
Ben başıma vermedim öğüdü
Elleri göğsünde görün yiğidi
Yiğit mağrur gezmeyinen bey m'olur
43. Hatırlar incidip, gönüller yıkma
Bu yalan dünyanın sonu ölümdür
44. Hiç bir daha yükseklerden uçmayın
Uçarsam da kanadımı açmayın
Muhannetin köprüsünü geçmeyin
Çoşkun suya uğratmayın yolumu
45. Kalk gidelim Balkaman'dan yukarı
Orutup durana devlet yaramaz
Yiğidin bir başı gezginci gerek
Yiğit gezmeyince adam olamaz
46. Güzeller önünde kitap okunmaz
Göz görmeyince de gönül çekilmez
Var git oğlan burda konuk eğlenmez
İstersen derdimden öl, dedi bir kız

TÜRK HALKININ AHLÂK DEĞERLERİ*

Okullara ahlâk dersleri konuldu. Bazıları bunu «ahlâk öğretilmez, yaşanır» diye tenkit ettiler. Gerçek de öyledir. Ahlâk öğretilmez, yaşanır.

* Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Hisar Dergisi, s.154, Tarih: 1976

«Ele verir talkını, kendi yutar salkımı» atasözü, sahte vâizin tavrını çok güzel belirtir. Fakat ahlâkın kaynağı olan dinlerin hepsi kitaba dayanırlar ve bu kitaplar öğrenilir ve öğretilir. Büyük filozofların hepsi ahlâk üzerinde kafa yormuşlardır. Onların «öğreti»leri de birçok insana, hattâ topluma yol göstermiştir. Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî, doğru bildikleri fikirlere göre yaşamışlar. İyi ve kötü içgüdü ile değil, düşünce ile bulunur. Gerçi gelenek de ahlâka yön verir ama, gelenek öğretilmez ve öğrenilmez mi? Çocuğu önce evde ana ve baba terbiye eder. Sözlü kültür, yazılı kültürden daha sürekli tesirlidir.

Ahlâkın bir aksiyon olduğunu kabul etmekle beraber onun yazılı veya sözlü bir düşünce veya düstura dayandığından şüphe etmiyorum. Bilhassa sözlü kültürün çocuğa en küçük yaştan itibaren farkında olmadan tesir ettiğine de kaniim.

Ahlâkın başka bir özelliği «ortak değerle»re dayanmasıdır. Biz ortak değerleri en iyi halk kültüründe buluruz. Bundan dolayı Halk edebiyatına ait şiirlerin ahlâk derslerinde, üzerinde düşünülecek bir malzeme teşkil edeceğini sanıyorum. Bunlarda ileri sürülen fikirler şahsî veya orijinal değildir. Böyle olmaları onların ortak değer olduklarının en açık delilidir. Geçen gün Karacaoğlan'ın şiirlerini okurken, Türk halkının değer hükümlerini ifade eden bir koşmasına rastladım. Bu yazıda, onun üzerinde durmak istiyorum.

Dinle sana bir nasihat edeyim

Diye söze başlayan Karacaoğlan Türk halkının temel değerlerinden birini ortaya koyuyor :

«Hatır» ve «gönül» eski Türk kültürünün anahtar kelimeleridir Halk dilinde «hatır» ile ilgili pek çok deyim vardır. E. Kemal Eyüpoğlu, son zamanlarda neşredilen pek değerli Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler adlı kitabında bunları toplamış. Bazılarını zikrediyorum: «Hatır gönül bilmemek»; «hatır gözetmek»; «hatır kırmak»; «hatır saymak»; «hatır sormak»; «hatır yapmak»; «hatır yıkmak», «hatırı hoş olmak»; «hatırı kalmak»; v.b. kitapta bu deyimleri gösteren beyitler de derlenmiştir.

Bunlar arasında değerli şair Behçet Necatigil'in şu mısraları Karacaoğlan'ın kasdettiği mânâyı' da açıklayıcı mahiyette:

Gönlü almak hatır sormak arama
Hatırdan gönülden geçici olma
Evlâtlar aileye âsi işte
Bir çığ ki kopmuş gider üzüntüden

«Hatır» kelimesi Türkçede «hafıza» mânâsına gelir. Ana, baba, hoca, arkadaş veya komşunun bize yaptığı iyilikleri unutmak veya onları yok farzetmek Türk ahlâkına uymayan bir davranıştır. Hayvanlar bile kendilerine

iyilik (veya kötülük) yapmanı hatırlarlar. Karaca-' oğlan'ın
Hatırdan gönülden geçici olma

mısrasını «sana yapılan iyilikleri unutma» mânasına alabiliriz. İyilikleri hatırlamak, bizi başkasına karşı saygılı olmağa çağırır. İyilik insanları birbirine bağlar, kötülük ayırır. Türk ahlâkında bilhassa ana baba ve hocanın hatırı unutulmaz. Bunların unutulması, aile, dostluk ve cemiyet bağlarını yok eder.

Bundan sonra Karacaoğlan yine Türk ahlâkında önemli yeri olan başka bir ahlâk düsturuna geçiyor :

Yiğidin başına bir iş gelince
Onu yad illere açıcı olma

En küçük haberi veya dedikoduyu yüzbinlerce, milyonlara ulaştıran bugünkü gazetelerin tutumuna tamamiyle aykırı bir ahlâk düsturu. Bir yiğit de hayatında bir hata işleyebilir. Fakat canilerden çoğu gibi onu işledikten sonra pişmanlık duyması çok muhtemeldir. Bir insanın işlediği bir kusuru başkalarına yaymakla onu toplum nazarında lekelemiş ve ona iyilik değil, kötülük yapmış oluruz. Eski Türk ahlâkında dedikodu son derece ayıp bir şey telâkki olunuyordu. Yunus Emre de şiirlerinde dedikoduyu şiddetle yerer.

İnsanlar arasında münasebeti kuran bazen de «söz» dür. Yunus Emre «söz» redifli gazelinde bu hakikati çok güzel ortaya koymuştur. Karacaoğlan da «söz»e önem veriyor. İnsanların konuşurken yaptıkları hataları gözönüne alarak, daha ziyade susmayı, daha doğrusu dinlemeyi tavsiye ediyor :

Mecliste ârif ol kelâmı dinle
El iki söylerse sen birin söyle

Dikkat edilirse, Türk halkı çok dinler, az-söyler, söyleyince de öz söyler. Bunun gelenek ile edilmiş bir terbiye olduğunu sanıyorum ve doğru buluyorum. Gerçekten insanların başına birçok felâketler az dinlemek, çok konuşmaktan gelmiştir. Fakat bugün bu âdaba da riayet edilmiyor. Herkes nutuk çekiyor. Çocuklar ana ve babalarına, öğrenciler hocalarına ders veriyorlar.

Ahlâkın temeli iyiliktir. Karacaoğlan da Türk halkının bu temel İncancını tekrarlıyor:

Elinden geldikse sen iyilik eyle

İnsanlar, çok defa bir karşılık görmek için iyilik yaparlar. Böyle hareket aslında iyilik değil, bir nevi alış-veriştir. İyilik, sırf iyilik olduğu için, karşılık düşünülmeden yapılmalıdır. İnsanlar kendilerine yapılan iyilikleri unutmazlar. Ergeç, kendiliklerinden ona cevap verirler. Karacaoğlan da buna inanıyor:

Sen iyilik et de o zayi olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma!

Tevazu da eski Türk ahlâkının temel unsurlarından birisidir. Yunus Emre'de, Eşrefoğlu'nda, Âşık Paşa'da ve diğer Türk mistiklerinde tevazua dair söylenenler toplansa, ciltler doldurur. Türk - İslâm ahlâkına göre gurur ile şeytan arasında sıkı bir bağlantı vardır. Şeytan insana «çamurdan yapıldı» diye secde etmiştir. Halbuki Tanrı, bu çamurdan vücuda kendi ruhunu «nefh» etmiştir.

Karacaoğlan gururlanmamak için daha ahlî ve tecrübi sebepler buluyor. Dediği şöyle:

İl ariftir yoklar senin bendini
Dağıtırlar tuzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Kati yükseklerden uçucu olma

Gururlu kimse, kendine fazla güvenerek, karşısındakini küçümser. Halbuki Karacaoğlan'ın dediği gibi eloğlu ariftir. Tanrı yalnız bize değil başkalarına da akıl vermiştir. Siz gurur yatağında uyurken, düşmanlarınız bendinizi yoklar ve tuzağınızı dağıtır.

Karacaoğlan koşmasının bundan sonraki dörtlüklerinde şu iki öğüdü veriyor :

Sev seni seveni zayi etme emek
Sevenin sözünden geçici olma
*
Seni bir mecliste hacil düşürür
Kötülerle konup göçücü olma

Bunlarda insanın hayatta işine yarayan fikirlerdir. Bize gelecek tehlikeyi en iyi bizi sevenler bilir. Bundan dolayı onların sözlerine değer vermemiz gerekir. Kötü arkadaşların, başkaları yanında bizi «hacil» düşüreceği de bir gerçektir.

Bunlar hep bilinen, fakat çok defa unutilan, yapılmayan şeylerdir. Bununla beraber, onların bilinmesinde de fayda vardır. Zira hayatta bilgiden başka neye güvenebiliriz. Bilgi aydınlatıcı olduğu kadar, kontrol edicidir de.

Karacaoğlan'ın öğütlerinin, en eski Türk ahlâkı hakkında fikirleri olmayan bugünün gençlerine bir şeyler öğretebileceğini sanıyorum.

KARACAOĞLAN HAKKINDA YAPILAN BAZI YANLIŞLIKLAR

- 1- Kalk gidelim atım harap haneden
Kısmetimiz versin Mevlâm yaradan
Eğri Kol'a varam yedirem atım
Gece Eğirikol(a)'da yatalım atım
- 2- Atıma bineyim edeyim sökün
Sağına soluna hamayıl takın
Ağyar ırak derler Kefendiz yakın
Gece Kefendiz'de yatalım atım
- 3- At ile Kırım'ı aştıktan geri
Dizgini boynuna düştükten geri
Aksu'yun köprüsün geçtikten geri
Bu gece Maraş'ta yatalım atım
- 4- Maraş'tan ötesi uzak bir yoldur
Tatar Deresi'nde dizginin kaldır
Öğle namazını Göğsün'de kıldır
Bu gece Göğsün'de yatalım atım
- 5- Eyi derler Elbistan'ın ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğa'da şahin yuvasın
Gece Binboğa'da yatalık atım
- 6- Atım Öğrek'te dokudam çulunu
Üç güzele ördüreyim palanı
Som gümüşten döktüreyim nalını
Bu gece Öğrek'te yatalım atım
- 7- Karac'oğlan der ki yârin yâr ise
Ağyar ile muhabbeti yoğ ise
Atım sende küheylanlık var ise
Gece yâr koynunda yatalım atım

Saadettin Nüzhet Ergun, bu şiirin dip notunda "Eğri Kola" için*
"Ayıntab'ın cenup tarafından bir yerin adı" demektedir.

Birinci kıt'anın 3.ve 4. mısraındaki değişiklikler şöyledir:
S.Nüzhet Ergun'un eserinde:

İğri kola'dayım yedirem atım

---

* Saadettin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri, Sh. 159-160, Konya, 1938

Gece Eğri kola'da yatalım atım,

Cahit Öztelli eserinde*

Eğri Kol'a varam yedirem atım
Eğri Kola'da yatalım atım,

Mustafa Necati Karaer eserinde**

Eğrikol'da yem yedirem atıma
Gece Eğrikol'da yatalım atım

Demektedir.

Saadettin Nüzhet Ergun, bu parçanın altında 2 numaralı dipnotunda “Kefendiz” için de yine Ayıntab'tabi bir köy demektedir. 1563 tarihli Maraş Tahrir Defteri'nde***, “Nahiye-i Keferdiz Der liva-i Maraş” denilmektedir. Yine Tahrir Defterinde hem Karye-i Keferdiz, hem de Karye-i Keferdiz Öyüğü” adı geçmektedir.

Keferdiz, Gâvur Gölü'nün ve Beyoğlu Beldesi'nin güney doğusunda, Nurdağı ilçesinin de kuzeydoğusundadır. Bu yer, günümüzde Saçkagözü adıyla anılan Gaziantep'in bir beldeyi yakınındadır. Bazı haritalarda ikisi bir arada gösterilse de birbirlerine yakın iki ayrı yerlerdir. Burası daha önceleri Kömürlü adıyla anılan Gaziantep'in Nurdağı ilçesi'ne bağlıdır. Kahramanmaraş sınırında bulunmaktadır.

Yalnız, parçada görülen Kefendiz adı, adı geçen kayıtlarda Keferdiz olarak geçmektedir.

İkinci kıt'anın 4. mısrasında şu değişiklikleri görülür:

S.Nüzhet' Ergun'un eserinde:

“Gece Kefendizde yatalım atım” şeklinde geçer.

M.Necati Karaer'in eserinde:

“Gece Kefendizde yatalım atım” şeklinde geçer.

Cahit Öztelli'nin eserinde:

Gece Eğri Kola'da yatalım atım” şeklinde geçer.

---

* Cahit Öztelli, Karaca Oğlan, - Bütün Şiirleri, Sh. 119-120, Milliyet Yayın LTD. ŞTİ. Yayınları, Türk Klasikleri Dizisi, İstanbul,1971 (3. Baskı)

** Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan, Hayatı-Sanatı-Şiirleri, Sh.163-164, Tercüman 1001 Temel Eser, 26, Kervan Kitapçılık A.Ş. Ofset Tesisleri, İstanbul.

*** Prof. Dr. Rafer Yınanç, Yard. Doç. Dr. Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri (1563) Sh.135-136, C.I, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1988

Antep'ten gelen bir atlı, yol güzergâhlarını takiben geleceğine göre, ikinci dörtlükte, Eğri Kola yerine, Keferdiz denmesi ve orada yatma isteği daha uygun görünmektedir.

Üçüncü kıt'anın 4. mısrasında şu farklılık görülmektedir:

S.Nüzhet Ergun'un eserinde:

“Bu gece Maraş'ta yatalım atım “ der.

Cahit Öztelli'in eserinde:

“Bu gece Maraş'ta yatalım atım” der.

M.Necati Karaer eserinde:

“Bu gece Göğsün'de yatalım atım” der.

Burada doğru olan ilk ikisinininkidir. Çünkü Aksu Köprüsünden sonra hemen Maraş'a girilir. Bundan sonraki dörtlük için “Göğsün” için, S. Nüzhet Ergun dip notunda “Ayıntap'a tabi köy ismi” demektedir. Göksün, Kahramanmaraş'ın kuzeybatısında 94. Km. mesafede bulunan eski bir kazasıdır. Asırlardan beri, küçükkaralıklar haricinde hep kaza olarak kalmıştır. Elbistan İlçesi'ne de 68 km. uzaklıktadır.

Diğer bir husus, Karaca Oğlan, Ayıntap'tan kalkıyor, Eğri Kola, Keferdiz, Kırım, Aksu'nun köprüsünden geçiyor, Maraş'tan öteye gidiyor: Hatta Tatar Deresi'ni aşır tekrar Ayıntap'a tabi olan bir köye: (Göğsün'e) varıyor. Tabii burada hata fevkaledede belirgindir.

Üçüncü kıt'ada, Kırım adı geçmektedir. Şiirde Kırım'dan önceki ve sonraki köyler S.Nüzhet Ergun'da Ayıntap'a bağlandığına göre, burayı, da oraya bağlamak gerekiyor ki yine bu da mümkün değildir. Eğer şâirin yol güzergâhına bakacak olursak, Kırım'ın Keferdiz ile Aksu Köprüsü arasında bir yerde olması lâzımdır. Bu güzergâhtaki yerleşim alanlarına ve adlarına baktığımız zaman, Kırım'ın gerçekten Keferdiz'den sonra, Aksu Köprüsü'ne yakın bir yerde olması lâzım geldiğini görüyoruz. İşin gerçeği bu doğrultudadır ve burası, Karacasu (Ferhuş) Beldesi'nin Kırım adındaki bir obasıdır.

Bir de konuyu at ve sürücü ilişkisi yönünden ele alacak olursak, bu yönde de Kırım'ın yerini tesbit etmiş oluruz. Şöyleki, at, dağlık, inişli yokuşlu yerlerden giderken herhalde binicisi elindeki dizginini sağlam tutar. Eğer Keferdiz (den sonra, günümüzdeki Karacasu adıyla anılan beldenin bir obası olan Kırım'a gelmiş olursak, Maraş yolu tamamen kısalmış olur. Üstelik Kırım'dan hemen sonra Aksu Köprüsü'ne kadar yol düz ve rahattır. Yani bundan önce sıkıca tutulan veya zaman zaman biraz gevşetilen dizgin, buradan sonra atın yorgun, yolun düzgün ve rahat olmasından dolayı boynuna atılabilir. Bu yüzden:

At ile Kırım'ı aştıktan geri

Dizginini boynuna düşükten geri

Denilmiştir.

Altıncı kıt'ada geçen Öğrek adındaki yeri S.Nüzhet Ergun yine "Ayıntab'a tabi köy isimleri'nden saymaktadır. Buna göre yukarıda saydığımız gibi, Kırım'ı, Aksu Köprüsü'nü, Maraş'ı Tatar Deresi'ni, Göğsün'u geçiyorsunuz ve Ayıntab'ın bir köyü olan Öğreğe gidiyorsunuz. Bu tesbit hem yol güzergâhı, hem de yer adları açısından doğru değildir. Bunu, bir mürettip veya tashih hatası olarak görmek gerekmektedir. Dikkat edilirse Karaca Oğlan, Öğle namazını Göğsün'de kılmayı, gece Binboğa'da (kendince uygun bir yerde) yatmayı istiyor. Yukarıda Elbistan'da "yatalım atım" dememiş, ama Elbistan'ı öğmüş. Yalnız, eğer yine dikkat edilirse Binboğa'dan sonra Elbistan'a doğru bir gidiş vardır.

Altıncı kıt'ada, Öğrek denen bir yerden bahsetmektedir. Binboğa'dan sonra Öğrekte yatmak istemektedir. Burasının Göksün- Elbistan arasında bir yer olması gerekir. Burası aynı zamanda atının çulunu dokutturacağı, balan (palan)ını ördüreceği ve nalını yaptıracığı bir yerdir. Bu Öğrek denen yerde, dokumacılık, örmecilik ve madencilik hayli gelişmiş bir vaziyette olması gerekiyor. Hatta nalını yaptırırım demiyor, "nalını döktüreyim" diyor. Öyleyse burası demirin, demircinin bol bulunduğu bir yer değildir. Çünkü o zaman "demirden yaptırırım" veya "döktüreyim" diyebilirdi. Ama "som gümüşten döktüreyim nalını" demektedir. Olsa olsa burada bir gümüş madeni vardır. İşte Elbistan'a bağlı, dokumacılığı ileri, bakır ve gümüş madeni çıkarılan ocakların bulunduğu yer neresidir? Burası Ayıntab veya Maraş olabilir mi? Elbette olamaz. Parçada görüldüğü üzere, Ayıntab, Maraş, Göğsün ve Elbistan havalisini dolaşırken atına gerekli bakımı yapabilmek için Öğrek denen yere yönelir. Burası olsa olsa Elbistan Kazası'nın Ahsendere Nahiyesi'dir. Çünkü burası, adı geçen yerler arasında bakır ve gümüş madeninin çıktığı yegâne yerdir.*

Altıncı kıt'anın 2. mısrasında da yine farklılıklar vardır.

S.Nüzhet Ergun'un eserinde :

"Üç güzele ördüreyim balanı" şeklinde yazılıdır.

Cahit Öztelli'nin eserinde:

"Üç güzele ördüreyim palanı" şeklinde yazılıdır.

M.Necati Karaer'in eserinde :

"Üç güzele ördüreyim yalını" şeklinde yazılıdır.

Yedinci kıt'anın 2. mısrasında olan farklılıklar:

S.Nüzhet Ergun'un eserinde:

"Ağlar ile muhabbeti yok ise"

* Ahmet Refik, Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (967-1200), Sh.37-39, Endurerun Kitapevi, İstanbul, 1989

Cahit Öztelli'nin eserinde:
“Ağyar ile muhabbeti yoğ ise”

M.Necati Karaer'in eserinde:
“Ağyar ile muhabbeti yoğ ise” şeklindedir.

“Anadolu insanı Karacaoğlan'ı öylesine sevmiş, O'na öylesine saygı duymuş ve bağlanmış ki, her yöre halkı onu kendinden saymak ve göstermek çabası içinde bulunmuştur. Karacaoğlan'ın efsaneleştirilmiş olması, çelişkilerin, karanlıkların gerisine itilmiş olması bu çabalar sonucu oluşmuştur. Yüzyıllar boyu Karacaoğlan'ı -hem de kutsallaştırarak- artan bir sevgi ve saygıyla benimseyen ve belleğinde yaşatan Anadolu halkı sonunda Türk aydınına da etkilemiş ve yarım yüzyıl aşkın bir süredir Türk aydını da büyük ozanımızla ilgilenir olmuştur. Bu sürede Karacaoğlan üzerine türlü ve çok yazılar yazıldı, yorumlar yapıldı, yapıtlar yayınlandı. Ama bütün bunlar ozanın yaşamına ışık tuttu mu? O'nun doğum, ölüm ve yaşantısını daha da çelişkiler içine karanlıkların gerisine itmedi mi? Dahası var. Kasıtlı olmadığı kuşkusuz olmakla beraber birbirini tutmayan halk rivayetlerine dayandırıldığından Karacaoğlan'a gadreden, bühtana bile varan yorumlar görülmedi mi ?..” Denildiği gibi, bu konuda doğru veya yanlış pek çok yorum yapıla gelmiştir.

Prof. İlhan Başgöz'ün*, Karaca Oğlan'ın Tanrı, din ve dinin temel inançları ve kuralları hakkındaki yorumu şöyledir:

“...Deli Dumrul, Tanrı'yı nasıl bir Türkmen Kocası gibi alıyor, O'nunla senli benli konuşuyorsa, Karac'Oğlan da öyle. Benim güzel komşum, aksakallı Dedem der gibi, Güzel Allah ım diyor:

Önde sonda vereceksen yârimi
Hemen ver hey Güzel Allah hemen ver.

Aslında Karac'Oğlan geleneğinde, Tanrı'ya öyle önemli bir yer ayrılmış değil. Tıpkı, Orhan Veli'nin Süleyman Efendisi gibi, ayakkabısı ayağını vurmamakça, yani Karac'Oğlan'ın başı sevgilisi ile derde girmedikçe, Tanrı'nın adını anmıyor. Sadece sevgilisi ile arasına dikilen engelleri kaldırması için Tanrı'yı yardıma çağırıyor, ondan sonra unutup. Bu işte kendisine yardımcı olmadı mı, ona çıkışıyor nazlanıyor, baş kaldırıyor. Yalnız Tanrı kavramı değil, ahiret, cennet, cehennem, kutsal kitap gibi dinin temel inançları ve kuralları da, Karac'Oğlan şiirinde değişmez kalıplar ve katı prensipler olarak

---

* A.Saim Emirmahmutoglu, Karacaoğlan Seleksiyonu üzerine Bir Öneri, Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: Sh.8705, İstanbul.

** Prof. İlhan Başgöz, Karac'Oğlan, Sh. 18-19. Cem Yayınevi, Baskı: Avla Ofset, İstanbul, 1984

değil, sevgili ile ilişkileri ölçüsünde (yumuşak inanışlar) olarak yer alırlar. Din, Karac'Oğlan'ın sevgilisi ile ilişkilerine yön vermez, bu ilişkiler dinin katılıklarını yumşatır, onları insan duyguları içine alır. Nerede kitap ve kalıplar müslümanlığı, Karac'Oğlan da, sevgili ile çatışsa, orada, din kuralları ya ince ince alaya alınır, ya da onlara açıktan kafa tutulur:

Şu dünyada sevdiğine sarılan
Ahirette sual sorulmaz imiş

Güzel sevmek günah değil
Dört kitapta yerin gördüm

İslâm dinini yastılar
Beni yârimden kestiler

Karac'Oğlan sevenleri ayıran bir dinin ancak, yasılmış, bozulmuş bir din olabileceği kanısında. Başka türlü din anlayışı bu şiirde yer tutmuyor..”

Daha önceleri, bu konuda yeterince örnek verildi. Yine aynı beyit ve mısraları buraya taşıyarak tekrar etmeye herhalde gerek yoktur. Yalnız, Karac'Oğlan'ın kendi zamanında şikâyet ettiği bir konuyu asırların ötesine taşıması, üzerinde ayrıca durulması gereken bir mevzudur. Demek oluyor ki, kendi zamanında da, kendinden sonra da ortaya çıkan veya çıkacak olan isnatlara cevap olması bakımında aşağıdaki örnek fevkaleda manidardır:

Karac'oğlan der ki, ismim öğerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sever diye isnad ederler*
Benim Hak'tan özge sevdiğim mi var

Karacaoğlan'ın Hayat ve Ahlâk Görüşüne Dair:

Bu konuda A.Saim Emirmahmudoğlu şahidi olduğu bir olayı şöyle anlattı:**

“...Türkoğlu ilçesine bağlı Yeşilyöre köyünden halk şairi Kara Yusuf'un Karaçoğlan'la ilgili hayat ve ahlâk görüşünü de burada belirteceğiz. İhtiyar halk şairi Kara Yusuf ile halk şiirleri araştırma ekibi başkanı arasında şu ilginç konuşma geçer:

“-Güzel şiirlerini, hayat öykülerini dinledik. Yusuf Ağa, o güzel yörük

* İsnad: Bühtan, üstüne alma, yükleme, karacılık, iftira.

** Turizm (Kahramanmaraş Turizm Derneğinin Yayın Organıdır..), Sh. 3, Yıl: 1, Sayı: 2 Mayıs 1982. (Ayrıca sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu Turizm Gazetesini de göstererek daha önceleri bu olayı dile getirdiğini söyledi.)

geline söylediğin şiiri kaç yaşındayken söylemiştin?

- Gençtim o zamanlar.

- Yörük gelinine söylediğin şiirden sonra aranızda bir şeyler oldu mu? İlişki kuruldu mu?

Halk şairi Kara Yusuf'un yüz hatları gerildi. Gözlerini halk şiirleri aratırma ekibi başkanının üzerine dikti:

- Ben Karacaoğlan soyundanım Bey. Biz halk şairleriyiz. Türkü söyleriz, şiir söyleriz ama harama uçkur çözmeyiz.

-Yusuf Ağa, demek istiyorum ki.. Yani o Yörük gelininin tavrını...

-Bey, halk şairi Hak âşığıdır. Biz Karacaoğlan soyundanız, onun izinden gideriz. Harama uçkur çözmeyiz. Onun soyu bizim soyumuz, onun huyu bizim huyumuz Bey.”

Karacaoğlan'ın izinde olduğunu söyleyen: onun soyunu soy ve huyunu huy edinen halk şairi Kara Yusuf'un konuşması ilginç değil mi? “

Galiba Âşıklar Aynı Görüşte Birleşiyor:

Yine Kahramanmaraş'ın Türkoğlu İlçesi'ne bağlı Yeşilyöre Kasabasında Aşık Mehmet* namında bir âşık vardır. Evine vardığımda, sohbet sırasında, Kara Yusuf'a sorulduğu gibi bir soru sordum. Aşağıdaki dörtlükleri de örnek verecek şöyle dedim:

.....
İrahan sümbülsün belli kokuşun
Gülüp gülüp kaş altından bakışın
Yüzbin lira değer bir tek öpüşün
Kendi kuymatını sen bil Fadıma

Âşık Mehmet vur sazıyın teline
Bülbül olsam bahçendeki gülüne
Oniki muhtarlık almış diline
Güzelsin nazardan çek dil fadıma

-Bak Âşık, bunun gibi nice geline, kıza deyişet söyledin, harama el attığın oldu mu? Dedim. 40-50 sene önce Kara Yusuf'un dediği gibi cevap verdi. Âşık, mahcup bir eda ile şöyle dedi:

“-Aman Hocam, Estağfirullah, bu nasıl laf? Sen dilimize bakma, söyleriz, ama o orada kalır. Biz Karacaoğlan soyundanız. Biz harama uçkur çözmeyiz. Allah zinanın her türlüşünden nefsimizi, neslimizi korusun ve bundan ötürü sual sormasın!”

BİR BENZERLİĞİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Karacaoğlan'ın “Rakka'dan beriye gelen gaziler” mısraı ile başlayan

* Âşık Mehmet (Mehmet Çomruk)'in baba adı Hüseyin, ana adı Elif, doğum yeri Yeşilyöre Köyü (kasaba olmuştur) doğum tarihi ise 1942'dir.

“gelirim” redifli şiiri, Kul Sadun’un bir Cerid Boyu* hakkında söylediği şiirini hatırlatmaktadır.

Aslında şâirlerin birbirlerinden esinlenmeleri olagelen bir hadisedir. Bu çağdaş şâirler arasında olduğu gibi, bazan çağları aşan bir etkinin de varlığı bilinegelmektedir. Olaya bu açıdan bakabildiğimiz gibi, bir önceki başlıkta sayılan “benzerlik” sebeplerinden bazılarını gözardı etmemek gerekir diyede düşünebiliriz.

Karacaoğlan’ın Şiiri:

Rakka’dan beriye gelen gaziler
Sual etmen bana nerden gelirim
Tutmuşum yükümü lâl ü güherden
Şâm-ı Şerif derler şardan gelirim

Dostun bahçesinin gonca gülüyüm
Yitirdim aklımı şimdi deliyim
Yaz bahar ayında beşe seliyim**
Akar boz bulanık kardan gelirim

Karac’oğlan der ki arttı firakım
Kadir Mevlâm yakın eyle ırağım
Ağlama gözlerim Mevlâmız kerim
Melilliğim vardır yârdan gelirim

Kul Sadun’un şiiri:

Rakka çöllerinden gelen gaziler
Rakka’nın da gonca gülü soldu mu?
Yeniden bir haber duydum oradan
Cerid Bekir öldü derler öldü mü?

* Cerid Dulkadır eline mensup büyük bir boydur. Dulkadır eli XIV. Yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu el ilk önce Maraş-Elbistan bölgesinde yerleşmiş, sonra da komşu bölgelere yayılmıştır. Bu eli teşkil eden başlıca boylardan biri olan Silsüpür Cerid’i 1692 yılında diğer Türkmen oymakları ile birlikte Urfâ’nın güneyindeki Rakka bölgesine zorla iskan edildi. Ceridler Beğdili boyuna komşu olarak Belih Çayı kıyılarında yerleştiler. Ceridler burada diğer Türk oymakları ile birlikte Arab oymaklarından Tayylar ve Anezeler’e karşı savaşmak zorunda kaldılar. Birçok savaşlar yapıldı. Bu savaşlarda, Cerid Bekir Türk oymaklarının en güvendiği kahraman idi.” (Türk Dünyası Tarih Dergisi Sh. 6-7-8, Sayı: 24, Aralık 1988 / Prof. Dr. Faruk Sümer, Ceridler,)

** Beş, Beşe ayları: Türkmen takviminde bahar ayları

Cerid Bekir öldü ise kırıldı kilit
Yolumuza çöktü bir kara bulut
Gördülü Kerim'le Bayındır Halit
Kolu bağlı celladlara vardı mı?

Kul Sadun'um der ki bulamadık vefa
Hükmümüz geçerdi şol kaftan kafa
Ulaşlı Oğlu(da) Hacı Mustafa
Alayları bölük bölük böldü mü?
XXX

Cerid Irakka'dan göç edince
Açılsın Urum'a yolu Cerid'in
Silsüprüoğlu Fettah Beğ ölünce
Kırıldı kanadı kolu Cerid'in

Yüz atınız daim ileri gitsin
Sağına soluna çok dikkat etsin
Piliçka vermeden menzile yetsin
Bozulmadan gitsin eli Cerid'in

Sineği pek çok Nizib'e varmayın
Pusu vardır Şarlağan'a konmayın
Mürseloğlu kız isterse vermeyin
Koklatmayın kimseye gülü Cerid'in

Karacaoğlan : "Rakka'dan beriye gelen gaziler"
Kul Sadun : "Rakka çöllerinden gelen gaziler"

Acaba adı geçen bu Rakka ve civarı savaş gazilerinin sürekli yol güzargâhı mı idi? Her iki şair aynı yüzyılın insanları ise aynı konuya değinmeleri gayet tabidir. Yok eğer aynı zamanda yaşamadılar ise, yukarıdaki sorunun cevabı olumlu olmalıdır. Gerçi, hangi açıdan bakılırsa bakılsın mısraların birbirlerine uygunluğu âşikârdır. Karacaoğlan:

Dostun bahçesinin gonca gülüyüm
Yitirdim aklımı şimdi deliyim

Kul Sadun:
Rakka'nın da gonca gülü soldu mu?

Derken her iki şairin bir gonca gülden söz ettikleri görülmektedir. Ama bu gonca gül neticede solmuştur. Karacaoğlan "Yitirdim aklımı..." derken, Kul Sadun "...kırıldı kilit" diyerek solan gülün ıstırabını anlatırlar.

Karacaoğlan : “Yaz bahar ayında beşe seliyim”
Kul Sadun :”Yolumuza çöktü bir kara bulut”

Derken bu acı olayın bir ilkbahar mevsiminde bukubulduğu anlatılır.
Karacaoğlan:

“Karac’oğlan der ki arttı firakım
Kadir Mevlâm yakın eyle ırağım”

Derken bir ayrılık acısından, bir hasretten dem vurmaktadır. Ama neticede yapılan duâ da gözler ve gönüllerin ümitle dolduğu ve aydınlandığı anlatılır.

Kul Sadun, Ceridler’in Rakka iskanında huzur bulamadıklarını, fırsat, buldukça Anadolu (Urum)’ya kaçtıklarını ve neticede bu zoraki iskandan kurtulduklarını anlatır.

Kul Sadun’um der ki bulamadık vefa
Hükmümüz geçerci şol kaftan kafa

Cerid Irakka’dan göç edince
Açılsın Urum’a yolu Cerid’in
.....

Evet, neticede Cerid’in ayrılık ve acısı bitmiş, hasretliği geride kalmış, duâ ve ümitleri ırağı yakın eylemiş, mutlu sona vasil olunmuştur.

KARACA OĞLAN’IN YAYINLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

“Karaca Oğlan’ın Yaşadığı Yüzyıl”, “Karaca Oğlan Üzerine Yapılan Yanlışlıklar” ve “Karaca Oğlan Seleksiyonu Üzerine Bir Öneri” başlıklı uzunca araştırma yazılarının sahibi A.Saim Emirmahmudoğlu, Karacaoğlan’ın Yayınlanmamış Şiirleri” başlığı altında yine şu bilgil

“Karacaoğlan’ın şimdiye dek bilinmeyen bazı şiirleri tarafımızdan derlenmiştir. İlk kez gazetemizde yayınlanan bu şiirlerin Karacaoğlan’ın hayat hikâyesiyle ilgisi önemi var. Bunlar, Karacaoğlan’ın ölümünden ya da öldürülmesinden önce söylediği son koşmadan 24 saat kadar evvet söylediği taşlamalar oluyor. Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesine bağlı Harmancık Köyü muhtarı Ömer Küçük’ün köy odasında toplanan köylülerle sohbet sırasında, aynı köyden Bal Ali’nin oğlu Vakkas Yanaklar anlatmış ve ondan

* A.Saim Emirmahmudoğlu, Turizm (Kahramanmaraş Turizm Derneğinin yayın Organıdır. Işık Gazetesinin Kültür ve Folklor eki), Sh. 3, Yıl: 1, Sayı: 1, K.Maraş, Nisan 1982.

derlenmiştir. Vakkas Yanaklar kendi kendine okuma yazma öğrenmiş, 65-70 yaşlarında bir köylü idi. Babasından, Dedesinden ve köy ihtiyarlarından dinlediğine göre, aşağıdaki taşlamaların öyküsü şöyledir:

Karacaoğlan omuzunda sazı diyar diyar dolaşıp aşıklamasını (düşte gördüğü maşıkasını) ararken eski Harmancık Köyünde bir evin duluğunda gergef işlerken görür. Köyün avare dört genci de evin çevresinde dolaşmakta ve uzaktan olsun kızı görmüş olmakla gönül eğlemektedirler. Biri kel, birinin gözü kör, biri üryan ve pejmürde giysili, öbürü de topal bu avare gençleri, Karacaoğlan hedef alarak şu taşlamaları söyler ve taşlamanın kendine olduğunu anlayan her genç tek tek sıvışır gider oradan.

1- Eşine de deli gönül eşine
Değirmenler döner çeşmim yaşına
Kel kerez'in harfenede işi ne*
Şahan döner arkasında turnanın

2- Aman şen olsun da düzler ovalar
Katar katar olmuş gelir develer
Dili bağlı kör kesten'i kovalar
Şahan gezer arkasında turnanın**

3- Belâl'olur aşıkların vay başı
Akıyor durmuyor gözümün yaşı
Kulaksız kuyruksuz yarasa kuşu
Şahan gezer arkasında turnanın

4- Karacaoğlan der lokmasın yiyemez
Üç gün dursa bir çüt cevap diyemez
Beş gün gitse bir saatlik gidemez
Şahan gezer arkasında turnanın

KARACAOĞLAN'DAN BİR KOŞMA***

* Kel Kerez: Akbaba türünden leş yiyen kerkenez kuşunun mahalli adı.

Harfene: Tanıdıklar arasında yapılan ve masrafı paylaşılan piknik anlamındadır. A.S.E

** Kör kesten: Köstebekin mahalli ismi.

*** Hoca lâkabıyla anılan Mustafa Yoğun'dan derlendi.

Mustafa Yoğun, Türkoğlu İlçesi'nin Yeşilyöre Kasabası'na bağlı Çiçekli Mahallesi (Karauşağı Obası)'ndendir. Baba adı Mehmet (Sakallı), ana adı Elif, doğum tarihi ise 1934'tür. Bilhassa Yeşilyöre'li şâirler olmak üzere, ezbere pek çok şiir bilmektedir. Büyüklerden kalma cönklerden daha çocukken ezberlediği en eski şiirler Karaca Oğlan'a aittir. Bahsi geçen cönklerin akibeti hakkında birşey hatırlayamıyor. "Kimbilir

Silkinip kürkünen ata binenler
Bu dünyaya sizden evvel gelen var
Cerbinen gücünen elin malını
Emanete gatmış gibi alan var

Hamza Pehlivan'ın ettiği gaza
Arşa çıktı şok Bilal'in avazı
Hakk'ın emrettiği vakit namazı
Cebraile imam edip gılan var

Anadan doğmadan dünyaya gelen
Balığın karnında beş vaktin kılan
Her bıyığı üç bin yıllık yol olan
Yedi cehennemi yudan yılan var

Gasya derler o yılanın adına
Doyulur mu bu dünyanın dadına
Sultan Süleyman der onun adına
Kaftan kafa hükmedip de ölen var

Oğlunun oğlunun oğlunu gören
Atasın atasın atasın bilen
Kâbe Beytullah'a yüzünü süren
Halaka namazın orda kılan var

Karac'oğlan bilir dünyanın halin
Beş vakit namaz da dinin imanın
Dünya gurumunda gelen gavimin
Kellesinin kemiğini bulan var

Karacaoğlan'dan Bir Bozlak:^{*}

Ummuhanı

Sabahtan uğradım üçbeş güzele,
İçinde birisi selviye benzer.

---

kim aldı da yitirdi” diyor. Ezbere okuduğu pek çok şiir arasından hiç duymadığım bu şiirin şimdye kadar yayınlanmadığını sanarak buraya alıyorum (Ö.Kaya)

* Mehmet Erkoçak, Osmaniye Yöresinde Ağıtlar ve Türküler, Sh. 101,102, Osmaniye Belediyesi Kültür Yayınları: 2, Osmaniye, 1998 “Osmaniye Bahçe köyünden Bekir Erkoçak'tan derlediğim, Karacaoğlan'a ait bu türkünün ilk defa yayınlandığını tahmin ediyorum. Ezgisi de Gâvurdağı Bozlağı olarak söylenmektedir. “(M.Erkoçak)

Kimi reyhan, kimi nergiz, kimi gül,
Umuhan'ı gözde sürmeye benzer,

Ayşe'yi dersen de Eşe'nin eşi,
Uzun boyları da ufaktır yaşı.
İrahma çarşının türlü kumaşı,
Ummuhan'ı telle sirmaya benzer.

Beni yakıyor da birinin gözü,
Küçüksün Fadime'm çekemen nazı
Elif'in gölleri, ördeği kazı,
Ummuhan'ı telli turnaya benzer.

Karacaoğlan der de yanmış tutuşmuş,
Ağ goncalar birbirine karışmış
Hepisi bir boyda gelmiş yetişmiş
Ummuhan'ı dalda hurmaya benzer.

SONUÇ

“Karaca Oğlan'ın nereli olduğu, ne zaman doğduğu ve nerelerde yaşadığı hakkında araştırmalar devam ederken, tutulacak yollardan biri de ona izafe edilen şiirleri incelemektir.... Bir şairi anlamamanın en iyi şekli, onun şiirlerini okumak, onlar üzerinde düşünmek, sohbet etmektir.”* denildiği gibi, zaten yazı dizisinin başındanberi, bundan başka birşey de yapılmadı. Tutulan yol, hep Karaca Oğlan'ı dinlemek oldu. O konuştu, biz dinledik: O'nu düşündük, O'nu konuştuk.

---

* Prof. Dr. Mehmet Kaplan (ın Emirmahmudoğlu'na gönderdiği mektuptan alındı. “A.Saim Emirmahmudoğlu, Turizm, Yıl: 11 Şubat 1983, K.Maraş Folklor Derneğinin Aylık Yayın Organı”)